ش ئۇ ئا ر قۇرۇلغانلىقىنىڭ 30 يىللىغى مۇناسىۋىتى
بىلەن تاللانغان شېئىرلار

تەڭرىتاغ قۇيىسى

جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسى تۈزدى

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى
1985 - يىل

مۇقاۋىنى لايىھەلىگۈچى: مەھەممەت ئايۇپ

توپ چاچقۇسى

(شېئىرلار توپلىمى)

جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسى نۇزدى

*

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى نەشر قىلدى

(ئۈرۈمچى شەھەر ئازاتلىق كوچا № 306)

شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسىدىن تارقىتىلدى

شىنجاڭ شىنخۇا باسما زاۋۇدىدا بېسىلدى

فورماتى: 850×1168 مىللىمېتىر 1/32

باسما تاۋىقى: 17.5 قىستۇرما ۋارىقى: 3

1985 - يىل 2 - ئاي 1 - نەشرى

1985 - يىل 7 - ئاي 1 - بېسىلىشى

كىتاپ نومۇرى: M10098·996

تىراژى: 1 — 5.000

باھاسى: 1.37 يۈەن

تۇزگۇچىدىن

شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونى قۇرۇلغانلىغىنىڭ 30 يىللىق تويى يېتىپ كەلدى. ھەر مىللەت خەلقى زور خوشالىلىق بىلەن ھەر ساھەدە قولغا كەلتۈرۈلگەن شانلىق غەلىبىلەرگە تەتتەنە قىلىۋاتقان بۇگۈنكى كۈندە، چېگرا رايونىنىڭ شېئىرىيىەت گۈلزارىدا ئېچىلغان رەڭمۇ-رەڭ گۈللەرنى كۆرەك قىلىش ۋە ئاپتونوم رايون قۇرۇلغانلىغىنىڭ 30 يىللىغىنى تەبرىكلەش يۈزىسىدىن بۇ توپلامنى تۈزۈپ چىقتۇق.

شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونى قۇرۇلغان 30 يىلدىن بۇيان، بولۇپمۇ پارتىيە 11-قۇرۇلتىيى 3-ئومۇمىي يىغىنىدىن كېيىن، ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ ھەر ساھە خىزمەتلىرىدە غايەت زور نەتىجىلەر قولغا كەلدى، ھەر مىللەت خەلقىنىڭ ماددىي ۋە مەنىۋىي ھاياتىدا زور ئۆزگىرىشلەر بولدى. بۇنىڭغا مۇناسىپ ھالدا بىزنىڭ ئەدەبىيات-سەنئەت ئىشلىرىمىزمۇ گۈللەپ ياشنىدى. بولۇپمۇ يېقىنقى بىر قانچە يىلدىن بۇيان ئەدەبىيات قېرىشۇنىمىز يىلدىن-يىلغا كېڭەيىپ، زور بىر تۈركۈم شائىرلار سەپكە قوشۇلدى. مول مەزمۇن ۋە يۇكسەك بەدىئىلىككە ئىگە بولغان بىر تۈركۈم مۇنەۋۋەر ئەسەرلەر بارلىققا كەلدى. بىز ھەقلىق يوسۇندا شۇنى ئېيتالايمىزكى، بىزنىڭ شېئىرىيەت گۈلزارىمىز ئۆتكەن ھەر قانداق ۋاقىتتىكىگە قارىغاندا، تېخىمۇ چىرايلىق ۋە رەڭدار گۈللەر بىلەن تولماقتا.

بۇ توپلامغا پارتىيە 3 - ئومۇمى يىغىلىدىن كېيىن قوبۇل قىلىنغان بىر قىسىم ئەسەرلەر ئاساس قىلىنىپ، 121 شائىرنىڭ 310 پارچە شېئىرى تاللاپ كىرگۈزۈلدى. تاللانغان ئەسەرلەر ئىچىدە بىر قىسىم ئۇيغۇر شائىرلىرىنىڭ شېئىرلىرىدىن باشقا خەنزۇ، قازاق، موڭغۇل، خۇيزۇ، قىرغىز، شىۋە، تاجىك ۋە ئۆزبېك قاتارلىق قېرىنداش مىللەت شائىرلىرىنىڭ شېئىرلىرىمۇ؛ پىشقەدەم شائىرلار ۋە ئوتتۇرا ياشلىق شائىرلارنىڭ شېئىرلىرىدىن باشقا، بىر قىسىم ئۇمىتلىك ياش شائىرلارنىڭ شېئىرلىرىمۇ بار. شۇڭا، بۇ توپلام ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ كۆپ مىللەتلىك شېئىرىي ئىجادىيىتىنىڭ يېڭى مەنزىرىسىنى كۆرسىتىپ بېرەلەيدۇ. توپلامغا كىرگۈزۈلگەن شېئىرلاردا بىزنىڭ ئۇلۇغ سوتسىيالىستىك ۋەتىنىمىز قىزغىن كۆيلەنگەن، مىللەتلەرنىڭ بۈيۈك ئىتتىپاقلىقى مەدھىيەلەنگەن، چېگرا رايونىنىڭ گۈللەپ - ياشناۋاتقان يېڭى مەنزىرىسى سۈرەتلەپ بېرىلگەن، ھەر مىللەت خەلقىنىڭ شىنجاڭنى ئېچىش ۋە گۈللەندۈرۈش يولىدىكى ئىرادىسى، ئارزۇ - ئارمانلىرى ئەكس ئەتتۈرۈلگەن. شۇڭا، بۇ توپلامغا كىرگۈزۈلگەن شېئىرلاردىن ھەر مىللەت خەلقىنىڭ كوممۇنىستىك پارتىيىگە ۋە ئۇلۇغ ۋەتىنىمىزگە بولغان قىزغىن مۇھەببىتىنى كۆرگىلى بولۇدۇ.

توپلام سەھىپىسىنىڭ چەكلىك بولۇشى تۈپەيلىدىن بىر تۈركۈم شائىرلارنىڭ ئەسەرلىرىنى توپلامغا كىرگۈزەلمىدۇق، تەھرىرلىك، تەرجىمە سەۋىيىمىزنىڭ تۆۋەنلىگىدىن بەزى خاتالىق ۋە سەۋەنلىكلەرنىڭ بولۇشىمۇ ئېھتىمالغا يېقىن، كەڭ كىتابخانلارنىڭ تەنقىت ۋە تۈزىتىش بېرىشىنى ئۈمىت قىلىمىز.

جۇڭگو يازغۇچىلار جەمىيىتى شىنجاڭ شۆبىسى.

1985 - يىل، يانۋار.

مۇندەرىجە

تۆمۈر داۋامەت ..... جەنۇپ تەسىراتلىرى 1
ئەزىزوپ قاسىم ..... جەڭچى ناخشىلىرى 5
ئەلقەم ئەختەم ..... شېئىرلار 9
تېيىپجان ئېلىيوپ ..... شېئىرلار 17
ئابدۇكېرىم خوجا ..... يېزىدىكى كەلگەن شېئىرلار 26
ئابلىز نازىرى ..... ياشلىق بىزگە ئەبەدى يۇلداش 34
ئەھمەت زىيائى ..... نەي ساداسى 40
ئابدۇرېھىم ئۆتكۈر ..... شېئىر ۋە رۇبائىلار 44
ئىمىن تۇرسۇن ..... قىزىلگۈل 50
تۇرغۇن ئالماس ..... ياشلىق چېچەك ئاتقان شۇ كۈندە 56
قۇربان ئىمىن ..... تاشتى ئىلهاممىم مېنىڭ دەريا بولۇپ 60
زەھمىتۇللا جارى ..... شىمالغا سەپەر 65
مۇھەممەت رەھىم ..... شۇنچە گۈزەل بىزنىڭ بۇ ۋەتەن 69

ئەرشدىن تاتلىق ..... شېئىرلار 75
تۇردى سامساق ..... شېئىرلار 79
پەتتارجان مۇھەممەدى ..... ئۆمۈر چىچەكلىرى 83
جاپپار ئەمەت ..... تاشلىنار ئەتىگە يېڭى
بىر قەدەم 88
غېنىزات غەيىۋرانى ..... ئىككى شېئىر 93
مۆمىن سەپىرى ..... ئالمىزارلىق ناخشىسى ... 98
مۇھەممەتجان سادىق ..... يېزا تەسىراتلىرى 101
ئابدۇۋۇپلى خەلپەتوپ ..... شېئىرلار 107
رەخىم قاسىم ..... تۆت پەسلىدە بولىدۇم
يېزىدا 113
ئابدۇسالام تۇختى ..... توي چاچقۇسى 118
ئابدۇشۇكۇر مۇھەممەت ئىمىن ..... ۋەتەن ھەقىقىدە غەزەل
ۋە رۇبائىلار 123
مۇھەممەت ئىمىن تۇختىنىياز ... زامان ماڭا قاراپ
(سۆزۈك) كۆلگەندە 130
تۇرسۇن مۇھەممەت پەخرىدىن ... ئىككى شېئىر 134
ئابلىمىت سادىق ..... ئەل ۋە مەن 138
مەھمۇت زەيىدى ..... ئىككى شېئىر 140
ئابدۇسەمەت خېلىل ..... زەرەپشان 144
بوغدا ئابدۇللا ..... ھىسلىرىم گۈلخان 147
مەمتىلى زۇنۇن ..... ئىككى شېئىر 153
قۇربان بارات ..... سەن بۇركۈت ئۇۋۇسى،
سەن ئالتۇن بۆشۈك 158
ئارسلان ..... تۇپراق قىسسىسى 165
ئوسمانجان ساۋۇت ..... سۆزۈك قەتىرىلەر 171
ئەبەيدۇللا ئىنبراھىم ..... غەزەل ۋە مۇخەممەسلەر ... 178

مۇھەممەت شاۋۇدۇن ..... شېئىرلار 184
ئابدۇرۇسۇل ئۆمەر ..... ۋەتەن ئىشقى يۇرەكتە
يالقۇن 190
ھاجى ئەخمەت ..... پامىر ناخشىلىرى 195
مىرزاھىد كېرىمى ..... شىمالغا زىيارەت 201
ماموت زايىت ..... خىيال ئۇچقۇنلىرى 207
تۇرسۇنئاي ھۇسەيىن ..... كېلىمەن يېقىملىق ناخ-
شىلار ئېيتىپ 213
ئابلىكىم خېۋىر ..... چىمەن قىرغاق 218
مۇھەممەتجان راشىدىن ..... ناخشىلىرىم ياڭراز ساماداا... 227
تۇرغان شاۋۇدۇن... ..... شېئىرلار 232
ئېزىز نىيازى ..... شېئىرلار 236
ئىمىن ئەخمىدى ..... تارىم بويى قاندىاق
گۈزەلسەن 240
نۇرىيە ئىلاخۇن قىزى ..... باغلار ئاچتى گۈل
چىراي 245
مىركامىل ياقۇپ ..... ئىككى شېئىر 249
ئابلىز ئۆمەر ..... شېئىر ۋە رۇبائىلار 252
زەينۇرە ئەيسا قىزى ..... ئوركىستر 255
سەلەي قاسىم ..... مەن شەرقتە يول ئالدىم ... 258
جىلىلى ..... شىمال ئىلھاملىرى 261
ئابلىكىم روزى ..... يېڭى يىل چاچقۇلىرى ... 265
ئابلەت ئابدۇللا ..... ئىككى شېئىر 268
ماخمۇتجان ئىسلام ..... كۆڭۈل كۈيلىرى 273
ئابدۇللا سۇلايمان ..... تاغ ناخشىلىرى 277
قەيىۇم سوپى ..... ئىلھام جامى تولدى
شەرۋەتكە 282

تۇرسۇن زەردىن ..... تەسىرات ئۇنچىلىرى 288
مۇتەللىپ جۇماخۇن ..... باللارنىڭ دوستلىرى 292
روزى سايىت ..... غەزەل ۋە رۇبائىلار 296
تاھىر تالىپ ..... مارالۇبشى 302
دىلبەر قەيىۇم قەزى ..... ۋەتەندىن نۇر ئېمىپ قەلبىم 308
ئابدۇللا ساۋۇت ..... ئىككى شېئىر 311
ئابابەكرى ئەمەت ..... ئىككى شېئىر 316
مۇختەر مەخسۇت ..... قۇمۇل بوستانلىرى 318
مەتتوختى ئەخمەت ..... جەرەنبۇلاق ئىلھاملىرى ... 325
ئەركىن ئىبراھىم ..... نۇر ئىچىدە تۇغۇلغان قوشاق 329
ياسىن ئىمىن (زىلال) ..... ئىككى شېئىر 333
ئابدۇرېھىم ئابدۇللا ..... ئەللەي ۋە شېئىر 338
ئىلغارجان سادىق ..... ناخشىلار پەرۋاز قىلار كۆكتە ئۇچۇپ 342
باتۇر روزى ..... ئورمان 346

قېرىنداش مىللەتلەر شائىرلىرىنىڭ شېئىرلىرىدىن

خەنزۇ شائىرلىرى:

لىۇ شاۋۇ ..... جۇخۇار گۈل 352
ياڭ مۇ ..... ئىككى شېئىر 355
جۇتاۋ ..... شېئىرلار 364
جاڭ دېيى ..... ھاياتلىق 370
لېي تىڭ ..... ئىلى دەريا سىنىڭ مەيمن دولقۇنى 375
لىۇ يۈەن ..... ئىككى شېئىر 379

گو ۋېيدۇك ..... شېئىرلار 384
ساۋ يۈكجىك ..... مەن ــ قۇم دېگىز ئادىمى ... 388
لى يۈي ..... شېئىرلار 396
بەي خۇا ..... چېگرىدىكى شەھەر 401
جاك شاۋ خۇك ..... ماي 404

قازاق شائىرلىرى:

قۇرمانئەلى ئوسپان ئوغلى ..... ئىككى شېئىر 410
ماغاز رازدان ئوغلى ..... شېئىرلار 415
ماقاتان شارىپقان ئوغلى ..... ئىككى شېئىر 418
ئومارغازى ئايتان ئوغلى ..... ئىككى شېئىر 421
ئالىمجان قاتبايېۋ ..... ئىككى شېئىر 425
شاكەن ئوگالبايېۋ ..... يايلاق ناخشىسى 429
ئابدۇرەقىم شاگىبايېۋ ..... ئىككى شېئىر 435
مادى ئابدىراخمانوۋ ..... ئىككى شېئىر 439
زاداقان مىگىبايېۋ ..... ئىككى شېئىر 443
دۇتان ساكەي ..... قويچى 448
رايخان ئىبىن قىزى ..... ئىككى شېئىر 450
شامەن ئەيسا ئوغلى ..... كۆچۈش يولىدا 453
جۇمادىل مامان ..... بۇزادەر 455
بەردىبېك قۇرچقايېۋ ..... پالۋان 461
ئەيتقالى ئوسپان ئوغلى ..... ئىككى شېئىر 463
سالى سادۋاقاس ..... غۇلجىدا يېزىلغان ئىككى شېئىر 466
بايتىك دۇيسەبايېۋ ..... تارىم غۇنچىلىرى 469
جۇمان ئەبىش ئوغلى ..... يۇرت مېھرى 473
ئەزىلبېك كىنەزبېك ئوغلى ..... ئاققۇلار، مەرگەن دەپ قالماقلار مېنى 477

موڭغۇل شائىرلىرى:

ن . لوتا ..... مەن سۆيۈمەن قۇياشنى ... 480
س . ئارا ..... مەن تىپچاق ئوتمەن ... 484
شىنخۇ ..... يايلاق خاتىرىلىرى 487
ن . سەرە ..... ئۆسمۈرلەر 491
ب . نىمجاپ ..... يۇرتۇم 494
دو . نادە ..... ئاقتاغ 498

خۇيزۇ شائىرلىرى:

خەلىم سالىخ ..... شېئىرلار 500

قىرغىز شائىرلىرى:

ئامانتۇر بايزاق ..... شېئىرلار 505
ئوشۇر مامبەت ..... يېشىل ئارچا 510
تۇرغانباي قىلىچبېك ..... شېئىرلار 512
م . ئىبرگى ..... غايە 517
ئاسانباي ماتىلى ..... ئۆمۈر ناخشىلىرى 521

شۇۋە شائىرلىرى:

گو جىنەن ..... تۇيۇققا زىيارەت 525
ئەن خۇگىيى ..... يايلاقتا مۇھەببەت 528

تاجىك شائىرلىرى:

مۇنى تابىلدى ..... پامىر شاتلىغى 532
ئاتىكە زەمىر ..... شېئىرلار 536
شىرىن قۇربان ..... سەرىكوي 539

ئۆزبېك شائىرلىرى:

پەرھەتى ..... ئاپىرىن 541
نۇرمۇھەممەت ئىبرگى ..... غەزەللەر 543
تەلئەت ناسىرى ..... شېئىرلار 548

تۆمۇر داۋامەت

جەنۇپ تەسىراتلىرى

كۆلگەن قەشقەر

ئەسسالام، بەختى كۆلگەن گۈزەل قەشقەر،
ئەسسالام، پەسلى كۆكلەم گۈللىگەن يەر.

* *

ھەر قېتىم بوسۇغاڭدىن كىرگىنىمدە،
بەك بەلەن دىخانلارنى كۆرگىنىمدە؛
ھىساپسىز خىياللارغا چۆمۈلەتتىم،
ئاجايىپ ئۈمىتلەرگە كۆمۈلەتتىم؛
شۇ ئىشچان، ئاق دىل خەلقىڭ كۈلسە دەيتتىم،
پاراغەت باغلىرىدا يۈرسە دەيتتىم.

نە ئامال، بالا-قازا يىللىرىدا،
ئىستەكلەر كۆپۈكچىدەك توزۇپ كەتكەن،
قالىغاچ مىڭ تەسلىكتە ئۈۋا سالسا،

مولۇنلار ئايۇانچىنى بۇزۇپ كەتكەن...
مۆھتەرەم بوسۇغاڭدىن كىردىم بۈگۈن،
بىر دۇنيا شاتلىق باستى ۋۇجۇدۇمنى.
ئېھتەرەم، سۆيگۈلىرىم ئېقىن دەريا،
دولقۇنى چايقاپ ئۆتسۇن گۈل بويۇڭنى.
خەلقىڭنىڭ لەۋلىرىدە كۈلكە كۆردۈم،
تۇمەندە دولقۇنلىنىپ كۈلكە ئاقار.
باغلىرىڭ جامالىدا چاقنايدۇ نۇر،
گۈل رەڭدار، گۈلگە ئوخشاش هايات رەڭدار.
هاياجان خىيال بىلەن گىرەلەشتى،
خىياللار ئەسرلەرگە مەجلىس ئاچتى.
ئەسرلەر بەس-بەس بىلەن چۈشتى سۆزگە،
ئالتۇندەك تارىخىڭدىن كۆز قاماشتى.

* *

پەن-ئىلىم بابىدا سەن چولپان ئىدىڭ،
بەھسىاپ يۈلتۇز سېنى چۆرىدەيتتى.
فارابى، مەھمۇت يانغان ئاسمىنىڭدىن
سىرلارنىڭ دەشتىگە نۇر تۆكىلەتتى.
نىزارى، مەشرەپ، هاجىپ سەندە ئۇسكەن،
پاراسەت غەزنىسىگە ئونچە تۆككەن.
ئەسرلەر تاجىسىغا ياقۇت بىزەك
ئاتا قىپ، تارىخىڭنى زەردە پۈتكەن.
تۇزۇگۈم ئويناپ ئۇسكەن تۇمەن بويى،
هىلىمۇ ياد ئېتەمسەن شۇ قىزىڭنى؟
ئىككى يۈز ياشقا كىرگەن قېرى سۆگەت،
كۆرۈشكە ئىنتىلەمسەن تۇزۇگۈڭنى؟

ئۇ ئېيتقان باتۇر قوشاق قۇلىغىمدا،
باتۇرلۇق قوشىغىنى ئۇنتاي قانداق؟!
قوشاقلار سەرەڭگىسى ھەر كۆرەشنىڭ،
شۇنىڭدىن ئوت ئېپ كەلگەن جەڭدە چىراق.
ئون ئىككى مۇقام سەندە تۆرەلىگەنتى،
قەددىڭنى ئاسمان قىلغان ئامانىسا.
ئالدىمدا ئالتۇن چوقما زورىيىدۇ،
سازەندەڭ مۇقاملارنى جارى قىلسا.
ئەدەبلىك، دىيانەتلىك خەلقىڭ شۇنچە،
ئالدىدا ھۆرى-غۇلمان ئۇيۇلىدۇ.
مېھماندوست، دىلكەش ئىنسان لەتاپىتىڭ،
قەلبىمگە كەۋسەر بولۇپ قۇيۇلىدۇ.
خۇش ھۈنەر-سەنئەت بىلەن تونۇلغانسەن،
مەن ئەمەس ئالەم ساڭا قول قويىدۇ.
تائام ۋە مۇزلىرىڭ شۇنچە شېرىن،
جەننەتنىڭ نېمىتىدەك تۇيۇلىدۇ.
غۇرۇرۇم، شەۋكىتىمنىڭ تاجىسى سەن،
سايىاق باش ئەمەسمىزكى، پاكىتى سەن.

* *

كۆل قەشقەر، زامان بەرگەن پاراغەتتىن،
بۇ كۆلكەڭ تا ئەبەتكە ئۇزۇلمەسۇن،
مەڭگۈدە ياقۇت جامدەك زىناقلىرىڭ،
ساقلانسۇن، تا ئەبىدى بۇزۇلمەسۇن.
پارتىيەم باي بول، دەيدۇ سېنى قەشقەر،
قاناتلان، ئۇچقىن كۆككە قېنى قەشقەر.

ئۆرله قىزىلسۇ

كېلىپ قويىنۇڭغا كۆرۈپ هۆسنۇڭنى،
چەكسىز شاتلىققا چۆمدۇم قىزىلسۇ.
يېشىل مەخمەلدەك ئوتلاقلىرىڭنى،
ئېتىز ـ قىرىڭنى كۆردۈم قىزىلسۇ.

كۈلۈپتۇ دەريا، قات ـ قات تاغلىرىڭ،
كۈلۈپتۇ گۈلگە تولغان باغلىرىڭ؛
كۈلۈپتۇ مالچى، كۈلۈپتۇ دېخان،
كېلەتتى شۇنى كۆرگۈم قىزىلسۇ.

بىر يۈلدا بىر سەپ، هەر مىللەت خەلقى،
گۈزەل ئەتىگە تەلپۈنەر قەلبى.
ئاۋات ۋە گۈزەل ئوبلاست قۇرۇشقا
تاشلاپسەن مەزمۇت قەدەم قىزىلسۇ.

ئىگىلىك چوقۇم تاپقۇسى راۋاج،
پارتىيە نۇرى يۈلۇڭ يورۇتقاچ.
نامراتلىق بۆكسى چۆرۈلسۇن باشتىن،
ئىشەنچىم كامىل ـ بۇ دەم، قىزىلسۇ.

ئۆرله قىزىلسۇ، گۈلله قىزىلسۇ،
گۈلگە پۈركەنسۇن چۆللەر قىزىلسۇ.
ئېرىقلىرىڭدا سۈت ـ قېيمىز ئاقسۇن،
پاراغەت بېغى بول هەم، قىزىلسۇ.

1981 ـ يىلى، نويابىر.

ئەزىزوپ قاسىم

جەڭچى ناخشىلىرى

تەكلىماكان شاتلىغى

ۋەتىنىم ـ گۈلزار بېغىمنىڭ پارچىسى تەكلىماكان،
قانچە يىل قانچە ئەسىر سەن ئۈيقۇدا ياتتىڭ ھامان.
كۆرگىنىم سەندە تېنىمسىز ئاشۇ تاربىخنىڭ ئىزى،
ئەسلىسەم، ئات ئويىنتىپ ئۆتكەن ئىكەن كۆپلەپ خاقان.
ئەسلىسەڭ، باغرىڭ گۈزەل، گۈلشەنگە تەڭداش يەر ئىكەن،
باغلىرىڭ، ئورمانلىرىڭنىڭ داڭقى كەتكەن ھەر تامان.
جۇشقۇنى دەريالىرىڭنىڭ بارچە ئەلگە زوق بېرىپ،
يېزا ـ قىشلاق ھەم شەھەرلەرگە سىڭىپ ئاققان راۋان.
كى جاھانغا داڭقى كەتكەن مىسلىسىز يىپەك يولى،
سەن بىلەن تاپقان ئىكەن قانچە بېكەت ـ قانچە ماكان.
مەشرىقۇ ـ مەغرىپنى باغلاپ بىر ـ بىرىگە يار ئېتىپ،
رىشتىنى شۇ كۈنگىچە قىلغان ئىكەن ئۈزمەي داۋام.
بىمەھەل چىققان بوران، ئاققان ياۋۇز كەلكۈن سۈيى،
ئۇچۇرۇپ قۇم ـ لاتقىلارنى سېنى ئەيلەپتۇ خازان.
ئول پەلەكنىڭ ئەگرىشى يايغاچ قارا تۇن پەردىسىن،

سىر بولۇپ ئەل ئاغزىدا ياتقان ئىكەنسەن كۆپ زامان.
ۋە لېكىن، تەكلىماكان، كۆردۈم بۇگۈن ئەسلىگىنى مەن،
كەلگۈسى مەنزىلىسېرى كۆز تىككىنىمدە ھەر قاچان.
سىر ئەمەستۇر ئەمدى بىرگە ھەر سىقىم قۇم، ھەر تېشىك،
تۆتلىشىش يولى بىلەن ماڭغاچقا بىز باغرىڭ تامان.
سەددىچىنەك چوڭ سېپىل قۇرغان خەلق ئەۋلادى بىز،
بىز ئۇچۇن ھېچ گەپ ئەمەس ئاشماق سېنىڭدە تاغ - داۋان.
يان - يېنىڭغا تۇشمۇ - تۇشتىن باشلىغاچقا بىز ھۇجۇم،
قەد كۆتەردى قانچە بوستان، قۇملىرىڭغا كىردى جان.
شۇ بۇيۇك پامىر - تيانشاندىن كۈمۈش يىپنى ئېشىپ،
ئېتىگىڭگە باسمىز گۇل - كەشتىلەرنى شادىمان.
بولۇسەن شۇندا ئاجايىپ مىسلى جەننەتنىڭ ئۆزى،
قالغۇسى كۆرگەندە گۇل ۋەسلىڭنى ھاڭ - تاڭ بوپ جاھان.
ئويغىتىپ دەس تۇرغۇزۇپ، قايتا ياڭا جان كىرگۈزۇپ،
كۈلدۈرەرمىز سېنى گۇل باھار ئارا تەكلىماكان.

1980 - يىل، 29 - ئىيۇن.

قەيسەر ئوغلان

مەرتلەر ئارا نامىڭ مەشھۇر قەيسەر ئوغلان،
قامىتىڭگە بۇيۇك تاغلار بولار ھەيران.
ۋۇجۇدۇڭغا نۇردەك سىڭىپ ئانا سۈتى،
قەلبىڭ ۋەتەن ئىشقى بىلەن سۇغۇرۇلغان.

بەستىڭدىكى گاڭ قۇرالىڭ جۇپ ياراشقان،
جەڭدە ماھىر، ھەركەتلەردە ئۆزەڭ چاققان.
چىكەڭدىكى بەش يۇلتۇزلۇق كاكارىڭغا،
زوقمەن بولۇپ قارار كۆكتە سانسىز چولپان.

ئەلنىڭ ئىشقى ۋۇجۇدۇڭدا بولۇپ گۈلخان،
بېغىشلىدى ساڭا جۇرئەت، غەيرەت - ئىلھام.
جەڭدە ئەسكەر، قۇرۇلۇشتا قۇرغۇچى بوپ،
ئەل - ۋەتەنگە كەلتۈردۇڭ سەن زور شەرەپ - شان.

ۋەتەن، خەلقىم بەرسە ئەگەر ساڭا پەرمان،
تەييار تۇرىدۇڭ كۆكرىگىڭنى قالقان.
پەخىرلىنەر شۇڭا ئاق چاچ ئاناڭ سەندىن،
تاغدەك يۆلەك بولۇپ تۇرغاچ سەندەك ئوغلان.

1980 - يىل.

كۆرەڭ قاشقا

مىنگەن ئېتىم كۆرەڭ قاشقا، قومۇش قۇلاق،
بېشى كىچىك، غاز بويۇنلۇق يۇمران تۇياق.
كۆرگەنلەرنىڭ ئاڭا زوقى كېلەر شۇنچە،
كۆكرىگى كەڭ، بېلى زىلۋا، كۆزى بۇلاق.

مىجەز - خۇلقى چۆچۈپ تۇرغان جەرەندەك شاش،
مىنسەڭ ئۇچار كۆزلىرىڭدىن ئاققۇزۇپ ياش.
دۇلدۇلمىكىن دەيسەن ئۇنىڭ چېپىشىنى
يۈرسە ئەگەر تۇنده سىلىق، چاچرىماس تاش.

مەرت يىگىتكە جۈپ قاناتتۇر ئاشۇنداق ئات،
مىنسەڭ ئەگەر ئاشار دىلدا غەيرەت - سۇبات.
ئۇچسام قەلبىڭ ئوينىتىپ مەن ئات ئۇستىدە،
غەزىۋىمدىن دۇشمەن چېكەر دادۇ - پەريات.

1984 - يىل، فېۋرال.

ئىتتىپاقلىق ئەلا

بىلىپ قوي، تەمتىرەپ تەنها، ۋىسالغا يەتمىگىڭ قىيىن،
ئەگەردە بولمىسا بىرلىك كۆڭۈلمۇ تاپمىغاي ئىمىن،
ئىناقلىق ــ ئىتتىپاقلىقتۇر يېڭىلمەس كۈچ ــ قەۋەت بىرگە،
ئاشۇ كۈچ بەھرىدىن ھەر چاغ كۆكەرگەي بۇ ئانا زىمىن.

ئىناقلىق ــ ئىتتىپاق، بىرلىك ــ ئۇدۇر بىرگە ھاياتىي جان،
يۇرەك بولسا ئەگەر ساغلام، ئاقار تىنماي تومۇردا قان.
چىقارساق بىر ياقىدىن باش ۋە بىر يەڭدىن چىقارساق قول،
يېڭەرمىز ھەرنە مۇشكۈلنى، ئىگەر باش تاغ بىلەن داۋان.

ئىرادەڭ رۇستەمى داستان، ساداقەت ھەمرىيىڭ بولسا،
ئېقىن تارماق سۈيى جەم بوپ، پايانسىز كۆللىرىڭ تولسا،
تۆكۈلگەن تامچە قان تەردىن بىنا بولمامدۇ گۈل-بوستان،
كۆڭۈل كۈلمەمدۇ دوستلۇقتىن ئېچىلسا گۈل-چېچەك رەنا.

قوشۇلسا زەررە ۋە قۇملار بولۇر ھاسىل قۇرام تاشمۇ،
ئۇسۇشسە قان قېرىنداشلار كۆكۈم تالقان بولار باشمۇ،
يېپىشماي ئۆزئارا مەھكەم، تېرىقتەك چېچىلىپ يۇرسەڭ،
جاھاندىن ئۆتكىنىڭ ئۆتكەن، كۆزۈڭدىن قۇرۇماس ياشمۇ.

ئىناقسىزلىق، ھەسەتخورلۇق بېشىڭغا ياغدۇرار بالا،
ئەگەردە بولمىسا بىرلىك بولۇرسەن غەمگە مۇپتىلا.
«ئاق تاغلىق، قارا تاغلىق» ئەمەسمىز ئەمدى بىر ھەرگىز،
قۇرۇپ كەتسۇن پاسات-پىتنە، ھەممىدىن ئىتتىپاق ئەلا.

1982 - يىل، ئاپرىل.

ئەلقەم ئەختەم 1922 - يىلى تۇغۇلغان. 1942 - يىلى ئۆلكىلىك دارىلمۇئەللىمىن مەكتىۋىنى پۈتتۈرگەن. ئۇچ ۋىلايەت ئىنقىلاۋىنىڭ مۇھىم قاتناشچىلىرىدىن بىرى. ھازىر ئۇ جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى، ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى ۋە كەسپىي يازغۇچىسى.

شائىر شېئىرىيەت سېپىگە 1939 - يىلى كىرگەن. شۇندىن بېرى ئۇنىڭ شېئىرلىرى گېزىت-ژۇرناللاردا داۋاملىق ئېلان قىلىنىپ كەلمەكتە. ئۇنىڭ «ئۇمىت دولقۇنلىرى» «كۆرەش دولقۇنلىرى» قاتارلىق شېئىر توپلاملىرى بار. ئاز سانلىق مىللەتلەرنىڭ مۇنەۋۋەر ئەسەرلىرىنى باھالاشتا، ئۇنىڭ «بەردىنم جاۋاپ»، ناملىق شېئىرى مەملىكەت بويىچە، «تاڭ ئاتقاندا» شېئىرى ئاپتونوم رايونىمىز بويىچە ئىجادىيەت مۇكاپاتىغا ئېرىشتى.

شېئىرلار

ئۇلۇغ ۋەتىنىم

مەن چېگىردا، ئۇلۇغ ۋەتىنىم.
تۇرۇمەن قاراپ ئەڭ يىراق چەتتە.

كۆزىتىپ سېنى مەڭگۈ ساقلايمەن،
ھۇشيارمەن ئۆزۈم، ئەمەس غەپلەتتە.

ھەمرا ئاسماندا يۇلتۇزلار ماڭا،
يوق چېگرىدا ياۋلارغا يوچۇق.
بايقاپ كۆرۈمەن ھەممە ياقنى تەڭ،
يۇلتۇز تۇرىدا ئاشكارا - ئوچۇق.

جىمجىت كېچىدە دەريا شاقىراپ،
ئۆركەشلەپ ئۆرلەپ، ھەيۋەتلىك ئاقار.
ئاۋازى ئۇنىڭ كېتەر ھەر ياققا،
ھەم قۇلاقلارغا ھەجەپ خۇش ياقار.

كۈلگەندەك دەريا قاشلارنى سۆيۈپ،
ئۆپقۇنلار ياساپ، ئېقىپ تۇرۇدۇ.
سەگەك بول دائىم دېگەندەك قىلىپ،
دولقۇنلاپ ماڭا بېقىپ تۇرۇدۇ.

قاينانلار گۈزەل، كۆپۈكلەر كۆركەم،
كۆزىنى ماڭا تىكىپ تۇرۇدۇ.
ئولتۇرۇپ قىردا خىيالىار سۈرسەم،
«ئۇگدەپ قالما» دەپ جېكىپ تۇرۇدۇ.

ئۇلۇغ ۋەتىنىم، تۇرۇپ قىرغاقتا
دەريانغا مېنىڭ زوقۇم كېلىدۇ.
كېچە ۋە كۈندۈز ئۇخلىماس دەريا،
ياۋ قەستىنى ئۇ، چوقۇم بىلىدۇ.

مەن چېگىردا، بۇلۇڭ ۋەتەنىم،
دىلىم، يۇرىگىم، ھەمىشە تۇيغاق.
سېنى كۆزىتىپ تۇرۇۋەن شۇنداق،
كۆز يۇمماي پەقەت، دەريادەك ئويغاق.

1981 - يىل، نۆكتەبىر.

بەردىم جاۋاپ

ياز كېلىپ كۆلدى تەبىئەت ياسىنىپ قىزدەك قاراپ،
تولغىنىپ نازغىپ شۇ تاللار يارىدەك ساچىن تاراپ.
باغدىكى ئالما، ئۈرۈكلەر كۆز ئېچىپ قىسقاندا گۈل،
خۇش بولۇپ قاندى يۈرەكلەر، بۇ باھار دىلغا ياراپ.
كۆزلىرىم چۈشتى ئېتىزغا ياپ-يېشىل باغرى ئۇنىڭ،
قىرلىرى گۈل، باقتى ماڭا، كۆكسىگە غۇنچە قادىاپ.
بۇ باھار بىرلەن ئاجايىپ شاد بولغان بارلىق ھايات،
توي قىلىپ دىخانلىرىم چېلىشىپتۇ دۇتار ۋە داپ.
قاينىغان ئەمگەك ئېتىزدا، بەس-بەستىكەن رەنالىرىم،
ئوت يېقىپ كۆلگەندە شۇ چاغ، يۈرىگىم بولدى كاۋاپ.
زەپ كۆكۈللۈك، زەپمۇ خۇشلۇق، زەپ يېقىملىق بۇ باھار،
گۈللىسۇن، كۈلسۇن ۋەتەن دەپ قانغۇدەك ئېچتىم شاراپ.
دەل شۇ چاغ ئېسىگدە تۇت دەپ، بۇ يۈرەك ئېيتتى ماڭا:
«بولغىن ھۇشيار گۈلشىنىگە ياۋ كېلەر سىرتتىن ماراپ.»
ھە دىدىم، ھۇشيار دىدىم مەن، ھەر قاچان ھەر دەم يۈرەك،
جان تىكىپ تۇرغان كۈزەتچى، مەن دىدىم بەردىم جاۋاپ.

1980 - يىل، ئىيۇل.

ئۇلۇغ پارتىيە

ئۇلۇغ، شەرەپلىك، دانا پارتىيە،
سېنىڭسىز بىزگە بەخت - ئامەت يوق.
ئورناپ دىلىغا، سىڭگەچ قەلبىگە،
غايەڭ، ئىرادەڭ، ئەلنىڭ كۆڭلى توق.

كۆرەشلەردە سەن ئەلگە باش بولۇپ،
يېڭىش يولىنى بىزگە ئۆگەتكەن.
ئېزىش - يانچىشنىڭ، زۇلمەتلەرنىڭ ھەم،
يىلتىزلىرىنى ئۆزەڭ تۆگەتكەن.

دانا پارتىيە، ھۇشيارلىق بىلەن
ھايات يولىنى ئۆزەڭ كۆزەتكەن.
ئېشىپ تاغلارنى، يېيىپ سىرلارنى،
قىڭغىر يوللارنى ئۆزەڭ تۆزەتكەن.

نىشانسىزنى كۆندەڭ يورۇتتۇڭ،
قايىندى، تاشتى دىلىمىزدا زوق.
قۇرۇلتاي روھى چاچقاندا نۇرنى،
قاندى يۈرەكلەر، ئەلگە ئۇ ئوزۇق.

ئۇلۇغ بۇرۇلۇش سائادەتلىك يول،
بۈيۈك قۇرۇلۇش كامىۇنغا ھۇل.
سوللۇقتا تولۇق بەردىڭ خاتىمە،
كۆلدى بەختىمز، سەن تۆتقاچقا رول.

بىرلىك ۋە ئۆملۈك قۇدرەتلىك كۈچ دەپ،
دانا پارتىيەم ئۆزەڭ كۆرسەتكەن.
ھەممە مىللەتلەر بولدۇق ئىتتىپاق،
سۈركۈلۈشلەر يوق، كەلمەسكە كەتكەن.

دىللار خاتىرجەم، خوشال كۆڭلىمىز،
مىللەتلەر ئىناق، ئارىدا يات يوق.
ئىچىلدى بۈگۈن دوستلۇق گۈلىمىز،
بار قولىمىزدا سەن بەرگەن ھوقۇق.

يۈرۈش يولىمىز كەڭتاشا، ئوچۇق،
يوق بۇ يوللاردا ياۋلارغا يوچۇق.
ئۆزەڭ يولباشچى، بۆسۈپ ئۆتۈمىز،
تاغلار، داۋانلار، گەر بولسا توسۇق.

1983 - يىل، 5 - ئىيۇل.

ھەقنى سۆزلەۋ تىل

كۆڭلۈڭنىڭ كۆزى بولمىسا سېنىڭ،
تۇرغان بۇ كۆزۈڭ، تامنىڭ تۆشۈگى.
دەيدۇ يۈرىگىم بۇنى بىلمىسەڭ،
سېنى قىلار قۇل غەپلەت بۆشۈگى.

يورۇيدۇ پەقەت، قەلبىڭنىڭ ئۆزى،
ھايات ۋە تۇرمۇش، ئىلىم بىلەن بىل.
ئۆگەنسەڭ تىنماي، كۆڭلۈڭنىڭ كۆزى
ئېچىلىپ كۆرۈپ، ھەقنى سۆزلەر تىل.

ئىشچى، دىخاننىڭ روشەن كۆزلىرى،
كۆرگەن ھاياتنى، ساناقسىز يىلى.
بىلىپ تۇرمۇشنىڭ ئىچى، سىرىنى،
يورۇغان كۆڭلى، كۆز ئاچقان دىلى.

تۇغۇتلۇق ئۆيىنىڭ بەلگىسى مەن دەپ،
تۇرار ئىشكىتە سامان كۆشۈگى.
بىلمەستىن تۇرۇپ دىمىگىن ھەرگىز
بۇنى ئادەتنىڭ ئوشۇق - تۆشىگى.

يامان ھەمىدىن ئەللەي دەپ پەپلەپ،
ئۇخلىتىپ ئالسا غەپلەت بۆشۈگى.
قىلىپ قويارمۇ نادانلىق ئەپلەپ،
مېنى بىراۋنىڭ، ئوغرى مۇشۈگى.

1984 - يىل، ئىيۇل.

ئەمگەك قىل دائىم!

ئىشلىگەن بېيىپ، ئات - ئۇلاق قىلىپ،
غېمى ھەم بولماس يەم ۋە خەشەكتىن.
ياسىنىپ كىيىپ، دېمىنى ئېلىپ،
يۈرسە قىسىلماس كىيىم - كېچەكتىن.

ئالى ئىمارەت سالغىلى بولماس،
بۇنى بىلىپ ئال، خاملا كېسەكتىن.
تەر تۆكمىسەڭ يوق ھوسۇلمۇ، دوستۇم،
داتلىشىپ تۆككەن، تۆمۈر - تەسەكتىن.

هممەت قىلىپ مەن تەرسەم بېغىمغا،
ھوزۇر ئالارمەن، ھەشقى - پىچەكتىن.
ئەمگەك قىلمىسام پەرقىمۇ بولماس،
ئۇگدەپلا ياتقان، ھورۇن ئېشەكتىن.

1984 - يىل، ئاۋغۇست.

تېيپجان ئېلىيوپ 1930 - يىلى 1 - ئاپرېلدا قورغاس ناھىيىسىدە تۇغۇلغان، ئۇنىڭ ئىجادىي پائالىيىتى 1945 - يىلىدىن باشلانىدى. ھازىرغا قەدەر «شەرق ناخشىسى»، «تېنچلىق ناخشىسى»، «تۇغمەس ناخشا»، «ۋەتەنمەنى كۆيلەيمەن»، «زەپمۇ چىرايلىق كەلدى باھار»، «باھار ئىلھامى» قاتارلىق شېئىرلار توپلىمى ھەم خەنزۇچە ئىككى شېئىر توپلىمى نەشر قىلىندى. ئۇنىڭ ئەسەرلىرى ئاپتونوم رايون بويىچە مۇنەۋۋەر ئەسەرلەرنى باھالاشتا بىرنەچچە قېتىم 1 - دەرىجىلىك مۇكاپاتقا، 1982 - يىلى مەملىكەت بويىچە ئۆتكۈزۈلگەن ئاز سانلىق مىللەت يازغۇچىلىرىنىڭ مۇنەۋۋەر ئەسەرلىرىنى باھالاشتىمۇ 1 - دەرىجىلىك مۇكاپاتقا ئېرىشتى.

تېيپجان ئېلىيوپ شېئىرىي ئىجادىيەتتىن باشقا، ئەدەبىيات تەتقىقاتى بىلەنمۇ شۇغۇللىنىپ كەلمەكتە. ئۇ ئۆتكەن 2 - 3 يىل ئىچىدە «ئۇيغۇر كىلاسسىك ئەدەبىياتىدىن نەمۇنىلەر» دېگەن كىتابنى نەشرگە تەييارلاشقا قاتناشتى ۋە ناۋايىنىڭ 260 غەزىلىنى شەرھىسى بىلەن نەشر قىلدۇردى. بىر قانچە ئونلىغان ئەدەبىي ئوبزور يازدى.

شائىر تېيپجان ئېلىيوپ ھازىر جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى، ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى، كەسپىي يازغۇچى.

شېئىرلار

بوغدا شاتلىغى

ئەنە بوغدا—
ھەممىگە بەرداشلىق قاۋۇل ئانىدەك
تۇرۇدۇ تەمكىن.
تارىخنى ئەسلەپ،
يېنىدىكى ئاسمان كۆلىنى
ئۇنىڭ كۆز يېشىغا ئوخشىتىش مۇمكىن.
بىراق،
ياشمۇ ئاچچىق - تاتلىق بولۇدۇ،
شۇڭلاشقا ئۇنى
دىگۈلۈك ئەمەس ھىسمۇ غەمكىن.

كۆرگەنسىلە،
شۇ تاپتا ئۇنىڭ
زىناقلىرىغا چۆككەن كۈلكىنى.
بېشىدىكى ئاق — تارىخنىڭ ئىزى،
گويا پەسىللەرگە سىلىشتۇرمىدەك
كۆرىستىپ تۇرۇپتۇ شۇنچىلىك روشەن
زىمىستان بىلەن باھار پەرقىنى.
شۇ تاپتا مېنىڭ
قەلبىم تولدى ئىپتىخار بىلەن
كۆرۈپ ئۇنىڭ ئاشۇ ھۆسنىدە
زامانىمىزنىڭ يارقىن كۆركىنى.

ئۇنىڭ كۈلكىسىدە جىلۋىلىنىدۇ

ئاخشامقى چۆلدىن ئۆزگەرگەن ئېتىز،
ئىغاڭلاپ تۇرغان
چاناقلىرى توق مىغ - مىغ باشاقلار؛
لىق چىكىدالغان دىخان تاغارى،
ئاق ئالتۇنغا تولغان قۇچاقلار؛
ئۇزسەك «ۋاك» قىلىپ يېرىلىدىغان
كۆكچە، مىژگانلار؛
ياپراقتىن قويۇق
«شىلدىر شكەر» ياقۇت ساپاقلار؛
ئەنە،
پاخلانغا تويۇپ،
قىمىز كەپكىرىپ
كېلىۋاتىدۇ تاغدىن چارۋىچى،
ئۇيناقلاپ تۇرۇدۇ سېمىز ئۇلاقلار...
توي - مەشرەپنىڭ نۇرغۇنلىغىدىن
باسمىخانىمۇ ئالدىراپ قالدى
ئۇلگۈرمىگەچكە قىزىل باغاقلار.

بوغدا نىمىشقا كۈلمىسۇن بۈگۈن
يان - يېنىدا
ياڭراپ تۇرسا گۈدۈك ساداسى؛
لايچىنىڭ ئوغلى بىتون ياسايدۇ،
ئوغاقچىنىڭ قىزى كومبايىن؛
ئەستەرگىمۇ يارىماس بولدى
بىر چاغلارنىڭ سەرگەز - ماتاسى.
«ئېلىپ» نى كۆرسە «تاياق» دەيدىغان—
تۇردىنىڭ بۈگۈن نەۋرىسى ئالىم،
كارامەت كۆرسىتىپ تۇرار ئىلكىدە
ئېلېكترونلۇق جاھانناسى.

كۆلۈۋاتىدۇ بوغدا زوقلىنىپ،
چۈنكى بايىقى سوغاق بازارلار
بۈگۈن ئاجايىپ قاينىۋاتىدۇ.
تېلېۋىزور ئالغىلى كەلگەن سەرالىق
پۈكەي ئالدىدا
«ئۇنى ئېلىك»، «مانى ئېلىك» دەپ،
ئەرقىنى سورىماي تاللاۋاتىدۇ.
ئەنە بىر ياندا
كاۋاپچى، ساھىسپەز بەس-بەسكە چۈشۈپ:
«ياغ يەپ كېتىك!» دەپ توۋلاۋاتىدۇ.
خېرىدار رايىغا بېقىپ باققالمۇ
تۇرپان ئۈزۈمى،
كورلا نەشپۈتى،
قەشقەر ئانارى،
ئىلى ئالمىسىنى جىڭلاۋاتىدۇ.

بوغدا بۇ يىل كۆلدى بۆلەكچە
ئون بىر يەرنىڭ
مۇختارىيەت تۈيىنى كۆرۈپ،
مىللى ئىناقلىق پەيزىدىن سۈرۈپ.
ھە، كېلەر يىلى
تېخىمۇ چوڭ بايرام بولۇدۇ،
كېلىڭلار دوستلار، تويغا ئۈلگۈرۈپ.
مىللى ئىناقلىق تەنتەنىسىگە
بوغدا بىلەن بىللە ئىچەيلى
ئاسمان كۆلىدەك قەدەھ كۆتۈرۈپ.

بوغدا ھەقلىق كۆلۈشكە بۈگۈن

چۈنكى ئالدى ئۇ ئۆزگىچە لەززەت
زامانىنىڭ يېڭى كەيپىياتىدىن.
ئەنە، ئۇنىڭ ئالدى - كەينىدە،
چەكسىز ۋادىدا
نادامەتنىڭ ئورنى تارايدى،
ھالاۋەتنىڭ يولى كېڭەيدى
ئەلنىڭ ئازات تەپەككۇرىدىن
ۋە ئۇنۇمدار مەشغۇلاتىدىن.
ئۇ شۇنچە مەمنۇن
ئەلنى خۇش قىلىشنىڭ يوللىرى بىلگەن
جۇڭنەنخەينىڭ ئىرادىسىدىن
ۋە ئۇنىڭ يېڭى ئىسلاھاتىدىن.
مەن بەختلىك
شېئىرىم ئارقىلىق
كۆرسىتەلىسەم بىرەر قەترىنى
بوغدا ئانامنىڭ
خۇددى دېڭىزدەك تەسىراتىدىن.

1984 - يىل، سېنتەبىر.

ئارچا

ئارچىغا سوئال قويدۇم: «نىمىشقا
ھەمىشە ئىللىق پۇراپ تۇرۇسەن؟
يازلىغى ئەسلا،
ھەتتا قىشتىمۇ
ياپ - يېشىل بولۇپ يايراپ تۇرۇسەن؟»

جاۋاپ بەردى ئارچا شۇڭلاپ:
«ياشايمەن تۆرەلگەن يەرنى قۇچاغلاپ.»

چۈشەندىم، ئارچا،
نىمە ئۈچۈن سولماسلىغىنى،
چۈشەندىم، رەڭگىنىڭ ئىللىقلىغىنى،
چۈشەندىم، ھەتتا تۈتۈنلىرىڭنىڭ
نىمانچە ئەتىۋا شىپالىق ئىسرىتلىغىنى.

1980 - يىل، ئاۋغۇست، چىڭگىل.

مىللەت ھەققىدە

سۆيۈمەن دەيدۇ ھەر كىم مىللىتىنى،
مىللەتنى ساتقۇچىمۇ دەيدۇ شۇنى.
سۆيۈشنىڭ راست - يالغىنى شۇندىن ئايان:
يەمدۇ، يوق مىللىتىنىڭ قايغۇسىنى.

تىلىڭ ھامان باشقا مىللەتنى سەن،
بولامسەن مىللىتىڭنىڭ قەھرىمانى.
مىللەتكە باشلاپ كېلەر يېتىمچىلىك
مىللەتنىڭ بۇندىق نادان مېھرىۋانى.

ئۇ مىللەت پۈتۈنلەيلا داشقال بولۇپ،
بۇ مىللەت كەم - كۈتىسز ئالتۇن ئەمەس:
ئۇ مىللەت پەگاددىكى پالاز بولۇپ،
بۇ مىللەت تۆرگىلا خاس دۇردۇن ئەمەس.

مېغىزى، شاكىلى بار ھەر نەرسىنىڭ،
ئەي ئەقىل، شۇنداق چۈشەن مىللەتنىمۇ.
بېيىيدۇ مىللەتنىڭمۇ پەزىلىتى
چۈشەنسە ئۆزىددىكى ئىللەتنىمۇ.

یاراتقان سېسەقلىقتا سەسكىلىشىنى،
چىقارغان خۇش پۇراقتا ئىشتىياقىنى.
يۇماستىن سېسىغىنى، ماختانسا كىم
بۇلغايدۇ ئۆزىدىكى خۇش پۇراقنى.

1981 - يىل، يانۋار.

گۈل①

بىلەيىي پولىيە شەھرىدە
جۇشقۇنلۇق شېئىرىيەت ئاخشىمى
قېرىلار ھەم ياشلار ئالدىدا
ئوقۇدۇم تۇغمەس ناخشىنى.

قېرىلار كۈلۈشتى زوقلىنىپ،
كۈلكىدىن پۈرۈشتى يۈزلىرى:
گۈل تۇتۇپ يۈگرۈشتى ئالدىمغا
بىر تۇركۈم قارا تاغ قىزلىرى.

ئالقىشلار ئىچىدە گۈل تۇتتى،
يۈزلىرى يۈزۈمگە يانداشتى.
تولدۇرۇپ كۆكسۈمگە گۈلدەستە،
ھەم ئىككى مەڭزىمگە گۈل باستى.

چۈشەندىم بۇ گۈلنى دوست ئەلنىڭ
جۈڭگولۇق قەلبىگە مېھرى دەپ؛

① شائىر بۇ شېئىرىنى 1982 - يىلى يۈگوسلاۋىيىدە ئۆتكۈزۈلگەن خەلقارا شېئىرىيەت يىغىنىدا ئوقۇغان.

چۇشەندىم بۇ گۈلنى شېئىرسىمگە
بېسىلغان مەمنۇنلۇق مۆھرى دەپ.

1982 - يىل 3 سېنتەبىر، يۈگوسلاۋىيە.

رۇبائىلار

1

ھاقارەت تۆھمىتى كەلسە ھەر قاچان،
ئۇنى قاراقچىدەك كۆرۈسەن ھامان
مېھماندەك كېلىدۇ ماختاش تۆھمىتى،
بىراق، قاراقچىدىن مىڭ ھەسسە يامان.

2

ئېگىلىدىكەن ئالما شاخلىرى
مۇۋسى قانچە ئوخشىغانسېرى.
كەمتەرلىك ھىلەن ئادەم چىرايلىق،
سەتلىشىدىكەن غادايغانسېرى.

3

بىر ئېشەك بېشىغا ئوراپ سەللىنى
قاپتۇ بەك كۆلكىگە دوراپ مۇللىنى.
تېخىمۇ كۆلكىلىك ئەمەسمۇ مېنىڭ
تۆرگە باشلىغىنىم «تەخسىر» دەپ ئۇنى.

4

چاغلىقتۇر دۇشمەننىڭ ئەزۋەيلىگىنى،
يامىنى يېشۇرۇن قەستلەيدىغىنى.
خەتەرلىك ئەمەسمۇ قاۋغان ئىتتىن
ئەركىلەپ تۇرۇپلا چىشلەيدىغىنى.

5

ئۇرۇشتىن كېيىن بىر قەھرىمان چىقتى،
ئاۋازى ھەممىدىن بەك يوغان چىقتى.
بىراق، شۆھرەت قېنى تىلگە كىرگەندە،
ئۇنىڭ ئاغزىدىن نە زۇۋان چىقتى.

6

سۆكۈشلەرگە چىداپ تۇرۇپسەن،
بۇ خىسلەت بىلەن يېرىم يىگىت سەن.
پۈتۈن يىگىت بولۇمەن دىسەڭ،
ماختاش ئالدىدا كەتمە ئېرىپ سەن.

ئابدۇكېرىم خوجا 1928 - يىلى 20- نويابىر كۇنى قۇمۇلدا تۇغۇلغان. 1946 - يىلى گەلسۇ ئۆلكىسىنىڭ جۇچۇەن ۋىلايىتىدە ئوتتۇرا مەكتەپنى تۈگەتكەن. ھازىر مەملىكەتلىك يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ ھەيئەت ئەزاسى. جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبەسىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى، مەملىكەتلىك مىللەتلەر ئەدەبىياتى كومىتېتىنىڭ ئەزاسى. «كۆۋرۈك» ژورنىلىنىڭ باش مۇھەررىرى.

شائىرنىڭ دەسلەپكى ئىجادىيىتى 1955 - يىلىدىن باشلانغان ئىدى. 1960 - يىلى ئۇنىڭ بىرىنچى شېئىرلار توپلىمى ــ «ئون باھار» جاماەتچىلىك بىلەن يۈز كۆرۈشتى. 1979 - يىلىدىن كېيىن ئۇنىڭ يەنە «باھار ناخشىسى»، «تۇپراق، باھار ۋە مەن» ناملىق شېئىر توپلاملىرى ئۈيغۇر ۋە خەنزۇ تىللىرىدا نەشر قىلىندى. 1982 - يىلى «بەش قىتئە» ناملىق شېئىرى ئاز سانلىق مىللەتلەر مۇنەۋۋەر ئەسەرلىرى بويىچە مەملىكەتلىك مۇكاپاتقا ئېرىشتى. شائىرنىڭ يەنە خەنزۇچىدىن تەرجىمە قىلغان بىرمۇنچە ئاتاغلىق ئەسەرلىرى بار.

يېزىدىن كەلگەن شېئىرلار

سالام قەشقەر!

چىن دىلىمدىن شەھرى قەشقەرگە سالام!
بەلكى ئۆز يۇرت، ئەھلى قەشقەرگە سالام!

مەن تېمىپ كەلدىم ساڭا قەتىرە بولۇپ،
كەتكىلى جىسمىڭدىكى زەررە بولۇپ.

سەن چىقىپ كەلگەندە ئاي جامال بولۇپ،
ئويىنىدىم كۆكسۈڭدىمەن شامال بولۇپ.

ئاچتى كوچاڭمۇ قۇچاق ئېرىق بولۇپ،
شۇڭغۇدۇم ئەركىن ئۆزۈپ، بېلىق بولۇپ.

يېزا ـ سەھرايىڭ كۆرۈندى گۈل بولۇپ،
سايرىدىم گۈل شېخىدا بۇلبۇل بولۇپ.

ئاقتى باغرىمدىن تۇمەن زەمزەم بولۇپ،
مەن ئاڭا كەتتىم سىڭىپ شەبنەم بولۇپ.

ئېچىلىپتۇ بەشكىرەم چېچەك بولۇپ،
بەرگىگە قوندۇم بېرىپ كېپىنەك بولۇپ.

شۇ چېچەك چاچقاندا بۇي ئەتىرە بولۇپ،
كەلمىدى كەتكۈم مېنىڭ ھەرە بولۇپ.

سەن ماڭا ئاچتىڭ قۇچاق ئانام بولۇپ،
شۇڭا مەن سۆيدۈم سېنى بالاڭ بولۇپ.

لەۋلىرىڭ مەڭزىمدە قالدى خال بولۇپ،
يۈرىگىم كەتتى ئېرىپ قەن - بال بولۇپ.

يارىنىڭ قولى گويا كى بوينىدا

ياتىدۇ دەريا بويىدا بىر كىشى،
دەم ئېلىپ، ئارام خۇدا پۈتكەچ ئىشى.

زەپ ياراشقان ياستۇغى - كەتمەن ئۇنىڭ،
كۆرپىسى داق يەر ئەمەس، چەكمەن ئۇنىڭ.

قويلىرىمۇ يېنىدا ياتار كۆشەپ،
قويۇۋەتكەن ئېتىنى ئوتقا چۈشەپ.

ئۆتۈدۇ شامال ئۇنى يەلپۈپكىنە،
گۈل - چېچەكلەر ھىدىنى پۈركۈپكىنە.

ئاقسا سۇ دەريا ئارا ئەللەي ئېيتىپ،
بارىدۇ ئۇيقۇغا ئۇ چوڭقۇر پېتىپ.

چىرىيى گويا جىگەر رەڭ گۈل - چېچەك،
قاشلىرى شۇ گۈلگە قونغان كېپىنەك.

لېۋىنى تامشىپ قويار ئۇ دەممۇ - دەم،
تۇرقىدىن قىلچە كۆرۈنمەس غۇسسە - غەم.

تىنچ ياتار شەرىن هاياتنىڭ قوينىدا،
يارىنىڭ قولى گۈياكى بوينىدا...

مانتىپەز دۈكىنىدا

مانتىپەز توۋلايدۇ رېتىمغا سېلىپ،
مانتىنى چىنتەخسىگە بىر-بىر ئېلىپ.
شۇنچە جانلىق، شۇنچە مەغرۇر بۇ سادا،
جىلۋىسى ئەرتىسىنمۇ چۈشكەيي بېسىپ.
بۇ ساداغا ئالدىدىن شاھىت بولۇپ،
كېلىدۇ خۇش بۇيى — پۇراق دىماق يېرىپ.
بۇ پۇراقنى پۈزىغان يولۇچىنىڭ
ھاردۇغى كەتكەيي تۇساتتىن يېشىلىپ.
ئاچ قېرىنىڭ نەپسى كەتكەيي ئالدىراپ،
تۇق قېرىنىڭ ئىشتىھاسى ئېچىلىپ.
بۇ سادانى ئاڭلا-ئاڭلا ئويلىرىم
كەتتى بىردىن ھەرقايانغا چېچىلىپ.
جار سالاتتۇق ئاشۇ سەكرەش يىللىرى،
كەتكىچە كانايمۇ ئوبدان يىرتىلىپ.
قانچە چىقسا ئەۋجىگە ئاۋازىمىز،
شۇنچىلىك كۆپەيدى نامرات ۋە غېرىپ.
شۇكرى دېدىم، كەلگۈسىدە ئاشمۇ نەق،
زەپ چىرايلىق تەخسىلەرگە تىزىلىپ.
سەكرىمەيمۇ ئالغا بىز ئىلگىرلىسەك،
ھەر قەدەمنى پۇختا ۋە مەزمۇت بېسىپ؛
مانتىپەز ئاۋازى چىقسا ئەۋجىگە،
خەيرىچىنىڭ نالى پۈتسە پەسىيىپ؛

شۇ ئەھمەسمۇ راستلا چوڭ سەكرەش دېگەن،
خەلقىمىزگە تەقچىلىق بولسا نېسىپ.

1981 - يىل، نويابىر، ئۈرۈمچى - قەشقەر.

ئاناملىق تەقدىرى

مەن يېتىپ كەلگەندە يۇرتقا تاڭ يىلەن،
چىقتى ئالدىمغا ئانام دەسسەپ تىمەن.

ھاسسىزلا كەلدى ئۇ تاشلاپ قەدەم،
لېۋىدە كۈلكە ئۇنىڭ، كۆزىدە نەم.

باستى باغرىغا مېنى كېرىپ قۇچاق،
ئانىلىق مېھرى بىلەن سۆيدى ئۇزاق.

دۇمچىگىمۇ قاپتۇ راۋرۇس تۇزلۇنۇپ،
رەڭگى-روھى خېلى ئوبدان سۈزۈلۈپ.

قاپتۇ ئوبدان ئىش-غەمزاغا كىرىشىپ،
تۇزۇۋاپتۇ ئۆز كۈنىنى تىرىشىپ.

ئەمما، ئاغرىق دەردىنى تارتقاچقا كەڭ،
چىرىيى ساغۇچ ئۇنىڭ، خېلى جۇدەڭ.

كۆزىدە چاقنايدۇ ئۇممىت يۇلتۇزى،
قايتىدىن كەلگەچ يېتىپ رىسقى-تۇزى.

رازی ئۇ لوقمان ھېكىمدىن، دىلدىن،
خالى قىلغاچ بىر يولى غەم-غۇسسىدىن.

چۈشتى چېپ مېنىڭمۇ كۆڭلۈم ئورنىغا،
بىر قاراپلا جان ئانامنىڭ روھىغا.

تەقدىرىنى ئىلكىگە ئاپتۇ ئانام،
ئەتە-ئۆگۈن ساقىيىپ كەتكەي تامام.

شارلار تېغى ①

ئاتا-ئانا ناردىسىدىگە تاغدەك يۆلەك،
يوق جاھاندا چوڭ يۆلەك بۇندىن بۆلەك.

چۈشتى شارلار تېغىنى كۆرگەندە مەن،
جان ئانام يادىمغا، خوي كۆيدى يۈرەك.

ئولتۇرۇپتۇ سۈكۈنات ئىچىدە ئۇ،
قولىدا تەسۋى، بېشىدا ئاق لىچەك.

ئۇستىدە مەخمەل چاپان ماشتىن قېنىق،
چېتىگە تۇتقان تېخى زەردىن جىيەك.

تۇرۇدۇ ماڭا بېقىپ ئىللىق كۈلۈپ،
قويىندىن بەركەت تۆكۈپ ئېتەك-ئېتەك.

① شارلار تېغى — قۇمۇلنىڭ ھازىرقى غەربىي تاغ گۈزىشىي جايلاشقان تاغنى تارىخ-تىن بۇيان خەلق شۇ نام بىلەن ئاتاپ كەلگەن. شارلار دىشەھەرلەرە دىكەن سۆزىنىڭ بۇزۇلۇپ ئېيتىلمىشى.

قارىسام، تا كونا ئوقلار ئىزىدىن،
قاپتۇ گۈللەپ ھۆپپىدە مىليون چېچەك.

ششىدىن سۈزۈك ئۇنبلاق سىياقمۇ،
بىر يولى كەتكەن تاراپ ئاچچىق تۇتەك.

گەلدى ئۇ بىزنى تۇغۇپ، پەرۋىش ئېتىپ،
ۋەتىنىم ئاسمانىغا بولۇپ تىرەك.

بىر ئۆلۈك جىسىم دىمە ياتقان قېتىپ،
ئۆلسە ئۇ، ئويغا پاتامدۇ ئويچىدەك.

ئەلمساقتىن كەلدى كۆپ ئىشنى كۆرۈپ،
تىلغا باي ئۇ، تىلى بار بىزدىنمۇ بەك.

قوڭغۇراق

تال بېشىدا تۇرۇدۇ بىر قوڭغۇراق،
تاڭدا، يامغۇر ــ يادىدا غۇربەتسىراپ.

مەڭزىدىن شۇرغۇيدۇ ياش تارام-تارام،
تىلى لال، كۆڭلى سۇنۇق، باغرى كاۋاپ.

قارىسام، تاڭدىن بۇرۇن تەۋرەپتۇ يۈرت،
ئېتىزغا بىر-بىرىدىن ئالدىراپ.

ئۇنتۇلۇپ قاپتۇ بۇلۇڭدا قوڭغۇراق،
بۇيرۇغىغا تۇرمىغاچ ھېچكىم قاراپ.

ۋەجىنى ئۇقتۇم شۇ دەم كۆز يېشىنلىق،
بەلكى ئىشسىزلىق ئاڭا ساپتۇ ئازاپ.

ئۆي

مەن بىلەن كېلەتتى توختى ئومىدىن،
يول بويى سوقۇپ پاراڭ ئاچ - توقىدىن.
مەن ئاڭا سوئال بېرەتتىم پاتمۇ - پات،
ھەم تولۇق بىلمەك بولۇپ بار - يوقىدىن.
ئۆتتى بىر ئۆي ئالدىمىزدىن ئاڭغىچە،
بەلكى ئويناقلاپ چۈشۈپ دۆڭ - يوتىدىن.
قاپتۇ پاتماي قىنغا بەك شاتلىنىپ،
يېڭى چىققاندەك ئېغىلدىن - سوقمىدىن.
«نىمە ئانچە دېغ بولۇپ كەتكەندۇ؟» دەپ
سورىسام، قىزىقسىنىپ مەن توختىدىن،
دەيدۇ توختى: «ۋەجى بەك ئاددى ئۇنىڭ،
ئۇيمۇ قۇتۇلدى ئەمەسمۇ نوختىدىن.»

تاراتى كېچىسى ①

ئۆتتى تاغ كەينىگە كۈن ئاستا مۆكۈپ،
قوينىغا تاراتنىڭ شولا تۆكۈپ.

ياندى ئۆيلەرگە پادا سۈرۈك - سۈرۈك،
ھەرىشىپۇ - مۆرىشىپ يولدىن ئۆتۈپ.

پۇقراپ چىقسا تۈتۈن - ئىس مورىنىڭ
كەتمىسىدى چېكىنى دەيمەن سۆكۈپ.

① تاراتى — قۇمۇلدىكى 12 تاغنىڭ بىرى.

ئۆيمۇ-ئۆيدىن چاقنىدى نۇر ھۇللىدە،
چۈشتى يۇلتۇزلار گويا يەرگە كۆچۈپ.

تېلېۋىزور ئانتېننىسى ئۈستىگە ئاي
قوندى گۈل چىراي بىلەن يەرنى ئۇپۇپ.

دېمىگىن، چۈشمەيلا خۇپتەندىن تېخى،
قالدى ئۆيلەردە نەچچۈن چىراق ئۆچۈپ.

كۆرمىدىڭمۇ يەتتە ئىقلىمنى خەلق
ئۆيىدە ئولتۇرغىنىنى نەق كۆرۈپ.

ئابلىز نازىرى 1925 - يىلى تۇرپان-دا تۇغۇلغان. 1942 - يىلى ئۆلكىلىك دارىلـ مۇئەللىمىن مەكتىۋىنى پۈتتۈرگەن. ھازىر جۇڭ - گو يازغۇچىلار جەمئىيتىنىڭ ئەزاسى، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ رەئىسى بولۇپ ئىشلەپ كەلمەكتە.

شائىرنىڭ ئىجادىيىتى 1944 - يىلى باشلانغان. ئۇ، 1947 - يىلى ئۇچ ۋىلايەت ئىنقىلاۋىغا قاتناشقاندىن كېيىن، «كۆڭلۈم سەندىدۇر»، «مەجلىغان يۈرەك»، «شانلىق قۇربان» قاتارلىق شېئىر-داستانلىرى بىلەن جامائەتچىلىككە تونۇلدى. شائىر ئۇزاق يىللار ما - بەينىدە گېزىت - ژورنال ئورۇنلىرىدا ژورناللىستلىق ۋە ئەدەبىي مۇھەررىر-لىك خىزمىتىدە بولدى. شائىرنىڭ شېئىرلىرىدىن تاللانما — «چېچەك پەسلى» 1980 - يىلى جامائەتچىلىك بىلەن يۈز كۆرۈشتى.

ياشلىق بىزگە ئەبەدى يولداش

چېچەك پەسلى

تۇرماپىمىدى ئاخشاملا تېخى
دەل - دەرەخلەر پوتلا چىقىرىپ،

مانا، سەھەر باشقىچە ئالەم،
باغ يېتىپتۇ ھال رەڭ تۈس ئېلىپ.

كەلگىندە ۋاقتى - سائىتى
چىچەك پەسلى گۈل چىراي ئاچتى؛
كۈنى تۆگەپ، قىش - قىرو پەسلى
قەيەرگىدۇ يوقالدى، قاچتى.

قاراڭ، ئەنە كۆز قاماشتۇرار
گۈل بەرگىدە مەرۋايىت شەبنەم.
كۈنمۇ چىققاچ كېلىندەك كۈلۈپ،
بار گۈزەللىك بۇندا بولغان جەم.

گۈپۈلدەيدۇ شۇنداق خۇش پۇراق،
مىڭ كىسەلگە داۋا دىسە ئاز؛
قۇشلار سايرار بەئەينى بەھۇش،
قىلىشقاندەك مىڭ نەغمىچى ساز.

بۇ ئەتىياز، يېڭى بىر باھار،
لەرزان ئۇرۇدۇ يېقىملىق شامال.
قىز - قىنىغا پاتمايدۇ كۆڭۈل،
ياز كېلىدۇ، بىر ساھىپ جامال.

1979 - يىل، مارت.

قار ۋە مايسا

قار ياغدۇ ئاق لەيلىدەك ئاق،
قار ياغدۇ لەپىلدەپ لەرزان.

تەبىئەتنىڭ مۆجىزاتى بۇ،
خوشاللىقتىن كۆڭلۈمدە قىيان.

ئاق چىچەكنىڭ قاراپ زوقلىنىپ،
تۇرغىنىمدا، ئۇيۇ سۈرۈپ تەنها:
بىر پەستىلا (ھەجەپمۇ تېز - ھە!)
ئاق شايىدىن تون كىيدى دالا.

تاغ ئېدىرغا، قىر ۋە سەھراغا
زەپ ياراشتى بۇ قىشلىق بېزەك.
ئېتىزدىكى يۇمران مايسىغا
گويا پۈتتى مامۇقتىن تۆشەك.

قىشلىق ئۈيقۇ پەسلى بۇ ئاڭا،
زەخمەت كۆرمەي غەمسىز ياتىدۇ.
باھاردىن سوڭ ياز كەلسە، كۆرۈڭ،
مول ھوسۇلدىن قوشاق قاتىدۇ.

مەن ۋە ئەۋرەم

يەنە ئۆتتى، ئۆزىدى بىر يىل،
كالىندارىدىن يىرتىلىپ ۋاراق.
يىل، قىلغىنىڭ شۇمۇ، نەھايەت،
ساقلىمىغا سانچىلىپتۇ ئاق.

لېكىن ئەۋرەم، ئايىغى چىقىپ،
ئۆيگە پاتماي قالدى شۇ كۈنى،

يۈگۈرۈدۇ ئويناقلاپ تىنماي،
مسالنى بىر دۈلدۈل قۇلۇنى.

شۇڭا دەيمەن: كۆرەڭلىمە يىل،
قەرىتتىمغۇ، دەپ سېنى بىر ياش.
قەرىسامۇ مەن،
قەرىماس ئىنسان،
ياشلىق ئاڭا تائەبەت يولداش.

ساقاللىرىم ئاقارسۇن ئۇچتەك،
نەۋرىلىرىم يېتىلەر هامان.
يىل بويىنغا ئاسىدۇ زۇننار،
مەندە ئۇ چاغ قالار نەئارمان؟!

پەرهات بول

تاغۇ - دەشتنى چېپىپ يول ئاچ،
مەگەر شېرىنغا ئاشناسەن؛
كېزىپ چۆللەرنى ئۆستەڭ چاپ،
سۈيى كەۋسەرگە تەشنا سەن.

هالاۋەت هەم جاپا - مۇشكۈل،
بىلەرسەن ئەسلىدىن قوشماق.
جاپانى يەڭمەسەڭ ئاخىر،
هالاۋەت كېلىدۇ قانداق؟

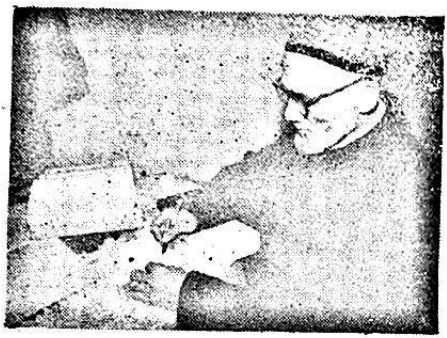
شۇڭا بىل پارتىيەمىزنىڭ
سۆزىنى ئەڭ ئىسىل گۆھەر.

ئۇزۇن سەپەرگە ئات سالغىن،
بولۇپ خۇشخۇن① كەبى قەيسەر.

بىنا قىل تەرۇ - ئەجرىڭدىن
ئىلىمنىڭ چاربىاغىنى.
سېنى پەرھات دېگەي خەلقىم،
شىرىن تۇتقاي شارابىنى.

1978 - يىل، ئاپرىل.

① خۇشخۇن — قىزىل ئارمىيە.

ئەھمەت زىيائى 1913 - يىلى قەشقەردە تۇغۇلغان. ئۇ، بالىلىق ۋە ئۆسمۈرلۈك چېغىدىلا ئۆز ئاتىسى مولـلاخۇن ھاجىدا ئوقۇپ، كـلاسسىك ئەدەبىيات بىلەن تونۇشقان، ئەرەپ، پارس ۋە تۈرك تىللىرىنى ئۆگەنگەن.

ئۇنىڭ دەسلەپكى شېئىرلىرى 1937 - يىلى قەشقەردە چىقىدىغان «يېڭى ھايات» گېزىتىدە ئېلان قىلىنغان. ئۇنىڭ ئازاتلىقتىن ئىلگىرى سەھنىلەردە ئويناللغان «قارا كۆنلەر»، «نۇرلۇق ھايات»، «رابىيە - سەئىدىن» قاتارلىق دىراما - ئوپېرالىرى ھەمدە مەتبۇئاتتا ئېلان قىـلىنغان ۋە كىتابچە قىلىپ بېسىلغان «تاڭ پاجىئەسى»، «سىنەپەر خاتىرىسى»، «لاداخ يولىدا كارۋان»، «توزىماس چىچەكلەر»، «ۋەجدان مۇھاكىمە» قاتارلىق ئەسەرلىرى بار. ئازاتلىقتىن كېيىن ئۇنىڭ نۇرغۇن شېئىر ۋە مۇھاكىمە ماقالىلىرى ئېلان قىلىندى. شائىر يەنە «تۈركى تىللار دىۋانى» نى نەشرگە تەييارلاش، «قۇتادغۇ بىلىك» ئىڭ نەزمە يەشمىسىنى تۈزۈش ئىشلىرىغا قاتناشتى. ئۇ ھازىر شىنجاڭ ئىجتىمائى پەنلەر ئاكادېمىيىسىنىڭ ئىلمىي خادىمى، 1957 - يىلىدىن باشلاپ جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

نەي ساداسى

كەل، ئى دوست، نەي ئۇننى ئاڭلا ھەر تاڭدا تيانشاندىن،
چىقار بۇ ئۇن جاراڭلاپ، ياڭرىتىپ شاۋقۇننى ھەرياندىن.
ئەجەپ جان كۆيدۈرەر بىر ئۇن بىلەن كۆيلەيدىكەن ھەركۇن،
ئۇنىڭ جۇشقۇن ساداسى تىترىتىپ دىلنى، ئۆتەر جاندىن.
قېلىپ ھەيران، قۇلاق سالدىم بۇ ئۇنلەرگە بولۇپ تەشنا،
ئالاي دەپ ھەسسە بۇ نەيدە كۆمۈلگەن سىرى پىنھاندىن.

* *

دىدەمكىم: ئى نادان، گەر ئىزلىسەڭ ئۆمرۈڭگە بىر مەنا،
ۋۇجۇدىڭنى مۇنەۋۋەر قىل پۈتۈنلەي ئىلمۇ - ئىرپاندىن.
يېتەكلەيدۇ ھەقىقەت سەيرىگاھىغا سېنى بۇ نۇر،
تاپالمايسەن بۇ نۇرنىڭ سىرىنى خۇرشىدى تاباندىن.①
ھاياتتا قانچە سىرلار بار، ئەقىل بىلمەكتىن ئاجىزدۇر،
بۇ سىرلارنى چۈشەنمەك تاشقىرىدۇر ھەددى ئىمكاندىن.
شۇڭا ئىزلەر ھايات سەبرۇ - ساباتۇ ھەم تىرىشچانلىق،
كۆرەشنى، ئىلمۇ، غەيرەتنى، پىداكارلىقنى ئىنساندىن.
ئەگەر سەن ئۇشبۇ خىسلەتلەردە مەھكەم تۇرمساڭ دائىم،
ئۇزەلمەيسەن مۇراتىنىڭ غۇنچىسىنى بۇ گۈلستاندىن.
تىرىش، ئىشلە، يېقىلساڭمۇ قويۇپ قايتا يولۇڭنى ماڭ،
كىشى ھەرنەرسىكىم تاپتى، ئۇنى تاپتى تىرىشقاندىن.
تىرىشماستىن بېغىڭنىڭ گۈللىگى ھەرگىز چىچەك ئاتماس،
بۇ سۆزنىڭ مەنىسىنى سەن سوراپ كۆر گۈلچى باغباندىن.

① خۇرشىدى تابان — پارلاق قۇياش.

هورۇنلۇق ھەمدە تەييارتاپ بولۇش بەكمۇ يامان ئادەت،
بەشارەتتۇر بۇ ئىككىسى يېگىتلىكنى يوقاتقاندىن.
ئۇيۇقتا ھال شەپەقتىن ھەر سەھەر شۇ خەت يېزىلغايكەم؛
ئەمەس ھېچنەرسە تاتلىقراق ئۆزى ئىشلەپ يېگەن ناندىن.
تاپالمايسەن ھەقىقەت گەۋھىرىنى چەكمىسەڭ مېھنەت،
قاچان چىققان مۇشەققەتسىز باھالىق لەئىلەر كاندىن.
مۇشەققەت تارتمىغۇنچە تاپقىلى بولمايدۇ راھەتنى،
بوتا① دا ئېرىگەن چاغدا تاپار ئالتۇن باھا ئاندىن.
كۆزى ئاچ، تويمىغۇرلۇقتىن ئۆزەكنى ساقلىغىن زىنھار،
بولۇپ قالما چۈمۈلدەك كى چىشلەپ ئۇچرىغان داندىن.
قانائەت تاغمۇ قون، بول ھوما② دەك ئەيمىتىن خالى،
كېتەر قەدرىڭ چۈشەندەك شېرىلىك ھەر جايغا قونغاندىن.
ئۆزەكدە يوق تۇرۇپ ھۇنەر، غادايما كېرىلىپ ھەرگىز،
كۆرۈپتۇ كىم ياسالغانىنى چىمەن ئالەمدە جىغاندىن.
ئۆزەكنى توت كىچىك، ھەرگىز تەكەببۇر بولمىغىن ئەسلا،
نە ھاسىل مۇنسىز شاختەك ئۆسۈپ شۇنچە غادايغاندىن.
كىچىكلەرگە ھاقارەتلىك قاراشتىن دائىما ساقلان،
قىلۇر بەزىدە يېگىنە ئەڭ مۇھىمراق ئىشنى بازغاندىن.
يىراق تۇتقىل ئۆزەكنى كشىلىككە زىت يامان ئىشتىن،
بولۇر خالى ئەيمىتىن كىشىلەر ياخشى تەرىشقاندىن.
ئۆزىنى پاك تۇتالماستىن، كىشىدىن رەنجىسە بولماس،
نەسۇد③ كىر يۇز بىلەن ئەينەك قاراپ ئەينەكنى چاققاندىن.
ئۆزەكگە دوستنى كۆپ توپلا، كى ئاسرا ئىتتىپاقلىقنى،
ۋاپالىق دوست يېغىش ياخشى كۆمۈش، ئالتۇننى يىققاندىن.
ۋاپالىق دوستتىن كۆرۈلسە نامۇۋاپىق ئىش، كەچۈر ئانى،

① بوتا — ئالتۇن ئېرىتىدىغان قاچا.
② ھوما — چېرىگەن سۆڭەك يەيدىغان قۇش، قانائەت سىمۋولى.
③ نەسۇد — نەمە پايدا.

ئەمەس ئەيىپلىك سۆزۈڭ سۇ ئانچە - مۇنچە خەس ئېقىتقاندىن.
كىشىنىڭ ئېتىۋارى، ئېيتقارى، قۇدرىتى سۆزدۇر،
بىلەمسەن، پەرق قىلار ئىنسان مۇشۇ سۆز بىرلە ھايۋاندىن.
شۇڭا بۇ قۇدرىتىڭنى ناموۋاپىق جايغا سەرپ ئەتمە،
قەلەم تەڭلىك چېكەز ئىلكىڭدە ناچار سۆزنى يازغاندىن.
تەپەككۇر ئەيلە، يازغان سۆزۈڭگە كۆپ مەنىدار بولسۇن،
ئەھاسىل پايدىسىز سۆزدىن قۇرۇق قۇرلارنى تىزغاندىن.

* *

ئاخىرىدا نەي ساداسى شۇ قەدەر ياڭراق تۇس ئالدىكىم،
بۇ ئۇن تەسىرىدىن تولدى يۇرەكلەر ھەس - ھاياجاندىن.
دىدى نەي: ئى كىشى، ئويغان، كى غەپلەت ئۇيقۇدا ياتما،
كېتۈر بىر خىش ھاياتىڭدىن مىنۇت ئۆمرۈڭ يوقالغاندىن.
غەنىمەتتۇر ھاياتىڭ، ياشلىغىڭ، ھەرگىز زايە قىلما،
نە پايدا ۋاقتى ئۆتكەندە ينگەن قاتتىق پۇشايماندىن.
بولۇر بىر كۈن قارا باشىڭ چېچەكلىك شاخ كەبى ئاپپاق،
ئېگىلۈر سەرۋىدەك قەددىڭ، قالۇرسەن ھەممە دەرماندىن.
ئاچارسەن شۇندا ئۇيقۇدىن كۆزۈڭنى سەسكىنىپ، ئەمما
تاپالمايسەن بۇ دەردىگە داۋا ھەتتاكى لوقماندىن.
نەتىجە شۇ ئىكەن، ئەمدى نىمە ئىش قىلغۇلۇق ئاخىر؟
ئۆزەڭ تاپ چارىسىنى تەكشۈرۈپ سەن ئەقلى دىۋاندىن.

* *

يىيىل - كۆڭ گۈمبىزى، گىرۋەكلىرى ئالغاچ شەپەقتىن رەڭ،
چىقاردى نەي ئاخىرقى ئۇن گۈزەل ئارزۇيۇ ئارماندىن.
دىدى: مەن بىر قومۇشمەن، چېقتى مەندىن شۇ قەدەر ھىكمەت،

بۇلبۇل ئەسرارى شۇدۇركىم، ئىچەرمەن سۇنى ئەيىستاندىن.①
ئانا تۇپراقتا باغلانغان مېنىڭ يىلتىزلىرىم چوڭقۇر،
ۋۇجۇدۇمدا تۆشۈكلەر ئۇن بېرەر خوشلۇققا تولغاندىن.

* *

ئىشتەچ ببباها شۇنچە نەسىھەتلەرنى شۇ تاڭدا،
كۆڭۈل ئائىنەسى② تاپتى جۇلا، ھەر تۇرلى توزاڭدىن.
تەپەككۇر قۇشلىرى قوندى قەلەمنىڭ ئۇچىغا ئەگىپ،
دىدى: «ئىلھامغا چاچمامسەن مۇشۇنداق مەنىلىك داڭدىن.»
ئۇزۇلدى نەي ساداسى، بۇ زىيائى ئىنتىزارلىقتا،
ئېچىلدۇرسام ئىسىل گۈللەرنى خالى ئەيبۇ نۇقساندىن.

1982 - يىل، ماي.

① ئەيىستان — قومۇشزارلىق.
② ئائىنە — ئەينەك، كۆزگۈ.

ئابدۇرېھىم ئۆتكۈر 1923 - يىلى قۇمۇلدا تۇغۇلغان. 1942 - يىلى سابىق شىنجاڭ دارىلفۇنۇننى پۈتتۈرگەن. ھازىر ئاپتونوم رايونلۇق ئىجتىمائى پەنلەر ئاكادېمىيىسىنىڭ ئىلمىي خادىمى، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمىيىتىنىڭ ئەزاسى.

شائىرنىڭ ئەدەبىي ئىجادىيىتى 1940 - يىللاردا باشلانغان ئىدى. ئۇنىڭ شۇ مەزگىلدە يازغان جۇڭگو خەلقىنىڭ ياپون باسقۇنچىلىرىغا قارشى ئۇرۇشىنى ئاساسىي تېما قىلغان «يېڭى جۇڭگو گۈلستانىغا» داستانى ۋە بىر مۇنچە شېئىرلىرى بار. شائىرنىڭ «قەشقەر كېچىسى» داستانى 1980 - يىلى جامائەتچىلىك بىلەن يۈز كۆرۈشتى ۋە ئاز سانلىق مىللەتلەرنىڭ مۇنەۋۋەر ئەسەرلىرىنى باھالاشتا مەملىكەتلىك ئىجادىيەت مۇكاپاتىغا ئېرىشتى. يېقىندا ئۇنىڭ «ئىز» ناملىق رومانى نەشرگە بېرىلدى.

شېئىر ۋە رۇبائىلار

بوغدا ئانام

ئاق لىچەك باشىدا قۇددۇس غەمگۇزار، بوغدا ئانام،
تۇرۇسىن كۆپكۆك گىلەمدەك بەر قارار، بوغدا ئانام،

ھەر قاچان كۆرسەم سېنى ئەي، گۈلئۇزار، بوغدا ئانام،
جۇش ئۇرۇپ قەلبىمدە چىن بىر ئىپتىخار، بوغدا ئانام،
خوشلۇغۇمدىن كۆز يېشىم دۇردەك تامار، بوغدا ئانام.

ھەر سابا باقسام سېنىڭ چېھرىڭدە ئىقبال جىلۋىسى،
جىلۋە بىرلە قامىتار كۆزلەرنى قارىغاي جىلغىسى،
جىلغىلاردا گۈل - چىمەن، ياشنار يەنە قار لەيلىسى،
قاينىدى شامۇ - سەھەر سەندە ھايات تەنتەنىسى،
چۈنكى، تاج كىيدىڭ قۇياشتىن بەختيار، بوغدا ئانام.

شۆھرىتىڭ ئالەمچە بار، لېكىن قاراڭغۇ ئۆتمۈشۈڭ،
نەچچە ئون قىسسە، رىۋايەت بولدى ھەر بىر كەچمىشىڭ،
دەردۇ - مېھنەت، غەم ۋە ھەسرەتتە ئاقارمىشتۇر بېشىڭ،
قانچە مىڭ يىللار كۆزۈڭدىن بىز ئۇچۇن تۆككەن يېشىڭ،
شۇ ساماۋى كۆلدە تىنماي چايقىلار، بوغدا ئانام.

چايقىلىپ تۇرغان بۇ كۆل كۆز ياشلىرىڭ دۇردانىسى،
بەلكى نەپرەت ھەم مۇھەببەت نەزمىسى، پەيمانىسى،
يا قەدىمقى قەبرى شەرق تەقدىرىنىڭ ئابىدىسى،
ئەمدى ئاندا ئاڭلىنار كۆلگەن بەخت شادىيانىسى،
چۈنكى، سەندە باشلىنىپ كەتتى باھار، بوغدا ئانام.

مەڭگۈ كۆلسۇن نۇر قۇياش باشىڭدا، سەن بولغىن ئامان،
باسمىغاي ئۈستۈڭنى ھەرگىز ئەمدى زۇلمەتلىك تۇمان،
سۈزۈلۈپ تۇرغاي ساماۋى كۆل كەبى كۆك ئاسمان،
سەن ھايات، بىزمۇ ھايات، ئەۋلاتلىرىڭ ئويغاق ھامان،
ئاق لىچەكتكە قونمىغاي دەپ بىر غۇبار، بوغدا ئانام.

1982 - يىل، ئاپرىل.

رۇبائىلار

1

تاھىرغا دىلىرەبا زوھراسى ياخشى،
مەجنۇنغا ھۆردىنمۇ لەيلاسى ياخشى،
مېنىڭ بۇ سۆيگۈگە چاڭقاق دىلىمگە
ۋەتەن گۈلزارىنىڭ رەناسى ياخشى.

2

مەجنۇنىتال قەددىنى ئېگىپ مۇلايىم،
سۇ بەرگەن ئۆستەڭگە قىلىدۇ تازىم.
سۈت بېرىپ ئۆستۈرگەن ئانا ئالدىدا
بۇرچىمىز قانچىلىك، ئويلايلى دائىم.

3

ئانا- سۈتى ئاقارتقاي دىلىڭنى سېنىڭ،
مەردىپەت يورۇتقاي يولۇڭنى سېنىڭ.
ۋەتەننىڭ سۆيگۈسى كۆچ - ئۈمىت بېرىپ،
پەلەككە يەتكۈزگەي قولۇڭنى سېنىڭ.

4

ھەرقانچە ئېگىزدە قۇش پەرۋاز قىلار،
ئۇزۇغى، ئۇگىسى يەر ئۈزرە بولار.

يەتتىنچى ئاسمانغا يەتسەڭ بېشىڭ.
پۈتلىرىڭ يەنە شۇ تۆۋراقتا تۇرار.

5

ئاقار دەريا يۈزىمۇ قىشتا مۇزلار،
قىزىلگۈلنىڭمۇ بىر كۈن خازانى بار.
ئۇلۇغ غايە بىلەن سۇغۇرۇلسا دىل،
ئۇنىڭدا تۆت پەسىل ھەمىشە باھار.

6

باھار كەتسە توزار گۈلشەندە غۇنچە،
تىرىكنىڭ قەدرىمۇ كۆز يۇمۇلغۇنچە،
لېكىن ئۆلمەس كىشىلەر ھەم بار جاھاندا،
قۇياشنىڭ ئۆمرى قانچە، ياشار شۇنچە.

7

بىراۋلار ئەلگە قىلدى جاننى قۇربان،
بىراۋلار تەر بىلەن گۈللەتتى بوستان.
ئالار قۇش تۇلكىنى ئۇنسىز - تاۋۇشسىز،
قاقاقلار بىر تۇخۇم تۇققانغا مىكيان.①

8

بۇلبۇل ئېيتار: گۈلزارىمدىن ئايرىما،
لاچىن ئېيتۇر: قاناتسىمنى قايرىما.

① بۇ كۆپلىتىنىڭ ئاخىرقى ئىككى مىسراسى كىلاسسىكلاردىن ئىقتىباس.

مەن ئېيتۇرمەن: بېلىق سۈسىز نە قىلسۇن،
مېنى خەلقىم قۇچاغىدىن ئايرىمىا.

9

ئۆمۈر مەنزىلى ئاق قەغەزگە ئوخشار،
ھەر باسقان قەدەمدىن بىر ئىزىڭ قالار.
يا ماختان، يا ئۆكۈن، ئۆزەڭنىڭ ئىشى،
ئەڭ ئادىل ھۆكۈمنى ئەل ئاڭا يازار.

10

ئالتۇن جام ئىچرە مەي قوزغاتسا ھەۋەس،
گۈزەللىكىڭ كۆزلىرى سېنى قىلسا مەس،
كۈنۈڭ ئۆتسە ئالقىش - ماختاشلار ئارا،
ئاگاھ بول، ھاياتنىڭ بۇ ئۆزى ئەمەس.

11

ئالتۇن ھەل يالاتساڭ، كېسەكتۇر كېسەك،
گەر ھالۋا بەرسەڭمۇ، تىزەكلەر ئېشەك.
كۆرۈمسىز شۇ پىلە قۇرۇتىغا باق،
يەپ ئاددى يوپۇرماق بېرىدۇ يېپەك.

12

بۇيۇك تاغنى تالقان قىلسىمۇ گەر،
ئۆزىگە تەمەننا قويماس يىگىت ئەر.

كۆر، پىلە قۇرۇتى چېغىدا ھەر ياز —
پۈتتۈركەچ غوزىنى، بى مىننەت ئۆلەر.

13

شۆھرەت كەمبىرىگە ئۇزاتقىچە قول،
ئوتۇنچى بوۋاينىڭ ئارغامچىسى بول.
تاجدارلاز تاجىنىڭ كۆزى بولغىچە،
كۆكلەم يامغۇرىنىڭ بىر تامچىسى بول.

14

شېئىر يازماق ئاسان، ھەق سۆزلىمەك تەس،
شائىرغا ھەردىس - تاما بولمىغاي ھەۋەس.
يازغانىنى قەدىرلە ئاۋال سەن ئۆزەڭ،
سېتىپ خەجلىگىلى ئۇ تاۋار ئەمەس.

15

كۆكۈل بوستانىغا جاھان سىغدۇ،
جاھان تۇرماق ھەتتا ئاسمان سىغدۇ،
مۇبادا رەشىك - ھەسەت قاپلىسا ئۇنى،
تېرىكنىڭ قاسىرىغىمۇ ئاران سىغدۇ.

1944 - يىل، ئۆكتەبىر.

ئىمىن تۇرسۇن 1925 - يىلى ئۇرۇمچىدە تۇغۇلغان. 1941 - يىلى ئۇرۇمچىدە گىمنازىيىنى تۈگەتكەن. ئۇ ھازىر مەملىكەتلىك يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى، ئاپتونوم رايونلۇق خەلق قۇرۇلتىيى دائىمىي كومىتېتىنىڭ ئەزاسى.

ئىمىن تۇرسۇن ئەدەبىيات سەپىگە 1941 - يىلى قەدەم قويغان ئىدى. شۇنداىن بۇيان نۇرغۇن شېئىر ۋە پوۋېستىك ماقالىلارنى يازدى. شائىرنىڭ «ھەۋەس» ناملىق شېئىرلار توپلىمى بار. ئۇ يەنە «قىزىل بايراق شەجەرىسى»، «قىزىل راۋاقتىكى چۈش»، «غەرپكە ساياھەت»، «ئەڭ سۆيۈملۈك كىشىلەر كىم؟» قاتارلىق ئەسەرلەرنى خەنزۇچىدىن تەرجىمە قىلدى ۋە تەھرىرلىدى. ئۇنىڭ تىلشۇناسلىققا ۋە تەرجىمەشۇناسلىققا دائىر ئەسەرلىرىمۇ بار. ھازىر ئۇيغۇر كىلاسسىك ئەدەبىياتى تەتقىقاتى بىلەنمۇ شۇغۇللانماقتا.

قىزىلگۈل

(بالادا)

ئادالەت بۇلغىدىن كۆكۈل سۇ ئىچتى،
قاناتلىنىپ ئىلھامىم پەلەكنى قۇچتى.

1

باش باهاردا تاغ يورۇپ، شەپەق تۇر چاچتى،
تۇن قوينىدىن پەلەكنىڭ يۇزىنى ئاچتى.
ۋىسالىق قۇياشىدىن يورۇدى يۇزلەر،
كىكەچ تىلغا جان كىردى، ئۇرغىدى سۆزلەر.
گۈل باهار ئاپتۇندىن نۇر ئىمىپ ئۆلكەم،
سائادەت نەقشىدىن بولدى خوپ كۆركەم.
بارچە ئىناق، سورۇندا كۆرمەكتە ئىززەت،
نېمەت بەرگەن خۇش ئەمگەك تاپىماقتا لەززەت.
ئانا تۇپراق جانلىنىپ بولدى گۈل - چىمەن،
جۆرچى بۇلبۇل چىمەندىن بولدى بەھرىمەن.
كىيدى ئۆلكەم كۆكلەمدە لىباس ئەتلەستىن،
خۇش مۇبارەك، دىدىم مەن ئوتلۇق نەپەستىن.
قىلدى جەۋلان قىزىل تۇغ، يولىمىز داغدام،
شۇنچە مەنزىل بىر ئۇچۇن بولدى بىر چامدام.

2

تارتماس تومۇر گۈل - گىيا بولمىسا تۇپراق،
ئالمىسا نۇر قۇياشتىن تۇسلەنمەس ياپراق؛
سۇسىز چۆلدە گۈل تۇگۈل شىۋاق ئۇنمەس ھېچ،
گۈل كۆكەرمەس باغۋەندىن كۆرمىسە پەرۋىش.
گۈل باراقسان بولغۇسى سۆزۈك ھاۋادا،
قىلۇر جىلۋە بۇي چېچىپ ئىللىق سابادا.

مىنىپ خىيال ئېتىغا قىلغاندا پەرۋاز،
كۆڭۈل تارى چالغاندا تەپەككۇردىن ساز:
ھەجەپ خۇش بۇي پۇرىدى پەنجىر ئالدىدا،

يېنىپ چوغدەك چاقنىدى گۈلكۈن پاللىدا.
تويماي باقتىم چىمەنگە ئېچىپ رۇجەكنى،
كۆرسەتتى گۈل يۈزىنى يېشىپ لىچەكنى.

قۇشلاپتۇ گۈل باھارنىڭ ساباسىدىن بوي،
پۇتۇپ شاخى زۇمرەتتىن غوللاپتۇ خۇشخۇي.
غۇرمەك - غۇرمەك غۇنچىسى شىڭگىل - شىڭگىل ۋاي،
قىلۇر مەپتۇن ئاشىقنى جىلۋىسى، ھاي - ھاي.
قاماشتۇردى كۆزلەرنى بەرگلىرى شۇنچە،
ئېچىپ يۈرەك قېتىنى قىرمىزى غۇنچە؛
ئېشىپ شەۋقى ئېچىلغان ئازادە كۆركەم،
غولى مەزمۇت، غولىدىن يىلتىزى مەھكەم؛
چاشگاھ ئالدى شەپەقتە پۈركۈپ قۇتتىن تەم،
ھەتتا بولۇر ئايدىڭغا مۇڭداشچى ھەمدەم.
ئارزۇ قوزغار جامالى زوقمەن ئادەمدە،
دەرمان بولۇر ئادەمگە يورۇق ئالەمدە.
دىمەس بۇ گۈل جاھاندا بولسام يىگانە،
داڭلاپ ئۆزىمنى، ئۆزگىنى دىمەس بىگانە؛
سۇئادانەك گىدەيمەس سوزۇپ قەددىنى،
قىزىللىقتا ئۇنتۇماس ئەسلى - جەددىنى؛
ئۇ شاپتۇل چىچىگىدەك بولماس تېز توزان،
قەلەمپۇر پۇچەگىدەك ئەمەس زەر - خازان.
ياسىنمەندەك تۇراقسىز ئەكە - ناز ئەمەس،
ئاقشىمارەك يۇمۇلغاق، بوش، تەنناز ئەمەس.
ھېچ بىلىنمەس كۆرەڭلىك ئىسىل تۇرقىدىن،
ھەم كۆرۈنمەس بىرەڭلىك تەمكىن خۇلقىدىن.
ئاينا قىلماس مېنىڭلا ئۆز ھۆسنۈم بار دەپ،

غورۇرلانماس سۆيەتتە شۆھرىتىم يار دەپ.
پۇراق ئۇچۇن چىن مىزان بولۇش ئاڭا خاس،
نەزەر سالسا ئايرىلۇر يالغان بىلەن راست.
يىگەي خەنجەر قىلسا قەست مەلئۇن كۆشەندە،
خىسلىتىگە مەھكۇمدۇر چاقماق - گېزەندە.
شۇڭا تۇرلۇك گۈللەردىن ئاڭا خاستۇر تاج،
سەردانىسى گۈللەرنىڭ تاپقۇسى راۋاج.

3

ئىگەلمىگەن زىمىستان گۈلنىڭ بەستىنى،
ئۇنتۇمايدۇ يەنە ئۇ جۇتنىڭ قەستىنى.
سالغاندا گۈل قەددىگە جۇدۇن پەنجىنى،
تاڭماق بولۇپ بەرگىگە سولغۇن رەنجىنى؛
لىباس تىكىپ شۇڭغان قاردىن غولىغا،
سوغاق نەشتەر ئۇرغاندا يىلتىز - ھۇلىغا؛
گۈل سولمىدى ھېچقاچان ئايىاز قەھرىدىن،
مەدەت ئالدى، كۆكلىدى باغۇمن مېھرىدىن.
زەقىپلەرنى لەت قىلىپ ئۆتكۈن - خەتەردە،
يەتتى / كۆكلەم پەسلىگە مۇشكۈل سەپەردە.
گۈل ئېچىلغاچ قايتىدىن كۈلدى ھەم باھار،
غۇبارسىز پاك زاتىدىن ھەق بولدى ئىزھار.
بارچە گۈللەر چېھرىگە ئىدى ئىنتىزار،
گۈل - يار بىلەن جانلاندى باھاردا گۈلزار.
كۆڭۈستۈپ گۈل ھۆسنىنى چېچەكلىدى جان،
سارغايغان بۇ يۈزلەرگە يۈگۈردى ھەم قان.
قىلدى بۇلبۇل ئىشقىدىن تاڭدا خۇش ناۋا،
بولدى بويى يۇرەككە شىپالىق داۋا.

شۇڭا بىلگىل، گۈلشەندە گۈلنىڭ قەدرىنى،
سۆزلە، ئوقۇپ مەدھىيە باغۋەن ئەجرىنى؛
گۈلگە سۇنغان سوغاق قول قەستىنى سۆزلە،
ئوقۇپ ناخشا گۈل ئۈچۈن يىراقنى كۆزلە.
گۈلنى ئاسرا، گۈل ئۈچۈن جاننى پىدا قىل،
چىمەنزاردا بۇرچۇڭنى تۇگەل ئادا قىل.

گۈل چىللايدۇ: سورۇننى ئەمگەك بىلەن تۇز،
دەريادىكى ھاياتنىڭ غۇلاچ تاشلاپ ئۇز.

4

يارىتىپمەن ئۆتمۈشتە ئاخشامشمارنى،
كۈننى كۆرسە يۇمۇلغاق كىچە خۇمارنى؛
مەجنۇن كەبى لەيلى دەپ ساراپنى كۆزلەپ،
پىل - پىل چىراق تۇڭدە شاراپتىن سۆزلەپ؛
چېتىنلىكتە مەستانە كىپىنەك پايلاپ،
سەرسانلىقتا بەڭگدەك ھەر نەمە ئويلاپ،
كۆزۈم خىرە بولغاچقا گىيا ئىلغىماي،
تازا گۈلنىڭ بويىنى دىلغا چۈلغىماي؛
گۈل دەپ سۈنسام قولۇمنى تەگدى تىكەنگە،
رەنجىدىن ئاق چېكىلدى ئىككى چېكەمگە.
ئۆتتى ئۆمرۈم بەھۇدە ئەسلىسەم ئەمدى،
پۇشايمانىنىڭ ئوتىدا دىل - باغرىم ياندى.

تاڭ چولپىنى باشلىغان شەپەق پەسلىگە،
دانا باغۋەن يەتكۈزدى گۈلنىڭ ۋەسلىگە.

ئىللىق قۇياش يورۇتۇپ سۇنۇق دىلىمنى،
گۈلنىڭ ئىشقى بۆزلەتتى تۇتۇق تىلىمنى؛
كۆكلەم يورۇپ كۆزلىرىم بولدى خوپ روشەن،
كۆردۈم كۆكۈل كۆزىدە ئاجايىپ گۈلشەن.
قىزىلگۈلنى تاللىدىم گۈللەر ئارا، بەس،
قىزىلگۈلدىن ئۆزگىسى مەڭگۈ كېرەكمەس.
بولاي ياپراق بويۇڭغا، مەھلىيادۇرمەن،
بويۇڭ بىلەن كۆكەرسەم خۇش گىيادۇرمەن.
جېنىم ساڭا تەسەددۇق، سەنلا بىر دىلكەش،
شۇنىڭ ئۈچۈن ئاجىزلىق قىلدى قەلەمكەش؛
گۈلنى تەرگەن باغۋەنگە قىلدىم تەشەككۇر،
يېتەلمىدى ۋەسپىگە قەلەم - تەپەككۇر.

ياشنا - ياشنا، ئەي گۈلۈم، قاپلا چىمەننى،
باشلا چىمەن سەھنىدە ئەلۋان - تۇمەننى؛
ئىلىم - سەنئەت بابىدا ئېچىلغىل قات - قات،
ھەر قېتىمدىن ئېچىلسۇن يېڭى گۈل پات - پات!
بەردى قايتا گۈل ماڭا ياشلىق قىرانىنى،
چۈشتۈم يېڭى سەپەرگە بىلىپ ئورانىنى!

1978 - يىل، ماي.

تۇرغۇن ئالماس 1924 - يىلى 30 - ئۆكتەبىر كۇنى قەشقەردە تۇغۇلغان. 1942 - يىلى ئۆلكىلىك دارىلمۇئەللىمىن مەكتىۋىنى پۈتتۈرگەن. ئۇنىڭ دەسلەپكى شېئىرى — «قايتمايمىز» 1940 - يىلى ئىلان قىلىنغان ئىدى. ئازاتلىقتىن كېيىن ئۇنىڭ «لەيلىگۈل» داستانى، «قىزىلبايراق» ھېكايىسى، «پىچاق» دىرامىسى ئىلان قىلىندى. شۇنىڭدەك ھازىرغىچە ئۇنىڭ شېئىرلىرىدىن «تارىم شامالىلىرى»، «تاڭ شەھەر» توپلامىلىرى نەشر قىلىندى. ئۇنىڭ يەنە ئەدەبىيات ۋە تارىخقا دائىر نۇرغۇن ئىلمىي ماقالىلىرى، خەنزۇچە ۋە رۇسچىدىن تەرجىمە ئەسەرلىرى بار. ئۇ ھازىر «بورانلىق يىللار» رومانى ئۈستىدە ئىشلىمەكتە.

شائىر جۈڭگو يازغۇچىلار جەمئىيتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى، ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات = سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىدە ئىشلەيدۇ.

ياشلىق چېچەك ئاتقان شۇ كۈندە

ئازاتلىق كۈيچىسى

خانتەڭرى باغرىدىن كېلىدۇ ئېقىپ،
گۈكرەپ، دولقۇنلاپ ئاقسۇ دەريا سى.

شۇ دەريا يويىدا، يالغۇز قەۋرىدە
ياتىدۇ مۇتەللىپ ھۆرلۈك سىيماسى.

كەلگەندە مۇقەددەس قەۋرە تۆۋىگە،
جۇغۇلداپ تەنلىرىم، ئېگىلدى بېشىم.
قوشۇلدى دولقۇنلۇق دەريا سۈيىگە،
ھەسرەتتە تارىلاپ ئاققان كۆز يېشىم.

سەن ئىدىك بىر يۇلتۇز قاراڭغۇ تۇندە،
يۇلۇتلار كۆكسىنى يېرىپ چاقنىغان.
سەن ئىدىك بىر بۇلبۇل ئەلنى ئويغىتىپ،
ئازاتلىق كۈيچىسى بولۇپ سايرىغان.

سېنىڭدىن ئۆلگۈدەك چۆچىگەن قانخور
بېشىڭنى كەسكەندە كۈلدى قاقاقلاپ.
ۋە لېكىن كۈلكىسى بارمىدى ئۇزاق،
ئازاتلىق مەشئىلى ياندى چاراقلاپ...

ھەيۋەتلىك خانتەڭرى قېيا تېشىغا
شۇ ئۆلمەس نامىڭنى نەقىشلەپ ئويدۇق.
قەۋرەڭنىڭ ھەسرەتلىك، مۇڭلۇق بېشىغا
ياپ - يېشىل ئارچىدىن كۆچەتلەر قويدۇق.

ھەر كېچە رۇجەكتىن باقسام يېراقتا،
چاقنايدۇ بىر يۇلتۇز قەۋرەڭ ئۈستىدە.
شۇ يۇلتۇز غايەڭگە بولۇپ بىر نىشان،
ھېچ ئۆچمەي چاقنايدۇ ۋەتەن كۆكىدە.

ئەسلەش

1

بىلمىدىم، نە سەۋەپ، سېنى چۈشۈمدە
پات - پاتلا كۆرۈمەن ئايدىك سەھەردە.
تۇرۇسەن ياشلىغىك چېچەك ئاتقان شۇ
قىرق يىللار بۇرۇنقى گۈزەللىگىدە.

ئويغىنىپ قارىسام، كېلەر يادىمغا،
دەل ئاشۇ چاغدىكى ئوبرازىك سېنىك.
ھەر قاچان ئەسلىسەم سېنى، ئەي دىلبەر،
ئوت بولۇپ كىرىسەن قەلبىمگە مېنىك.

2

قىرقىنچى يىللىرى باغراش ئۇلقۇنى
غەزەپلىك قوزغىلىپ گۈكرەپ تۇرغان؛
تۇمانلىق كۈنلەرنىك قىسمىتى بىزنى
كۈتمىگەن بىر چاغدا يىراقلاشتۇرغان.

شۇ كۈنى كېتىپ قارسام ئارتقا
سەن قالدىك ياش تۆكۈپ، ماڭا تەلمۈرۈپ.
سەل ئۆتۈپ تۇمانلار قويندا گويا
مەن سېنى كۆرەلمەي، كەتتىم ئاھ ئۇرۇپ.

3

ئاھ، بۇگۈن ئۇچرىشىپ قالدۇق تۇيۇقسىز،
چېچىڭغا قونۇپتۇ كۈمۈش رەڭ قىرو.

ۋە لېكىن تۇرلىلىپ كېتىپتۇ چېھرىڭ،
بىلمىدىم بەختىڭنىڭ بەلگىسىمۇ بۇ؟

1984 - يىل، فېۋرال.

ئىشەنچىم

ۋىجدانىم، ئىرادەم ماڭا جان بېرىپ،
جۇشقۇنلۇق يېڭى كۈچ قوشتى بۇ تەڭگە.
دېدىم مەن: «مۇھەببەت ۋە ئەزىز جانىم،
ھەر زامان تەقدىمدۇر ئۇلۇغ ۋەتەڭگە».

قەدىم تىك ئارچىدەك تەڭرى تاغىدا،
تۇنىدىمۇ يىراقنى كۆرۈدۇ كۆزۈم.
نەدىكىن باش ئېگىش جۇدۇن - بورانغا،
تۇرۇمەن چىنارەك قۇدرەتلىك ئۆزۈم.

مەيلى قىش مۇز قولى بىلەن ياقامدىن
سىقسىمۇ نەپىسىم قىلچە بوغۇلماس؛
مەيلى كۆك بېشىمغا ئەۋەتسۇن چاقماق،
كۆڭلۈمدە زەررىچە ئەندىش تۇغۇلماس.

ئىشەنچىم باغلاقلىق، تاغدىنىمۇ كۈچلۈك
قەھرىمان خەلقىمگە، گۈزەل غايەمگە.
بىزگە تەڭ كەلگۈدەك ياۋايى بىر كۈچ
ئەزەلدىن تۆرەلگەن ئەمەس ئالەمگە.

1981 - يىل، ئۆكتەبىر.

قۇربان ئىمىن 1914 - يىلى قەشقەردە تۇغۇلغان. 1942 - يىلى ئۆلكىلىك دارىلمۇئەللىمىن مەكتىۋىنى پۈتتۈرگەن. ئۇنىڭ ئەدەبىي ئىجادىيىتى 1937 - يىلدىن باشلانغان. 1981 - يىلى بېيجىڭ مىللەتلەر نەشرىياتى ئۇنىڭ «قەشقەر ئاۋازى» نامىلىق شېئىرلار توپلىمىنى نەشر قىلدى. «جۇڭگو ئاز سانلىق مىللەتلەر هازىرقى زامان يازغۇچىلىرىنىڭ تەرجىمهالى» دېگەن توپلامدا ئۇنىڭ ئىجادىي پائالىيەتلىرى تونۇشتۇرۇلدى.

شائىر هازىر جۇڭگو يازغۇچىلار جەمىيىتىنىڭ ئەزاسى، قەشقەر ۋىلايەتلىك ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى.

تاشتى ئىلهامىم مېنىڭ دەريا بولۇپ

بوۋاق

كەلدى دۇنياغا چىرايلىق بىر بوۋاق،
يۈزى تولغان ئايغا ئوخشاش يۇمۇلاق
قوللىرى يۇمران قومۇشتەك ئاققىنا،

كۆزلىرى ئوخچۇپ تۇرار ــ ئوينار بۇلاق،
ئاغزى گويا لاله گۈلنىڭ غۇنچىسى،
ئۆزى ئىچ كۆيدۈرگۈدەك بەكمۇ ئوماق.
كەلدى دۇنياغا يېڭى بۇ بىر بوۋاق،
ئۆيىمىزده پارلىدى نۇرلۇق چىراق!
شۇ چىراق ئەتراپىدا پەرۋانه بىز،
مەيلى كۈندۈز، مەيلى كېچه ــ هەممه ۋاق.
بىزدىكى ئارزۇ ـ ئۇمىت تاغدىن بۈيۈك،
بولسا دەيمىز بوۋاقنىڭ ئۆمرى ئۇزاق!
دەۋرىمىزنىڭ ياشلىرى ـ ئۆسمۈرلىرى،
ئەترە گۈلدەك مەڭگۈ چاچسۇن خۇش پۇراق.
گۈلباهارنىڭ غۇنچىسىنى مەن كۆرۈپ،
يادىكار بولسۇن ئۇچۇن يازدىم قوشاق.

1982 - يىل، فېۋرال.

تاغ سۈيى

تاغ سۈيى ئۇنچه چېچىپ ئاققىن يەنه،
بۇ چىمەن ــ گۈلستانغا باققىن يەنه،
غۇنچه دەر: كۆكسۈڭ ماڭا ياققىن يەنه،
سەكرەپ ئاق، يەردە قالمات قاققىن يەنه!

شوخلىغىڭغا جانۇ ـ تەندىن سۆيۈنۈپ،
مەن قارايمەن ئۆيىنىشىڭغا كۆيۈنۈپ،
تاشتى ئىلهامىم سېنىڭدەك ئۇلغۇيۇپ،
يۈرىگىم دەريادا تاشقىن يەنه!

هەممە ۋاقت ئالتۇن دىيار خۇشتار ساڭا،
تەلپۈنۈپ گۈللەر تۇتار گۈلزار ساڭا.
سايرىشار بۇلبۇل بولۇپ دىلدار ساڭا،
تاغ سۈيى، سەن شاقىراپ چاپقىن يەنە!

1982 - يىل، سېنتەبىر.

غەزەلخانلار ساداسى

سۆيۈملۈك ھۆر دىيارىمنىڭ ئىپار ھىدلىق ھاۋاسى بار،
چىمەنده بەزمىلەر تۈزگەن خوشال بۇلبۇل ناۋاسى بار.

بۇلۇت سۆيگەن ئىگىز تاغلار، يېشىل ئورمان، گۈزەل باغلار
ئارا ياڭرايدۇ شات ناخشام، ئۇنىڭ دىلغا داۋاسى بار.

ۋەتەننىڭ كۆز، قىشى ئالتۇن، باھار، يازى دىمەك گۆھەر،
ھايات كۈلمەكته شۇڭلاشقا (كۆرەش - مېھنەت ئاساسى بار).

ۋەتەن پەرھاتلىرى غەيۇر، پازاسەتلىك، ماھارەتلىك،
جىگەرلىك مەرتكە مۇشكۈلنىڭ زەپەر ناملىق ئاتاسى بار.

ۋەتەننى باي، گۈزەل قىلماق بۇگۈن بىزلەرگە يۈكلەنگەن،
ھەقىقەتتۇركى ھەركىمگە پاراغەتنىڭ جاپاسى بار.

سەممى ئىش قىلىپ دوستلار، ۋەتەنگە تۆھپە قوش كۆپرەك،
ساڭا تەڭكەش بولۇپ تۇرغان غەزەلخانلار ساداسى بار!

كۆز مەۋسۈمى

ئالدى ئالتۇن رەڭگىنى ئالما، ئانارنىڭ ياپرىغى،
پەسلىمىزنىڭ ئەڭ گۈزەل بىر مەۋسۈمى — كۆز ئاتلىغى.
ھەممە باغۇەن ئالدىراش ھەر كۈنلۈگى مىۋە ئۈزۈپ،
قىز - يىگىتنىڭ ئاغزىدا قالماقتا كەمپۈت تاتلەغى
سۈپ - سۈزۈك نەشپۈتنى كۆرگەن كىشىنىڭ زوقى كېلەر،
نازىنىنىڭ مەڭزىدەك رەڭدارلىغى، سۈمباتلىغى.
ھەر چۆنەكتىن ھەر پىلەك شەرۇەت شوراپ ئۆسكەنمىكەن؟
تىل يارار قوغۇنلىرىنىڭ تەمى قەن - ناۋاتلىغى.
خۇددى خان ئەتلەس كىيىنگەندەك چىرايلىق كەڭ ئېتىز،
بارچە دېخانىنىڭ بۇگۈن خاماندا تاغدەك ئاشلىغى.
قوللىرى ئەپچىل كېلىن ھارماس ئەنە لەغمەن سوزۇپ،
مېزىلىك قورۇيدۇ سەينى، قولدا ئويناپ ساپلىغى.
قىردا ئوتلاپ سەمرىگەن پاخلانلىرى، تايچاقلىرى...
ئەكىلەپ سەكرەيدۇ تىنماي ئەمدى ئاشقاچ شوخلىغى.
مول ھوسۇلىدىن بەھرىمەن بولغاچ يېزا - قىشلاق، شەھەر،
يەتتە تاغنىڭ نەرىسىغا كەتتى ئەل نامراتلىغى.
ئىشچى خوش، دېخانمۇ خوش ھەم چارۇچنى، كادىرمۇ خوش،
قىلدى خوش قۇربانىنى ھەم كۆز پەسلىنىڭ ئاۋاتلىغى.

1983 - يىل، يانۋار.

رەھمەتۇللا جارى 1926 - يىلى قەشقەردە تۇغۇلغان. باشلانغۇچ مەكتەپنى پۈتتۈرگەندىن كېيىن 6 يىل ۋاقىت سەرپ قىلىپ، ئەرەپ، پارس تىللىرىنى ئۆگەنگەن، كېيىن يەنە رۇس تىلىنى ئۆگەنگەن. ئۇ ھازىر جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى، ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىدە ئىشلەيدۇ.

شائىر 1946 - يىلدىن باشلاپ شېئىر ئىجادىيىتى بىلەن شۇغۇلانغان. 1984 - يىلى ئۇنىڭ شېئىرلىرىدىن تاللانما — «قەلب سۆزى» بېسىلىپ چىقتى. ئۇنىڭ يەنە خەنزۇچىدىن تەرجىمە قىلغان «چۈي يۈەن» ناملىق ئوپېراسى بار؛ ماۋ جۇشى شېئىرلىرى ۋە «قىزىل راۋاقتىكى چۈش» نىڭ تەرجىمىسىگە قاتناشتى. رۇس تىلىدىن «ئاكا - ئۇكا يېرۇشۇۋلار»، «سپارتاك»، «تېنچ دون» رومانلىرىنى، پارسچىدىن «گۈلىستان»نى تەرجىمە قىلدى ۋە كىلاسسىك ئەدەبىيات تەتقىقاتىغا دائىر ئىلمىي ماقالىلارنى يازدى.

شىمالغا سەپەر

(ئۇ ناملىق سېكىلدىن پارچىلار)

بوستانلىق شەھەر

قەدىمى بىر چۆللۈك ئۈيقۇنى تاشلاپ،
ھايات چىمەنىدىن ئاپتو چوڭ ئورۇن.
بۇندا قەد كۆتەرگەن يېڭى شىخەنزە،
خەرىتىدە ئەسلا يوق ئىدى بۇرۇن.

ئەزەلدىن كۆچلۈكتۇر ئىنسانىنىڭ ئىشقى
تۇغۇلۇپ ئۆسكەن شۇ ئىسىل تۇپراققا.
بىر يېگىت ئۆمرىچە قىسقا مۇددەتتە
قاقاسلىق ئايلانغان بوستانلىق باققا!

باردىمەن ئوڭ - سولغا تويماستىن قاراپ،
تېرەكلىك يوللاردا ماشىنا ئۇچار.
ئېكىنزار ئېتىزلار، ئالتۇن باشاقلار
تەۋرىنىپ قارىسا، دىل خوشلۇق قۇچار.

ئۇچقۇدا ئولتۇرۇپ قارىساڭ پەسكە،
شاھمات تاختىسىدەك رەتمۇ - رەت سالا.
شاخلاپتۇ كېۋەزلەر چۆنەككە پاتماي،
ئالدىمدا تەپ - تەكشى گۈلزارلىق دالا.

باشلايدۇ شەھەرگە تۇپ - تۇز ئاسفالت يول،
كوچىلار ئازادە، ھەر تەرەپ ئاۋات.
ئاق بۇلۇت قۇچۇپتۇ تۇرخۇنلار قاتار،
مەرمەردىن بېزەلگەن بىنالار قات - قات.

ئەزەلدىن كۆچلۈكتۇر ئىنسانىنىڭ ئىشقى
ئۆزىنى ياشاتقان ئىسىل تۇپراققا.
بۇرۇنقى چۆللۈكتىن پەقەت نىشان يوق،
بوستانلىق سوزۇلغان يىراق - يىراققا.

قاراماي

نامىڭنى، داڭقىڭنى ئاڭلىسام ھەر چاغ،
كۆرۈشكە يۈرىگىم بولاتتى مۇشتاق،
پەيت كېلىپ ۋەسلىگە مۇيەسسەر بولدۇم،
نەقەدەر گۈزەلسەن، ئەي ئالتۇن تۇپراق!

جاھانغا تارالدى «قاراماي» ئاتىڭ،
چۆل ئەمەس، پۈتمەس كان - غەزىنە زاتىڭ.
بۇركۈتتەك يايغانسەن ھەريان قاناتىڭ،
بۇگۈن ساڭا كۆكلەم ئاچقان كەڭ قۇچاق.

باغرىڭدىن ئۆتتۈم مەن چۈش - پىشىن ۋاقتى،
تومۇزنىڭ ئاپتۇۋى تېنىمگە ياقتى،
مۇنارلار ئالقىشلاپ يىراقتىن باقتى،
قۇياشنىڭ نۇرىغا چۆمۈلگەن ھەر ياق.

تەسەۋۋر - پەرەزدىن چىقتىك ئۇستۇن سەن،
لىمانچە بەرق ئۇرۇپ تېزلا ئۆستۈك سەن،
يىل ئەمەس، ئەسىرنى ئاتلاپ ئۆتتۈك سەن،
بىر شەھەر قۇرۇپسەن ھاياتى قاينىق.

قالماپتۇ بۇرۇنقى قاغجىراق چۆللەر،
ھەرياندا مۇنارلار، ئاسفالت يوللار،
نەقىشدار بىنالار، دەرەخلەر، گۈللەر
بەخش ئەتتى قەلبىمگە قىزغىن ئىشتىياق.

يىراقتا تىك، مەغرۇر ئاقۇاش تاغلىرىك،
ياپ - يېشىل تون كىيگەن كەك ياپلاقلىرىك،
ۋادىغا سۇ بېرەر شوخ بۇلاقلىرىك،
كەلگۈسى ھاياتىك تېخىمۇ پارلاق!

مۇشائىرە

ئاخشام چۈشتى، ئايمۇ چىقتى خىرە - شىرە،
ئالمىلىق باغ خۇپ بېزەلگەن، خۇش مەنزىرە،
قەلبىمىزدە قالدى بۇ كەچ بىر خاتىرە،
دوستلار قۇردۇق باغ ئىچىدە بىر دائىرە،
قىزىپ كەتتى بەس - بەس بىلەن مۇشائىرە.

ئېلىكتىرلەر يورۇتاتتى باغنى كۈندەك،
شاخ - شاخلاردا قىزىل ئالما بولغان بىزەك،
داستىخاندا تەخسە - تەخسە ھەرخىل گېزەك،
ئولتۇردۇق بىر چاڭا قۇرۇپ بىر دائىرە،
قىزىپ كەتتى بەس - بەس بىلەن مۇشائىرە.

گۈزەل ئىلى بىر توپ مېھمان كۈتتى بۈ كەچ،
شائىرلىرى دۇررى - گۆھەر تۆكتى بۇ كەچ،
خىزمەت قىلىپ پەرۋانىدەك ئۆتتى بۇ كەچ،
ئۇلپەتلەشتۇق بولۇپ ئىناق بىر دائىرە،
قىزىپ كەتتى بەس - بەس بىلەن مۇشائىرە.

ساھىپخانلار مېھمانلارنى خوپ ئاڭلىدى،
ھۆرمەت بۇ، دەپ مېھمانلارمۇ جىم ئاڭلىدى،
ئارقىدىنلا ئىشە قەدەھ جارىڭلىدى،
دوستلۇق ئىزھار قىلدۇق بولۇپ بىر دائىرە،
قىزىپ كەتتى بەس - بەس بىلەن مۇشائىرە.

ھەر يۈرەكتە جۇشقۇن بولۇپ تاشتى ئىلھام،
ئوتلۇق مىسرا، تېز قافىيە ئاقتى ئىلدام،
نەپىس كۈيلەر كۆكتە ياڭراپ قىلدى داۋام،
قىزغىن چاۋاك چالدى پۈتۈن بىر دائىرە،
قىزىپ كەتتى بەس - بەس بىلەن مۇشائىرە.

ئۇلۇغلىدۇق بىز ۋەتەننى، گۈل دىيارنى،
سۈرەتلىدۇق گۈلىستاننى، چىمەنزارنى،
كۈيگە قاتتۇق ئۇستا باغۋەن، ئىجاتكارنى،
زوققا چۆمدى بۇ ئولتۇرۇش، بۇ دائىرە،
قىزىپ كەتتى بەس - بەس بىلەن مۇشائىرە.

سايراپ تۇردى دۇتار، تەمبۇر بۇ گۈلشەندە،
توختىمدى باغ ئىچىدە كۈلكە - خەندە،
بارا - بارا ئۇيۇقتا تاك سۈزۈلگەندە،
تارقىدى شاد بۇ ئەنجۇمەن، بۇ دائىرە،
تامام بولدى تاڭغا يېقىن مۇشائىرە.

مۇھەممەت رەھىم 1926 - يىلى سۈيدۈك ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1942 - يىلى ئوتتۇرا مەكتەپنى پۈتتۈرگەن. 1944 - يىلى 12 - ئايدا ئۇچ ۋىلايەت ئىنقىلاۋىغا قاتناشقان. ھازىر ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىدە ئىشلەيدۇ، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

ئۇنىڭ دەسلەپكى شېئىرى — «مىلتىغىم» 1947 - يىلى مەتبۇئاتتا ئېلان قىلىنغان. 1976 - يىلى «بەخت ناخشىلىرى» ناملىق شېئىرلار توپلىمى، 1980 - يىلى «گۈلباھار» ناملىق شېئىرلار توپلىمى جاما - ئەتچىلىك بىلەن بۇز كۆرۈشتى. ئۇ، 1979 - يىلى «ئۇيغۇر خەلق ماقال - تەمسىللىرى» توپلىمىنى نەشر قىلدۇردى.

شۇنچە گۈزەل بىزنىڭ بۇ ۋەتەن

ئايدىڭ كېچە

ئايدىڭ كېچە، ئاپپاق، سۈزۈك، كۆركەم كېچە،
سانسىز كۆزلەر تولۇن ئايىنى كۆرگەن كېچە.

ئىختىيارسىز تارتىۋالدى مەڭگىمنى،
تەڭگە ئارام، جانغا ھوزۇر بەرگەن كېچە.

شۇنچە گۈزەل ئاسمان يۈزى، ھەتتا ئۇپۇق،
پۈتۈن ئەتراپ يېپىنىپتۇ كۈموش يۇپۇق،
ئاينى مېھمان قىلدىم بۈگۈن دەيدۇ قۇدۇق،
سۇ يۈزىدە ئاي شولىسى كۈلگەن كېچە.

ئېكىنزارلار، يېشىل باغلار شۇ تۇرقىدا،
خۇددى مەغرۇر كېلىنچەكتەك ناز ئۇيقۇدا،
لېكىن ئويغاق تەبىئەتنىڭ كەڭ قوينىدا
سۇچى يىگىت پۇشقىغىنى تۇرگەن كېچە.

كەلمەكتە ئۇ چوڭ ئېچىقتىن سۇنى باشلاپ،
خىيال سۈرۈپ سۇ بىلەن تەڭ قەدەم تاشلاپ،
نىمىشقىدۇ، «ئەتتەڭ...» دىدى گەجگە قاشلاپ،
ئەسكە چۈشتى ئۆز يارىنى سۆيگەن كېچە.

ئۆتكەن ئاينىڭ بۈگۈنكىدەك ئاق كېچىسى،
سۇ تۇتۇشتى ئۆز يېرىگە يار ئىككىسى،
ئاشۇ كېچە...مۇھەببەتنىڭ لەرىكسى
قوش يۈرەكنىڭ تارلىرىنى چەككەن كېچە.

ماڭدى ئۇلار توي ھەققىدە پىكىرلىشىپ،
سۇنى ئۇنتۇپ كەتتى ئاخىر پىچىرلىشىپ...
ئېرىقتا سۇ ئوينىپ ئاقار شىلدىرلىشىپ،
قىزدىن ئېشىپ، يولغا يامراپ كەتكەن كېچە.

كۆكتە تورغاي چۇرۇقلىشىپ قىلار پەرۋاز،
يېشىل بۇغداي ئىغاكلىشىپ قىلماقتا ناز،
كەلدى شۇ چاغ شىپىر-شىپىر غەيرى ئاۋاز،
ئەنسىزلىكتىن شەپە ئېلىپ كەلگەن كېچە.

يىگىت دەرھال قارىۋىدى ئارقىسىغا،
كىمدۇ بىرى كۆرۈندى يول ياقىسىدا،
جىم بولۇشتى مۆكۈپ سۆگەت دالدىسىغا،
سالدى تەشۋىش قاناتىنى تار كەرگەن كېچە.

يىگىت دىدى: «ئۆتۈپ كەتتى بىزنى كۆرمەي»،
قىز دىدىكى: «كۆردى، ئەمما دەخلى بەرمەي —
ئۆتۈپ كەتتى كۆڭۈل ئايىپ، يېقىن كەلمەي»،
يات كۆزلەرگە يولۇقتۇردى كۆتكەن كېچە.

يىگىت دىدى: «بىزگە پانا بولدى سۆگەت»،
«ياق، — دىدى قىز، — بىر بىلەن ئاي بىرىنچى رەت
قېرىشقاندەك سەتچىلىككە قويدى قەۋەت»،
ئۆتتى شۇنداق كۆڭۈلنى غەش ئەتكەن كېچە.

كۈنلەر ئۆتۈپ ئاي ياسىدى شۇندىن كېيىن،
يىل ئۆتسىمۇ شۇ كېچىنى ئۇنتۇش قىيىن؛
شۇندىن بۇيان يىگىتنى قىز دەيدۇ «قېنى...»،
لەۋلەر بىلەن ۋەدىنامە پۈتكەن كېچە.

بۇگۈن شۇكا «ئەتتەڭ...» دىدى ئەسلەپ شۇنى،
شۇ خىجىللىق ئۇيالدۇردى تەكرار ئۇنى،

ژەرىكسىمۇ ئۆزى يالغۇز تۇتتى سۈنى،
يار ئىشقىدا ئىش ئۇنۇملۈك ئۆتكەن كەچە.

قىز - يىگىت دەپ ئاتىدىم مەن ئىچىم كۆيۈپ،
زەپ تەپپىشقان قىز - يىگىت بۇ دىلدىن سۆيۈپ،
يەقىنىدىلا تۇيۇ قىلىشتى ئويناپ - كۈلۈپ،
ئايمۇ قۇتلاپ شاتلىق نۇرى سەپكەن كەچە.

ئەنە شۇنداق ئاق كەچىلەر بەك چىرايلىق،
تەبىئەتتىن ئىلتىپات بۇ، نەپىس بايلىق؛
ئەمگەككىمۇ، سەيلىگىمۇ بەك قۇلايلىق،
ھارغىنلىققا ھۇجۇم قىلىپ تەككەن كەچە.

ئاقمۇ - ئايدەك كەچىلەرگە ياز كۈنلىرى —
چۆمۈلىدۇ ئىلى دەريا ساھىللىرى،
كۆرۈنمەيدۇ ئۇنىدا ھايات غاپىللىرى،
ئۆتۈپ تۇرار مۇھەببەتكە يەلكەن كەچە.

1980 - يىل، ئويابىر.

گۈزەل شىئەن

بىر كۆرۈپ قالدىم، گۈزەل شىئەن سېنى،
ئىككى كۆرمەككە خۇماردۇرمەن سېنى.
غايىۋىي تەڭداش قىلىپ ھۆسنۈڭگە مەن،
جەننەتۈلمەۋا دىدىم ئەينەن سېنى.

ئۆز قاتاردىن مۇناسىپ بەردى جاي،
ياشىنىپ بېيجىڭ بىلەن يەنئەن سېنى.

سەيلە قىلدىم باغلىرىڭنى زوق بىلەن،
گۈلگە پۈركەپتۇ چۈمۈر باغۇمەن سېنى.

ئارچىزارلىق تاغلىرىڭدىن قارىسام،
چىللىنىشار خانتەڭرى ھەم تەيشەن سېنى.
سۆزلىدى چەنلىك بىلەن ماۋلىك① ماڭا:
قانچە خاقانلار قەسىر ئەتكەن سېنى.

سەيلىگاھىم بولدى خۇاڭچىڭچى② يەنە،
بىر شىپالىق جاي دىدىم جەزمەن سېنى.
باشلىنىپ سەندىن قەدىم يىپەك يولى،
قىلدى ئۇ يۈرتۇم بىلەن بىر تەن سېنى.

ئەمدى كۆرگەنلەر دىيىشتى لال بولۇپ:
يېپ - يېڭى جۇڭخۇادىكى گۈلشەن، سېنى،
خۇش ئىدىم قىلغانلا بولسام بۇ سەپەر
رەھمىتىم، مېھرىم بىلەن خۇرسەن سېنى.

بىزنىڭ ھويلا

بىر ئۇلۇغ خىسلەت نامايەن ھويلىمىزدا ھەر كۈنى،
مەنمۇ سۆزلەيمەن شۇنى، خوشنامۇ سۆزلەيدۇ شۇنى.
ئالتە مىللەت دەستە گۈلدەك خوشنا بىر بىر ھويلىدا،
ئۆزىمىز ھەيران بولۇپ، خىسلەت دىيىشتۇق بىر ئۇنى.

① چەنلىك، ماۋلىك ــ شىمالىدىكى قەدىمقى ئاساردە - ئەتمىگە ئورۇنلىرى.

② خۇاڭچىڭچى - شىمالىنىڭ ئىگجۇاڭ ناھىيىسىدىكى بىر ئارشاڭ.

بۇ يېڭى خىسلەت تارالغاچ بىر يېڭى چۆچەك بولۇپ،
كۆرگىلى كەلمەكتە مۇخبىرلار ھەۋەسته كۈن - تۈنى.
تۈگىمەي مۇخبىر سوئالنى بولمىدى بىرگە ئارام،
«بۇ پەزىلەت كەلدى نەدىن؟» دەپ سورايدۇ نۇرغۇنى.
بىر دىدۇق: دەسلەپ قەدەمنى «بەش بولۇش» تىن باشلىدۇق،
«تۆت گۈزەل» دىن ھەممىمىز ئالدۇق گۈزەللىك تۈيغۇنى.
دىل يېقىن بولسا ئەگەر، تىلىنىڭ ئىشى چاغلىق ئىكەن،
دىل بىلەن سۆزلەشسە دىل، بولمايدۇ سۆزنىڭ يوچۇنى.
بۇ سۆزۈمدىن: سۆزلىشەر شەرەت بىلەن دەپ ئويلىماڭ،
بۇ ئىناقلىق بىر ئۇچۇن تىل ئۇگىنىشنىڭ دولقۇنى.
ئورۇپ - ئادەت پەرقى بىرگە تام ئەمەس، ئۆتكەل ئەمەس،
ھەممىگە ئورتاق ئىكەن دوستلۇق، مۇھەببەت يوسۇنى.
ئۇلگە دەپ يازسا بىرى، ئىككىنچىسى دەر مۆجىزە،
بولمىغاي ئارتۇق بۇنىڭدىن «مۆجىزە»نىڭ مەزمۇنى.
ياكى بىرى ئالقىش - چاۋاكلار... كەتمىدۇق مەغرۇرلىنىپ،
قوغلىدۇق غەپلەت، قانائەتتىن تۆرەلگەن ئۈيقۇنى.

ئەرشىدىن تاتلىق 1927- يىلى ئاقسۇ كونا شەھەر ناھىيە-سىدە تۇغۇلغان. 1945 - يىلى ئۈچ ۋىلايەت ئىنقىلاۋىغا قاتناش-قان. ھازىر جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئە-زاسى، جۇڭگو خەلق ئېغىز ئەدە-بىياتى جەمئىيتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ «مەراس» ژۇرنىلىدا مۇھەررىر بولۇپ ئىشلەپ كەلمەكتە.

شائىر 1948 - يىلى «ۋەتەن بالىسىغا» ناملىق شېئىرى بىلەن ئەدەبىيات سەپىمىزگە كىرگەن. 1956 - يىلى «ئاقسۇ دەريا‌سى» ناملىق شېئىرلار توپلىمى، 1981 - يىلى «باھار چېچەكلىرى» ناملىق شېئىر-لار توپلىمى جامائەتچىلىك بىلەن يۈز كۆرۈشتى. ئۇنىڭ يەنە «سىناق» ناملىق پوۋېستى، «خالتا كوچىدىن يانغاندا» قاتارلىق ھېكايىلىرى، «ۋەتەن قۇربانلىرى» ناملىق دىرامىسى بار.

شېئىرلار

يامغۇر ياغدى

يامغۇر ياغدى...چىلەكلەپ سۇ قۇيۇپ كەتتى،
دالا - تۇزدىن چاڭ - توزاڭنى يۇيۇپ كەتتى.

گۈلدۈرلىدى چاقماق چېقىپ، ھەسەن - ھۈسەن،
ئۈرى بىلەن ۋەتەن ھۆسنى يورۇپ كەتتى.
بۇنى كۆرۈپ ئېتىز، ياپلاق، تاغلاردىكى
سۈغا تەشنا گۈل - چىچەكلەر كۈلۈپ كەتتى.
«يامغۇر ياغدى!...» دەپ تووۇلىشىپ بالىلارمۇ
سۇ كېچىشىپ، سۇ چېچىشىپ يۈرۈپ كەتتى.
ئېرىق - ئۆستەڭ، جىلغىلاردا ئويناقلىشىپ
ئاققان سۇدا ئاققۇلارمۇ ئۈزۈپ كەتتى.
ماھىر قوللار ئاچقان ئېچىق، سۈزگۈچلەردىن
باشلانغان سۇ باغ - چۆنەككە تولۇپ كەتتى.
مايسىلارنىڭ ئومۇرىغا جان كىرگۈزۈپ
مۆلىلەرگە شېرىن - شەربەت قۇيۇپ كەتتى.
بىلسەڭ دوستۇم، تولۇپ ئاققان يامغۇر سۈيى،
مۇل ھوسۇلدىن ئەلگە خەۋەر سۈنۈپ كەتتى.

سۇ بىلەن سۆھبەت

«ئاقار دەريا سۇلىرى
سىلەر ھايات ئوزۇغى.
ھۆسنۈگلارنى كۆردۈم مەن
يېشىل يوپۇرماقلاردا.
تاشتىن - تاشقا سەكرىشىپ
كېلىسىلەر غوللاردىن،
مەنبە ھەم ماكانىگلار
ئېيتىگلار، قاياقلاردا؟!»

«چوققىدىكى قارلاردىن،
قىيادىكى مۇزلاردىن،

ئەپچىرەپ ئېرىپ ئېقىپ،
چۈشمىز بىز سايلارغا.
يەر تېگىدىن چىقمىز،
بۇلاق بولۇپ كۆز ئېچىپ،
تاغ سۈيىگە قېشۇلۇپ،
ئاقمىز يىراقلارغا!»

«كۆپۈكىلار كۈمۈشتەك،
تەمكىلەرمۇ لەززەتلىك.
خۇددى ئۇچقۇر تۇلپاردەك،
چاپسىلەر شىددەتلىك.
شاۋقۇنىلار ئاڭلىنار
شۇنچە سۈرلۈك ـ ھەيۋەتلىك.
شۇ مىكشتا توختىماي
بارىسلەر قاياقلارغا؟»

«بۇرۇن ئىدۇق بىز بەكۈاش،
خالىغانچە ئاقاتتۇق.
يوقسۇللارغا قارىماي،
باي ـ غوجامنى باقاتتۇق.
ئەمدى خەلق، ئىلمۇ ـ پەن
بولدى بىزگە خوجايىن.
ئۇلار نەگە باشلىسا،
بارىمىز شۇ ياقلارغا.»

1981 - يىل، ئۆكتەبىر.

سېنى كۈتۈپ تۇرامدۇ؟

دەۋر ئالغا يۈكسەلدى، ياندىشمىسىڭ بولامدۇ؟
ئىلگىرلەشتىن ئەيمىنىپ يانپاشلىسىڭ بولامدۇ؟

«تەسەۋۋۇرغا سىغمايدۇ كەشپىياتنىڭ سۈرئىتى،
قەلبىمنى سىناي» دەپ چەك تاشلىساڭ بولامدۇ؟
ئايدىن يۆتكەپ قەدەمنى، مارسقا تىكلەپ ئەلەمنى،
سەن ئۆزەڭگە مۇناسىپ يول ئاچمىساڭ بولامدۇ؟
قەلەم ئالماي قۇلۇڭغا، قوشۇلماستىن قوشۇنغا،
ئىجاتكارلار ئىشىغا كۆز تاشلىساڭ بولامدۇ؟
پەن - تېخنىكا شۇنچە تېز ماڭدى يۈكسەك پەللىگە،
ئىلھام ئېلىپ ئۇنىڭدىن سۆز ئاچمىساڭ بولامدۇ؟
پات يېقىندا ئۇزگۇسى كۆكتە ئالەم كېمىسى،
شۇنچە پارلاق كەلگۈسى، قىز ئاشمىساڭ بولامدۇ؟
ئوقۇمىساڭ - بىلمىسەڭ، ئىجات قىلىپ يۈرمىسەڭ،
تەرەققىيات يول بېرىپ، سېنى كۈتۈپ تۇرامدۇ؟
تولۇپ - تاشقان غەيرەتتە، يەنە كەلدىم بۇ سەپكە،
ئۆتۈش ئۈچۈن ئۆتكەلدىن جەڭ ئاچمىساڭ بولامدۇ؟
قايتا تۇردۇم بىلەكنى، تىكشا قىزغىن يۈرەكنى،
يۈرىگىمنىڭ رېتىمى مىسرادىن كەم ئۇرامدۇ؟! ...

1979 - يىل، ئىيۇن.

تۇردى ساماق 1923 - يىلى قەشقەر بەشكېرەمدە تۇغۇلغان. ئوتتۇرا مەكتەپتە ئوقۇغان. 1944 - يىلى ئۈچ ۋىلايەت ئىنقىلاۋىغا قاتناشقان. 1957 - يىلى جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيتى شىنجاڭ شۆبىسىگە ئەزا بولغان، هازىر يازغۇچىلار جەمئىيتىدە ئىشلەيدۇ.

شائىرنىڭ تۇنجى شېئىرى 1947 - يىلى ئۈچ ۋىلايەت گېزىتلىرىدە ئېلان قىلىنغان. ئۇنىڭ هازىر «تېيانشان باغرىدا» ناملىق هېكايىلار توپلىمى، «كۆكلەم»، «بەشكېرەم» ناملىق شېئىرلار توپلىمى بار. يېقىندا ئۇنىڭ «ئۆچمەس يۇلتۇزلار» ناملىق نەسرىي ئەسەرلەر توپلىمى ۋە «ئاخىرەتتىن كەلگەنلەر» رومانى نەشرگە بېرىلدى.

شېئىرلار

رەسسام

(غازى ئەمەتنىڭ «تۇرپاندا كۆز» ناملىق ئەسىرىگە بېغىشلىما)

شۇ سۈرەتتە كۆزۈم ...
مەن ئۆزۈم،
بولغىنىمچۇن سەنئەت شەيداسى.

يۇرىگىمدە چەكسىز ھاياجان،
ۋۇجۇدۇمدا ھىسلار غەۋغاسى.
ئويلىرىمنى ئېپقاچار ھەر يان
كەڭ ۋادىنىڭ گۈزەل سىماسى.
بۇلبۇللۇق باغ، كۆپكۆك كوچىلار،
دىخانلارنىڭ سالقىن سەيناسى.

ئاشۇ گۈزەل كەمتاپ ۋادىنى،
پۇشقاق تۇرۇپ كەزگۈم كېلىدۇ.
بەدىش بويلاپ ياقۇت ئۈزۈمدىن
ئىتەك - ئىتەك ئۈزگۈم كېلىدۇ.
كارىزلارنى كېچىپ يالاڭياق،
كەلگىنىمدە قايتىپ باراڭغا.
چۈشۈپ كەتسەم مۇللا زەيدىنچە،
چاللار بىلەن قىزىق پاراڭغا.
جانان قىزلار كەلتۇرسە ئۇرۇك،
سېۋەتلەردىن شەرۋىتى ئېقىپ؛
بىر - بىرىنى چىمدىشىپ ئۇلار
ئۇچكىلەرنى چىشىدا چېقىپ؛
لەۋلىرىدە ئالتۇن مېغىزى،
خۇش كۈلۈشسە سىڭايان بېقىپ؛
شوخ خۇلقىدىن يۈرەك - باغرىڭغا
ئۇلگۈرۈشسە ئوتلارنى يېقىپ؛
كىممۇ چىدار داستانلار يازماي،
جۇپ كۆزلەردىن ئىلھام بۇلمىغى
ئۇرغۇپ تۇرسا نۇرانە ئېقىپ ...

ئىخ! ... ئويۇمنى ئوينىتار ھەريان

ئەزىز يۇرتىنىڭ ئوتلۇق تۇيغۇسى.
قايىبىرىگە بولماس مەھلىيا
زوققا تولۇپ، باغرىم تۇيغۇسى؟ ...

تەلمۈرەرمەن چەكسىز ئىنتىزار،
سەنئەتنىڭ شوخ قىسمەتلىرىگە.
بەش تېمىنلىك ئاددى قەلەمنىڭ
قايىل بولۇپ قۇدرەتلىرىگە.

1979 - يىل، ئاۋغۇست.

قـۇم

«تۇرپان ...» دىسە، ھەركىم كۆزىگە
كېلەر شۇئان ئۇزۇم بىلەن قۇم.
ئەمما مېنىڭ ھەممىدىن كۆرە،
ئاشۇ قۇمغا كېلىدۇ زوقۇم.

چۈنكى ئاڭا ھەرياق - ھەرياقتىن
كېلىپ تۇرار سانسىز ھاجەتمەن.
غېرىپ - غۇرۇا، ئاقساق، چۈلاق ھەم،
تۇرلۇك - تۇمەن بىچارە — دەرتمەن.

داۋالايدۇ ئادەملەرنى ئۇ،
دەرىجىگە — تۇرگە ئايرىمايى.
«ئىنسان» ماركىلىق دورىنى بېرەر
چاپانلارنىڭ رەڭگىگە باقمايى.
قۇم ...

بىزلىك بۇ خىسلەتلىك دوختۇر،
ئالەمدە ھېچ ئوخشىشى يوقتۇر.
ئالىم بولساڭ ئاشۇ خىسلەتنى
ئادەملەرنىڭ قەلبىگە يۇقتۇر.

سېغىنىش

مامكاپ گۈلى ئېچىلغان قاشتا
تۇرۇپ قالدىم بىردەم كېتەلمەي.
تەمشەلسەممۇ قانچە ـ قانچە رەت،
شۇ ئېھرىقتىن ئاتلاپ ئۆتەلمەي.

چۈنكى، بۇلتۇر ئاشۇ ئېھرىقتىن
قۇل تۇتۇشۇپ ئاتلىغان ئىدۇق.
يېشىل قاشتا پانداش ئولتۇرۇپ
بىر شېئىرنى يادلىغان ئىدۇق.

بۇ باھار سەن ئىنىستىتۇتتا
مەن بۇ يەردە تۇرۇمەن يالغۇز.
ئەنە، مېنى زاكلدق قىلغاندەك،
بوي ئوينىتىپ ئىغاكلار يالپۇز.

ياق، يالغۇز دەپ خاتا قېپتىمەن،
ماكا ھەمدەم ئەھدىڭ، خېتىڭ بار.
دىل ئارامى بەرنا سۈرىتىڭ
يۈرىگىمدە ئۆچمەس ئېتىڭ بار...

ئالقىلىمدا ئالتۇنرەڭ مامكاپ،
ئۆزەڭ بەرگەن ئەھدىڭ بەلگىسى.
ئۇنىڭدىكى سەنئەت، مۇھەببەت
ماكا مەڭگۈ دەرمان بەرگۈسى.

1981 - يىل، ئاپرىل.

پەتتار جان مۇھەممەدى 1930 - يە - لى تۇرپاندا تۇغۇلۇپ، 1984 - يىلى 23 - يانۋار كۆنى ۋاپات بولدى. ئۇ، ھايات ۋاقـ تىدا ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات ـ سەنئەتـ چىلەر بىرلەشمىسىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى ئىدى.

مەرھومنىڭ ئەدەبىي ئىجادىيىتى 1948 - يىلى باشلانغان. ئۇ بىزگە «ئۆمۈر چېچەكلىرى» ناملىق شېئىرلار توپـ لىمىنى ۋە بىرمۇنچە پوۋېلىستنىڭ ماقالىلىرىنى قالدۇرۇپ كەتتى.

ئۆمۈر چېچەكلىرى

چېچەك

باش يامغۇر ئورنىغا ياققانمۇ چېچەك،
ھەممە ياق رەڭگا ـ رەڭ گۈللەرگە تولغان.
بوۋايلار، مومايلار، يىگىت ـ قىزلارنىڭ
ھۆسنىگە سەھەرنىڭ نۇرلىرى قونغان.

بۇ نەمە كارامەت، قانداق مۆجىزە؟
تەقدىرنىڭ ئىلتىپات، سوغىسىمۇ بۇ؟

ۋە ياكى ئۇيقىدا، چۈشتە كۆرۈنگەن
نىگارنىڭ ۋەدىسى، سۆيگۈسىمۇ بۇ؟

ياق، چاچماس خىيالەن گۈللەر ھېچ پۇراق،
روھ بەرمەپ، ئويىنىتىپ ئوتلۇق يۈرەكنى.
شاۋقۇنلۇق دەريادەك بولغاندا يۈرەك
بېغىشلار گۈللەرگە ئارزۇ - تىلەكنى.

بۇ ئىسىل گۈزەللىك كەلدى قۇياشلىق
باھارنىڭ خىسلىتى، چېچەكلەردىن.
كەلدى ئۇ بەختىيار خەلقىم قەلبىنىڭ
تېگىدا پارلىغان تىلەكلەردىن.

1979 - يىل، مارت.

ئاپتاپ

ئۇيقىدىن ئويغىنىپ يايرامدۇ ھايات،
بولمىسا قان بەرگۈچ باھار ئاپتۇڭ؟
توك ئېرىپ، مايسىلار ئاچامدۇ چېچەك،
بولمىسا جان بەرگۈچ باھار ئاپتۇڭ؟

* *

باھاردا رەڭمۇ - رەڭ گۈللەر ئېچىلار
تەبىئەت ھۆسنىگە ھۆسۈنلەر قوشۇپ.
ئاشقىلار گۈللەرگە ھەرىسمەن، چۈنكى
كەتكەچكە سۆيگۈسى گۈلگە قوشۇلۇپ.

باهاردىن باشلىنار سۆيگۈ ئېقىمى،
يېگىچە چۆمۈلدۈم زوقلىنىپ ئاڭا.
يېگىچە سىر باردەك بىلىندى شۇتاپ،
يېگىچە ئىنتىلدىم شوخلىنىپ ئاڭا.

دىدىكى: «ئەي بەرنا، مەردان ئاشىغىم،
بىلگىلى بولامدۇ سىرلارنى سوراپ؟
ئەقىلنىڭ كۆچىدە،
ئىشقنىڭ كۆزىدە
سەيلە قىل باغرىمنى، چىقىدۇ جاۋاپ.»

قارىسام، مايسىلار — گۈللەر ئۈستىدە
رەڭمۇ - رەڭ كېپىنەك ئويناپ قۇغلىشىپ.
ئاكىلسام، تۇمۇچۇق، تۇرغاي، بۇلبۇللار ...
سايرايدۇ چاڭىلداپ ئۇنگە - ئۇن قۇشۇپ.

قارىسام، ئېتىزلار، تاغلار، دالىلار
ھەر نەپەس ئۆزىدە گۈزەللىك سېزەر.
يېقىملىق ھەم ئىللىق خۇشبۇي ھاۋادا
ئاجايىپ جىلۋە قىپ رەڭدار نۇر ئۆزەر.

* *

ئانامنىڭ مېھرىگە ئوخشايدۇ ئەجەپ،
دىللارغا يېقىملىق باھار ئاپتۇڭ.
مەن گويا باغرىدا بەختيار بۇۋاق،
راھەتلىك، زەپ ئىللىق باھار ئاپتۇڭ.

1979 - يىل، ئاپرىل.

بىلىم توغرىسىدا

قۇياشسىز ھاياتلىق تەسەۋۋۇرغا يات،
ئىنسانلار ئىلىمسىز گۈللەشتىن يىراق.
كائىنات مىسالى سىرلىق گۈلستان،
ئىلىم - پەن ئەبىدى چاچار خۇشپۇراق.

كۆرسەتتى ھەقىقەت جاھاننامەسى
ئادەمنىڭ قىسمىتى ئەمگەك، پەن بىلەن.
تۇرمۇشنىڭ رەڭگا - رەڭ چىمەنزارلىرى
ياشايدۇ ئىلىم - پەن، ئەمگەك بىلەن تەڭ.

1979 - يىل، ئاپرىل.

پەرق ئەت

(پەيلاسوپ ئارستوتېلنىڭ «ئۇنچە - مارجانلار دېگەنزى»
ناملىق كىتابىدىكى پەيلاسوپىيىلىك سۆزلىرىدىن پايدىلىنىپ)

شاتلىق باشقا گەپتۇر، قايغۇ باشقا؛
ھۆسۈن باشقا گەپتۇر، سۆيگۈ باشقا.
جاھان بازاردا ئىش مۇڕەككەپ،
ئەقىل باشقا گەپتۇر، تۇيغۇ باشقا.

بىلىم باشقا گەپتۇر، تالانت باشقا،
ئامەت باشقا گەپتۇر، ۋىجدان باشقا.
پەرق ئەتسە كىم بۇنى دانا دەل شۇدۇر،
شەيتان باشقا گەپتۇر، ئىنسان باشقا.

قۇللۇق باشقا گەپتۇر، ھۆرمەت باشقا،
نوپۇز باشقا گەپتۇر، ئەمەل باشقا.
قانسىراپ كۆكسۈڭگە تەگسە بىر شەمشەر،
غۇرۇر باشقا گەپتۇر، ئەجەل باشقا.

1979 - يىل، ماي.

جاپپار ئەمەت 1929 - يىلى خوتەنده تۇغۇلغان. 1945 - يىلى ئۆلكىلىك دارىلمۇئەللىمىن مەكتىۋىنى پۈتتۈرگەن. ھازىر «تارىم» ژورنىلىدا مۇھەررىر، 1957 - يىلىدىن باشلاپ جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

شائىرنىڭ تۇنجى شېئىرلىرى 1944 - يىلى مەتبۇئاتتا ئېلان قىلىنغان. ئۇنىڭ شېئىرلار توپلىمى — «سايرا بۇلبۇل» يېقىندا نەشر دىن چىقىدۇ. ئۇنىڭ يەنە «ئۇ يېڭىلىقنى ئىدى»، «يول ئۈستىدىكى ئەسلىمە» قاتارلىق ھېكايە ۋە ئوچېرىكلىرىمۇ بار.

تاشلىنار ئەتىگە يېڭى بىر قەدەم

يېڭى يىل ئاخشىمى

يېڭى يىل ئاخشىمى،
شۇنچىلىك قىزغىن،
ئۆيلەردە خوشاللىق، كۈلكە تەنتەنە.
ئىشچىلار مەلىسى قارغا پۈركىنىپ،
يىراقتىن ئاقىرىپ كۆرۈنەر ئەنە،
گويا ئۇ بىر رەڭدار ئىبسىل غەزىنە.

جسملار يۇلتۇزلار ئالتۇن پانۇستەك،
زەڭگەر رەڭ ئاسمانغا تارتىپ ئاق جىيەك؛
گويياكى بىر چېتى سامان يولىنىڭ
مېھمان بوپ زىمنگە كۆچۈپ كەلگەندەك،
كۆز قىسىپ يىراقتىن قىلدۇ جىلۋە.

ئۆيلەردىن ئاڭلىنار ناخشا ئاۋازى،
تەڭكەش بوپ ئۇنىڭغا ياڭرايدۇ سازى؛
قوشۇلۇپ ئوركېستىر ساداسى بولۇپ
شاتلىقنىڭ ئاسمانغا ئۆرلەر پەرۋازى،
مەپتۇن قىپ دىللارنى گۈزەل مەنزىرە.

* *

يېڭى يىل ئاخشىمى،

سەمەت بوۋاينىڭ
ئۆيىدە شۇنچىلىك كۆپ بولدى مېھمان.
يىغىلىپ بۇ ئۆيگە پۈتۈن بىر ئەۋلات،
ئۆتكۈزدى كېچىنى خوشال ـ شادىمان،
لەۋلەردە تەبەسسۇم، كۆڭۈللەر خەندان.

ئولتۇرار مويسىپىت تۆرنىڭ بېشىدا،
ئوغۇل ۋە قىزلىرى ئۇنىڭ قېشىدا؛
شىرەنى چۆرىدەپ ئوماق نەۋرىلەر
ئولتۇرار بوۋاينىڭ نەق قارشىسىدا،
قوزغىتىپ دىللاردا ئوتلۇق ھاياجان.

چوڭ ئوغلى پروكات سېخ ئىنژېنېرى،
كېلىنى زاۋۇتنىڭ ۋىراچ — دوختۇرى؛

بىر ئوغلى بۇرغىچى رۇدا كېلىدا،
كەنجىسى قاتناشنىڭ داڭلىق شوپۇرى...
پۈتۈن بىر ئەۋلاتقا كەلگەن شەرەپ ـ شان.

تىزدلغان داسقانغا توقاچ ۋە سامسا،
پىچىنە، پەرەنىك، ياغلىق قاتلىما؛
كەمپىت ۋە قەن گېزەك تەخسە ـ تەخسىدە،
قەندەلدە يالتىراز نەشپۈت ۋە ئالما،
شۇنچىلىك بايلىقات ـ كەڭرى داستىخان.

بوۋاينىڭ كۆكسىدە ئالتۇن مىدالى،
شۇنچىلىك نۇرلانغان بۇگۈن جامالى؛
سۆزلەيدۇ باسالماي ھاياجانىنى،
تىترەيدۇ پاختىدەك ئاپپاق ساقالى،
قەلب شاتلىغىنى قىلغاندەك ئايان:

«قۇرغاندا بىر بۇندا پولات زاۋۇدى،
بۇ جايلار بىر قاقاس، تۇتاش تاغ ئىدى؛
ھە، بۈگۈن بۇ جايدا يېڭى بىر دۇنيا
ھاياتقا يۈز ئېچىپ، قەددىن كۆتەردى،
پولات دەريالىنى ئاققۇزدۇق راۋان!

بۈگۈن دەم ئېلىشقا چىقسامۇ لېكىن،
چەمبەرچەس باغلانغان سىلەرگە قەلبىم؛
ئىز بېسىپ ئارقامدىن، تاشلاڭلار قەدەم،
سىلەردە ئاخىرقى تىلەك ـ ئۈمىدىم...»
بوۋاينىڭ قەلبىدە بىر دەريا قېيان.

ئوغۇللار دېيىشەر: «قۇلاق سال، ئاڭلا،
باسمىز بىز چوقۇم ئىزىڭنى، دادا!»
بوغۇنلار دېيىشەر: «كۆتكەن دەۋرىڭنى
بىز قۇرۇپ، ئارزۇڭنى قىلمىز ئادا!
ۋارىس بوپ ئەجداتلار ئىشىغا هامان!»

يېڭى يىل سائىتى كۆرسەتتى نۆلنى،
بىر قىزغىن هېسسىيات قاپلىدى ئۆينى؛
تاشلىنار ئەتىگە يېڭى بىر قەدەم،
ئۇتۇقلار ئەۋجىدىن باشلاشقا تويىنى،
قۇرۇشقا تېخىمۇ گۈزەل بىر جاهان.

قىش ئەتىگىنى

تۈن بويى لەپىلدەپ ياققان قار بىلەن
هەممە ياق پۈركەندى ئاپپاق لىباسقا.
ئوخشايتتى سۈكۈنات ئىچرە تەبىئەت
پەرەنجى يېپىنىپ تۇرغان رۇپاشقا.
چۆيۈندىن قۇيۇلغان گىگانت ئادەمدەك
ئاق چاچلىق تيانشان كۆككە باش تىرەپ؛
مەردانە باغرىنى يېقىپ بۇلۇتقا
راهەتتە تىپ-تېنچ ئۇخلايتتى ئۇگدەپ.
قارىغايلار يېپىنىپ ماموق يوتقانىنى،
ئاق گەجدىن ياسالغان هەيكەلدەك گويا؛
پۈركىنىپ ئالمارەك قار چىچىگىگە
ئۇخلايتتى دەل-دەرەخ، يۇمران گۈل، گىيا...
ۋە لېكىن ئۇخلىماس بۇندا ئادەملەر،

تاك بىلەن باشلىنار يېڭى بىر هايات.
قىزارغان ئۈپۈقتىن بولغاندەك خىجىل،
نەگىدۇر مۆكۈنەر جەمجىت سۇكۈنات.
قىزىلتاغ① ئۈستىگە چىقىپ مەن شۇ تاپ،
ئىزغىرىن شامالغا كۆكرەكنى يېقىپ،
قارىدىم تۆۋەنگە،

هېسلىرىم گويا
مەۋج ئۇردى ئۆركەشلىك دەريادەك ئېقىپ.
پويىزلار قوزغالدى ئۆز ۋوگزالىدىن
پۇشقۇرغان ئۆكۈزدەك ئېغىر هاسىراپ؛
تەۋرەندى ئىلاندەك سوزۇلۇپ ئاستا،
يول ئالدى پايتەخت بېيجىڭغا قاراپ.
قار بىلەن كۆمۈلگەن سىمونت يوللاردا
ئاۋتو-ماشىنىلار ئاقتى گۈكىرەپ.
پىكاپلار قۇملۇقنى كەزگەن قوڭغۇزدەك
ماموق قار ئۈستىدە بارار ئۆمىلەپ.
بىردەمدە كوچىلار تولدى ئادەمگە،
يول ئالدى ئىدارە، زاۋۇتقا ئۇلار.
غىرىسلار خومارەك ئۆتۈك ئاستىدا
ئاپپاق قار ئۈيۈمى، چېچىپ نۇر-شولا.

تاشلىدىم بىر سوئال تۆۋەنگە قاراپ:
«ئادەملەر ئالدىراش بۇندا نىمشقا؟»
ئاڭلاندى تاغلاردىن بىر ئەكس سادا:
«بارىمىز ئەتىگەن ئالدىراپ ئىشقا؛
ئالەم سوغ بولسىمۇ، يۈرىگىمىز چوغ،
تەلپۈنەر بىر يېڭى هايات قۇرۇشقا!»

1984 - يىل، يانۋار.

① قىزىلتاغ — ئۇرۇمچى خۇسۇسەن تېغى.

غېنىزات غەييۇرانى 1930 - يىلى كەلپىن ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1950 - يىلى شىنجاڭ ئىنىستىتۇتىنى پۈتتۈرگەن. ھازىر ئاپتونوم رايونلۇق تىل - يېزىق كومىتېتىنىڭ ئىلمىي خادىمى؛ 1957 - يىلدىن باشلاپ جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيتى شىنجاڭ شۆبەسىنىڭ ئەزاسى.

شائىرنىڭ دەسلەپكى ئىجادىيىتى 1949 - يىلدىن باشلانغان. 1983 - يىلى ئۇنىڭ «تارىم بويىدا» ناملىق شېئىرلار توپلىمى جامائەتچىلىك بىلەن يۈز كۆرۈشتى. ھازىر ئۇ 2 - توپلام ئۈستىدە ئىشلىمەكتە.

ئىككى شېئىر

رۇبائىلار

1

سەرىق قۇشقاچمۇ سايرايدۇ، لېكىن زاتى ئەمەس بۇلبۇل،
قىزىلگۈل يېنىدا ئۆسكەن قىياقنى كىممۇ دەر ئۇ «گۈل».

ئاتاق - شۆھرەتكە پەرۋانە بولۇپ ئوتتىدا كۆل بولما،
تىلەپ ئالماقتا پۇل ياخشى، بىراق شۆھرەت ئەمەستۇر پۇل.

2

كىشى ئىنتىقانىنى تەكرارلاش، تېخى ھاجەت ئەمەس جايدا
قۇياش چىققاندا ئۆگزىگە چىراق ياققانچىلىق پايدا.
نە ھاجەت يالتىراقلاتماق ئۇچۇن ئالتۇنغا ھەل ئىزلەش،
پاقىرار ئالتۇن ھامان ئۇزۇن يىل ياتسىمۇ لايدا.

3

پاقىنى پۇۋلەپ، ئۇنى ئاسمان - پەلەك ئۇچۇرى، دىسە،
كىرپىنى قالتىس كۆلۈك ھەم ئارغامچاق پۇشتى، دىسە،
كەينىچە كۆلمەمدۇ ھەركىم تۇرسىمۇ تەكلەپ قىلىچ،
دۆڭنى ئالغان سانى ئالەمچە زەپەر قۇچتى، دىسە.

4

جامالىك شۇنچە ئۇز، نۇرلۇق، قۇياش سەندىن نۇر ئالغانمۇ؟
بەسىپ ئۆتكەن توپاك خۇش ھىد، ئىپار سەندىن تارالغانمۇ؟
تۇرۇپسەن گۈل ئىچىدە گۈل، شۇ گۈلشەننىك بولۇپ تاجى،
ۋە يا جىسمىك سېنىك، دىلبەر، چىچەكلەردىن يارالغانمۇ؟

5

قورقمايمەن، بۇرادەر، جىن - ئالۋاستىدىن،
ئۇنىك سەت، بەدبەشەر ھەيۋەت بەستىدىن.

قورقۇمەن پەقەتلا سۈنئى كۆلكىنىڭ
ئاشكارا خوشامەت، يوشۇرۇن قەستىدىن.

1981 - 1982 - يىللار.

ئارقا ئىشىك

(ساتىرا)

ئالدى ئىشىكتىن يىغىنە پاتمايدۇ،
ئارقا ئىشىكتىن پويىز قاتنايدۇ.

(خەلق تەمسىلى)

بار ئىكەن، يوق ئىكەن زامانىمىزدا،
ھەقىقەت تاج كىيگەن دەۋرانىمىزدا.
بار ئىكەن بىر ئىشىك ئورنى نا ئېنىق،
لېكىن ئۇ ئىشىكنىڭ خېرىدارى جىق.
ئارقا ئىشىك دەيدىكەن ئۇنىڭ ئىسمىنى،
كۆرگىلى بولماسكەن شەكلى، جىسمىنى.
ئېچىلار ئىكەن ئۇ بەزى سول ياندىن،
كۆپىنچە ئارقىدىن، دالدا - پىنھاندىن.
يوق ئىكەن ئېسىغلىق پەيزىسى ئۇنىڭ،
يا پوستا ئەسكىرى نەيزىسى ئۇنىڭ.
شۇڭا كۆپ كىشىلەر تاپالمايدىكەن،
تاپسىمۇ «دىتى يوق» ئاچالمايدىكەن.
بەك ئاسان تاپاركەن «دىتى بار» لىرى،
(ھۆقۇقى، تونۇش، دوست، ئېپى بارلىرى).
بىردەمدە پۈتتۈرۈپ ئىشىنى ئۇلار،

ئوڭلارکەن مۇشکۈلى، بېشىنى ئۇلار.
ئۇ نۇرغۇن نەرسىگە ئىگەن ھاسىلدار،
تۇغۇپتۇ ھەتتا ئۇ نەچچە ئەۋلادار.
ئۇنىڭدىن نى ئىلمىي ئەرباپلار چىقمىش،
نە ئىلمىي تورم تۇرۇك كاززاپلار چىقمىش.
بەزىلەر داشۇڭگە ئاشۇ ئىشكىتىن،
غىپ قىلىپ چىقىشتى (ئارقا تۆشۈكتىن).
كۆپلىرى تەلمۇرۇپ ئالدى ئىشىككە،
بۆلۈنۈپ تەسەللى ئاتلىق بۆشۈككە،
تەلمۇرە - تەلمۇرە كۆزلىرى تالدى،
نەتىجە: ئاخىرى كوچىدا قالدى.
يوق ئىكەن ئۇ ئىشىك ئېچىلمىغان جاي،
ئۇرۇغى بولمىسمۇ چېچىلمىغان جاي.
ئىدارە، ماگازىن ھەم دوختۇرخانا،
گۆش دۇكان، ئۇن پونكىت، كىنو، ئاشخانا...
ھەممىسى، ھەممىسى، ھەممىسىدە بار،
قاتنايدۇ ئۇنىڭدىن مىڭلاپ خېرىدار.

* *

بىر دەرتىمەن بىر يىلچە ئالدى ئىشكىتىن
ماڭدى ھەم كىردى ئۇ نەچچە تۆشۈكتىن.
ئالدىغا ئۇچرىغان قانچە كادىرنىڭ،
كوچاڭۇ، چۆيىچاڭۇ ھەتتا نازىرنىڭ.
قويمىدى ئارامى، ھەپسىلىسىنى،
ھەل قىلماق ئۈچۈن ئۆز مەسىلىسىنى.
شۇنىدىمۇ ئىشىنى قىلالمىدى ھەل،
(ئۇمۇ چوڭ ئىلىشتى قويۇۋەتمەي بەل).

كېيىن بىر تونۇشى كۆرسىتىپ ئەقىل،
دېدىكى: بۇرادەر ئىشنى مۇنداق قىل...
جايلىدى بىر سومكا دوستى دېگەندەك،
تولدۇرۇپ سوغىغا يىگەن - ئىچكەندەك،
دەل مۇشۇ بىر دېگەن ئىشكىتىن ئۇنى،
شۇڭغۇتتى چاققانلىق بىلەن بىر كۈنى.
يۈرۈشۈپ كەتتى ئىش ئۇزۇن ئۆتمەستىن،
ھەل بولدى ھەممىسى ھەپتە كۈتمەستىن.

* *

بۇ ئىشنى ھەققىدە بولدى تولا سۆز،
غەزەپلىك تىكىلدى مىليۇنلىغان كۆز.
شۇ غەزەپ ياسىسا كۈچلۈك بىر دولقۇن،
نەپرەتلەر ئوت ئېلىپ بولسا بىر يالقۇن،
كۆيدۈرۈپ كۈل قىلسا شۇنداق ئىشكىنى،
تۈزلىسە تىندۇرۇپ ئەسكى تۆشۈكنى،
قۇتۇلسا ئەل بۇ بىر بالا - ئاپەتتىن،
بولاتتى خەلق رازى بۇ ئادالەتتىن.

1984 - يىل، ئاپرېل.

مۇمەن سەپەرى 1923 - يىلى 27 - دېكابىر كۈنى كۈنەس ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1943 - يىلى گىمنازىيىنى پۈتتۈرگەن. ئۇچ ۋىلايەت ئىنقىلاۋىغا قاتناشقان ۋە مۇھىم تەشۋىقي - تەربىيە خىزمەتلىرىدە بولغان. ھازىر ئىلى قازاق ئاپتونوم ئوبلاستلىق سىياسىي كېڭەشنىڭ تارىخ ماتېرىياللىرى گۇرۇپپىسىدا ئىشلىمەكتە؛ 1959 - يىلىدىن باشلاپ جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

شائىرنىڭ دەسلەپكى شېئىرى «چورۇق» — 1951 - يىلى شىنجاڭ گېزىتىدە ئېلان قىلىنغان ئىدى. ئۇنىڭ شېئىرلار توپلىمى — «چېچىلىش ئىلھاملىرى» 1982 - يىلى جامائەتچىلىك بىلەن يۈز كۆرۈشتى. ئۇ، ئۇزۇنىڭ ئىككىنچى توپلىمى «ئىلى ئۇركەشلىرى»نى ئەشرگە تەييارلىماقتا.

ئالمىزارلىق ناخشىسى

گۈزەل ئىلى باغلىرى

بۇلبۇل خوشال سايرىغان،
ئوغۇل - قىزلىق يايرىغان،

هایات گۈللەپ قاينىغان،
گۈزەل ئىلى باغلىرى.

باغلىرىڭ بۈك چىمەنزار،
زەپەۇ كۆركەم گۈل باھار،
شېئىرىمدا سەن ئىزھار،
گۈزەل ئىلى باغلىرى.

ئالتۇن نۇرلار چېچىلغان،
رەڭمۇ-رەڭ گۈل ئېچىلغان،
ھۆسنۈڭگە نۇر قېتىلغان،
گۈزەل ئىلى باغلىرى.

كەڭ ئۆلكىگە ياراشقان،
قۇرۇپ كەڭرى بەداشقان،
ئەل زوقلىنىپ قاراشقان،
گۈزەل ئىلى باغلىرى.

ئىشلەر باغۇەن چولپانلار،
ياساپ گۈلدىن بوستانلار،
سەندە ھوزۇر بۇ جانلار،
گۈزەل ئىلى باغلىرى.

ياڭراز ئەمگەك ساداسى،
كەچتە نەغمە-ناۋاسى،
تەنگە داۋا ھاۋاسى،
گۈزەل ئىلى باغلىرى.

سەيلى قىلار ھەر كۈنى،
ئىشچى-دېخانلار سېنى،
كۆڭلى خۇش، ئارام جېنى،
گۈزەل ئىلى باغلىرى.

كومپارتىيە دەۋرىدە،
جاراڭلاپ خۇش نەغمىلەر،
خوشال ئوينار نەۋرىلەر،
گۈزەل ئىلى باغلىرى.

ساڭا ئاشىق، مايىل مەن،
قامىتىڭگە قايىل مەن،
باغۋەنلىگە تايىن مەن،
گۈزەل ئىلى باغلىرى.

باغۋەن مېھرى

(ناخشا تېكىستى)

ئالمىزار باغلار ئارا
باھار پەيزىنى سۈردۈم.
ھە، گۈل بەرگىن شۇدەم
باغۋەن مېھرىنى كۆردۈم.

باغۋەن ئالمىنى سۇنسا،
قىزىرىلگۈلكەن دەپتىمەن.
تارتىپ زوقىنى دىلىڭگە
پىشقاچقا شۇنچە كۆركەم.

جۇش تۇردى يۈرەك شۇ ئان
باغۋەن مېھرىدىن يايراپ.
باغۋەننى خوشال كۈيلەپ،
بۇلبۇلدەك ئۆتەي سايراپ.

1981 - يىل، ماي.

مۇھەممەتجان سادىق 1934 -يە- لى غۇلجىدا تۇغۇلغان. 1954 - يىلى شىنجاڭ مىللەتلەر ئىنىستىتۇتىنىڭ تىل - ئەدەبىيات فاكولتېتىنى پۈتتۈرگەن. ھازىر ئىلى پىداگو- گىكا ئىنىستىتۇتىنىڭ تىل - ئەدەبىيات ئو - قۇتقۇچىسى. شائىر 1982 - يىلىدىن تارتىپ جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى.

ئۇ، «مايدا» ناملىق شېئىرى بىلەن 1952 - يىلى ئەدەبىيات ساھەسىگە كىرگەن ئىدى. ھازىرغىچە، ئۇنىڭ «قېلىن قاردىكى ناخشا»، «تيانشان ناخشىسى» ناملىق شېئىر ۋە داستانلار توپلىمى، «ئىلى پەرزەنتلىرى» ناملىق شېئىرىي رومانىنىڭ بىرىنچى قىسمى كىتابخانلار بىلەن يۈز كۆرۈشتى. ھازىر رومانىنىڭ ئىككىنچى قىسمى ئۈستىدە ئىشلىمەكتە.

يېزا تەسىراتلىرى

تىلەك

ئاجايىپ جۇشقۇن روھ،
شاتلىق ۋە كۆلكە
قاينايدۇ كۈن ۋە تۈن

مەلە - ئۆيلەردە،
ئىللىق نۇر،
قىزلارنىڭ تەبەسسۇمىدەك،
چاقنايدۇ باغ - ۋاران،
بوستان - گۈللەردە...
چىرايلار تاڭ - سەھەر،
كۆزلەردۇر چولپان،
ھەممە جان ئالدىراش ...
تۇرۇلگەن بىلەك.
بۇلۇتنىڭ ئىچىدىن چىقتى ئالتۇن كۈن،
زەر چاچار
تۆكۈلگەن قەتىردە تىلەك.
بايا‌شات،
خاتىرجەم،
كۆكۈللۈك ھايات،
دىگەن خەت ئېتىزدا
چاقنايدۇ زەردىن.
سوزۇلغان داغدام يول
ھەسەن - ھۈسەندەك،
كەلمەكتە خۇش خەۋەر يېڭى سەپەردىن! ...
يۇيۇلار تەر بىلەن كۈنلەر ۋە تۈنلەر،
يۇيۇلار تەر بىلەن بىپايان ئېتىز.
چىقمامدۇ يېزىغا، ئېيتقىنا، ئەتە
خوتەن ئەتلىسىدەك
رەڭگا - رەڭ بىر ئىز؟!
بىلەمسەن،
ئۇ چاغدا، جانىجان يېزام

بولار بىر جەننەتتەك راھەت باغچىسى!
باي ئېرى تولغسا
كۆز قىسىپ بۇرۇت،
گۈل قىسار قولاقتا، كۈلۈپ ئاغچىسى! ...
بۇ شەھىرىم
كۆكلۈمنىڭ بولغاي چاچقۇسى،
تىلەيمەن ساڭا شۇ كۈنلەرنى، يېزام؛
باردىمەن تويۇڭغا دىل گۈلزارىدىن
تېرىپ مەن دەستلەپ گۈللەرنى، يېزام.

گۈل قىسىپتۇ

كەلدىمكىن يادىغا ياشلىغى
بىلمىدىم،
ياكى ئۇ گۈل خۇمارىمدۇ؟
ئۈيغۇرلار ئەزەلدىن گۈلگىغۇ ئامراق ...
چوغلىنىپ تۇرغان گۈل
تىل تۇمارىمدۇ؟
ئاجايىپ مەنزىرە،
ئاجايىپ سۈرەت،
ئاق قىرو ئۇستىدە شەپەق رەڭلىك گۈل.
تەبەسسۇم جىلۋىسى قورۇق چىرايدا،
بۆلەكچە بىر شاتلىق ئىلكىدە كۆكۈل.
قىسامدۇ دەرتىمەن گۈل؟
گۈل قىسىش پەقەت
تۇرمۇشى بەختلىك ئىنسانىنىڭ ئىشى!
ساپلىقنىڭ ئۇنىگە ئىنتىزار دىلدا،

نه قىلسۇن مىڭ ئۆينىڭ رەڭدار نەقشى؟!
ئۇزاق يىل تۇرمۇشتا گۈل كۆرمەي، بۇگۈن
كۆرگەندە قىسمامدۇ
گۈل قۇلىغا؟!
جۆر بولار، بىلەمسەن،
ياشلىق ناۋاسى
بەختلىك قەرىنىڭ دىل بۇلىغا.

كۈن چىقتى

يادىمدا:
ئۇن يىل ئالدىدا،
قامىتى شەمشاتتەك ئاشۇ دىخانىنىڭ
كۆڭلىدىن كەچمەيتتى
قاپقارا بۇلۇت.
ئۆزىمۇ بىلمەستىن قىلۇڭگە قاراپ،
ئوقۇيتتى يوشۇرۇن پىنھاندا،
ئاھ ئۇرۇپ دۇرۇت...
يېشىمۇ يەتمىگەن قىرىقتا ئۇنىڭ،
ۋە- لېكىن چىكىسىدە كۈمۈشتەك قىرو،
چىرايى سۇنۇق.

يۈرەتتى مەھەللە - ئىتتىزدا جىمجىت،
بەللىرى مۆكچەيگەن،
ماغدۇرسىمۇ يېرىق.
ئىشلەيتتى...
ئىشلەيتتى...

قەرز سىرتمىغى
قىساتتى ھەمىشە گېلىنى بوغۇپ.
بۇزۇلۇپ ئىناقلىق ئەر-خوتۇن ئارا،
تەنە ۋە تاپىدىن ھەر كۈنى ئۆيدە
تۈگىمەس ئىدى ھېچ ماجرا ۋە جىدەل.
ئوقۇيتتى ئەر-ئايال ھەر كۈن دېگۈدەك
بىر مۇڭلۇق غەزەل.
ۋاھ بۇگۈن
مەن ئۇنى قالدىم تونۇماي،
مەڭزىدە شەپەق، تولغانغان بۇرۇتى —
مەرتلىك نەزمىسى.
كۆڭلىدە شاتلىقنىڭ بۇلبۇل گويا سى
كۈلەتتى گۈل چېچىپ،
نۇرلۇق ھۆسنىدە
تۇيغۇ بەزمىسى.
ئەنە ئۇ، پەرھاتتەك تۇرار كۆز تىكىپ
مول ھوسۇل ناخشىسى ئاڭلىنىۋاتقان
ئېتىز بېشىدا،
شىرىنى-تولۇنئاي
ھەسەن-ھۈسەندىن
كۆينەك كىيىپتۇ،
تۇرار قېشىدا...
«ئىشلىگەن چىشلەيدۇ!» دەيتتى يېڭىدىن
ئۆرلىگەن قۇياش،
كۆتىرە ئالغان ئېتىزى شۇنىڭلاپ
سەلكىن شامالدا...
قارىدى ئېرىگە كۈلۈپ ناز بىلەن

ئويغىتىپ يالقۇنلۇق
بىر شەھرىنى سېغىنىم
ساھىپجامالدا...
بەختلىك قوشماقنىڭ كۆڭۈل ئاسمىنى
خۇددى ئەتىسىدەك
سۈزۈك ۋە پارلاق،
چاقناپ كۈن چىقتى!
تىڭشىغىنا،
ئىككى دىل گۈلشىنىدىن
يەنىمۇ ئەۋجىگە يامراپ، مەرغۇللاپ
جۇشقۇنلۇق ناۋا — ئۈن چىقتى...

1983 - يىل، ئۆكتەبىر.

ئابدۇۋەلى خەلپەتوپ 1928 - يىلى تۇغۇلغان. 1950 - يىلى ئەخمەتجان قاسىمى نامىدىكى بىلىم يۇرتىنىڭ ئوقۇتقۇچىلار يېتىشتۈرۈش كۇرسىنى پۈتتۈرگەن. شائىرنىڭ دەسلەپكى شېئىرى 1946 - يىلدىن باشلاپ ئېلان قىلىنغان. 1950 - يىلدىن بۇرۇنقى بىر تۈركۈم شېئىرلىرى «ئىلى دەريا‌سى» ناملىق توپلامغا كىرگۈزۈلگەن. ئۇ 1951 - يىلدىن باشلاپ مەتبۇئات - نەشرىيات ئورۇنلىرىدا ئىشلەپ كەلمەكتە. ھازىر شىنجاڭ خەلق نەشرىياتىنىڭ مۇئاۋىن باش مۇھەررىرى، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

شېئىرلار

ماشىنىست سىڭلىمغا

ماشىنكىنىڭ چىۋىر ماھىرى،
پەرۋانىسى دەيدىكەن سېنى.
بۇ خىسلەتىنىڭ نەدە مەنىسى
ئاڭلاپ باقاي، ئېيتقىنا قېنى؟

هه! چۈشەندىم مۇنداق ئىكەن - دە،
ماشىنكىكەن سېنىڭ جەڭ سېپىڭ.
قەلبىم - ئەقلىم تاراز سىدا
جىڭ باسىدۇ سېنىڭ بۇ ئىشىڭ.

1971 - يىل، فېۋرال.

ئەپچىلەم

(يۇمۇر)

ئەپچىلەم ئورۇق ئەمەس، سېمىز ئەمەس،
بويىمۇ ئۇنچىۋالا ئىگىز ئەمەس.
نەپسىنىڭ ئاۋارىسى، گۆشكە ئامراق،
بۇ ئىشنىڭ ھىكايىسى مانا مۇنداق:

ئەپچىلەم ياساپ، جابدۇپ قامىتىنى،
كۆرسەتمەك بولۇپ ئەلگە ھىكمىتىنى،
بىر بېسىپ، ئىككى بېسىپ رەستە بويلاپ،
نەپسىنى يول باشلىتىپ «چوڭقۇر» ئويلاپ.
دۆكانغا كىرگەن پېتى تۇرۇپ قالدى،
ئۆزىمۇ لاسسىدىلا بولۇپ قالدى.
پۈكەيدە كۆرۈنمىدى «بۇرادىرى»،
ئالمىشىپ كەلگەن ئىكەن يېڭى بىرى.
«ئاھ!» دىدى چېگىشلەشتى ئۇي - خىيالى،
(ۋە لېكىن بوش كەلمىدى، بار ئامالى).
قاساپقا يېقىن كېلىپ «سالام» دىدى،
سەتچىلىك بولار دېمەي، ئەركىلىدى:

«سىلىنىڭ بۇ دۇكانغا كەلگەنلىرى،
خۇدانىڭ بەختىمزنى بەرگەنلىگى.
خوپ بولدى، ئۇ قاسساپنىڭ ئالماشقىنى،
بۇمۇ بىر ئىشىمزنىڭ قاملاشقىنى.
خۇدايىم ئاھىمزغا يەتكەن ئىكەن،
مانا بۇ ئۆزى كەلگەن ئامەت دىگەن».
(چۆچۈرىدىن ئىدى مەقسەت گۆشنى يىمەك،
قاسساپقا ئايان بولدى، غەرەز تىلەك).
قۇلاقفا ياقتىمۇ يا مەدھىيىسى،
ئارقا پۇت بولۇپ قالدى نەسۇسى.
ئەپچىلەم نەچچە بىجا قىلدى تازىم،
ۋە دىدى: «ھايت دىگەيلا بولساق لازىم»
يول بويى ئۆرۈپ - چۆرۈپ، گۆشنى مۇجۇپ،
ئەپچىلەم ئۆيگە يەتتى قۇشتەك ئۇچۇپ.
«ئانىسى!» دەپ تىۋۈلىدى، تاماق قېقىپ،
ئىشىدىن خوتۇنغا مەغرۇر بېقىپ.

ئاي ئۆتۈپ، كۈنلەرنىڭ بىر قايسى كۈنى،
(ۋاھ، ئەجەپ ئۇنتۇپتىمەن شۇ ۋاقتىنى).
مەن كەلدىم، ئۇمۇ كەپتۇ، تۇرۇپ قالدى،
(ئويلايمەن: يەنە نىمە بولۇپ قالدى؟)
تىپىرلاپ توختىمايتتى كىرىپ - چىقىپ،
ئۆزىچە غۇدۇكشيىتتى دىماق قېقىپ.
بايقىسام، ئالماشقانكەن يەنە قاساپ،
ئورنىغا قايتقان ئىكەن كونا قاساپ.
شۇ ئىكەن ئەپچىلەمنىڭ تولغانغىنى،
يىپىدىن - يىڭنىسىچە ئويلانغىنى.
«بۇ يەردە بولامدىكەن تۇرسا قاراپ!»

دەپ ئۆتتى سەپ ئالدىغا بىرلا ئاتلاپ.
«جاھاندا بار ئىكەنلا، قاسساپ ئۇستام،
كۆڭلىمىز ئىنمىن تاپتى ئالدى ئارام،
سىلى يوق چەتتە قالدۇق بويۇن قىسىپ،
بولمىدى ھېچ ئىلتىپات بىرگە نېسىپ.
سىلىنى كەپتۇ دېگەن خەۋەر يېتىپ،
سەكرىدىم بۆكمىنى مەن كۆككە ئېتىپ،
خۇدايىم، سىلىدىن ھېچ ئايرىمىسۇن،
بەركەتلىك قوللىرىدا خەخ ماي يېسۇن».
قاسساپنىڭ بۇرۇتلىرى مىدىرلىدى،
ئىچىدە بىر نېمە دەپ غۇتۇلدىدى.
ئۇنىڭغا ئاچماي چىرايى، قاپاق قاقتى،
خېرىدار كۆپچىلىككە ئىللىق باقتى.
ئەپچىلەم بايقاپ سېرىپ باشقىچە ھال،
ئاتلانماق بولدى يېڭى «جەڭ» گە دەرھال.
قاسساپمۇ بېسىپ چۈشتى، بوش كەلمىدى،
ئەپچىلەمنى توساپ ئېغىز ئاچقۇزمىدى.
«يولداش!» دەپ سۆز باشلىدى، سىلىققىنا،
مەنىلىك، چۈشىنىشلىك، قىسقىغىنا:
«ئاتىلار ئېيتقان ئىكەن: ئۆزەڭدە يوق —
خىسلەتنى ئۇلۇغلىغان ماختاشتىن قورق.
ۋە يەنە دېگەن ئىكەن: ئۇنداق كىشى
سەندە يوق ئىللەت بىلەن قاغار سېنى.
ئۇنداقنىڭ تىلى باشقا، دىلى باشقا،
مەقسىدى خەخنى ئېلىش ئوڭ يانپاشقا.
بۇ سۆزنى بىلىپ تۇرۇپ ئۇچۇپتىمەن،
قايىقا چۈشۈشىمنى بىلمەپتىمەن.»

بۇ قېتىم دوستلار مېنى يۆلەپ قويدى،
ئېسىمگە ھەممە ئىشنى سېلىپ قويدى.»
ئەپچىلەم ئاغلاپ بۇنى، بولدى بىئەپ،
ئۆمرىمگە يەتكۈدەكلا ئالدى ئەدەپ.
«ئىلىنار تۇمشۇغىدىن مەككار تۈلكە
دىگەن شۇ» دەپ دۆكانىدا بولدى كۈلكە.

بۇ ئىشتىن يەكۈنلىدىم ئاچچىق ساۋاق،
دوستلىرىم، ئېسىڭدە تۇت، سالغىن قۇلاق:
ئاددىي شەيتانلارغا قۇلاق سالما،
قايماقتەك گەپلىرىنى ئىلىك ئالما.
ئازغىنا بىخۇت بولساڭ «شەيتان» دىگەن
بۆكىگە جىگدە سېلىپ ئوينار ئىكەن.

1982 - يىل، ئاپرىل.

رەخىم قاسىم 1936 - يىلى **غۇلجا** شەھرىدە تۇغۇلغان. 1953 - يىلى شىنجاڭ **مىللەتلەر** ئىنستىتۇتىنىڭ تىل - ئەدەبىيات فاكولتېتىنى. 1956 - يىلى جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ ئەدەبىيات سەمىنارىيەسىنى پۈتتۈرۈپ، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ شىنجاڭ شۆبىسىگە كەلگەن. ھازىر ئۇ يازغۇچىلار جەمئىيىتى ئەزاسى. «كۆۋرۈك» ژورنىلىنىڭ مۇھەررىرى.

ئۇ 1951 - يىلدىن باشلاپ ئەدەبىي ئىجادىيەتكە كىرىشكەن. 1956 - يىلى ئۇنىڭ تۇنجى شېئىرلار توپلىمى «بىزنىڭ ئىراده» ناملىق يەنە بىر شېئىرلار توپلىمى، 1984 - يىلى «چولپان» ناملىق داستانلار توپلىمى نەشر قىلىندى. 1980 - يىلى ئۇنىڭ «ھاياتقا مەدھىيە» ناملىق يەنە

ئۇ، 1961 - يىلى «ئىككى ئەۋلات» كىنو سىنارىيەسىنى يېزىشقا قاتناشقان. ۋە ئون پارچىدىن ئارتۇق ئەدەبىي ماقالا يازغان. 1958 - يىلدىن باشلاپ ھازىرغىچە، جۇڭگو ۋە چەتئەل شائىرلىرىنىڭ 500 پارچىدىن ئارتۇق شېئىرىنى، 20 پارچىدىن ئارتۇق داستاننى تەرجىمە قىلغان.

تۆت پەسلدە بولدۇم يېزدا

(سېكىل)

قارلىق دالا، چەكسىز ئاق دالا،
پاقىرايسەن كۆمۈشكە ئوخشاش.
كۆرۈنۈسەن كۆزۈمگە ئىسسىق،
چۈنكى قەلبىم قەلبىڭگە تۇتاش.

ھەر باھاردا سېنى ئويغىتىپ،
سېلىپ چىقسام دولامغا كەتمەن؛
ئۆز ئانامدەك ئېچىپ خۇش چىراي،
دەيسەن: «بالام، يەنە خۇش كەپسەن!»

شۇ سۆزۈڭدىن تومۇرلىرىمدا
دولقۇنلايدۇ شاتلىق غەزىلى.
دېخان ئۈچۈن يېشىل ئېتىزدا
ئىشلىمەكتىن يوقتۇر ئەۋزىلى.

دېخان بىلەن ئېتىز ئىككىسى
بىللە ئۆسۈپ، كۆكلەيدۇ بىللە.
دېخان ئەجرى، يەرنىڭ مۇئىسى
ھۆر ۋەتەننى گۈللەيدۇ بىللە.

ھەر باھاردا چىقسام ئېتىزغا،
شاتلىنىمەن چىققاندەك تويغا.

كەلگۈسىگە تاشلىسام نەزەر،
لىق تولىمەن لەززەتلىك ئويغا.

ئەتە يەنە سېنىڭ باغرىڭدا
باشلىنىدۇ يېڭى بىر باھار.
شۇ باھاردىن خەۋەر يەتكۈزۈپ،
پاقىرايدۇ پايانسىز ئاق قار.

مەن كۆرۈمەن، بۈگۈنكىدىنمۇ
پارلاق بىزنىڭ گۈزەل ئەتىمىز.
يارىتىشقا ئىسىل بىر دۇنيا،
چۈشتى جەڭگە غالىپ خەلقىمىز!

*　　*

قارلىق دالا، چەكسىز ئاق دالا،
پاقىرايسەن كۆمۈشكە ئوخشاش.
كۆرۈنۈسەن كۆزۈمگە ئىسسىق،
چۈنكى قەلبىم قەلبىڭگە تۇتاش!

ئورمان كۆچمىتى

لىققىدە كۆچەت باسقان بىر ئېرگىلۇ
مەلىدىن بوزغا قاراپ يۈرۈپ كەتتى.
«قارائىلار، يەنە ئورمان كۆچۈپتۇ» دەپ
بوۋايلار ساقال-سىلاپ كۈلۈپ كەتتى.

ئىككى ئات تارتىپ ماڭغان شۇ كۆچەتتىن
ئاز كۈندە بىنا بولار كەڭرى ئورمان.

كۆرگەندە شۇ ئورمانىنىڭ چوڭلۇغىنى،
ئاتلارمۇ ئۆز كۆچىگە قالار ھەيران.

ئالتۇن كۆز

ئالتۇن كۆز، كەلسەم گۈزەل ئېتىزغا،
ئوخشاپ كەتتى خۇددى رەڭدار سۈرەتكە.
سۈرەت دىسەم بەكمۇ ئاددى تۇيۇلدى،
قىياس قىلدىم ئۇنى مىسلى جەننەتكە.

ئۇپۇقلارنى باغ-باغ ئەتكەن بۇغدايزار،
كۆز يەتكۈسىز ئوكيانەك چايقىلار.
كومبايىنلار — بېلىقچىنىڭ يەلكىنى،
قىز-يىگىتلەر گويا مەغرۇر چايكىلار.

چوكانلارنىڭ زىلۋا يىپەك چېچىندەك،
يەلپۈنۈدۇ قوناقلارنىڭ پۈپىگى.
ئەسكە سېلىپ ھال رەڭ شايە ياغلىقنى،
ئوق قۇزغايدۇ زىغىرلارنىڭ چىچىگى.

ئەتراپىنى گۈل قاپلىغان باراڭدا
تامچە گۈلدەك ساڭگىلىغان قاپاقلار.
ئوخشاپ كەتكەن قۇغۇنلۇقتىن گۈپۈلدەپ
ئۇرۇلۇدۇ دىماقنا خۇش پۇراقلار.

نىمە دىگەن ئىسىل پەسىل كۆز پەسلى،
ئېتىزلارنىڭ گۈلدەك كۆلگەن چېغى بۇ.

ئالته ئاي ياز تۆككەن تەردىن يارالغان
دىخانلارنىڭ ئەينى جەننەت بېغى بۇ!

بۇغداي

ئۇرەنلىرى ئېمىپ باھار نۇرىنى،
كۆمۈلۈدۇ قارا چىلان ئېتىزغا.
بىخ چىقىرىپ، سوزۇپ يۇمران بويىنى،
ئايلىنىدۇ مىسلى يېشىل دېڭىزغا.

ھەر تال مايسا قارىماققا بەك زىلۋا،
نازۇك غولى خۇددى يىپتەك ئىنچىكە.
قىياس قىلساڭ ھېكمەتلىرى بىر دۇنيا،
چەكسىز كۆچىنى سىغدۇرغان ئۆز ئىچىگە.

شۇ مايسىنىڭ باشاقلىرى بەرگەن دان
جان ئۇزۇغى تىرىكلىكتە ئىنسانىنىڭ.
بولمىغاندا كىكىرتەككە ئاشلىق - نان،
خاراپ ئىدى ھالى پۈتكۈل جاھانىنىڭ.

شۇڭلاشقىمۇ قىلار مېنى ھەيران - لال،
ئاق بۇغدايىنىڭ كارامەت زور قۇدرىتى.
بەخش ئېتەر دائىم چوڭقۇر ئوي - خىيال،
ئۇنىڭ ئاددى، ئەمما يۈكسەك خسلىتى.

ئەلگە بېرىپ مۇسىنى — دېنىنى،
ئايلاندۇرار بەدىنىنى ئوغۇتقا.

شاتلاندۇرۇپ بارچە ئىنسان دىلىنى،
مەۋرچىلىك بېرەر ھەر يىل بۇ يۇرتقا.

شۇنچە كۆچلۈك، شۇنچە بۈيۈك تۇرۇغلۇق،
تەبىئىتى تەمەننالغا تامام يات.
تالاشمايدۇ ئاتاق، ئورۇن، ئۇلۇغلۇق،
ئەل شاتلىغى ئۇنىڭغا چوڭ مۇكاپات!

مەن ئويلايمەن، قىلسا ئۇلگە ھەر كىشى
ئۇنىڭدىكى پەزىلەتنى - خىسلەتنى؛
قۇرۇپ چىقماق بەكمۇ ئاسان ئىش ئىدى،
ئىنسانىيەت دۇنياسىدا جەننەتنى...

1981 - يىل، نويابىر.

ئابدۇسالام تۇختى

1934 - يىلى غۇلجا ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1953 - يىلى شىنجاڭ ئىنىستىتۇتىنىڭ تىل - ئەدەبىيات فاكۇلتېتىنى تۈگەتكەن. ھازىر مائارىپ نەشرىياتىنىڭ باش مۇھەررىرى، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

شائىر شېئىرىيەت سېپىمىزگە 1952 - يىلىدىن باشلاپ قەدەم قويغان. 1981 - يىلى ئۇنىڭ «گۈلدەستە» ناملىق شېئىرلار توپلىمى جامائەتچىلىك بىلەن يۈز كۆرۈشتى. ئۇ يەنە «ياز كېچىسىدىكى چۈش» (شېكسپىرنىڭ)، «مۇز تاققا كەلگەن مېھمان» قاتارلىق ھېكايە، كىنو سىناريىلىرىنى؛ لۇشۈن، زاك كېجا، شاۋ سەن قاتارلىق خەنزۇ ئەدەبىياتى ۋەكىللىرىنىڭ بىرمۇنچە شېئىرلىرىنى تەرجىمە قىلغان.

توي چاچقۇسى

نۇر چېچىپ ئاتقاندا تاڭ

نۇر چېچىپ ئاتقاندا تاڭ، نۇرلاندى ئاسمانىم مېنىڭ،
چۆمدى نۇرغا كەڭ يېزا - قىشلاق، زاۋۇت - كانىم مېنىڭ،

چاقىندى نۇر ئىچرە مەر - مەردەك گۈلىستانىم مېنىك،
نۇر بىلەن تاپتى نىجاتلىق ئىشچى - دېخانىم مېنىك،
كۈلدى يۇلتۇزدەك چاراقلاپ دىلدا ئارمانىم مېنىك.

بۇ گۈزەل تاك نۇرلىرى تۈنلەر قاناتىن قايرىدى،
كەتتى كەلمەسكە زۇلۇم، دەرتلىك كۆڭۈللەر يايرىدى،
گۈلچىراي ئاچتى باھار، باغلاردا قۇشلار سايرىدى،
نۇر ئىچىدە كۈلدى خەلقىم، قىزىدى شات بايرىمى،
خۇددى تاۋۇستەك ياساندى باغۇ - بوستانىم مېنىك.

يەرۇ - كۆكنى بىر مەھەل قاپلاپ قاراڭغۇ جۇت - تۇمان،
ئوينىتىپ جىنلار قېلىچ دەھشەت سېلىپ بەك قۇتۇرغان،
كۈن نۇرى كۆرمەي شۇ چاغ زاۋۇت، ئېكىنزار، باغ - ۋاران،
بولدى گۈلشەنلەر ئارا گۈللەر ئېچىلماستىن خازان،
مۇڭلىنىپ ئاقتى ئىلى، تارىم، زەرەپشانىم مېنىك.

چىقتى بوران گۈكرەپ ھەم چاقتى چاقماق تولغىنىپ،
بىپايان كۆك باغرىدىن كەتتى تۇمانلار قوغلىنىپ،
قەھرىمان جەنخۇ ھامان ئالتۇن ئۇمۇتنى ئوينىتىپ،
قۇتۇرغان جىنلارنى ئۇردى توختىماي قوغلاپ - سۈرۈپ،
چىن ئادالەت قىلدى غەلبە، ئاشتى دەرمانىم مېنىك.

كۈلدى قايتا جىلۋە بىرلە زەپ چىرايلىق گۈلباھار،
كۆكلىدى زۇمرەت يوپۇرماق چىقىرىپ قاخشال چىنار،
ئېچىلىپ چوغلۇق، قىزىلگۈل ... چاچتى زەپمۇ خۇش ئىپار،
گۈل ماكانى بولدى پۈتكۈل بۇ ئەزىز ئالتۇن دىيار،
كۈلدى خەندان باغ ئىچىدە لالە، رەيھانىم مېنىك.

سال نەزەر، گۈلشەن ئارا سايرايدۇ بۇلبۇل خۇشناۋا،
كۈلدى تاغلار تاجسى قار لەيلسى تەك چۈققدا،
رەڭمۇ - رەڭ گۈل كەشتلىك زەر تونىنى كىيدى كەڭ دالا،
گۈل - گىياللارنى سۈيۈپ ئۇچماقتا ساپ خۇش بۇي سابا،
گۈل دېگەنزى ئىچرە ئۇزگەچ، يايرىدى جانىم مېنىڭ.

سال نەزەر، چۆللەرمۇ بولدى خورىماس ئالتۇن بۇلاق،
يامرىدى يايلاققا پاتماي كۆپىيىپ قوي، ئات - ئۇلاق،
چاچتى نۇر پارلاق قۇياشتەك ھەممە ئۆيگە تەك چىراق،
مىسلىسىز شاتلىق، بەخت پەيزىگە چۆمدى ھەممە ياق،
ئۆزگىچە نۇر تۆكتى كۆكتىن ماھى، چولپانىم مېنىڭ.

ئىلمۇ - پەن شۇڭقارلىرى قىلماقتا پەرۋاز، كۆككە باق،
چاپتى يۈكسەك پەللىنى كۆزلەپ تۇمەنمىڭ ئارغىماق،
خەلقىمزده بار جاسارەت، زور پاراسەت، ئىشتىياق،
تىكلىگەيمز بىزمۇ جەزمەن تۆت ئىگىز ئالتۇن راۋاق،
ئاچقۇسى ئالەم سىرىنى ئىلمۇ - ئىرپانىم مېنىڭ...

توي بۇگۈن، بايرام بۇگۈن جۇڭغار، تيانشان باغرىدا،
ياڭرىدى ھەر ياندا داپ، دۇتار، سۇنەيۇ، ناغرىلار،
چۇشتى ئۇسۇلغا قەرى - ياش، تاغۇ - دەريا، كەڭ دالا،
ناخشىمز كۆكتە جارانلاپ، كەزدى يۇلتۇزلار ئارا،
قىلدى مەپتۇن بارچىنى شائىر - غەزەلخانىم مېنىڭ.

توي بۇگۈن، بايرام بۇگۈن، شاتلىققا چۆمدى قەلبىمز،
تۇر ئىچىدە تەنتەنە قىلماقتا غالىپ خەلقىمز،
بۇ قۇياشلىق دەۋرىمزده كۈلدى گۈلدەك بەختىمز،

توي بولار توي ئۇستىگە، پارلاق تېخىمۇ ئەتىمىز،
باشلىدى غالىپ قىزىل تۇغ، شۆھرىتىم ــ شانىم مېنىڭ.

1979 - يىل، ئۆكتەبىر.

گۈلدەستە

رەڭمۇ - رەڭ گۈللەرگە پۈركەندى بېغىم،
كەڭ زېمىن كېيدى گويا گۈلدىن كېيىم.
جەڭدە سانسىز قەھرىمان تۆككەچكە قان،
گۈلگە تولدى بۇ ئانا تۇپراق هامان.
تاڭ قۇياشى نۇرلىنىپ تۆككەندە زەر،
گۈل ئېچىلدى زەپ چىرايلىق هەر سەھەر.
خۇددى گۈلدەك چايقىلىپ گۈل دولقۇنى،
قۇزغىتار هەردەم كۆڭۈلنىڭ زوقىنى.
زەپمۇ كۆركەم كۆرۈنەر گۈلگە قارا،
لالە، مەخمەلگۈل، ئەتىرگۈل... باغ ئارا.
بارچە گۈللەر ئېچىلىپ تەڭ هۆپپىدە،
خۇش ئىپار چاچماقتا هەريان گۈپپىدە.
گۈل ئارا ئون ئۈچ پەرىزات قىز يۈرەر،
كۆزى چولپان، چاچلىرى قۇندۇز يۈرەر.
يايرىشار گۈل دېگىزى ئىچرە ئۈزۈپ،
رەڭمۇ - رەڭ گۈلدىن چىرايلىق رەڭ تۇزۇپ.
مانا قىزلار تۇزدى بىر گۈلدەستىنى،
پۈتكۈزۈپ گۈلدىن تىكىلگەن كەشتىنى.
قىلدى يېپ بۇ كەشتىگە دىل رېشتىنى،
سىڭدۈرۈپ قاينىاق مۇھەببەت - ئىشقىنى.
كۆتىرىپ قىزلار ئۈنى باش ئۇستىگە،

پارتییگه قلدی دلدین هەدییه!
دیدی قزلار: «بۇ گۈزەل گۈلدەستىمىز،
ساڭا تەلپۈنگەن سەممى قەلبىمىز!»
ھۆر قۇياشقا باقتى تيانشان قزلىرى،
قەلبى يالقۇن، يۈزلىرى قىرمىزلىرى.
شات كۈلۈپ تۇرغاندا! بۇ ئون ئۈچ گۈزەل،
تارتتى مۇخبىرلار سۈرەتكە شۇ مەھەل.
پۈتتى سۈرەت، ئەي كىتاپخان، بىر قارا،
كۆتىرىپ گۈلدەستىنى گۈلشەن ئارا.
تۇرۇدۇ ئون ئۈچ پەرى قاھ - قاھ ئۇرۇپ،
شاتلىغى ئۇرغۇپ گويا فونتان بولۇپ.
ئاتكىرىتكا بولدى گۈلدەستە بۇگۈن،
بولدى سوغا بۇ ئۇلۇغ بايرام ئۈچۈن.
ئەي كىتاپخان! قىل قوبۇل دىل رىشتىنى،
بولسۇن ئاددى بۇ بىر گۈلدەستىنى.
كى بۇ گۈلدەستە مۇھەببەتنىڭ تىلى،
قەلبى شات ئون ئۈچ پەرىزاتنىڭ دىلى!

1979 - يىل، ئىيۇل.

ئابدۇشۈكۈر مۇھەممەت ئىمىن

1934 - يىلى ئاتۇشتا تۇغۇلغان. 1952 - يىلى شىنجاڭ مىللەتلەر ئىنستىتۇتىنى پۈتۈرگەن. ھازىر شىنجاڭ ئونىۋېرسىتېتىنىڭ دوتسېنتى، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

شائىر ئەدەبىيات سېپىگە 1951 - يىلى قەدەم قويغان. شۇندىن بۇيان نۇرغۇن شېئىر، غەزەل ۋە رۇبائىلارنى يازدى. 1981 - يىلى ئۇنىڭ رۇبائىلىرىدىن تەركىپ تاپقان «رۇبائىيات» توپلىمى جامائەتچىلىك بىلەن يۈز كۆرۈشتى. شائىرنىڭ يەنە «ئۇيغۇركلاسسىك مۇزىكىسى ئون ئىككى مۇقام»، «شىنجاڭنىڭ تاڭ دەۋرىدىكى ناخشا - ئۇسۇل سەنئىتى»، «ئومۇمى ئىستېتىكا» قاتارلىق ئىلمىي ئەسەرلىرى بار.

ۋەتەن ھەققىدە غەزەل ۋە رۇبائىلار

غەزەل ۋە پارچىلار

1

ۋەتەن، سەن رەنجى دەرمانىم، تېپىلماس تۇتىيا سەنسىز،
ئىلىم ئەماسىغا يوقتۇر جاھاندا زەر زىيا سەنسىز.

ئۆزەڭ قۇت - بەختى تاجسىمسەن، جۇلادۇر ھەر مەھەل مېھرىڭ.
پەرىدۇن① تەختى - تايۇانى كېرەكسىز بوريا سەنسىز.
سۇيۇڭ شەرۇەت، تېغىڭ ياقۇت، مۇبارەك تۇپرىغىڭ ئالتۇن،
تۇڭەل پىردەۋسى جەننەتمۇ چېچەكسىز بىر گىيا سەنسىز.
ئىلىم - ئىرپانغا زەر كانسەن، سېنىڭسىز تولمىغاي قامۇس،
بەئەينى بىر جۇنۇن ھەتتا ئاتالغان ئەۋلىيا سەنسىز.
ۋەتەن قوينى گۈلىستانىم، ئىپارىڭ سۆيگۈ ئىلھامىم،
چېكەلمەس خۇش ناۋا بۇلبۇل بولۇپ زاغۇ گويا سەنسىز.
گۈزەللىك گۈلشېنى قوينۇڭ، ئۇلۇغ جۇڭخۇا، ئەزىز يۇرتۇم،
جاھان رەنالىرى كۆڭلۈم قىلالماس مەھلىيا سەنسىز.
نېچۈك شەيدايى قوينۇڭدىن يىراقلاپ كۆز يېشى تۆكمەس،
مانا مەن ئىل ئىبادەتمۇ ساۋاپسىز ساپ ريا سەنسىز.

2

كېلىپ ئامۇ دىيارىغا كۆرۈپمەن كۆركى دىدارنى،
قېشىدا ئوسمىسى، باشىدا بۆكى، ساچى ئەنھارنى.
جۇلا قىلغان قىرىق ساچى بەئەينى نەچچە ئەجدەرھا،
ئۇنىڭ جەزبى تۆپەيلى بىلگۈلۈك تەس تەندە جان بارنى.
پۈكۈپتۇ شاھى ئىسكەندەر كۆرۈپ پامىر قىزىنى قەد،
كۆرەرمەن مەن قاچان رۇخسانە② رەڭلىك ھۆسنى رۇخسارنى.
خەجىل يۇنان پەرىسى، ھىندى قىزى زىباسى ئامۇدىن،
تۇمارىس ③ قىسسەسى قاي چاغ بۇ ۋەجگە يازدى ئىزھارنى.
چېچەڭ گۈلزاردا گۈل كۆپ، كۆڭۈلنى جەلپ ئېتەر سەرىن،

① پەرىدۇن — ئىران پىشتاقلىلار سۇلالىسىنىڭ مەشھۇر شاھى.
② تۇمارىس — ئىسكەندەر زۇلقەرنەيىن ياخشى كۆرۈپ قالغان پامىر گۈزەللى.
③ رۇخسانە — ئىسكەندەر ئاياڭ شاھى كەيخسراۋ ياخشى كۆرۈپ قالغان ئامۇ ۋادىسى گۈزەللى.

خىيال ياكى چۈشۈمۇ بۇ؟ شۇ سىرىن چالدى دىلتارنى.
تەسەددۇق ئەي پەرى، يائىنسى جىن، يا خۇشنىگار ئاھۇ،
غەزەل يازدىم كۆزۈم شۇئقارىدىن سالغاندا شىكارنى.
قاقاقلاپ كۈلدى شەيدايى، خوتەن ئاھۇلىرىن ئەسلەپ،
راۋادۇر لۇتپىدەك ماختاش ① ۋەتەن پەرزەنتى گۈلىيارنى.

3

ئۇلۇغ جۇڭخۇا، ساڭا باقتىم ئاتامدىن پىشۋا ئەيلەپ،
ئەقىدەمدىن سالام يازدىم، ئانامدىن ئەتىۋا ئەيلەپ.
قۇچاغىڭ - قىبلىگاھىمنى سېغىندىم ھەر تىنىق، ھەردەم،
كۆزۈمگە سۈرتكىدەك بولدۇم توپاڭنى تۇتىيا ئەيلەپ.
مېنىڭ قۇشتەك يېنىك جىسمىم تاپالماس ھۆر قانات سەنسىز،
پىتىرلار قۇش كەبى جىسمىم سېغىنچىڭدىن ناۋا ئەيلەپ.
كۆرۈندى قەددى شەمشادىڭ، بىلىندى قەدرى ھەيھاتىڭ،
تەپەككۇر ئەتمىگىم راھەت خىيالىڭنى داۋا ئەيلەپ.
تېغىڭنى ئەسلىسەم، ناگاھ تېنىمدە سېزىمەن زور كۈچ،
ئاقار دەريالىرىڭ كۈن - تۈن ساداقەتتىن سادا ئەيلەپ.
تەۋەررۈك مەن ئۇچۇن چىمدىم توپاڭ، ھەر زەررىسى ئالتۇن،
قىلۇرمەن خاكىنى ھەتتا مازارىمغا راۋا ئەيلەپ.
جاھان زىبالىرىغا قىلمىغايلى شەيدايى دىلكەشلىك،
ئۇنىڭ ئارمانى كۆز يۇمماق ماكانىغا ۋاپا ئەيلەپ.

① ئۇيغۇر كىلاسسىك شائىرى لۇتپى — ئامۇ دەريانىڭ بويىدا ياشىغان كونىلەردىمۇ ئانا يۇرتى خوتەندىنى ۋە بۇ يەردىكى گۈزەللەرنى يادىدىن چىقىرالمىغان.

4

ۆەتەلدۇر تەخت، ۆەتەندۇر بەخت، ۆەتەنسىز ئادەمنىڭ مازغاپ،
ۆەتەن — قانات، ۆەتەن — تۇلپار، ۆەتەنسىز ئەر قالار ئاقساپ.
ھەشەملىك روزىغار، شۆھرەت ياراشماس بولمىسا ئۆز يۇرت،
بۆلەك ئەل مىسلى بىر ئەگلەك چىقارغاي ئاقۆەت تاسقاپ!

5

ۆەتەن ئول ئۇستىخان، قاندۇر، ھاياتلىق ئىچرە ھەم جاندۇر،
ۆەتەن گەر بولمىسا دىلدا تىرىكلىك كۆركى يالغاندۇر.
قىيامەت جەبرى مىك ئەۋزەل ۆەتەنسىزلىك بالاسىدىن،
ۆەتەن ئەنگۈشتىرىن بىلمەك كىشىگە تۇنجى ئىرپاندۇر.

6

مۇنارىك ئۆز دىيارىدا، تېنىك ئۆز يۇرتىدا ئەبزەل،
قەدىرسىز تاش بولۇر ئاخىر، كى قالسا چەتتە زەر ھەيكەل.
مۇھەببەت، قۇت، مۇلۇك، شۆھرەت يولىغا پۇت قويار بولساڭ،
تۇمەن كار ئەيلەسەڭ ھەتتا، ۆەتەننى ئەستە تۇت ئەۋزەل!

7

نە جەننەت ئىشتىياقىمدۇر، ماڭا تۇققان دىيار ياخشى،
نە راھەت زەۋقى رايىمدۇر، ماڭا مەشغۇلى كار ياخشى.
دىيارىم گۇل بۇگۇن كۆركىن، تىلسمدە ئىپتىخارىم كۆپ،
ئۆمۇر سەيلاندا ئەلگە ساداقەت بەر قارار ياخشى.

8

گەر ۋەتەن دەپ كۆيلسەم، نەزمەم ئىچىدىن بال ئاقار،
سىنە - قەلبىمنى ھىساپسىز سۆيگۈ ئىلھامى قاقار.
بۇ ئانا تۇپراقتا شان قوشماق ئوغۇللۇق ئىستىگىم،
قىلسا پەرۋاز مىسلى سۈمرۈغەتەك ۋەتەن، ئالەم باقار.

9

ئەلنى سۆيسەك، ئەلگە قۇت بەرگەن ئەزىز دەۋراننى سۆيۈ،
ئەل يولىغا نۇر چېچىپ تۇرغان بۈيۈك ئىرپاننى سۆيۈ.
ئۇشبۇ دەۋران ئىدىرگى ھەم ئىپتىخارى، شۆھرىتى،
غەمگۇزارى، باغۋىنى كومپارتىيە زەركانىنى سۆيۈ.

1984 - يىل، مارت.

رۇبائىلار

1

كۆڭۈلنىڭ قۇلپىنى ئاچقاي سۆزۈڭدە بولسا گەر ھىكمەت،
جىدەلنىڭ ئۇرۇغىنى چاچقاي سۆزۈڭدە بولسا گەر ئىللەت.
كىشىلىك قەدرى سۆز بىرلە، ساپايىڭغا سۆزۈڭ شاھىد،
گۈزەل سۆز قۇت ئاتا قىلسا، خۇنۇك سۆز يەتكۈزەر كۈلپەت.

2

تەن كىرەر تۇپراق - لەھەتكە، روھ قالۇر. ئالەم ئارا،
ئۆتسە ئۆمرۇڭ يالخشىلىقسىز مەڭگۈلۈك روھىڭ يارا.
بۇ ھايات بىر ئىمتىھان: باغۋەن، زىيانكەش ئايرىلۇر،
ئۆزگىگە قويساڭ تۇزاق كۆتكەي سېنى يوچۇن ئورا.

3

گۈزەللىك بىر سەپەر گويا، قونالغۇ ئەقلۇ - ئىدرەكتە،
مۇھەببەت مەھلىيا بىر ھىس، ئاڭا ئىسپات ساداقەتتە.
جاھانىنىڭ سەيلىسى بىرلەن ئەقىل تەجرىبىسى شۇكى؛
ئۇمىت قايغۇغا يولداشكىم، تۇرار ئەندىشە راھەتتە.

4

جاھالەت بىر خۇنۇك تۇنكى، بۇ تۇن پەردىسى غەپلەتتە،
بۇ غەپلەت بىر چۇشەكەشكى، ئۇنىڭ ھەر ئەۋجى دەھشەتتە.
نادانلىقنىڭ تۇپەيلى پىتنە - بۆھتان، رەشك - ھەسەت قاينار
ئاڭا ئەل ئاشىغى قاخشار كۆرۈپ بۇ ھالنى ھەسرەتتە.

5

كىشىنىڭ خۇلقى - مەيلىدە تەپەككۇر سايىسى باردۇر،
ئۇمىت تۇتقان كىشى ھەر خىل، ئۇنىڭ ئۆز غايىسى باردۇر.
مەگەر تەن ۋەجىنى مىزانغا سالساڭ، پەرقى ئاز، ئەممما
قەلبلەر پەرقى يەر - ئاسمان، ئۇنىڭ نە چارىسى باردۇر.

6

تۇرمىغاي زەر پۇل قولۇڭدا، ئۇ هامان سەييارىدۇر،
بىر دەقىق شۆھرەت ماقامىڭ بىقارار هەييارىدۇر.
ئىلمۇ - ئىرپاندىن بۆلەك يوقتۇر ئۆمۈرلۈك ئاشنا،
ياخشىلىق ياكى يامانلىق ئەل ئارا ئاشكارىدۇر.

7

مەگەر ۋىجدان بېشىغا نەپسى چىقسا، كۆركىلىك بەربات،
نىيەت ئىقبالىغا باققىن، بەد نىيەتنىڭ كەلگۈسى ناشات.
كىمەڭنى قۇم باسۇر، تۇلپار ئېتىڭنى ئۆزگىلەر مىنگەي،
خالايىق رەھمىتىدىن گەر ددىڭنى قىلمىساڭ ئابات.

8

ئەقىلنىڭ جەۋهىرى هىكمەت، يېڭىلمەس،
هىكمەتسىز مەنىلىك سۆھبەت تۇزۇلمەس.
چىن هىكمەت تۇرمۇشنىڭ ئەينىگى، كۆركى،
ئەل ئامان، هىكمەتنىڭ يىپى ئۈزۈلمەس.

شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

مۇھەممەت ئىمىن توختىنىياز (سۇزۇك) 1920 - يىلى چىرىيە ناھىيىسىدە تۇغۇلۇپ. يەكەندە تۇرسكەن. ئۇ 1933 - 1938 - يىللىرى يەكەندە ئوچىلغان «مەتلەئىل ئىرپان» ناملىق دىنىي مەكتەپتە ئوقۇپ، ئوتتۇرا مەلۇماتلىق بولغان. ئازاتلىقتىن كېيىن ئۇزۇن مۇددەت «يەكسەن گېزىتى» دە مۇھەررىر بولۇپ ئىشلىگەن؛ جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيتى شائىرنىڭ دەسلەپكى شېئىرى 1943 - يىلى خوتەن گېزىتىنىڭ «كوئېنلۇن» ئەدەبىي سەھىپىسىدە ئېلان قىلىنغان ئىدى. ئۇنىڭ «يادىگار» ناملىق شېئىرلار توپلىمى 1983 - يىلى جامائەتچىلىك بىلەن يۈز كۆرۈشتى. ھازىر «ئىلھام چېچەكلىرى» توپلىمىنى نەشرگە تەييارلىماقتا.

زامان ماڭا قاراپ كۈلگەندە

بۇلبۇلغا

ئارزۇلاپ كۈتكەن ئىدىك، كەلدى باھاردىك، سايرىغىن،
تەشنا لەپ بولغان ئىدىك، قانسۇن خۇمارىدىك، سايرىغىن.
بولدى ئاۋازىڭغا دىللار ئىنتىزارىدىك، سايرىغىن،

تىلدا يوق ئەمدى پىچەت، بار ئىختىيارلىق، سايرىغىن،
ئۆز دىيارلىق، گۈلشىنلىق، ئۆز مۇرغىزارلىق، سايرىغىن.

ئال سۈكۈت مۆھرىنى تىلدىن، سايرا ئەي، شىرىن زەبان،
دەۋر يارىتقۇر سېنىلىق، ياڭراتغەزەلنى شادىمان،
ئەمدى خىلۋەتتىن چىقىپ سەپكە قېتىل، قىلما گۇمان،
ئەيلە ئەركىنلىك ھاۋاسىدىن بەلەن پەرۋاز ھامان!
باغۇ - گۈلزارىڭنى كۆيلەش ئىپتىخارلىق، سايرىغىن.

ئۆتمىسۇن پۇرسەت يەنە ئەندىشە ئىچرە تۇگۈلۈپ،
كەتمىگەي ئەمدى ئىجادلىق ــ ئەمگىگلىك ھىچ كۆمۈلۈپ،
كۆز ئىچىپ كۆرگىن ۋەتەندە كەتتى ئىشلار يۈكسىلىپ،
ئۇ بۇرۇنقى كونا رامكا، تارچىلىقلار ئۆزگىرىپ،
مۇنبىرلىك باردۇر مۇۋاپىق ئېتىۋارلىق، سايرىغىن.

ئەمدى جەمئىيەتلىقنى قوي، بولسۇن راۋان سۆزگە تىلىك،
كەتتى كۆلپەت يۈكى ئۈستۈگدىن، تۇزە، تىكلە بېلىك،
گەرچە تۆھمەتلەردە ئۆتتى خارلىنىپ نەچچە يىلىك،
داغۇ، ھىجرانلاردا قات - قات قانغىمۇ تولدى دىلىك،
قىلدى غەلبە چىن ھەقىقەت، پۈتتى زارلىق، سايرىغىن.

كەلدى بىر سۇبھى - سائادەت، كۆز يورۇت، ياشنى قۇرۇت،
باسمىسۇن كۆڭلۈڭنى زەڭ، ئۆتكەنكى غەملەرنى ئۇنۇت،
سەكرە مەيدانغا، ناۋا قىل، سايرا ئاۋازلىق تونۇت،
پارتىيە سۆزىنى ئاڭلا، پارتىيە يولىنى تۇت،
ئەي سۆزۈك، كومپارتىيە چىن غەمگۇزارلىق، سايرىغىن.

1980 - يىل، سېنتەبىر.

تاپتىم

پىغانىم كەتتى كۆڭلۈمدىن، يورۇق بىر كەڭ زامان تاپتىم،
يۈتۈم سۇغا ئەجەپ تەشنا ئىدىم، ئابى راۋان تاپتىم.

ئەجەپ خاموش ئىدىم، ئەپسۇس، تىلى يوق گاچا - كىكەچتەك.
بۇگۈن ناتىق بولۇپ، بۇلبۇل كەبى ئەركىن زۇۋان تاپتىم.

ئىدىم قايغۇدا ئەل ئىچرە، مېنىڭ ھېچبىر پاناھىم يوق،
بۇگۈن بۇ دەۋرىمزنى، بەس، ئۆزەمگە مېھرىۋان تاپتىم.

ئەمەس يالغۇز بۇ دەۋران قوينىدا ئازادە بولغان مەن،
ئۆزەمدەك شات - خۇرەملەردىن مىڭ - مىليونلىغان تاپتىم.

نېچۈك شات بولمايىن روھىي كىشەنلەردىن خالاس تۇرسام،
بۇگۈن كومپارتىيە قەددىمنى رۇسلاپ، قايتا جان تاپتىم.

يېشىم ئاتمىشتىن ئۆتكەن بولسىمۇ، غەيرىتىم ئۇرغۇپ،
بۇگۈن ئەل خىزمىتىدە مەن ئۆزەمنى نەۋ جۇۋان تاپتىم.

1980 - يىل، ئىيۇل.

كەكلىك بىلەن قاغا

(مەسەل)

جىلغىدا كەكلىك خۇرام ئەيلەر ئىدى، ئويناپ ھامان،
يورغىلاپ نازۇ - نازاكەت بىرلە كۆڭلى شادىمان.
بۇ تەبىئەت قوچىغىدا ئەرك بىلەن يايرار ئىدى،
يوق ئىدى ھېچبىر توسالغۇ، كۆلكسى ياڭرار ئىدى.
بىر كۈنى كۆردى ئۆزىنىڭ ئارقىسىدا ناگھان،
بىر قارا مەخلۇق ئۇنى دوراپ يۈرەتتى ھەر قايان.
دىدى: «كىمسەن؟ بۇندا يۈرگەن مېنى دوراپ، ئەي قارا،
قايسى مەقسەت بىرلە كەلدىڭ سەن بۇگۈن بۇ تاغ ئارا؟»
دىدى: «مەن پەرزەندە جىنسىدىن، ئېتىم قاغا بولۇر،
مەن ئەمەس ھېچبىر يوچۇن مەخلۇق، مېنى ھەممە تونۇر،

مەن سېنىڭ گۈزەل سىياقىڭنى كۆرۈپ بولدۇم ئەسەر،
بىر چىرايلىق مېڭىشىڭنى ئۆگىنىشكە مۇنتەزىر.»
دەدى كەكلىك قاغىغا: «ئاۋارە بولما، ئەي نادان،
كەلمىگەي قولۇڭدىن ئۆگەنمەك بۇ ئىشنى ھېچقاچان.
بۇ مېنىڭ ئۆزەمگە خاس بولغان تەبىئى خىسلىتىم،
خەندە قىلماق، يورغىلاپ يۈرمەك يېقىملىق ئادىتىم.»
كۆنمىدى بۇ سۆزگە قاغا ئۆز گېپىدە چىڭ تۇرۇپ
چۈشتى كەكلىك يۈرۈشنى ئۆگىنىشكە يەڭ تۇرۇپ.
قاغا كەكلىك يۈرۈشنى بەك ئاسان قىلدى گۇمان
ئاردىدىن ئۆتتى بۇ سەۋدالار بىلەن نەچچە زامان.
قاغا ئۆز ئەسلى يۈرۈشنى چىقاردى يادىدىن
ئۆگىنەلمەي قالدى كەكلىك يۈرۈشنى يېڭىدىن.

* *

كىمكى دوراپ باشقىلارنى، بولمىسا ئۆز يۈرۈشى،
قالغۇسىدۇر كۈلكىگە، بولغاي پۇشايمان قىلمىشى.

1982 - يىل، فېۋرال.

تۇرسۇن مۇھەممەت پەخىرىدىن

1934 - يىلى غۇلجا شەھىرىدە تۇغۇلغان.
1951 - يىللىرى شىنجاڭ ئىنستىتۇتىنىڭ تىل-ئەدەبىيات فاكولتېتىدا ئوقۇغان. جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى. ئۇ ھازىر شىنجاڭ خەلق نەشرىياتىنىڭ ئۇيغۇر تەھرىر بۆلۈمىدە مۇھەررىر بولۇپ ئىشلىمەكتە.
شائىر 1951 - يىلى «چاۋشيەن ئوغلىغا» ناملىق شېئىرى بىلەن ئەدەبىيات سەپىگە قوشۇلغان ئىدى. ئۇنىڭ بالىلار ئۈچۈن يازغان شېئىرلىرى 1980 - يىلى «قىزىل گالستۇك» دېگەن نام بىلەن نەشر قىلىندى. «ياردەم» شېئىرى 1979 - يىلى مەملىكەت بويىچە ئۆتكۈزۈلگەن ئىككىنچى قېتىملىق بالىلار ئەدەبىيات - سەنئىتى ئىجادىيىتى مۇكاپاتىغا ئېرىشتى.

ئىككى شېئىر

ھايات قوشىغى

— پارتىيە 11 - نۆۋەتلىك مەركىزىي كومىتېت 3 - ئومۇمىي يىغىنىنىڭ ھەدىسىنىڭ ئۆتكۈزۈلگەنلىگى مۇناسىۋىتى بىلەن —

تاغ - دەريا، قىر ئېشىپ، دولقۇنلار يېيرىپ،
كەلدى بىر خۇشخەۋەر چاقماقتىنمۇ تېز.

دىلىلاردا ھاياجان، لەۋلەردە كۆلكە،
ئۆزلىدى كۆكلەرگە شاتلىق ناخشىمىز.

ياڭرىدى دۇمباقلار غەلبە شەنگە
تەيخاڭشەن، تىيانشان، ... ئېتەكلىرىدە.
خەلقىمنىڭ بەختيار قەلبى ئەكس ئەتتى
باھارنىڭ جىلۋىدلىك چېچەكلىرىدە.

ئۆركەشلەپ چاڭجياڭ ۋە تارىمنىڭ سۈيى،
شاتلىقتىن كۆۋجەپ ئۇردى قىرغاققا.
تۇرۇلتاي قارارى ئالتۇن ھەل بىلەن
ئۆچمەس بوپ يېزىلدى كۆمۈش ۋاراقتا.

شەھەر ۋە يېزىلار گۈلچىراي ئېچىپ،
باھارنىڭ شەنگە ئېيتتى مەرھابا؛
تەبىئەت قۇشلىرى چالدى شوخ نەغمە،
ئۇسۇلغا چۈشۈشتى ئورمانلار، تاغلار.

ناغرا ۋە سۇنەينىڭ ياڭراق كۈيىدىن
شاتلىققا چۆمۈلدى كوچا - ھويلىلار...
يورۇتتى ئىقبالنىڭ پارلاق ھۆسنىنى
تىيەنئەنمېن ئۈستىدىن ئاققان شوللىلار.

شاتلىقتىن ئۇرغىدى تومۇرلاردا قان،
ھاياجان ئىچىدە ئويىندى يۈرەك.
ئۇلۇغۋار نىشانغا قاراپ ئات سالدۇق،
نۇرلىنىپ يۈز ئاچتى گۈزەل كېلىچەك.

بهرىمىز هاياتقا يېڭى تۈس، مەنا،
ۋەتەننىڭ هەر كۈنى، بەختىمىز تويى.
پارتىيە تۈغىنى ئىگىز كۆتىرىپ،
ئۆرلەيمىز شان قۇچۇپ ئۆمرىمىز بويى.

1978 - يىل، ئۈرۈمچى.

يېشىل تۇلپار

خەقلەر ماختاپ تاغنى، قارىغاينى
دېيىشىدىكەن قەيسەر هەمىدىن.
بارلىق خىسلەت، تەرىپكە تولۇق
بىر سىيما بار كۆڭلۈمدە لېكىن.

كۆز ئالدىمغا كەلسە شوخ، خۇشخۇي
يېشىل كىيىم كىيگەن شۇ سىيما.
قەيسەرلىكتە ئۇنىڭ ئالدىدا
دەيمەن تاغمۇ، قارغايمۇ بىكا.

مەلىمزگە كېلىدۇ كۈندە
يېشىل كىيىم كىيگەن گۈزەل قىز.
ئوخشار گويا گۈل ياپرىغىغا،
چاقماق بولۇپ ئۇچۇپ كەلسە تېز.

ماڭلىيدا مونچاق - مونچاق تەر،
بۆسۈپ ئوتەر دۇچ كەلسە دولقۇن.
گېزىت - ژورنال هەمدە خەت - خالتا
نەزىرىدە، خۇددى بىر ئالتۇن.

تونۇش ئاڭا ئىگىز - پەس دۆڭلەر،
تونۇش زاۋۇت، كارخانا، مەكتەپ.
ھەر كۈللىگى ئىشىك ئالدىدا
پەيدا بولار شوخ كۈلۈمسىرەپ.

قورقمىتالماس ئۇنى جۇت تۇمان،
قورقمىتالماس يامغۇر ۋە بوران.
كار قىلالماس پىژغىرىم ئىسسىق،
نەشتەردەك سوغ، قاتتىق شۇمۇرغان.

خەت - چەكلەرنى يەتكۈزۈدۇ تېز
يولنى ئاپپاق قاپلىسىمۇ قار.
ئۆز ئىشىغا بولغان مۇھەببەت
ئاچقاچ ئۇنىڭ قەلبىدە باھار.

دەيدۇ ئۇ قىز: «ۋاقىت — غەلىبە،
مېنى كۈتۈپ تۇرغانلار ئازمۇ؟
شۇنىڭ ئۈچۈن ئوخشاشتۇر ماڭا
كېچە - كۈندۈز، قىش ياكى يازمۇ؟»

1984 - يىل، ئۇرۇمچى.

ئابلىمىت سادىق 1941 - يىلى غۇلجا شەھرىدە تۇغۇلغان. 1958 - يىلى شىنجاڭ ئىنستىتۇتىنىڭ تىل - ئەدەبىيات فاكولتېتىنى پۈتتۈرگەن. ھازىر «تارىم» ژورنىلىنىڭ باش مۇھەررىرى، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

شائىر 1952 - يىلى «ئىلى گېزىتى» دە ئىلان قىلىنغان «ۋەتەن» ناملىق شېئىرى بىلەن ئەدەبىيات سەپكە قەدەم قويغان. شۇنىدىن بۇيان ئۇنىڭ شېئىر ۋە پوۋېلستىك ماقالىلىرى گېزىت - ژورنال سەھىپىلىرىدە ئىلان قىلىنىپ كەلمەكتە. 1979 - يىلى ئاز سانلىق مىللەتلەرنىڭ 30 يىللىق مۇنەۋۋەر ئەسەرلىرىنى باھالاشتا ئۇنىڭ «دوستلار بەزمىسىگە مۇخەممەس» شېئىرى ئىككىنچى دەرىجىلىك مۇكاپاتقا ئېرىشتى.

ئەل ۋە مەن

تۇرۇدۇ تاغلار ھامان ھەيۋەت بىلەن قەد كۆتىرىپ،
تۆت پەسىل ياشناپ تۇرار قوينىدا قارغاي كۆكىرىپ.
نەچچە مىڭ يىللار ئۆتۈپ كەتكەن بىلەن ئۇ، شۇ پېتى،
تا ئەزەلدىن. ئاستىدا تۇرغاچقا تۇپراق كۆتىرىپ.

ۋە لېكىن، تاغمۇ زىمىنىڭ قايتۇرار ئۆز ھەققىنى،
شۇ سەۋەپتۇر، باغرىدىن سانسىز ئېقىنىڭ ئاققىنى.
قىش بويى توپلايدۇ ئاق قارنى ھامان ئۈستىگە ئۇ،
ياز بويى يەر كۆكسىگە چەشمە چېچىپ، گۈل تاققىلى.

يەر بىلەن تاغ ئەنە شۇنداق چىڭ يېپىشقان ئۆزئارا،
تاغنى گەر ئوغلى دېسەك، تۇپراق ئونىڭغا ئۆز ئانا.
تاغ تۇغۇلغان يەر - زىمىندىن باغرىنى يېرىپ ئونىڭ،
ھەم زىمىندىن كۈچ ئېلىپ ئۇ، ئۇلغىيار دائىم يانا.

مەنمۇ ئەلنىڭ ئوغلىمەن، ئەل مېھرىدىن ئۆسكەن ھامان،
بەھسىپ ئەجرىنى سىڭدۈردى ماڭا ئەل ھەر قاچان.
مەن مۇشەققەتكە يولۇققاندا شىجائەت، كۈچ بېرىپ،
مەن مۇدۇرگەندە يۆلەپ تۇرغۇزدى ئورنىمدىن شۇئان.

ئۆتتى ئۆمرۈمنىڭ، ھىساپ قىلسام، مانا تەڭ يېرىمى،
چاچلىرىمغا قار قونۇشقا باشلىماقتا كۈنسېرى.
ئەمما ئەلنىڭ ئەجرىدىن قايتۇرغىنىم ئازدۇر مېنىڭ،
ئەمدى تەڭدۇر مەن ئۆچۈن ئون يىلغا يىلنىڭ ھەر بىرى.

چىڭ تۇتۇپ ھەر بىر مىنۇتنى خۇددى ئالتۇندەك بىلىپ،
دەۋرىمىز پەرماندىن پۈتمەس ھاياتىي كۈچ ئېلىپ،
ئەل ئۈچۈن تەر تۆكمىگىم ھاجەت مېنىڭ ئۆمرۈم بويى،
ماڭلىيىمدا ھەر ئەجىننى بىر ئېقىنغا تەڭ قىلىپ.

1984 - يىل، مارت.

مەھمۇت زەيدى 1932 - يىلى تۇرپان يار يېزىسىدا تۇغۇلغان. 1956 - يىلى مەركىزىي مىللەتلەر ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ تىلشۇناسلىق سىنىپىنى پۈتتۈرگەن. ھازىر شىنجاڭ ئىجتىمائىي پەنلەر ئاكادېمىيىسى ئەدەبىيات تەتقىقات ئىنستىتۇتىنىڭ ئىلمىي خادىمى بولۇپ ئىشلىمەكتە؛ جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

ئۇنىڭ دەسلەپكى شېئىرى 1947 - يىلى مەتبۇئاتتا ئېلان قىلىنغان ئىدى. شۇنىڭدىن بۇيان ئۇنىڭ شېئىرلىرى ھەر قايسى گېزىت - ژورنالالاردا بېسىلىپ كەلمەكتە. شائىرنىڭ «ئەلبوم ۋاراقلىغاندا» ناملىق شېئىرلار توپلىمى نەشرگە يېقىنلىدى. «قەدىمىي ئۇيغۇر مەدەنىيىتى ۋە شېئىرىيىتى» ناملىق توپلامنى نەشرگە تەييارلاۋاتىدۇ.

ئىككى شېئىر

بۇلاق

بۇلدۇقلاپ، ئۇرغۇپ چىققان سۈزۈك بۇلاق،
تاش يېرىپ، تاغ باغرىنى ئاقار بويلاپ؛
ھەر ياندىن قوشۇلغاندا بىر - بىرىگە،
بىر ئۇلۇغ دەريا بولۇر، تېشىپ يامراپ.

چۆللەرگە جان كىرگۈزۈپ، بوستان ياساپ،
ئاقىدۇ ئانا يەرنى چىك قۇچاقلاپ.
خورداماس قانچە قۇم، چۆل ئىچكەن بىلەن،
بەركىتى شۇنچىلىك مول، مەنبەئى ساپ.

ئىسكىدە ساقلا كۆپنى كۆرگەن كىشى،
مىك ياشقا يەتمەس دىدى ئادەم يېشى.
بولغاندەك تەبىئەتتە قىش بىلەن ياز،
بۇ ھايات بولماس ھامان تېنىچ - تەكشى.

سۇپ - سۈزۈك سۇدەك تاتلىق ياشلىغىدا،
ئۆمرۈڭنىڭ باغلىرىنى ئەيلە پەرۋىش.
ياشلىقنىڭ گۈلى پەقەت بىر ئىچىلار،
قېرىلىق يېتەر ئەتە، سېلىپ تەشۋىش.

بۇلدۇقلاپ ئەسىر بويى ئاقار بۇلاق،
سۇ بىلەن بوستان ئىكەن دەشتۇ - تۈپراق.
ئەقىل ۋە ئەجرىڭ بىلەن كۆكەرت سەنمۇ،
ئۆمرۈڭنىڭ گۈل بېغىنى ئەنە شۇنداق.

بۇلدۇقلاپ تېشىپ ئاققان بۇلاق سۈيى،
ئۈزۈلمەي ئاقار ئىكەن ئەسىر بويى.
تارىخى ئۇزۇن، گۈزەل ئانا يۇرتىنىڭ
بۇلاقتەك تۈگىمەستۇر ناخشا - كۈيى.

رۇبائىلار

1

بۇ دۇنيا كىشىگە ئۆزۈن بىر مەنزىل، ①
كارۋانلار ئۆكسىمەي يۈرەر يىلمۇ - يىل.
بەرداشلىق بىرىشچۇن بۇ ئۆزۈن يولدا
ئىلىم - پەن لازىمدۇر، بۇنى ياخشى بىل.

2

تارىخنى ئوقۇدۇم، كۆپ چاغ ئۆتۈپتۇ،
ئەجداتلار ئەجرىدىن گۈل، باغ ئۆسۈپتۇ.
كۆردۈمكى، ئەجداتلار كۈچ - قۇدرىتىدىن
بىنا بوپ شەھەرلەر، تاغلار كۆچۈپتۇ.

3

نادانلىق كىشىنىڭ بەختىگە كىشەن،
دانالىق - ئۆمۈرنىڭ ئىقبالى، ئىشەن.
ماھارەت - جاپالىق ئەمگەكتىن كېلۈر،
بۇ ئەقىل تېپىشنىڭ چوڭ يولى، چۈشەن.

4

ئەل ياخشى كۆرمەيدۇ ھورۇن كىشىنى،
قار باسار ئۇنىڭكى قالغان ئىشىنى.

① بۇ مىسرا «قۇتادغۇ بىلىك»دىن.

هورۇنغا بۇلۇتنىڭ سايىسىمۇ يۇڭ،
سەپەردە قۇم باسار ئۇنىڭ بېشىنى.

5

ھەۋەسكە بېرىلمە، بېشىڭ ئايلىنۇر،
كوچىدا پاتقاقتا تېنىڭ لايلىنۇر.
شىشىدە جىن تۇرغان بىلەن ئىچكۈلۈك،
مەسلىكتە يىقىلساڭ پۈتۈڭ قايرىلۇر.

6

بىلىمدۇر تۇڭىمەس، يوقالماس مۇلۇك،
بولغۇسى سەپەردە دەريانغا كۆۋرۈك.
نور بىلەن ئاسمانغا يول سالدى ئالىم،
قەلەم نۆۋىتىدە ئاسمانغا تۇۋرۈك.

1983 - ي.ل.

ئابدۇسەمەت خېمىل 1937 - يىلى قاغلىق ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. ھازىر يەكەن ناھىيىلىك تەشۋىقات بۆلۈمىدە ئىشلەيدۇ. ئۇ - نىڭ دەسلەپكى شېئىرلىرى 1952 - يىلىدىن باشلاپ كىتابخانىلار بىلەن يۈز كۆرۈشكەن ئىدى. 1979 - يىلى جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئى - يىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزالىغا قوبۇل قىلىنىدى. 1982 - يىلى ئۇنىڭ «زەرەپشان چېچەكلىرى»، «زەرەپشان» ناملىق شېئىرلار توپلىمى نەشردىن چىقتى. ھازىر ئۇ «ھايات ئىلھاملىرى» ناملىق شې - ئىرلار توپلىمىنى نەشرگە تەييارلىدى.

زەرەپشان

گۈل - چېچەك پەسلىدە چىقىپ سەيلىگە،
زەرەپشان،
لېۋىڭدە كۆردۈم ئۆزۈمنى.
يۈرىگىم يايرىدى شۇ تاپتا مېنىڭ،
گۈل - چىمەن بويۇڭغا تىكىپ كۆزۈمنى.

سۇلىرىڭ ئاقماقتا ئالتۇن ۋادىغا،
ئاقماقتا ئۆركەشلەپ بەكمۇ شاۋقۇنلۇق.
كەلدىممەن قېشىڭغا بولۇپ مەھلىيا،
بولغاچقا چىن مېھرىڭ شۇنچە يالقۇنلۇق.

نىمانچە گۈزەلدۇر بويلىرىڭ سېنىڭ،
زەر چېچىپ قىرلارغا قوشۇسەن زىننەت.
سېنىڭدىن سۇ ئىچىپ ياشىنغان باغلار،
بولۇپتۇ بەئەينى بىر گۈزەل جەننەت.

خۇددى توز قانىتى ئىككى ساھىلىڭ،
ئېچىلغان رەڭمۇ-رەڭ خۇش پۇراقلىق گۈل.
زوقلىنىپ باغلاردىن كەتكۈسى كەلمەي،
گۈللەرنىڭ شېخىدا سايرايدۇ بۇلبۇل.

قوشۇپتۇ ھۆسنۈڭگە يېڭىچە ھۆسۈن،
بويۇڭدا گۈللەنگەن يېڭى مەنزىرە.
ئىشچانلار ئەجرىدىن يارالغان بۇگۈن،
بۇ يەردە ھىساپسىز شانلىق مۆجىزە.

زەرەپشان، ئولتۇرسام سۈيۈڭگە قاراپ،
خىيالىلار مېنى ئۆز ئىلكىگە ئالدى.
ئۆتمۈشىڭ بىردىنلا كېلىپ يادىمغا،
قەلبىمنى تىترىتىپ قايغۇ-مۇڭ سالدى.

ئاقاتتىڭ بىر زامان تولۇپ قان-ياشقا،
قاخشىغان خەلقىنىڭ زارىنى ئېلىپ.
ئاقاتتىڭ ھەسرەتتە تولغىنىپ ئەجەپ،
تۆگىمەس كۆلپەتنىڭ سازىنى چېلىپ.

چىدىماي ئازاپقا بەگۈنا قىرلار،
تۆگەشكەن قوينۇڭغا ئۆزىنى تاشلاپ.
مۇزبكا ئۇستازى ئامانىنسامۇ،
چالاتتى ساتارنى كۆزىنى ياشلاپ.

ھىلىمۇ ئېسىلدە باردۇر زەرەپشان،
زەللىلى بويۇڭغا كەلگەن بىر زامان.
جۆر بولۇپ ھەسرەتلىك، مۇڭلۇق ناخشاڭغا،
ئەشئارلار توقۇغان، چېكىپ ئاھ - پىغان.

ئۇ چاغدا ئاقاتتىك يۈگەنسىز ئاتتەك،
سۇلىرىڭ قۇملارغا سىڭىپ كېتەتتى.
دىخانلار زار بولۇپ بىر تامچە سۇغا،
تەشنالىق ئىچىدە پەريات چېكەتتى.

گۈزاھى سەن ئاشۇ قانلىق تارىخىڭ،
ئۇ كۈنلەر ئۇنتۇلماس ئەبىدىل - ئەبەت.
تاڭ بىلەن قوغلىنىپ ئەلدىن جاھالەت،
زەرەپشان،

تاپتىڭسەن بەخت - سائادەت.

زەرەپشان، بويۇڭنى بىزەپتۇ بۈگۈن،
گويا كى ئوتقاشتەك رەڭدار چېچەكلەر.
قوينۇڭدا ياڭرايدۇ شاتلىق ناخشىسى،
ھەل بولغاچ بىز كۈتكەن ئارزۇ - تىلەكلەر.

چېچەكلەر ھۆسنىدە گويا كۈمۈشتەك،
يالتىراپ كۆرەشچان خەلقىڭ تېرى.
قوينۇڭنى تېخىمۇ گۈللەش يولدا،
تەر تۆكۈپ ئىشلەيدۇ بۈگۈن ياش - قېرى.

1982 - يىل، يانۋار.

بوغدا ئابدۇللا 1941 - يىلى لەنجۇدا تىجارەتچى ئائىلىسىدە تۇغۇلغان. 1965 - يىلى شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ تىل - ئەدەبىيات فاكۇلتېتىنى پۈتتۈرگەن. ھازىر ئۆز مەكتۇبىدە لېكتور بولۇپ ئىشلەپ كەلمەكتە. ئۇ، 1982 - يىلدىن باشلاپ جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى.

شائىرنىڭ دەسلەپكى ئىجادىي پائالىيىتى 1954 - يىلى «دېخان قىزلىرى ھەققىدە قوشاق» دىگەن شېئىرى بىلەن باشلانغان. 1978 - يىلىدىن كېيىن ئۇنىڭ «باھار غۇنچىلىرى»، «يەلكەن» ناملىق شېئىر توپلاملىرى نەشر قىلىنىپ، جامائەتچىلىك بىلەن يۈز كۆرۈشتى.

ھېسلىرىم گۈلخان

ئانا يەر

سېنى دېدىم، بىر سېنى دېدىم،
بالا كۈنۈم قۇچاقلىرىڭدا.
ئۆستۈم، كۆيدوم، ياندىم ئاتەشتەك،
قىسمەتلەرنىڭ ئوچاقلىرىدا.

سېنى دېدىم، بىر سېنى دېدىم،
چاچ ئاقاردى قار لەيلىسىدەك.
ئەقىدەمدە سولماس بىر باھار.
گۈزەللىگى گۈل تاجىسىدەك.

سېنى دېدىم، بىر سېنى دېدىم،
بار ئەجرىمنى دەريالىغا سالدىم.
«بېلىق بىلگەي، بېلىق بىلمىسە،
خەلق بىلگەي» دېدىم،
شاتلاندىم!

تاك ئاقاردى

قۇچاقلىدى بوينۇمنى ئوغلۇم،
يېنىپ تۇرغان كۆزلىرى يۇلتۇز.
چاچ ھەققىدە قويدى بىر سوئال،
ئەسكە چۈشتى
بىر قارا قۇندۇز...

ئاھ جىگىرىم، باغرىم، ئومىغىم،
سوراپ قالدىڭ، بوپتۇ خەيرىيەت:
بىر بېشىمدا كۆيگەن نەچچە ئوت،
ئەل بېشىغا چۈشكەندە كۈلپەت.

چاچلىرىمنى ئاقاردى دېمە،
تاك ئاقاردى دېگىنىڭ تۈزۈك.
ئىشەنمىسەڭ، سۈيەرگە سالا،
ئەنە شۇنداق ئاپپاق ۋە سۈزۈك.

سۇمرۇغ دەرىخى

سۇمرۇغ دەرىخى قىيادا،
شاخ - شاختا غۇچچىدە چىچەك ھال،
ئاستىدا لەيلەيدۇ ئاق تۇمان،
يول بېشى ئەرشتە ئېھتىمال.

شۇ شاخلار راست قانات بولسىدى،
شۇ قانات مېنىڭدە بولسىدى،
بوراندەك بىر ئۇچسام، تېرەكتە
ھۇقۇشلار كۆز تىكىپ قالسىدى!

ئىلھام

مەدھىيە ساداسى ۋە ياكى ھەسەت
مەن ئۇچۇن بەربىر، پەرۋايىم يوق.
ھەسلىرىم گۈلخاندۇر لاۋۇلداپ تۇرغان،
چىرىمەس، يوقالماس، ئۇپرىماس تىلەك.

باقمەن ھاياتنىڭ ساھىللىرىغا،
كۆرۈمەن ئالدىنقى ئۆچمەس ئىزلارنى.
ئويلايمەن زۇۋۇلى شامالدىن بولغان،
ئەلدە يوق، چۆلدە يوق نىشانسىز لارنى...

تەرلىرىم تىم - تىملاپ تامىدۇ يەرگە،
بىر ئۆزۈم بىلىمەن، بىر ئانا تۇپراق.

ئۆمۈرنىڭ دولقۇنى غەرق قىلغىچە،
بارىمەن ئېگىلمەي، سۇنماي ئاشۇنداق.

گۈلنى تاشلىماڭلار...

گۈلنى تاشلاپ تۇپراققا،
كەتتى بىرسى يىراققا.
كۆرۈپ باغۇمن «هەي!...» دىدى،
ئۇن يەتمىدى ئۇزاققا.

گۈلنى تاشلاپ تۇپراققا،
كەتتى بىرسى يىراققا.
گۈل دىگەننى، تەلمۈرگەن
قىسار مەيدە، قۇلاققا.

گۈلنى تاشلاپ تۇپراققا،
كەتتى بىرسى يىراققا.
نادان گۈلنى نېمە بىلسۇن،
دەسسىمەستىن يانتاققا!

ئەينەك يەكلىسە...

تاش ئەينەككە قارىدى چوكان،
چاچلىرىدا بىرە-بىرە ئاق.
خىيال سۈردى: ياشلىق پەردىسىگ
غىل-پال ئۆتۈپ كېتىپتۇ شۇنداق.

«تووا، — دىدى ئەينەك دىگەنمۇ
يەكلەيدىكەن يەتسە نۆۋىتى.

لېكىن ئەلنىڭ يەكلىگىلىدىن
يۈز مىڭ ياخشى ئەجەل شەربىتى».

مەجنۇنتالنىڭ تېگىدە...

مەجنۇنتالنىڭ تېگىدە
كۆرۈپ قالدىم مەن سېنى.
قولۇڭدا بار قىزىلگۈل،
كىمگە ئۈزدۈڭ سەن ئۇنى؟!

بولۇپ شۇنچە ئىنتىزار،
كەڭ ئاسمانغا قارايسەن.
شىلدىرلىغان سۇلاردىن
يار ۋەسلىنى سورايسەن.

ئايمۇ چىقتى قېيىقىتەك،
قىزچاق، سېنى سالاي دەپ.
ئامرىغىڭنىڭ قېشىغا
ئۆزەم ئېلىپ باراي دەپ.

ياردىن كۆڭلۈڭ قالمىسۇن
ئىشلەپ قالدى بۇ كېچە.
ئەل ئۇچۇن تۆكۈپ تەرنى،
ساڭا سۇنار گۈل - غۇنچە.

شائىرنىڭ قەۋرە تېشىغا

— بىر شائىرغا تەزىيە

قەۋرىگە قويۇلغان شۇ بەلگە تاشنى
ئەزىمەت تاغلارنىڭ پارچىسى، دېگىن.

ئۇندا يوق نە ئىسىم، نە ياشىغان ياش،
تەكتىدە بىز ۋۇجۇت ياتىدۇ، بىلگىن.

بۇ ۋۇجۇت، زىمىنغا پۈتۈلگەن مىسرا،
ئۇندا بار ھارارەت، نۇر زەررىچىسى.
زەررىدىن زەررىلەر تۈغۈلۈپ تۇرسا،
دەيدۇ كىم تۈپراقتا قالدى گەۋدىسى.

1982 - يىل، ئاۋغۇست.

مەمتىلى زۇنۇن 1939 - يىلى قەشقەر شەھرىدە تۇغۇلغان. 1959 - يىلى شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ تىل - ئەدەبىيات فاكۇلتېتىنى پۈتتۈرگەن. ھازىر قەشقەر ۋىلايەتلىك سەنئەت ئۆمىكىنىڭ كەسپىي ئىجادىيەتچىسى، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى.

ئۇنىڭ دەسلەپكى ئىجادىيىتى 1952 - يىلى باشلانغان ئىدى. يېقىنقى يىللاردىن بۇيان «كارۋان ناخشىسى». «ۋىسال سەھەرى» ناملىق شېئىرلار توپلىمى، «گۈل مېھرى» ناملىق داستانى نەشر قىلىندى. «قۇچاقلا، ئۇ سېنىڭ داداڭ» ناملىق شېئىرى، مەملىكەتلىك ۋە ئاپتونوم رايونلۇق باھالاشلاردا ئازسانلىق مىللەتلەر مۇنەۋۋەر ئەسەرلىرى مۇكاپاتىغا ئېرىشتى. ئۇنىڭ يەنە «مەسلىھەت چېيى»، «رابىيە - سەئدىن»، «كېچىك - كەن توي»، «مۇقام ئۇستازى» قاتارلىق دىراما ئەسەرلىرى بار.

ئىككى شېئىر

باھار ۋەسلىگە يەتكەندە

نەمىشقا ئاھ دېسۇن بۇلبۇل باھار ۋەسلىگە يەتكەندە،
قارا تۇن ئىلكىدىن سۈبھى - ناھار ۋەسلىگە يەتكەندە،

كېزىپ چول، جان ئارامى لەيلىزار ۋەسلىگە يەتكەندە،
ئارامبەخش لەيلىزار ئىچرە نىگار ۋەسلىگە يەتكەندە،
ۋسال ئەييامىغا تەشنەئى-زار ۋەسلىگە يەتكەندە.

ئۇچۇپ كەتكەندە دىللاردىن جۇدالىق تامغىسى-غەملەر،
ئۆتۈپ كەتكەندە تەشنالىق يۈرەكنى ئۆرتىگەن دەملەر،
ئېقىپ تۇرغاندا جۇشقۇنلاپ ئەزىم دەريادا زەمزەملەر،
راۋا كۆرگەيمۇ گۈل بۇلبۇل كۆزىدىن تۆكسە شەبنەملەر،
ھاياتلىق باغلىرى كەۋسەر ئىپار ۋەسلىگە يەتكەندە،

جۇدۇنلۇق ئون زىمىستاننىڭ قاباھەت ئۆتكىنى بەرھەق.
سەمىمى، ياخشى ئىنسانىنىڭ ئەلەملەر يۇتقىنى بەرھەق،
ئېشىپ چەكتىن زۇلۇم، ئەلنىڭ چىدامى پۈتكىنى بەرھەق،
نىجاتلىق ۋەسلىنى قان-تەر ئىزىدىن كۆتكىنى بەرھەق،
ئالارمىز ئىنتىقام دەپ، زۇلپىقار ۋەسلىگە يەتكەندە.

خالاس بولدۇققۇ بىز نەۋاخ ئاشۇ كۈلپەت-قىيامەتتىن،
قىيامەت دەھشىتىدىنمۇ يامان ئاپەت-ئالامەتتىن،
پۈتۈن ئەل بەھرىمەن ئەمدى پاراغەتتىن، ھالاۋەتتىن،
نىمشقا كۈلمىسۇن دىللار ساقايغاندا جاراھەتتىن،
«ئىناق، تىنچلىق» ئىسملىك دىلخۇمار ۋەسلىگە يەتكەندە.

زامانەم تۆھپىكارى يول-نىشانىنى تۈزلىدى ئاخىر،
ھەقىقەت جەۋھىرىنى تەر ئىزىدىن ئىزلىدى ئاخىر،
دەۋرىنىڭ تىك قىياسىدا يىراقنى كۆزلىدى ئاخىر،
شىجائەت بىرلە ئوتتۇز يىل سىرىنى سۆزلىدى ئاخىر،
سۆيۈنمەس جان نىچۈن شاتلىق «قارار»① ۋەسلىگە يەتكەندە.

① «دۆلمىسمز قۇرۇلغاندىن بۇيانقى پارتىيە تارىخىغا دائىر بەزى مەسىلىلەر توغ-رىسىدا قارار» كۆزدە تۇتۇلۇدۇ.

يىراققا باقمىسۇن قانداق ساماغا ئۆرلىگەن شۇكتار،
داۋانلىق يولدا كەينىگە قارامدۇ قايىرىلىپ تۇلپار،
خوشاللىق بەزمىسىدە ياش تۆكۈپ قىلغان كەبى ئاھ-زار،
شىپاتاپقان جاراھەتنى نە ھاجەت كوچىلاش تەكرار،
كۆلۈپ ئالغا باقايلى گۈلئۇزار ۋەسلىگە يەتكەندە.

1982 - يىل، نۆكتەبىر.

قەينانا — كېلىن

1

سىز ئۇچۇن سالدىم يىكەنداز، ئاق قىزىم،
مەرھەمەت، ھاردۇق ئېلىڭ، ئامراق قىزىم.
شامغا ئۇلاپ سۇبھىنى خىزمەت بىلەن،
قايتىسىڭىز ئىشقا سالاي قانداق، قىزىم؟!
بولدى، قول سوزماي تۇرۇڭ پەشتامغا،
مەن ئەمەسمۇ شۇنچە ساغلام-ساق، قىزىم.
مېھرى-شەپقەت ئالىمدە سىز مېنىڭ
نۇسخىسىز يالغۇز قىزىم سىز، تاق قىزىم.
كۆڭلىڭىز — دەريا ئەزىم دولقۇنلىغان،
جان-دىلىمدىن ياشنىغان تۇپراق، قىزىم.
نى ئانا بولدى كېلىن ئىسكەنجىدە
قورۇلۇپ ئاپتاپقا يايغان قاق، قىزىم.
سىزنى ئوغلۇمغا نىسىپ ئەتكەن خۇدا،
بىزنى قىلدى گۈل بىلەن ياپراق، قىزىم.
سىز تېمەنكى، شات-خورام ئوغلۇم مېنىڭ،
نەۋرە-چەۋرەم بەختىمۇ پارلاق، قىزىم.

سىز ئۇچۇن سالدىم يىڭەنداز قوش قەۋەت،
دەم ئېلىڭ، گەپ - سۆزلىرى قايماق قىزىم.

2

ئەي ئانا، باغرىم، قەدىردانىم ئانا،
ھەمرىيىم، دوستۇم ۋە جانانىم ئانا.
ئۆزلىرى مېھرى - ۋاپا، شەپقەت - كۆيۈم
تەختىدە شاھى نوشىرۋانىم، ئانا.
سۈبھى - شام قىلغاچقا پەرۋىش ئۆزلىرى،
ئەترە چاچتى ئارزۇ رەيھانىم، ئانا.
تۇنجى رەت قىلدىم تەۋەللۇت قوشكېزەك،
قالمىدى جىسمىمدە دەرمانىم، ئانا.
ئايلىنىپ پەرۋانىدەك كۆن - تۈن بىدار،
قايتا جان بەخش ئەتتىلە، جانىم ئانا.
ئاتەشىن ئالقانلىرىدا بولدى ئەي،
شۇ سۆيۈملۈك ئىككى ئوغلانىم، ئانا.
يىگىنە تۇتقان قوللىرىدىن ئۆرگىلەي،
ئەي مېھرىك ئىشچان، تەلەپچانىم، ئانا.
قوللىرىدا تاپتىلەر پەرۋىش يەنە،
جۇپ قىزىم — نۇرانە چولپانىم، ئانا.
مەن — كېلىن، پەرزەنتلىرى ھەمراسى مەن،
ئۇ مېھرىك مېھرى - ۋاپا كانىم، ئانا.
جۇپ كۆزۈم نەم كۆرمىدى، كۆڭلۈم ئەلەم،
زەررە يۈرتۇر ئاھۇ - ئەپغانىم، ئانا.
دىل سۆيۈنگەچ شەپقىتىدىن بىر ئۆمۈر
ياشىرىغان شوخ كۆلكە - خەندانىم، ئانا.
ئول يۈرەككە پاك سۈپەت بەخش ئەيلىگەن،

ئۆزلىرى، ئەي ماھى تابانىم ئانا!
يوللىرىدا جانىنى قۇربان ئەيلىسەم،
يوق مېنىڭ ئەپسۇس، پۇشايمانىم، ئانا.
ئۆزلىرىنى ئىشقا سالسام مەن تۇرۇپ،
چىدىغاي قانداقمۇ ۋىجدانىم، ئانا؟
ئۆزلىرىگە خاس يىكەندىاز قوش قەۋەت،
چىقسىلا، ئەي مېھرى غەمخانىم، ئانا.
خونچىلاپ سىنچاي ئۆزاتتىم، ئالسىلا،
ئەي سۆيۈملۈك، مەڭگۈ مېھمانىم، ئانا.
ئۆزلىرىنى بىر ئۆمۈر قىلماق رىزا
مۇددىئايىم، ئارزۇ ـ ئارمانىم، ئانا!

1983 - يىل، ئىيۇن.

قۇربان بارات 1946 - يىلى ئاتۇش ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1962 - يىلى شىنجاڭ پىداگوگىكا ئىنستىتۇتىنىڭ تىل - ئەدەبىيات فاكولتېتىنى پۈتتۈرگەن. ھازىر شىنجاڭ ياشلار نەشرىياتىدا مۇھەررىر بولۇپ ئىشلىمەكتە. 1963 - يىلىدىن باشلاپ جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

ئۇ ئەدەبىيات سەپىمىزگە 1956 - يىلى «كاككۇكۇمغا» دېگەن تۇنجى شېئىرى بىلەن كىرىپ كەلگەن ئىدى. شائىرنىڭ «يېشىل ھايات» ناملىق شېئىرلار توپلىمى 1980 - يىلى جامائەتچىلىك بىلەن يۈز كۆرۈشتى. 1984 - يىلى يەنە ئۇنىڭ «ئاق روماللىق پەرىزات» ناملىق داستانلار توپلىمى نەشردىن چىقتى.

سەن — بۇركۇت ئۇۋىسى،
سەن — ئالتۇن بۆشۈك...

(بۇ شېئىرنىڭ قىزىلئۆ ئۇيغۇرلىرى 1 - ئوتتۇرا مەكتەپ · قۇرۇلغانلىقىنىڭ 30 يىللىقى مۇناسىۋىتى بىلەن يېزىلغان).

نېمىشقا كۆزۈمگە ئىسسىق ياش كەلدى؟
نېمىشقا جىسىمدا دولقۇن ئوردى قان؟

گويا گۈلدۈرماما
گۈلدۈرلىگەندەك،
زىمىننى تىترەتكەن كەبى چاقماقلار،
نەمشقا چاقماقنىڭ ئالتۇن ئوتىدەك،
قەلبىمنى زىلزىلگە سالدى ھاياجان؟
بۇ ئەجەپ ئەمەس،
ئالدىراپ يۈرگەندە ئۆز ئىشىم بىلەن،
ئەۋەتكەن خېتىڭنى ئالدىم تاپشۇرۇپ،
ئەي ئانا مەكتۇبۇم، ئەزىز، جانىجان...

* *

ئۆتۈپتۇ ئوتتۇز يىل
ھەش - پەش دىگۈچە،
سەن يورۇق دۇنيادا تىكلىگەنگە قەد.
ئۇنتۇلۇپ قالمىدىم مەن سېنى پەقەت.
ئۆتتى ئوتتۇز يىل،
ئۆتتى ئۇ دەريادەك دولقۇنلۇق يىللار،
تارىخقا مۇناسىپ بولغان بىر زامان.
قانداقلا ئۆزگەرسۇن مەيلى تەغدىرىم،
مەكتۇبۇم، سەن مېنىڭ ئېسىمدە ھامان!
ئېسىمدە تۇرۇدۇ تۇنۇگۈنكىدەك،
مېھرىۋان قوينۇڭدا ئۆتكەن ئۇ يىللار...
بىر يېڭى بىخلانغان سەندە نوتىدەك،
ئىدۇق كۆپ گۈدەك،
بىلىمگە، ساۋاتقا بولغاندۇق تەشنا.
ئوقۇغان سەنىدە،
باللىق دەۋرىمىزنىڭ ئەڭ يۈمران چېغى —

ئالتۇن چېغىمىز،
ئۇ چاغلار دولقۇنلۇق تەغدىرىمىزگە
بوراندەك باستۇرۇپ كەلمىگەن تېخى،
ئەجدىھا ئاغزىدىن پۈركەلگەن ئوتتەك،
زېمىننى قاپلىغان ئوتلۇق ئۈپقۇنلار.

ئېسىمدە،
ئىقبالغا بولغان ئىنتىلىش،
ئارزۇ ۋە ئۈمىتلەر، گۈزەل تۇيغۇلار،
ئۇ جۇشقۇن تۇيغۇلار ئىدى كۆپ يۈكسەك.
ئانا يۇرتىمىزنىڭ توپىسى بىلەن
ئۆزىمىز بىر-بىرلەپ قويغاندۇق كېسەك،
ئېسىمدە، ئازادە سىنىپلىرىمىز،
سايلىققا يېگىدىن سېلىنغان ئۇلار.
سىر پۇراپ تۇراتتى يېگى پارتىدىن،
دوسكىغا تىكىلگەن — چاقنىغان كۆزلەر،
ھەر جۈپ كۆز مىسالى ئۈمىت يۇلتۇزى.
سائەتلەر كەينىدىن ئۆتۈپ سائەتلەر
يېگى دەرس بولاتتى ھەر بىر كۈندۈزى.
يەنىلا سىنىپقا جەم بولار ئىدۇق،
كۆمۈشرەڭ يۇلتۇزلار چاقنىغان ئاخشام.
ئېسىمدە تۇرۇدۇ،
ئۇ چاغلار تېخى،
كەچلىك مۇزاكىرىدە ۋە ياتاقلاردا
لامپىلار ياقاتتۇق، ياندۇراتتۇق شام.
تاڭلىرى،
ماتا چاپانلاردا قىزىل گالستۇك،
مەش دەسسەپ ئۆتەتتۇق،

ناخشىمز ياڭراق.
ئاھ، ئۇ چاغ،
باھاردەك بىر مەزگىل ئىدى،
يېڭىدىن جانلىنىش ۋە كۆكلەش دەۋرى،
يېپ-يېڭى، توق قىزىل رەڭ ئالغان ئىدى
مەرىپەت ئەۋلادى كۆتەرگەن بايراق.

ئېسىمدە، ھۆرمەتلىك ئۇستازلىرىمىز،
خەلقنىڭ ئەڭ ئىلغار، ئويغاق ئەۋلادى،
ئۇلارنىڭ ئاپتاپتەك ئىللىق چىرايى،
مېنىڭ كۆز ئالدىمدىن كەتمەيدۇ زادى.
ھە، ئۇلار
ئوزۇقلۇق ۋە ئاپتاپ بولۇپ،
ھەربىر تال نوتىغا بېغىشلايتتى جان.
ھە، ئۇلار
تەلەپچان، قاتتىق قول ئىدى،
ۋە لېكىن ئاتىدەك غەمخور، مېھرىۋان.
ئۇلارنىڭ ھاياتى - تەغدىرى كېيىن،
خەلقتىن بولمىدى ھەرگىز باشقىچە.
مېھنىتى زور بولدى ۋە ئەجرى شانلىق،
دەرتىنمۇ تارتىشتى يېتىپ ئاشقىچە.
بەزىسى خورلىنىپ تۆھمەتلەر بىلەن
باغلاقتا ئېلىندى، تۈرمىدە ياتتى.
بەزىسى قوغلاندى بولدى يېزىغا،
كوچىدا ئولتۇرۇپ قوغۇنمۇ ساتتى.
يىللارنىڭ شۇ ئېغىر كارۋان يولىدا،
بەزىسى جان بەردى، بەزىسى ھايات.
ئۇچرىشىپ قالغاندا بىز ساۋاقداشلار

بۇلارنى سۆزلىشىپ قالمىز پات-پات...
بىز دەيمىز:

ئۇلارنىڭ ئۆلمەس ئاۋازى
ئەسرلەپ-ئەسرلەپ بېرىدۇ سادا.
ئۇلارنىڭ مېھنىتى مەڭگۈ قالىدۇ
تارىخنىڭ ئالتۇندەك قۇرلىرى ئارا!

ئەي ئانا مەكتىۋىم،
ئەي نۇرلۇق چىراق،
سەن مەشئەل مىسالى ئوت ئېلىپ چاقناپ،
بولدۇڭ يورۇتقۇچى
ۋە ئىللىتقۇچى،
زىمىستان سوغاقنى ھەيدىگەن ئاپتاپ،
ھەم قىلدىڭ كۆڭۈلنى زۇلمەتتىن يىراق.
ئاھ، كۆڭۈل زۇلمىتى—
ئەجەللىك زۇلمەت...
خەلقىم ئاز تارتمىغان ئۇنىڭ دەردىنى.
زامانىنىڭ ھاياتى چۈشەنچىلىرى:
بىرلىك ۋە ئىتتىپاق،
ۋەتەن ۋە مىللەت،
ئويغىنىش، ئىلغارلىق، پەن-مەدەنىيەت
ئەسرلەپ-ئەسرلەپ يات بولدى بىزگە،
زۇلمەتنىڭ ئىلكىدە قويدۇق ھەممىنى...
ئەي ئانا مەكتىۋىم،
ئەي ئىللىق ئوۋام،
مىسالى سەن بۇركۇت ئۇۋىسى بولدۇڭ،
بۇركۇتلەر ماكانى بولغان شۇ يۇرتتا
سەندە ئۇچۇم بولدى سانسىز شۇڭقارلار،

ئۇلارنىڭ پەرۋازىدا ئۇرغان قاناتى
ئاسمانغا گۈلخانىنىڭ رەڭگىنى بېرىپ،
يالتىراپ تۇرۇدۇ روشەن ئۆپۈقتا.

ئەي ئانا مەكتىۋىم،
ئەي ئالتۇن بۆشۈك،
ئانامنىڭ ھىدى بار ئانا بۆشۈگۈم،
دۇنياغا تۇڭرەلدىم قايتا كۆز ئېچىپ،
يېڭىچە ئاڭ تاپتىم ۋە ئالدىم بىلىم،
قايتىدىن راۋۇرۇس بۇلەندىم سەندە،
سېنىڭدە سۈت ئېمىپ ئۆتكەن يىللىرىم،
ئۇمرۇمنىڭ ئەڭ گۈزەل ئەستىلىكلىرى
ھىلىمۇ ئېسىمگە كېلىدۇ پات ـ پات،
بۇلاقتەك جۇش ئۇرۇپ تۇرۇدۇ مەندە.
دۇنياغا تۇڭرەلمەك ـ ھاياتىي جەريان،
مەكتەپسىز بولمايدۇ لېكىن كۆز ئاچماق.
مەكتەپسىز ئىنسانلار قالدۇ نادان،
تا قېرىپ ئۆتكىچە بولۇدۇ بوۋاق،
ئاغزىدىن نېنىنى تارتىپ ئالسىمۇ،
تۇرۇدۇ بوۋاقتەك ھاڭۡېقىپ قاراپ.
قالار نائىلاج،
قاسساپنىڭ ئالدىدا تۇرغان كالىدەك،
پەقەت كۆزلىرى
تۇرۇدۇ ياش بىلەن مۇڭلۇق يالتىراپ.

ئەي ئانا مەكتىۋىم
زور بولدى تۇڭھېپەك،
ئەرزىيدۇ تەبرىكلەپ قىلساق تەنتەنە.

ۆەتەننىڭ، مىللەتنىڭ ئۈمىدى سەندە،
چىراق بول،
ئۇۋا بول،
بۆشۈك بول يەنە!
چوڭايسۇن كۆز ئېچىپ يەنە باغرىڭدا
بۇ قەدىم خەلقنىڭ ئوغۇل ۆە قىزى.
بارغانچە چوڭىيىپ كەتمىسۇن ھەرگىز
ئوتتۇرا ئەسىرنىڭ كونا گۈمبىزى.
ئەۋلاتنى ئاسرىغىن،
بولغىن باشپانا،
ھە، ئۇلار يەنە
خۇراپات ئىلكىدە قالمىسۇن نادان.
نادانلىق ئۆلۈمدىن بېرىدۇ دېرەك،
بىز ئۈچۈن ئىلىم ۆە ھاياتلىق كېرەك،
بۈگۈنكى دۇنيادا
پەقەت بىردىن - بىر
سېنىڭ مەردىپەتلىك ئىدالىق باغرىڭلا
ئىز باسقان نەسلگە بېرەلەيدۇ جان!...

* *

سەن — بۇركۈت ئۇۋىسى،
سەن — ئالتۇن بۆشۈك!...

1984 - يىل، يانۋار.

ئارسلان 1946 - يىلى چۆچەك ۋىلا-يىتىنىڭ دۆربىلجىن ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1968 - يىلى مەركىزىي مىللەتلەر ئىنىستىتۇتىنى پۈتتۈرگەن. ھازىر «تارىم» ژورنىلى تەھرىر بۆلۈمىنىڭ مۇھەررىرى، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

شائىرنىڭ ئىجادىيىتى 1962 - يىلى باشلانغان. ھازىرغا قەدەر ئۇنىڭ «ياشلىق يۇلتۇزلىرى»، «يۇلتۇزلار يۇرتى» ناملىق شېئىرلار توپلاملىرى نەشر قىلىندى. ئۇنىڭ «يۇلتۇزلار يۇرتى» داستانى مەملىكەت بويىچە ئاز سانلىق مىللەتلەرنىڭ مۇنەۋۋەر ئەسەرلىرىنى باھالاشتا مۇكاپاتقا ئېرىشتى. ئۇنىڭ يەنە «كۆلپەتلىك مۇھەببەت» ناملىق ئوپېراسى؛ «قىساس خەنجىرى» ناملىق كىنو سىنارىيىسى ۋە خەنزۇچىدىن تەرجىمە قىلغان «يايلاقتىكى بۈركۈت» قاتارلىق تەرجىمە ئەسەرلىرى بار.

تۇپراق قىسسىسى

كېلەركەن، كېتەركەن شۇ جايغا ئاي-كۈن،
كەتكەندە چىدارىكەن ئەجەپ پىراقتا؟
مەن كەلگەن،
كەتمىدىم،

كەتمەيمەن ئەبەت،
قانمىغاچ يۈرىگىم مۇشۇ تۇپراقتا.
تۇغۇلۇپ شۇ يەرگە چۈشكەن ئىكەنمەن،
شۇ يەردە كۆزۈمنى ئاچقان تۇنجى رەت؛
توپىنى ئوچۇملاپ قاراپ كېتىمەن،
كىندىگىم قېنىنتاق رەڭگى باردۇ، دەپ.
شۇ يەرگە تامغانكەن تۇنجى كۆز يېشىم،
تۇنجى ھىس-تۇيغۇغا ئېرىشىپ يۈرەك؛
شۇ يەردە يۇمۇلاپ ئۆسكەن ئىكەنمەن،
باغرىمنى توپىغا يېقىپ ئۆسمەپ.
شۇ تۇپراق تۇسى بار تېرەمدە مېنىڭ،
سۈرتۈمەن كۆزۈمگە سۈيۈنۈپ قەۋەت.
بۇلدۇقلار كۆز يېشىم،
قاينار قوشۇلۇپ،
كۆز ياشقا كۆز ياشتەك سۈزۈك مۇھەببەت.
بۇ شۇنداق مۇھەببەت، پۈتمەس مۇھەببەت،
سۆيمىگەن ئانىنى قاچان بالىسى؟
ئانىلار ئۇلۇغدۇر، لېكىن بۇ تۇپراق
شۇ ئۇلۇغ ئانىنىڭ ئۆلمەس ئانىسى.
بوۋىلار تۆرەلگەن ئاشۇ ئانىدىن،
نەجاتلىق بۆشۈگى بولغان شۇ ماكان.
مارجان كۆز بۇلاقلىق دالا-ۋادىلار
بەرگەن ئۆز باغرىدا ھاياتقا ئىمكان.
شۇ يەرگە سىڭگەن كۆپ سىرلىق نەپەسلەر،
ئايدىڭدا ئاشقلار كۈلكىسى ياڭراپ.
مۇھەببەت چۈشىنى كۆرگەن غۇنچىلەر،
تۇن بويى يۈرەكلەر مۇڭىنى ئاڭلاپ.
شاھلارنىڭ تاجىدەك كۆرۈنەر ئىدى،

شۇ يەردىن تاغلارنىڭ ئالماس باشلىرى.
ئارزۇلار قوينىدا تولغىناتتى قىز،
تۇن كەبى يېيىلىپ قارا چاچلىرى.
ھىجرانلىق سۆيۈشنىمۇ كۆرگەن مۇشۇ يەر،
ئۇزاقتا سوزۇلار بۇنداق سۆيۈشلەر.
كۆرگەن ئوت چىققانلىق كۆزنىڭ يېشىدىن
شەپەقتەك ئىسسىز ئوت ئاشۇ كۆيۈشلەر.
شۇ تۇپراق كۆرگەن شات كۈنلەر نازىنى،
ئۇپۇقتا كۈننىڭ كۆپ قىزارغىنىنى.
مۇھەببەت زوقىنىڭ دولقۇنلىشىدىن
ھاياتنىڭ ياشىرىپ ئۇزارغىنىنى.
ئانا تىنىغدەك ئۇرۇلار شامال،
تۇپراق قىسسىسنى پىچىرلاپ تەكرار.
تېگەر جەڭ ئوتىنىڭ تەپتى يۈزۈمگە،
بىھساپ خاتىرە بولغىنىدا يار:
لاي ئېتىپ كۆز ياشتا ئاشۇ توپىدىن
سالغانتى بوۋىلار سېپىل ۋە شەھەر.
شۇ ھايات بەختىنى قوغداشنى ئىستەپ
بەك ئۇزاق چۆللەرنىڭ چېتىگە قەدەر.
ھاڭتاشلار بېشىغا ياسىغان قورغان،
سىرداش بولۇشۇپ قېلىچ ـ قالقانغا.
ئاتلىرى پۇتىدا شۇ تۇپراق چېكى
يولداش بولۇشقان تۇنده كارۋانغا.
بۇ تۇپراق تارتقان كۆپ ياۋۇز دەردىنى،
ۋە ئاچچىق پىغانلار ئۇچقان پەلەكنى.
باغرىدا داغ بولۇپ قالغان قانلىق ئىز
پاتقاندا ئىستىلا تىنغى سۆگەكنى.
ياش تۆككەن زۇلمەتنىڭ ئىسكەنجىسىدە

قارلىق تاغلارنىڭ ژەر تەختىلىرى،
كىشەنلەر شاۋقۇنى ئاستىدا قالغان
ئانىلار پەريادى ۋە بەختىلىرى.
توپىغا قوشۇلغان بوۋىلار بېشى،
شۇڭلاشقا بۇ توپا جاندىن ئەتىۋا.
سەھرالار يۇلغۇنى چېچەكلىرىدەك
قايتىلاپ كۆكلىگەن ئۈمىت - ئىلھاجا.
بۇ يەردە ئۆلمىدى ئەركىنىڭ ئىشقى،
تارتىشتى بورانلار توختىماي نەرە؛
ئوغۇللار ئاقلاشقا قارا تەغدىرنى،
ياسىغان سۆڭەكتىن قانچىلاپ قەلئە.
بۇ يەردە ئۆلمىدى، كۆكلىدى ھايات،
تەۋرىدى تۇپراقتا يېشىل دولقۇنلار.
تۇپراقنى قوغدىغان مەرتلەر قېنىدىن
گۈل - چېچەك ھۆسنىدە ياندى يالقۇنلار.
بۇ شۇنداق تۇپراقكى، ھىكمىتى چەكسىز،
مىڭ ئۆيى نەقىشدە بار ئاشۇ تۇپراق.
ساقلار ئۇ ئوغلىنىڭ جەسەتلىرىنى،
بۇزماستىن قوينىدا مىڭ يىللاپ ئۇزاق.
ئونىڭدا ئالتۇن بار، ياقۇت، ئۇران بار،
ئۇ ئەما كۆزنىگە داۋا - تۇتىيا.
قەدىم ئالتۇن يولى ۋە يېپەك يولى
شۇ تۇپراق مېھرىدىن بولغانتى بىنا.
شۇ تۇپراق پۇتكۈزگەن قانچە قەسىرنى،
نە قەسىر، تاغلارنى كەلگەن كۆتۈرۈپ.
بېشىدىن ئۆتكۈزدى مىڭلاپ ئەسىرنى،
تارىخنى سىلجىتىپ، بەزەن چۆكۈرۈپ.

ئۇنىڭدىن ئۇنەر نان، مېھرىگىيالار،
بۇ ئادەم تەرىسالىك ئۇنۇددىغان يەر.
ئۇنىڭدا بال ھىدى، قېمىز ھىدى بار،
گۈھەرگە ئايلىنار تامچىلىغان تەر.
چىمەنلەر ياپىدۇ ئۇستىگە گىلەم،
بۇ تۇپراق گۈللەر ۋە قۇشلار ماكانى.
قوشاقلار توقۇيدۇ شاقىراتمىلار،
ئالەمگە داڭلىقتۇر ئۇسۇل، مۇقامى.
ئاھۇلار لەۋ قويسا زۇمرەت گىياغا،
بۇركۈتلەر ئۇۋدىلار ئىگىز قىيادا.
تۈلكىلەر ھىدىنى ھىدلىسا يولۋاس،
كۆيلىنەر باتۇرلۇق قېرى دەريادا.
تۇپراقتا تىزلىنىپ، قاتلىنىپ مەڭگۈ
چوققىلار سۆزلەيدۇ ئىشقىنى گويا.
تۇپراقتا ياقسا ئاي كەچتە مەڭزىنى،
تاڭدا كۈن چاچ تاراپ چاچىدۇ زىيا.
شۇ يەردە ياشلىغىم باشلانغان ئىدى
ھاياجان سىردىشى چاتقال قىياقلار؛
شىرىن دەم تەمىنى تاپتىم شۇ يەردە،
گۈۋاھى قولۇاقلار، خىلۋەت قىرغاقلار.
شۇ يەردە ئۇچراتسام دەسلەپكى جەڭنى،
چوڭقۇر ھاڭ، تىك داۋان بولغانتى مەيدان.
شۇ يەردە مۇشكۈلنى يەڭگەنتى چىدام،
ھاياتىم بايرىغى بولغاچقا ۋىجدان.
شۇ يەردە قاينايدۇ ھايات ھىسلىرى،
شۇ ھىسلار ئۇگەتكەن ماڭا ناخشىنى.
ناخشىچى خەلقنىڭ خەيرىخاھلىغى

كۈچ بېرەر قەلبىمگە سەھەر - ئاخشىمى،
شۇ يەردە دولقۇنلار چىللار سەپەرگە،
تاڭ ئەنە كۆتەردى كۈننى ئۇپۇققا.
گۈرۈلدە، جەڭ ئوتى،
شولاڭدا مەڭگۈ
پۈركەي شۇ تۈپراقنى رەڭدار يوپۇققا...
توپنى ئوچۇملاپ سۆيۈپ كېتسەن،
زىمىنىڭ تىنىغى كىرەر قولاققا.
شۇ توپا باي سۆيگۈ، ئارزۇ، ئۈمتكە
ئۇرۇلار ئانامنىڭ ھىدى دىماققا.
كېلەركەن، كېتەركەن شۇ جايغا يىللار،
كەتكەندە چىدارکەن ئەجەپ پىراققا.
مەن كەلدىم،
كەتمىدىم،
كەتمەيمەن ئەبەت،
ئۆلگەندە باش قويماي ئانا تۈپراققا.

1981 - يىل، 31 — نويابىر.

ئوسمانجان ساۋۇت 1945 - يىلى ماناس ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1966 - يىلى شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ تىل - ئەدەبىيات فاكولتېتىنى پۈتتۈرگەن. ھازىر ساۋەن ناھىيىلىك 1 - ئوتتۇرا مەكتەپ تىل - ئەدەبىيات ئوقۇتقۇچىسى، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

شائىرنىڭ تۇنجى شېئىرلىرى 1961 - يىلى جامائەتچىلىك بىلەن يۈز كۆرۈشكەن. 1984 - يىلى ئۇنىڭ تۇنجى شېئىرلار توپلىمى «ئالمىدەك يۈرەكتە ئالەمچە سۆيگۈ» نەشر قىلىندى.

سۈزۈك قەتىرلەر

ئالتۇن بۇلاق

جانان قىرغاقلارغا ئۇرۇلار كۆمۈش
سۇ ئاقسا ئاھۇ كۆز ئالتۇن بۇلاقتىن.
قەتىرلەر ئېقىنى ياكراتقان ناۋا
بەھرىمنى ئاچىدۇ كەتمەي قۇلاقتىن.

قىياقلار بەرگىگە بەخش ئېتەر جۇلا،
زىلال سۇ مەۋجىگە لىپمۇ - لىپ چەشمە.
ئاھ! بۇلاق سۇلىرى، ئاقە، سېنىڭدىن
مايىسلار ۋەسلىدە نازۇ - كەرەشمە.

ئوچۇملاپ ئىچىمەن قانماستىن زىنھار،
تومۇردا نۇر ئاقار، كۆن ئاقار شۇ ئان.
لاچىندەك قاناتلىق سەزدىم ئۆزەمنى،
كۆزلىرىم ئورنىدا يانىدۇ چولپان.

نەقەدەر خىسلەتلىك، مۇقەددەس سۇ بۇ،
قايتقاندەك بولدى ئۇ ئون توققۇز يېشىم.
ئىچتىمۇ بىر ئوچۇم (مۇھەببەت بەلكى؟)
گويا كى ئاسمانغا تاقاشتى بېشىم.

ئاھ! بۇلاق سۇلىرى، ئابىھاياتسەن،
سەن بىلەن ياشىنايدۇ يۇرىگىم مېنىڭ.
سۈت بەرگەن، قۇت بەرگەن ئوغۇل - قىزىڭغا
ئانا يەر — بۇلاق ئۇ كۆكسىڭدۇر سېنىڭ.

يۇرتۇم تېڭى

قەلبىمدە كۈلۈپ ياتقان ئارمىنىمدەك
چىرايلىق نۇرلۇق تاڭلار ئاتقىنىدا؛
باغدىكى قىزىلگۈلنەر تەرىپىنى
بۇلبۇللار قوشىغىغا قاتقىنىدا؛
سالام دەپ ئىشىك ئېچىپ كۆكتە قۇياش

ئالەمگە جىلۋە قىلىپ باققىنىدا؛
سايىلىق مەللەردە ئويناق ئېقىن
يالتىراپ ئالتۇن بولۇپ ئاققىنىدا؛
تاڭ ئىشقى يۈرىگىمگە ئوت قويۇدۇ،
قوللۇق دەپ تاڭغا شۇ چاغ تېڭىنىمەن.
بارمىدۇ شۇ تاڭدىنمۇ چىرايلىق دەم؟!
(تېپىپ كۆر، تاڭ ھۆسنىدىن قېنى ئۈمەن؟)
قارايمەن زوقۇم بىلەن شۇ تاڭدا مەن
گۈللەرگە، پۈرەكلەرگە، قىياقلارغا.
تاڭ قېلىپ، شات ئۆتۈمەن ھويلىلاردىن،
ئايمىدۇ، كۈنمىدۇ دەپ سىياقلارغا...
ئۇچرايدۇ شۇندا ماڭا يۈرتداشلىرىم،
ئۆتۈمىز شۇنداق ئوبدان سالاملىشىپ.
ئۇچرىسا، بۇۋا دەيمەن ئاقساقاللار،
بىلدۈرۈپ ھۆرمىتىمنى، ئەھۋاللىشىپ.
ئۇچرايدۇ ساۋاقدىشىم، قۇرداشلىرىم،
شۇ ھامان ھەزىل - چاقچاق باشلىنىدۇ.
مېھرىمىز قوزغىتىدىن يايرايدۇ جان،
دىللاردا گويا دېگىز چايقىلىدۇ...
ئۇچرايدۇ شاگىرتلىرىم، ياش يوپۇماق،
يۈزىدە غۇنچىلەرنىڭ كۈلكىسى بار.
سالام دەپ باش ئېگىدۇ، يۈرىگىدە
قەدىردان ئۇستازىغا سۆيگۈسى بار...
خوشالمەن يۈرتداشلاردىن، يۈرتۇم ماڭا
غۇرۇر ۋە خوشاللىقنى تامام بەرگەن.
ئېيتقىنا، قانداق ياخشى دىدارلىشىش؟!
ئېيتقىنا، قانداق ياخشى سالام بەرگەن!

هەر كۈنى ئۆتسەممۇ مەن كوچىلاردىن،
ماڭا ھەم، يۇرتۇمغا ھەم ھەر كۈن يېڭى؛
يالجىغاي! ماڭا ئەزىز، ساڭا ئەزىز
يۇرتداشلار ۋە ئۇلارنىڭ ئالتۇن تېڭى.

توزاڭ قەسىدىسى

(بىر مۇھاجىرنىڭ چەتئەلگە چىققان ناخشىچىمىزغا ئېيتقانلىرى)

قاقما، باغرىم، قېرىندىشىم، ئۇستۇڭنى،
توزمىسۇن يۇرتتىن كەلگەن توزاڭلار.
ئۇنى سۈرەي كۆزلىرىمگە، سۆيەيمەن،
مەن ئاداشقان، تېنەپ قالغان قوزاڭلار.

قاقما، باغرىم، قېرىندىشىم، ئۇستۇڭنى،
قۇنسۇن ئۇلار ئۇستۇمگە، ياق، قەلبىمگە.
ئانا يەرنىڭ زەررىسىدۇر ئۇ توزاڭ،
نۇر بولغۇچى مەن ئايرىلغان بەختىمگە.

قاقما، باغرىم، قېرىندىشىم، ئۇستۇڭنى،
پۇراپ ئالاي باغلىرىمنىڭ ھىدىنى.
ئىپار چېچەك، ئىپار غۇنچە، ئىپار گۈل
يۇيۇۋەتسۇن دىلدىن ھىجران دېگىنى.

قاقما، باغرىم، قېرىندىشىم، ئۇستۇڭنى،
ئۇ زەررىلەر تەۋرۈكتۇر مۇقەددەس.
مەن كۆرۈمەن تيانشاننى ئۇنىڭدىن،
كۆمۈش چاچلىق، مەغرۇر ئۇلۇغ زەبەردەس.

قاقما، باغرىم، قېرىندىشىم، ئۇستۇڭنى،
مەن ئۇنىڭدىن شاھ مۇقاملار ئاڭلايمەن.
شاۋقۇن سالار دەريالىرىم، زەر قىرغاق،
خىيالىمدا دەريالارغا قارايمەن...

قاقما، باغرىم، قېرىندىشىم، ئۇستۇڭنى،
ئۇ ۋەتەنىنىڭ تۇپراقىدۇر تۇتىيا.
يۇرىگىمگە تاشلاپ ھىجران ئىزىنى
يارا سالغان ئۇندا ئۆسكەن ھەر گىيا.

ئىنسان پەقەت ئۇچ نانغىلا تويارکەن،
تويارکەنۇ، نان غېمىنى قويارکەن.
غاپىللىقتىن ئۆچسە ئەقىل شاملىرى،
ئۆز كۆزىنى ئۆزى جەزمەن ئويارکەن...

بۇلبۇل سۆيەر ئىكەن قىزىلگۈللەرنى،
بولسىمۇ گەر غوللىرىدا تىكىنى.
بولالمىدىم بىر قوشكىزەك، ۋاي ئىسىت،
تاغلار كېلىپ باسسىمۇ گەر ئاز مېنى.

قاقما، باغرىم، قېرىندىشىم، ئۇستۇڭنى،
ئۇ زەررىلەر سەرخىل شولا چېچىشتا.
بىر زەررىگە تەسەددۇقتۇر مىڭ ھايات،
قىيالمايمەن ئۇنى ھەرگىز قېقىشقا!

قاقما، باغرىم، قېرىندىشىم، ئۇستۇڭنى،
توزىمىسۇن يۇرتتىن كەلگەن توزاڭلار.

ئۇنى سۈرەي كۆزلىرىڭگە، سۆيەيمەن،
مەن تېنىڭەن ئۆز كىشىلار، قوزاقلار...

1982 - يىل، مارت.

ھىلال ئاي

ئاسماندا ئۇزۇدۇ نازۇك ھىلال ئاي،
قارايدۇ زوقلىنىپ ھىلال ئاي قىزىم.
سۆيۈنۈش چايقىلار (سۈتتەك قەلبىدە)
چايقىلار رىياسىز بىر ھىس، بىر سېزىم.

موندىلاق قەلبىنى سوزۇپ ئاسمانغا
«ئاي چىقتى، ئەنە ئاي» — دەيدۇ ئېتىلىپ.
ئەپتىدە ھىلال ئاي سەبىلىگى بار،
قىزىلگۈل ئۇ گويا تۇرغان ئېچىلىپ.

لىپ قىلىپ كۆڭلۈمدىن كەچتى شۇ مەھەل
سىنايچۇ زېھنىنى دىگەن بىر خىيال.
سوئالىم ھىلال ئاي ھەققىدە ئىدى،
تۆكسىدى قىزىمنىڭ تىلى شېرىن - بال.

— نىمىگە ئوخشايدۇ؟ — دىدىم، — ھىلال ئاي —
نۇر تۆككەن ئورمان، باغ، دەشت، دالا، تاققا؟
دىدى ئۇ: «ئوخشايدۇ سىز بۇگۈن سەھەر
ھارام شاخ چاتقان ئاشۇ ئوغاققا!»

— يەنىچۇ، — دىدىم مەن، كېلىپ مەسلىگىم،
(تاپقان سۆز يېقىلماس ھەرنە چىرماققا!)

دىدى ئۇ: «ئوخشايدۇ تېخى بۇرناكۇن،
مەن ۋە سىز ئېلىۋەتكەن ئاشۇ تىرناققا!»

ئاسماندا ئۇزۇدۇ نازۇك ھىلال ئاي،
قارايدۇ زوقلىنىپ ــ ھىلال ئاي قىزىم.
ئۇچىمىز قارايمىز بىر - بىرىمىزگە،
قەلبىلەردە ئاجايىپ يالقۇنلۇق سېزىم.

قېنى ئېچىكەن مىنۇتلار...

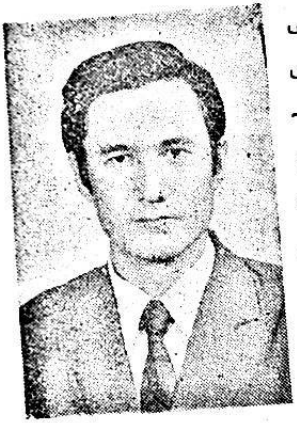
قېنى قۇيدۇڭ، قېنىمزدا
كۆردۈم گويا چېھرىڭنى.
دىل يورۇدى قېنىمز دەپ،
قۇيدۇڭمىكىن مېھرىڭنى.

يىلتا يىگەن ئوت - چۆپلەر
ئاتەشمىدۇ؟ ئوتمىدۇ؟
قېنىمز تۇتتى يۈرەكنى،
ئاڭا شىپا يوقمىدۇ؟

قېنىمز قۇيدۇڭ، قېنىمزدا
كۆردۈم ئاينى، يۇلتۇزنى.
قېنىمز بىلەن يۇتتۇم مەن
قېشى قارا قۇندۇزنى.

قېنىمز قۇيغان قېنىمز قىز،
كۈنۈم ئۆتەر سېنى ئىزلەپ.
كۆرسەم سېنى جىمەل قىپ
قول سۇنارمەن قېنىمز دەپ...

1983 - يىل، ئاۋغۇست.

ئەبەيدۇللا ئىبراھىم 1950 - يىلى چىرىيە ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1976 - يىلى شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ ئەدەبىيات فاكۇلتېتىنى پۈتتۈرگەن. ھازىر جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى، «شىنجاڭ ياشلىرى» ژورنىلىنىڭ باش مۇھەررىرى.

شائىرنىڭ تۇنجى شېئىرى 1962 - يىلى «خوتەن گېزىتى» سەھىپىلىرىدە ئېلان قىلىنغان. ئۇنىڭ «كۆكلەم»، «يۇلغۇن چېچىگى»، «ھەسەن ۋە ھۈسەن» قاتارلىق شېئىر ۋە داستانلار توپلاملىرى، «سىرلىق كارۋان» ناملىق كىنو سىنارىيىسى بار. «مېھمان» قاتارلىق بىر قانچە ھېكايىلىرى بار.

غەزەل ۋە مۇخەممەسلەر

قەشقەردە كەچ

ئەمەستۇر لاپ، دىسەم قەشقەر سەيرىنىڭ مۇنبىرى كەچتە،
گۈزەل ھۆسنى شەپەق رەڭلىك شەرقنىڭ بىر گۈلى كەچتە.

بادام دوپپا، چىمەن دوپپا، ئاقار يولدا تۇمەن دوپپا،
ياقار ھەركىم لەۋنگە لەۋ سائادەت دىلبىرى كەچتە.

سادا بەرسە راۋاپ تارى قىلۇر بۇلبۇل غەزەلخانلىق،
بەلەن سازەندە قەشقەرلىق يىگىتنىڭ ھەر بىرى كەچتە.

چېلىشتىن شان ياراتقان كۇن ئۇچۇن تىللاردا تەبرىكلەر،
ۋىسال كۆكىدە ئوينار شوخ مۇھەببەت كەپتىرى كەچتە.

ئىلىم ئىشقىدا كۆيگەنلەر ئىجات ئاتلىق جانان ئىستەر،
تولار ھىكمەت نۇرى بىرلە كۆكۈلنىڭ دەپتىرى كەچتە.

ئۆيى يوقمۇ دىمە، رەستە بويىدا بەزمە قۇرغاننى،
بەرەر سۇلتان ھوزۇرىنى ساماۋەر كەۋسىرى كەچتە.

ئەگەر شائىرى مەجنۇنسەن، كۆرۇپ كەت بۇ مۆجىزاتنى،
بۇ يەڭلىغ بىر بازار بولماس بۇ ئۆلكەم ھىچ يېرى كەچتە.

قەشقەر باغچىسى

ئەنە لەيلى، ئەنە ئەترە، مىسالى گۇل بازارى بۇ،
گۇزەللىكتە تېڭى يوق باغ، بەھىشتىڭ ئىنتىزارى بۇ.

سىماپتەك كۆل گويا باغۇەن ئەزىز مېھمانغا تۇتقان جام،
ھىدى خۇش بۇي، خىيابانلىق، ھوزۇرى جان ئارامى بۇ.

ئېرىق بويىدا مەجنۇنتال، سۇنىڭ ئەكسىدە جۇپ شولا،
سەير ئەتمەكنى ئىستەر كىم، ئىسىل مەنزىل قارارى بۇ.

شېكەر شەنبە ساماداﺍ ئەل، ئاۋات يەكشەنبە ھەر ئان كۆي،
نە كۆيكى، دىلنى مەپتۇن ئەيلىگەن بۇلبۇل ئاۋازى بۇ.

قېنىق كۆك چاي خۇمارى دىل، شىرىن سۆھبەت كۆڭۈل مەيلى،
ساتار بىرلە مۇقام تەشنا يۈرەك ئاشناسى — يارى بۇ.

ئاشۇ گۈلشەندە مەشرەپتە بەھاجەتتۇر تەكەللۇپمۇ،
كىمكى كەلسە تۆردىن جاي ئالۇرلەر، ئۆز دىيارى بۇ.

ھەۋەس قىلساك، ياران، قەشقەر بېغىنى بىر تاۋاپ ئەتكىن،
بەخت جامىدا مەي يۇتقان ئازات ئەلنىڭ باھارى بۇ.

قەشقەر ئۇسسۇلىغا

ھۇنەرۋەنگە پىرى ئۇستاز، قولى گۈل ئەي چېۋەر، ئۇستا،
ئايانداۋۇر شۆھرىتىڭ ئەھلى جاھانغا شۇ قەدەر، ئۇستا.

سىنبىك بىرلە ئاتالغاندۇر ھۇنەرلەر قىبلىسى قەشقەر،
سىگىردىڭ ئەل - ۋەتەن نامى يولىدا قانۇ - تەر، ئۇستا.

ھۇنەر بابىدا ھەيراندۇر يېتۈك ئەقلىڭگە ئەپلاتۇن،
قارا مىس ئايلىنار زەرگە قولۇڭ تەگسە ئېگەر، ئۇستا.

ياسايسەنكى، ياغاچتىن گۈل تىزىپ ھەر تۈرلى ساز - ئەسۋاپ،
نە سازكى، كىم ئىشتىكەي بىر ناۋا، «بۇلبۇلمۇ» دەر، ئۇستا.

چىمەن دوپپاڭ چىمەنزارى بەرەر جەننەتكە ئەندازنى،
نە ئەنداز، پەردازى جەننەت گۈلىدىن بىنەزەر، ئۇستا.

بەغدىنىڭ لالىسىدەك ئۇز چىچەك-ئۇسخە نەپىس مونچاق،
نە مونچاق، چېھرىدە قىزىنىڭ جۇلاسى نۇر ــ ھۆكەر، ئۇستا.

بېرىپ ھىكمەت سۆيىدە دەم سوقارسەنكى قۇرۇچتىن تىغ،
نە تىغكى، سۆلتى ئەرگە سىنىگدىن يادىكار، ئۇستا.

ئۆتەر يىللار، لېكىن ئەجرىڭ بۇيۇك سەنئەتكە شاھىتتۇر،
نە شاھىت، شاھىدى تارىخ، يەنە تاپ شان ـ زەپەر، ئۇستا.

1979 - يىل، سىنتەبىر، قەشقەر.

مۇقام ھەققىدە مۇخەممەس

نەغمىنىڭ تىلسىز مۆجىزىنىڭ ئاۋازى ئىنسان
روھىغا مەنىۋى ئوت تۇتاشتۇرغۇچى ئامىلدۇر.

ــ «تارىخىي مۇسىقىيۇن» دا ئەبۇ نەسىر فارابىنىڭ «رسالەئى
مۇغەننىيۇن» ناملىق كىتابىدىن كەلتۈرۈلگەن نەقىل

ئايا ساقى، شاراپ تۇت، بىل بۇ دەم ئىلھام ماڭا ئۇلپەت،
نە ئىلھام، بىر زىبا گۈلئۇز مېنىڭ بىرلە قىلۇر ئىشرەت،
نە ئىشرەت، ئىشرەتى نەزمەم قۇرىغا گۈل تىزار رەت ـ رەت،
ئايان بولسۇن كۆيۈمدە كۆي ئاتاسى بىر بۇيۇك سەنئەت،
شاراپ تۇت، ياق، مۇقامىڭ چال، چېلىپ دوستۇڭغا بەر رىغبەت.

تۇغۇلسام ئۆي ئىكەن نامرات، ئوقەت چاغلىق، بىسات ھەم ئاز،
لېكىن كۆردۈمكى، تۆر تامدا نەقىشلىق داپ بىلەن جۇپ ساز،
قاچانكى مەن سوراپ قالدىم: پەقىرگە بۇ نىمە پەرداز؟
ئاتام ئېيتتى: ئۇنى چالساق، قوساق ئاچ گەر، لېكىن مۇڭ ئاز،
شۇ ئان سايراتتى تەمبۇرنى، ماڭا كۆرسەتتى بىر ھىكمەت.

يۇرەك - باغرىم ئېزىلىۋەستى تۇمەن بازغانۇ - سەندەلدە،
كى بولدى شۇ مۇقامنىڭ مەرغۇلى بىر مۇڭنى بەرگەندە،
ۋە سەزدىم شۇ مۇقام ئەۋجى بىلەن پەرھات كۆچى تەندە،
غېمىم يوقتى ماداردىن تاغلىنى مىڭ پارە ئەتكەندە،
نە تاغ، ئەھلى مۇقامغا ئەيلىدىم تاغدىن ئىگىز ھۆرمەت.

ھالا شۇندىن بېرى دىلىمدىكى - سەنەم خەندىگە (ئىشىم) يوق،
نىگارىمكى مۇقام، ئۆزگە نىگاردىن ھېچ تامايىم يوق،
نىگاركى مېھرى يالقۇنلۇق، ئۇنىڭسىز دىل ئارامىم يوق،
ئۇنى سۆيگەن كەبى سۆيگەن يەنە بىر خۇش ناۋايىم يوق،
ئەگەر تەشنا بىتاپتۇرمەن، مۇقامدۇر نەق شىپا - شەرۋەت.

سىگاھ ئويغاتسا ھەر تاڭدا، يېشىل قىرغاقنى سەيىل ئەتسەم،
سېغىندىم چىن گۈزەللىكنى مۇقامى چەببىيات چەكسەم،
چىلىپ مەن چارگاھ، دەيمەن ئەجەمدىن ئۇز ئانا ئۆلكەم،
يېپىشقايمەن مۇشاۋرەك ۋەجدىن چىنلىققا مۇستەھكەم،
كى ئېيتىسام پەنجىگاھ، يۇكسەك تۇيۇلدى بۇ ئەجىر - مېھنەت.

كى ئۆزھال — ھالى مەزلۇمنىڭ، نە مەزلۇم بولمىسۇن غەمنىڭ؟
ئازاتلىق دەپ ئازاپ چەككەن بوۋام دادى مۇقامى راك،
بايات — باتۇر جەمەتىمنىڭ تېگىنى ئەسلىتۇر ھەر ۋاق،
جۇدالىقتا ئۇشاقتىن ھەر جۇنۇن دەرمان ئالۇر ئانداق،
ناۋانىڭ قۇدرىتى نەمجانىنمۇ ئەيلەر باھادىر - مەرت.

تەكەللۇپ بىرلە جەننەتتە قىلۇرمەن گەر غەزەلخانلىق،
تاپار مەندىن مۇراتقا ھۆرىلەر ھاسىلى ئىمكانلىق،
نە ھۆر، چالسام تىرىكلەر جىسمىدىن قاچقاي پەرىشانلىق،
تۆپىكەر ئوردىسى ئىچرە مېھنىڭدۇر تەختى سۇلتانلىق،
قازاندىم شۇل سەۋەپ دىلكەش بولۇپ سەنئەتتە خوپ شۆھرەت.

جاهان سەئىەت كۆڭدە ئەل مۇقامنى ماهى چولپان دەر،
چىمەنبدە شەرقنىڭ بۇ كەبى چولپان تۇغۇلغان دەر،
كى بىلمەسلەر سورار — بۇ يۇرت نىچۇن داڭدار ئاتالغان دەر،
بىلەر كىم: ھەر گىيا، ھەر جان ئۇسۇل، كۆيدىن يارالغان دەر،
شۇبۇ نام بىرلە ئالەمگە تونۇلدى بۇ ۋەتەن جەننەت.

ئىجات شۇڭقارى نەسلىمنى نىچۇن مەن ئىپتىخار بىلمەي؟
مېنى چوڭ قىلدى شۇ ئەجدات مۇقام بىرلە ئېتىپ ئەللەي،
ئۇ تۇتقان ساز - تەۋەررۇكنى نىچۇن بىر ياخشى يار بىلمەي؟
ئۇنى جان بىرلە قوغداشنى نىچۇن ئەھدۇ - قارار بىلمەي؟
نومۇسچان ھەر مىراسخور تاجىدا بۇ دۇركى بىر زىننەت.

سورالسا گەر مىراسخور تۆھپىسى مەنكى ھامان پەستە،
ئۇمتكە ھىچ جاۋابىم بولمىدى ئوتتۇزغا يەتمەستە،
قۇرۇق گەپتىن ئۇزۇپ قول، ئىش قىلاي دەپ گۆرگە كەتمەستە،
ئايان قىلدىم ئىرادەم گال قەلبىمم بىرلە مىڭ تەستە،
بولۇر ئارزۇ شىرىن قانچە، لېكىن كۆلمەيدۇ بى مېھنەت!

1980 - يىل مايى، ئۇرۇمچى.

مۇھەممەت شاۋۇدۇن 1942- يىلى كۇچاردا تۇغۇلغان. 1960- يىلى شىنجاڭ پىداگوگىكا ئىنستىتۇتىنىڭ تىل - ئەدەبىيات فاكولتېتىنى پۈتتۈرگەن.

شائىر ئەدەبىيات سېپىگە 1958 - يىلى قەدەم قويغان. 1981 - يىلى ئۇنىڭ تۇنجى شېئىرلار توپلىمى «يۇرەك ناخشىلىرى» نەشر قىلىندى. ئۇنىڭ يەنە خەنزۇ تىلىدىن تەرجىمە قىلغان «ئون يىلغا مەدھىيە»، «شىشادىكى جەڭ» قاتارلىق تەرجىمە ئەسەرلىرىمۇ بار.

ئۇ ھازىر جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبەسىنىڭ ئەزاسى، «شىنخاڭ گېزىتى» ئۇيغۇر بۆلۈمىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى.

شېئىرلار

تەرىقلايدۇ دەرىزە

1

ئاتا ئەسنەپ كارۋاتقا
قىڭغايدى - دە، بولدى جىم.
ئۇچۇرۇلدى تېلېۋىزور،
دەپ قېلىشتى بالىلار «ئىم».

ئايىغىدا يۈمشاق كەش،
ئانا ماڭار شىپىرلاپ.
باللىرىنى ئۇخلاشقا
دەۋەت قىلار پىچىرلاپ.

كىردى باللار يوتقانغا،
تېنىچلاندى ئۆي ئىچى.
كېلەر پەقەت سائەتنىڭ
چىكىلدىغان تىۋىشى.

تىرىقلىدى دەرىزە،
ئانا چۆچۈپ بولدى لال.
تۇرۇپ قالدى خۇيلىنىپ
كىتاپخان، بۇ نىمە ھال؟

ئانا ئويلار بۇگۈنمۇ،
يوقمۇ ئاڭا ئارامليق؟
چىدامدۇ ئۇ مۇشۇنداق
بولۇۋەرسە داۋاملىق؟

كېچىمۇ كۆپ ۋاقتىنى
ئۆتكەزدى ئۇ «جەڭ» بىلەن.
قايتىپ كەلدى، بىچارە،
ھاسراپ تۇن تەڭ بىلەن.

دوختۇرغىمۇ جان كېرەك،
چۈشەنمەمدۇ خەق بۇنى؟

(تۇتتى شۇ دەم ئائىنىڭ
تېخىمۇ بەك جۇدۇنى.)

ــ تويۇپ كەتتىم ئەجەپمۇ، ــ
دىدى غۇڭشۇپ ئىچىدە، ــ
كىمدۇ چەككەن دەرىزە
ھۈگۈن يەنە كېچىدە؟

تىڭشىۋىدى زەڭ قويۇپ،
ئەمەس ئىكەن ھېچ كىشى.
(تىرىقلىغان ئەسلىدە
ئىدى يامغۇر تىۋىشى.)

پۈتتى كۆڭۈل تەشۋىشى،
ئۆچتى چىراق، ياتتى ئۇ.
خىيال سۈرۈپ بىر شىرىن
ناز ئۇيقۇغا پاتتى ئۇ.

2

تىرىقلىدى دەرىزە
ئارقا ـ ئارقىدىن چېكىلىپ.
سەگەك دوختۇر ئويغىنىپ،
قوپتى ئەسنەپ كېرىلىپ.

چىقتى ئىشىك ئالدىغا
يېپىنچاقلاپ چاپانىنى.

كۆردى تۇرغان تەلمۇرۈپ
بىر ناتونۇش دىخاننى.

ئېيتتى دىخان ئاڭا ھال،
(شۇنچە ئەنسىز ئاۋازى.)
كەلدى دوختۇر ئالدىغا
بىر كېسەلنىڭ ئازاۋى.

دوختۇر جابدۇنۇپ ئۆيدىن
چىقتى مېڭىپ ئاۋايلاپ.
ياپتى ئاستا ئىشىكنى
كەتمىسۇن دەپ تاراقلاپ.

* *

تىرىقلايدۇ دەرىزە،
تېڭىپ يامغۇر تامچىسى.
ئانا ياتار ئۇيقۇدا،
ياندا ئىككى بالىسى...

1984 - يىل، 18 - ئىيۇن.

تەۋرىنىدۇ بۆشۈكتە بوۋاق

دەرىزىدىن چۈشەر ئاي نۇرى،
ئۆڭۈ ئىچىدە ئۇيقۇ تىنغى.
تەۋرىنىدۇ بۆشۈكتە بوۋاق،
زەپ چىرايلىق ئۇنىڭ زىنغى.

ئانا كۆزى يۇمۇلدى هېلى،
قولى يەنە بۆشۈكتە بىراق.
رام تۆۋدە ئالما ياپرىغى
پىچىرلىشار يېقىشىپ قۇلاق.

ئانا قولى چۈشتى سېرىلىپ،
يۇمۇلغاندا كۆزلىرى مەھكەم.
يېنىدىكى تۇمارلىق بۆشۈك
غىچىرلاشتىن توختىدى شۇ دەم.

«چىر» قىلدى ـ دە، ئويغاندى بوۋاق،
گانا شۇئان ئاچتى كۆزىنى.
شۇدەم شىرىن ئۇيقۇنى ئەمەس
ئۇنتۇدى هەم بەلكى ئۆزىنى...

* *

دەرىزىدىن چۈشەر ئاي نۇرى،
ئۆي ئىچىدە ئۇيقۇ تىنىغى.
تەۋرىنىدۇ بۆشۈكتە بوۋاق،
زەپ چىرايلىق ئۇنىڭ زىنىغى.

يىل ۋە قەھرىمان

قەھرىمانلارغا ئېچىپ يىل كەڭ قويۇن،
بېرىدۇ ئۆز قوينىدىن هەردەم ئورۇن.
كۆتكۈزۈپ قويماي قەرەلى، رېتىنى
خوش بولۇپ قارشى ئالار كەلسە بۇرۇن.

نەچچە باتۇر چاپتۇرۇپ جەڭ ئېتىنى
يىلنى قاتلاپ، بۇزدى يىلنىڭ رېتىنى.
بەيگىدە ماڭسا ئوزۇپ كىم شۇنچە تېز
بەردى يىللار خۇش بولۇپ يول خېتىنى.

شۇڭا بارغانچە كۆپەيدى قەھرىمان،
كەلدى يىللارغا ئۇلاردىن شۇنچە شان.

1984 - يىل، يانۋار.

ئابدۇرۇسۇل ئۆمەر 1941 - يىلى ئاتۇش ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1959 - يىلى شىنجاڭ پىداگوگىكا ئىنستىتۇتىنىڭ تىل - ئەدەبىيات فاكولتېتىنى پۈتتۈرگەن. ھازىر شىنجاڭ خەلق نەشرىياتىنىڭ ئۇيغۇر تەھرىر بۆلۈمىدە مۇھەررىر بولۇپ ئىشلەيدۇ. جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

شائىرنىڭ دەسلەپكى شېئىرلىرى 1956 - يىلىدىن باشلاپ ئېلان قىلىنغان. 1981 - يىلى ئۇنىڭ «ئۇمىت چېچەكلىرى» ناملىق شېئىرلار توپلىمى جامائەتچىلىك بىلەن يۈز كۆرۈشتى. ھازىر ئىككىنچى توپلىمىنى نەشرگە تەييارلىماقتا.

شائىرنىڭ يەنە «بازار نەرقى»، «ساتىراچنىڭ ھۈنىرى» قاتارلىق ئۇنغا يېقىن ھېكايىسى، بىرنەچچە ئەدەبىي ئوبروزلىرى ۋە خەنزۇچىدىن تەرجىمە قىلغان شېئىرلىرى بار.

ۋەتەن ئىشقى يۈرەكتە يالقۇن

گۈللەرگە باقسام

باغ ئارىلاپ گۈللەرگە باقسام،
قەلبىمدە كۈچ - مادار سېزىمەن.

گۈل دېگىزى ئۆركەشلىگەندە،
ئۇندا يەلكەن بولۇپ ئۈزمەن.

* *

ئۆتتى گۈلسىز قانچە باھار-ياز،
ھىجران ئوتى ئۆرتىدى دىلنى.
گۈل سىماسى بولدى ماڭا يار،
قاراڭغۇدا ئۇممىت چىرىغى.

چاك توزۇتۇپ بېغىمغا بىر چاغ،
بىر توپ مەلئۇن كەلدى ئولىشپ.
قىلدى رەڭدار گۈللەرنى پايخان،
گۈل بەرگىمۇ كەتتى سولىشپ.

ئۇلار دېدى: «زىننەتكە، گۈلگە،
ئوت ئاچىدۇ پۇرولېتارىيات...»
تۇڭا دېدىم ياقامنى تۇتۇپ،
گۈل-چىچەكسىز ئۆتەمدۇ ھايات؟!

لەنەت ئوقۇپ ئېغۇاچىلارغا
قالدىم شۇ چاغ ھەسرەتكە چۆكۈپ.
قانچە باھار ئۆتتى ئاشۇنداق،
گۈلسىز باقتا دەردىمنى تۆكۈپ.

.....

بۈگۈن مانا ئېلىمدە باھار،
بېغىمدىمۇ رەڭمۇ-رەڭ گۈللەر.

تا ئەبەتكە كەلمەسكە كەتتى،
ئاشۇ ئېغىر، قايغۇلۇق كۈنلەر.

گۈلسىز ئۈمۈر — گىياسىز تۈپراق،
گۈل جىلۋىسى بۇلبۇلغا قانات.
يۈرۈشلەردە گۈللەرنى قىسىپ،
زوق ئالدۇ پۈرولېتارىيات.

يۇلتۇز بەلەن سۆھبەت

ئايدىك كېچە، تەبىئەت ئويغاق،
دەريا بويلاپ كېلەتتىم شۇدەم.
سادا كەلدى ياڭراپ پەلەكتىن،
باقسام يۇلتۇز كىرپىكلىرى نەم:

«ئازات يىگىت، مېنىڭ يۈرتۇمغا
ئېيتقىن نېچۈن باسمايسەن قەدەم.
ئاي ھۆسنىگە بوپسەن مۇپتىلا،
بۇ ھال ماڭا قىلماقتا ئەلەم.

ئايمۇ لالدۇر مېنىڭ ھۆسنۈمدىن،
ئىشەنمىسەڭ باققىن سەن كۆرۈپ.
كېچە-كۈندۈز ھىجران ئوتىدا،
كاۋاپ بولدى باغرىم ئۆرتىنىپ...»

مېنى چوڭقۇر خىيالغا سالدى،
ئاشۇ گۈزەل يۇلتۇزنىڭ سۆزى.

دىدىم: «پەقەت مۇشۇ ئەسىردە
ئاينى كۆردى قەلبىمنىڭ كۆزى.

مەن ئىنتىزار سېنى كۆرۈشكە
چەكمەكتىمەن دەردىڭدە پىراق.
قانات ياساپ يېتەلمەي ساڭا
مۇئەللەقتە قالدىم مەن بىراق.

بولسا سەندە ئەقىل، ئىرادە،
دىيارىمغا پەرۋاز قىلىپ باق.
ئىلىم ـ پەننىڭ لاچىنى بولساڭ
گۈللىرىمنى كۆكرىگىڭگە تاق.»

شۇ سۆز بىلەن چىمىرلاپ يۇلتۇز
كۆز يۇمدى ـ دە. نەگىدۇر مۆكتى.
يۇرىگىممۇ ئۇنىڭ ئىشقىدا
يېڭى بىر ئوت ــ پىراقتا چۆكتى.

پاتماس ئاي

ئاسمان پەردىسى نۇرلۇق تولۇنئاي،
ھۆسنىگە مەھلىيا جىمىكى ئادەم.
بىراق، تاڭ سۈبھىدە بولۇدۇ غايىپ،
ئۇنىڭدىن نۇر ئالار تۇندىلا ئالەم.

ۆەتىنىم بىر ئايكى قەلبىم كۆكىدە
كېچە ھەم كۈندۈزى تۇرار نۇر چېچىپ،
ۋۇجۇدۇم يالقۇنلاپ ئىشقى ئوتىدا
ياشايمەن مەھرىدىن شەرۋەتلەر ئېمىپ.

كۆمۈلمەس ھەقىقەت

تۇرۇلۇپ كەلدى - دە، بىر قارا بۇلۇت،
توسۇلۇپ ئاي يۈزى بولدى ئۇ غايىپ.
كەڭ دالا ھەسرەتتە، ئورمانلار جىمجىت،
دەريالار شاۋقۇنى مۇڭلۇق ئاجايىپ.

تەبىئەت كۈتمەكتە ۋاپادارىنى،
كۆزلىرىم ئاسماندا، مەنمۇ ئىنتىزار.
بىر شامال كەلدى - دە، بۇلۇتنى قوغلاپ،
ئاي چىقتى، باشقىدىن نۇرلاندى دىيار.

ھە، شۇنداق، بىر مەھەل توسسىمۇ بۇلۇت،
چىقىدۇ تولۇنئاي كۈلۈپ ئاقىۋەت.
شامالىلار بۇلۇتنى قوغلايدۇ ھامان،
كۆمۈلمەس ئەزەلدىن بۇ چىن ھەقىقەت.

1981 - يىل، ئاۋغۇست.

هاجی ئەخمەت 1942 - يىلى قەشقەردە تۇغۇلغان. 1960 - يىلى شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ تىل - ئەدەبىيات فاكولتېتىنى پۈتتۈرگەن. ئۇ، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى، «قەشقەر ئەدەبىياتى» ژورنىلىنىڭ مۇئاۋىن باش مۇھەررىرى.

شائىرنىڭ دەسلەپكى ئىجادى 1958 - يىلى باشلانغان ئىدى. يېقىنقى يىللاردىن بۇيان ئۇنىڭ «ۋىسال ئارزۇسى»، «ئۆچەس يۈلتۈزلار» ناملىق ئىككى شېئىرلار توپلىمى، «ئۇيغۇر شېئىرىيىتى توغرىسىدا»، «دېڭىز ئۇنچىلىرى» قاتارلىق پوپۇلىستىك ئەسەرلىرى، خەلق ئەدەبىياتىغا دائىر «نەسىردىن ئەپەندى لەتىپلىرى»، «سەلەي چاققان لەتىپلىرى»، «ئۇيغۇر خەلق مەسەللىرى» قاتارلىق ئەسەرلىرى كەڭ جامائەچىلىك بىلەن يۈز كۆ- رۈشتى. ئۇ ھازىر «قىيان» ناملىق ھېكايىلار توپلىمىنى نەشرگە تەييارلىماقتا.

پامىر ناخشىلىرى

زەرەپشان بويىدا

زەرەپشان،
زەرەپشان،

ئەي ئەزىم دەريا،
تۇرۇمەن قىرغاقتا ئىچىپ سۈيۈڭنى.
چۇلغىنىپ ئوي - پىكرىم شاۋقۇنۇڭ بىلەن،
تىڭشايمەن يېقىملىق، جۇشقۇن كۈيۈڭنى.

كەلدىم مەن بويۇڭغا، نەچچە رەت ئاڭلاپ
مويسىپىت چاللاردىن شۆھرەت - داڭقىڭنى.
ئالقىشلاپ سەن مېنى، ئاقتىڭ شاقراپ،
چىللىدىڭ ئۆزەڭگە، ئىچىپ باغرىڭنى.

چۆمۈلەر گويا كى سۇ پەرىسىدەك،
ئاق غازلار سۈيۈڭگە يېقىپ تۆشىنى.
جۆر بۇپ قىرغاقتا سۆزلەر تاغ تېرەك،
كېچە ناز ئۇيقۇدا كۆرگەن چۈشىنى.

ئەسىرلەر سىرىدىن ئېيتىپ كۈي - قوشاق،
يول سېلىپ يىراقتا ئاقسەن راۋان.
سۈيۈمنى ئىچسە كىم، دەيسەن گويا كى،
بېسىلار چاڭقىغى، قالمىغاي ئارمان.

تاغ، ئېدىر، يايلاقلار، چۆلمەر باغرىنى
پۈركەيسەن چىمەنگە، بېغىشلاپ هايات.
قېرىنداش تاجىكنىڭ ئۆمۈر كىتاۋى
پۈتۈلگەن داستانسەن — نۇرلۇق كىتابات

زەرەپشان،
زەرەپشان،
ئەي ئەزىم دەريا،

غۇلاچ ئات، مەنزىلگە، ئۆركەشلەپ راۋان.
كەلگۈسى ئىقبالىڭ، بەختىڭنى كۆيلەپ،
شاقىرا دولقۇنلاپ زامانىدىن - زامان!

يايلاق كېچىسى

يايلاق كېچىسى يۈردۈم تۇنده،
تەرك ئېتىپ ئۇيقۇمنى.
دولقۇنلاتتى گۈزەل ئالەم
ئوتلۇق يۈرەك تۇيغۇمنى.

جان بېغىشلار كائىناتقا
جۇشقۇن هايات دولقۇنى.
يالقۇنلايدۇ تاغ باغرىدا
چېچىلارنىڭ گۈلخنى.

قىزلار مەيىن قوشاق كۆيلەر،
نەي چېلىنار يىراقتا.
تاشتىن - تاشقا سەكرەپ شوخ سۇ،
ئۇرۇلۇدۇ قىرغاققا.

سان - ساناقسىز تۈك چىراقلار
جىسىرلايدۇ يۇلتۇزدەك.
نۇرغا چۆمگەن گۈزەل يايلاق
كېچىسىمۇ كۈندۈزدەك.

نۇرلۇق يەرگە تەلپۈنەر ئاي،
مەپتۇن بولغان بۇۋاقتەك.
ھەسسىياتىم دىلغا سىغماي،
تاشتى ئىلھام بۇلاقتەك.

تىزىلدى دىل دەپتىرىمگە
مىسرا - پىكىر ئۇنچىسى.
قەبىئەتنىڭ ئاشىغى مەن،
گۈزەللىكنىڭ كۈيچىسى.

1981 - يىل، ئاۋغۇست.

كارۋان سەپەردە

سۈزۈلدى كۆك، تۇمان تارقاپ، باھارنىڭ شوخ ساباسىدىن،
سۆيۈندى بەختىيار جانلار پېشىل كۆكلەم ھاۋاسىدىن.
تولۇپ گۈلگە ئېدىر - تاغلار، پۇراق چاچتى چىمەن باغلار،
قىزىپ كەتتى خوشال بەزمە گۈزەل بۇلبۇل ناۋاسىدىن.
كىشەنلەنگەن تۇمەن تۇلپار قانات قاقتى بولۇپ ئازات،
سېلىپ لەرزىگە ئالەمنى ئۇلۇغ تەۋرەش ساداسىدىن.
سەپەر ئۈستىدە چوڭ كارۋان، ھۈجۇم باشلاندى ئۆتكەلگە،
نىشانغا ئۆرلىدى قورقماي يىراق يولنىڭ جاپاسىدىن.
يېرىپ تاغ، باشلىساق ئەلگە بىلىم دەريا سىدىن كەۋسەر،
ۋەتەن گۈللەيدۇ مەرتلەرنىڭ ھالال ئەجرى، ۋاپاسىدىن.

چىمچەك

ئاچلىقۇر خۇشبۇي چېچىپ بىر مەررە ھەر يىلدا چىمچەك،
ئىشقى لەززەت تۇيغۇسىنى قوزغىتار دىلدا چىمچەك.

ياپ - يېشىل كىمخاپ لىباس كىيگەن تەبىئەت جانلىنىپ،
كەڭ دالا - قىردا چېچەك، تاغ ئۈستىدە، غولدا چېچەك.
زىلۋا تاللار بويتۇ چوكان بوينىغا مونچاق ئېسىپ،
زوقلىنىپ باقسام بېشىمدا، چامدىسام يولدا چېچەك.
تاڭ سەھەردە قايىنىدى ئىشى، كەچتە كۆكلەم سەيلىسى،
قىز - يىگىتلەر ئىشقىنى ئىزھار ئېتەر قولدا چېچەك.
مەنمۇ ئىلھام كانى بىلدىم گۈلباھار ئەييامىنى،
كۆيلىسەم تەرىپىنى داستان بولار تىلدا چېچەك.

1979 - يىل، نويابىر.

باھار

قىش كېتىپ، كۆكلەم قىزى باقتى جاھانغا ناز بىلەن،
ئاقتى سۈلار جۆر بولۇپ، قۇشلار كۈيىگە ساز بىلەن.
تال چوكان سۈمبۈل چېچىغا تاقتى مونچاقتىن بىزەك،
سايرىشىپ شوخ تۇرنىلار كەلدى ئۇچۇپ پەرۋاز بىلەن.
يايدى رەڭدار زىلچىسىنى جانلىنىپ تاغۇ - دالا،
تولدى باغرى ئىشى قىزىتقان ئەر - ئايال سەرۋاز بىلەن.
تۇيغا جابدۇنغان كېلىندەك ئۈز ياساندى تەبىئەت،
ۋەتىنىمنىڭ ھۆسنىدىن ئالغان يېڭى ئەنداز بىلەن.
گۈلباھار ئىلھامىدىن زوققا تولۇپ ئېيتتىم غەزەل،
تەنتەنە - شاۋقۇنغا تەڭكەش بوپ بەلەن ئاۋاز بىلەن.
تاغ سۈيىدەك جۇش ئۇرۇپ تاشماس نىمشقا شاتلىغىم،
يار بولۇپ سۈرسەم ئۆمۈر يۇرتۇمدا كۆكلەم ياز بىلەن.

چۆل ئويغاندى

1

ئەسرلەر سىرىنى باغرىغا بېسىپ
چۆل ئۇخلار غەپلەتتە،
قاغجىراپ سۇسىز؛
نە ئۇندا ئۇچار قۇش بار،
نە يېشىل گىيا ...
كۆرۈنمەس پەقەتلا ھاياتتىن بىر ئىز.
ۋە لېكىن گۈزەلدۇر شۇ مۇقەددەس يەر،
ھەر چەمدەم تۇپرىغى تۇتىيا، ئەزىز.
دەيسەنكى، مۇھەببەت ئىلكىدە باقسالا:
ئاق شايى پەردىگە ئورىلىپ گويا،
ئۇخلاپ ياتار ساھىپ جامال قىز...

2

جان بېرىپ شۇ چۆلگە باھار ھاۋاسى،
سۇبھىدەم جاراڭلىق ناخشا ساداسى:
تىراكتۇر كۆيىگە ئاقتى جۆر بولۇپ،
ئەسرلىك ئۇيقۇدىن كۆز ئېچىپ گۈزەل،
ئاھ! دىدى، بەختىيار ھەسقا چۈلغىنىپ.
تۇراتتى ئالدىدا ئاشىغى پەرھات
(ئاستىدا ئۇيناقلار كىشنەپ پولات ئات)
سۆيۈملۈك يارىغا ئېچىپ باغرىنى،
تەبەسسۇم ئىلكىدە باقتى تولغىنىپ.

1980 - يىل، ماي.

مىرزا ھىد كېرىمى 1939 - يىل 11 - ئايدا قەشقەردە تۇغۇلغان. 1958 - يىلى شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنى پۈتتۈرگەن. ھازىر قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتىدا مۇھەررىر بولۇپ ئىشلىمەكتە. ئۇ جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

مىرزاھىد كېرىمنىڭ شېئىرىي ئىجادىيىتى 1958 - يىلى باشلانغان. 1982 - يىلى «ئالتۇن ئاچقاچ» ناملىق شېئىرلار توپلىمى نەشر قىلىنىپ، بىر قىسىم شېئىرلىرى تالاپ كىرگۈزۈلگەن، يېقىندا ئۇنىڭ «قاناتلانغان تىلەك» ناملىق شېئىرلار توپلىمى نەشرگە بېرىلدى.

شىمالغا زىيارەت

گۈزەل تەلكە

تەلكىنىڭ بېلىگە يۆتكەلگەن تاشيول
پاقىراپ تۇرۇدۇ كۆموش لېنتىدەك.
مەي ئىچىپ ئېقىندىن سۈمبۈل چاچلىق غول،
ئېچىپتۇ كۆن تۆككەن زەرگە كەك ئىتەك.

قارىغايلىق چىمەنزار، يېشىل تاغ - داۋان،
كۆز چاناقلىرىمغا يازدى بىر داستان.
ھەر قانچە تەسۋىرلەن، سىزغان رەسسامدىن
گۈزەلكەن تەلكىنىڭ باغرى مىڭ چەندان.

سايرام

كۆۋجەپ ئۇرۇلۇپ يېشىل قىرغاقتا
تۇزار كەڭ دېڭىزدەك ئۆركەشلەپ سايرام.
چاچتى سۇ پەرىسى ئۇستۇمگە مارجان،
زۇمرەتتەك سۇيىگە چۇشكەندە شولام.

گويا بۇ سۇزۇك كۆل ئاسمان پارچىسى،
ئاق ئايدەك كېچىدە يۇلتۇز چاقنىغان.
گويا بۇ سۇزۇك كۆل جەننەت ھاۋزىسى،
بويىنى رەڭمۇ - رەڭ گۈللەر قاپلىغان.

نە ئاسمان پارچىسى، جەننەت ھاۋزىسى،
ئانىنىڭ كۆزى بۇ — ئوغلىغا باققان.
سەن قاراپ تۇرغاندا، ئەي ۋەتەن ئانا،
نېچۇن خىزمىتىڭگە پىدا قىلمايي جان!؟

كۆردۇم

كېلىپ باغرىڭغا، ئەي غۇلجا، پەزىلەت ئەھلىنى كۆردۇم،
ئېچىلغان ئىلمۇ - ئىرپاندىن گۈلۈڭنىڭ بەھرىنى كۆردۇم.
شېھىتلار قېنىغا رەڭداش كېيىپ دوپپا غۇرۇرلۇقتا،

گوچاڭدا يامرىغان سادىر بوۋامنىڭ لەسلىنى كۆردۈم.
ۋەتەننىڭ پەخرى ئەخمەتجان يۈرەك - باغرىن يېڭىپ ياتقان،
كۆمۈلگەن گۈل - چىچەكلەرگە تەۋەررۈك قەۋرىنى كۆردۈم.
جۇدۇن - چاپقۇنغا بوي بەرمەس، ياۋۇز دۈشمەنگە تىز پۈكمەس،
ئەزەلدىن قەھرىمان، بەردەس قەدىم يۇرت ۋەسلىنى كۆردۈم.
قۇلۇم كۆكسۈمدە ھۆرمەتتە سالام بەردىم تۈمەن مەرتكە،
تولۇپ - تاشقان مۇھەببەتتە قەبرىنداش قەلبىنى كۆردۈم.

قاش بويىدا

قاش بويىدا تۇرۇمەن
دولقۇن بىلەن مۇڭدىشىپ.
چاچار ماڭا مەرۋايىت،
سۇ پەرىسى ئويناشىپ.

كۆزۈم تويماي تەلمۈرەر
يېشىل ئوتلاق — يايلاققا.
قوي - قوزىلار مەرىشىپ،
يۈرگەن قۇلۇن - تايچاققا!

قوڭۇر موزاي يېپىشقان
سۈتكە تولغان يېلىنغا.
ئانا سىيىر پۇشۇلداپ
باقار زۇمرەت ئېقىنغا.

چۈشۈپ كۆكتىن ئاق بۇلۇت،
چىمەنلىككە قونۇپتۇ.

له ئاق بۇلۇت، بايقىسام
ئاق ئۆڭ نۇرغا تولۇپتۇ.

كۆپ - كۆك قارىغاي، ئاق قېيىن
يەلپۈنەتتى قىيادا.
شوخ - شوخ سايراپ بوز تورغاي
ئۇچۇپ يۈرەر جىرادا.

ئايغىر كىشنەپ تۇرۇدۇ
تاغ ئۈستىدە كۆزەتتە.
شۇ دەم بۇ ئۇز ۋادىنى
تارتىۋالدىم سۈرەتكە.

قېرىنداشىم قازاقىم،
يايلىغى بۇ ئاي دالا.
سۈيى كەۋسەر، تېشى زەر،
سۈت، قېمىزغا باي دالا.

قاش بويىدا يايرىدىم
بولۇپ ئۇچ كۈن مەن قوناق.①
تۈگىمەيدۇ تەرىپى
توقىغانغا مىڭ قوشاق.

1982 - يىل، ئۆكتەبىر.

ياشلىغىم تۈگىمەس داستان

ھەر كۈنى ئۈمىت بىلەن كۈنگە باقىمەن،
دەر قەلبىمگە: «بول ماھارەت پەيتىدە بىدار.

① قوناق — مېھمان.

قۇش بولغىن بۆره ئالار، تۈلكىنى باسار،
چۈجىنى ئېلىپ قاچار سا، بولما زىنھار.
سەن تەختى سۇلايمان ئەمەس ھاجەتمەن،
ئىنسانغا قانات يېپىپ، بولغىن بەختيار...»

چېقىلىپ بۇ ساداىدىن قانائەت كۆرسى،
مەن چاچراپ تۇرۇپ كەتسەم ئاينى كۆرۈمەن.
ئاز ئۇخلا، كۆپ ئۈگەن، ئىشلە، ھودۇقما!
دەپ بىردىن ساقلىمنى سىپاپ قويۇمەن.
تۇرلانغان كۆز ئالدىمدا تۇرار ياشلىغىم
غېرىپتەك كۆيۈپ سەنەم ۋەسلىگە يەتكەن.

بىر قەنە ھەمرا بولغان دىلدار قەلبىمىم،
ياشلىغىم سۈرىتىنى رەڭمۇ - رەڭ سىزار.
گاھ قاماق سېلىپ كۆرەر بوغدا كۆلىگە،
گاھ تارىم قۇملۇغدا ــ دەشتتە جەڭ قىلار.
مۇراتقا مىنىپ گاھى تۇرار خىيالچان،
گاھ، ھېيتكا گۈلزاردا گۈلدەستە تىزار...

ۋە لېكىن ئۆتتى ئاشۇ نادىر ياشلىغىم،
ھەچكىمۇ مېنى ئەمدى ياش دىمەس، ھەق راس.
تەر تۆكۈپ ھالاللاپ يەپ ئەلنىڭ تۇزىنى،
ئاقلادىم ئۆز بۇرچۇمنى تىرىشىپ خالاس.
بايلىغىم ــ كىتاپ، قەلەم، يامدىكى شۇ گۈل،
بالامغا تىللا ئەمەس قالار بۇ مىراس.

دوستلىرىم، پەزىلەتكە ئىگە ياشلىغىم،
كەتسىمۇ چىرايىمدىن، كۆڭلۈمدىن كەتمەس.
ياشلىغىم شېئىرىمدا مەرتلەر سىماسى،
ياشلىغىم كۆڭلۈم مېنىڭ ئۆمۈرۋات ئۆلمەس.
شۇڭلاشقا «بالىسەن» دەر ئۇرغۇپ بۇ قەلبىم،
ۋەسلىمگە ھېچ زاماندا قېرىلىق يەتمەس.

1983 - يىل، سېنتەبىر.

ماموت زايىت 1942 - يىلى 8 - ئاپرېلدا گۇما ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1960 - يىلى شىنجاڭ پىداگوگىكا ئىنستىتۇتىنىڭ تىل - ئەدەبىيات فاكولتېتىنى پۈتتۈرگەن. 1963 - يىلىدىن بېرى جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى، ھازىر خوتەن ئالى سىفەن تېخنىكومىنىڭ تىل - ئەدەبىيات فاكولتېتىدا لېكتور بولۇپ ئىشلىمەكتە.

شائىر ئەجدادىيەت سېپىگە 1959 - يىلى قەدەم قويغان ئىدى. ئۇنىڭ «گۈلمىرۋي» ناملىق شېئىرىي رومانى، «خانتەڭرى قەزى» ناملىق داستانلار توپلىمى، «كارۋان بۇيۇك» ناملىق شېئىرلار توپلاملىرى بار.

خىيال ئۇچقۇنلىرى

ۋاقىت

ئەسىرلەر ھېكمىتى، ئەجدات ساۋۇقى؛
ھاياتتا بىر مىنۇت ئالتۇندىن قىممەت.
پۈتسىمۇ ئاي، يىلدا ئۇتۇق قەسىرى،

مىنۇتلار قىلىنار كەشىيات مېھنەت.
شۇڭلاشقا، بەختنى قەدىرلىگەندەك
ۋاقتنى قەدىرلەش ئۇلۇغ بىر خىسلەت.

ئۆمۈر ئۇ — ئېقىن سۇ، ۋاقىت — ئاتقان ئوق،
كېتىدۇ، كەلمەيدۇ قايتىپ كەينىگە.
سېكۇنتلار يىغىلىپ يارالغان ئەسىر،
ۋاقىت ئۇ باشلايدۇ بىزنى غەلبىگە.
بولماقنى خالىساڭ ھەقىقى ئىنسان،
ۋاقىتنى چىڭ تۇتۇپ ئۆرلە پەللىگە!

باغۋەن

ياشىندى بەرق ئۇرۇپ، سوقتى گۈپۈلدەپ
چىچەكتە گۈلباھار، يۈرەكتە باھار.
شېئىر يازدىم يېزامنىڭ گۈزەل بېغىدا،
تىزىلدى يالقۇنلۇق مىسرالار قاتار.
باھارنىڭ پۇرىغى سىڭگەن ئىلھامدىن
خۇش پۇراق چاچماقتا شېئىرىمدىن ئىپار.

چىچەكتەك ئاق كىرپىك، كۆمۈش چاچ باغۋەن
قارىدى چىچەككە، بەختىيار كۈلدى.
ئىقبالدەك گۈللىگەن كۆچەتنى كۆرۈپ،
قەلبىمگە ھاياجان، ئىپتىخار تولدى.
شۇ تاپتا ئەجرىنىڭ ۋايىغا يەتكەن
بايىاشات كۆزنى كۆرگەندەك بولدى.

كۆرگەندە مېھرىۋان باغۋەن تۇرقىنى،
مۇئەللىم ــ ئۇستازىم كەلدى يادىمغا.
باغۋەندەك پەرۋىرىش قىلىپ مېنى ئۇ،
بىلىمدىن ئىز سالغان ياش ھاياتىمغا.
بۈگۈنمۇ بەختىيار كىلەچەك ئۈچۈن،
تەربىيە بەرمەكتە ياش ئەۋلادىمغا.

نەۋقىران ياشلىقنى بەرمەس قولدىن،
باسسىمۇ يىللارنىڭ قىروسى چاچنى.
شەرەپلىك بۇرچىنى قىلىدۇ ئادا،
بىلىمەيدۇ ھېچقاچان ھېرىپ ـ چارچاشنى.
ئىنژېنېر، مۇئەللىم، يازغۇچى قىلدى
ئېتىزدىن، يايلاقتىن كەلگەن كۆپ ياشنى.

ئۆسمەكتە سېرىندەك گۈللەپ ئۇنىڭغا
شاگىرتلار قەلبىدە سۆيگۈ ـ مۇھەببەت.
قەدىرلەپ بىباھا تۆھپە ـ ئەجرىنى،
بەخش ئەتتى پارتىيە ئاڭا شان ـ ھۆرمەت.
بولماقتا ۋەتىنىم بىلىم گۈلزارى،
مۇئەللىم باغۋەندۇر، ياش ئەۋلات كۆچەت!

ئايال

بارمىدۇ چولپاندىن گۈزەلرەك يۇلتۇز،
سۇبھىنىڭ ئەرشىدە كامالغا يەتكەن؟
بارمىدۇ جاھاندا بىر ئۆلمەس ئەدىپ،
گۈزەللىك توغرىلىق كۈيلىمەي ئۆتكەن

گۈزەللىك ھەققىدە بولار ئىكەن سۆز،
كېلىدۇ ئايالار ئېسىمگە دەرھال.
نۇر، يالقۇن، ھاياتلىق بۆشۈگى ئۇلار،
«ئانامىز، سىڭلىمىز، ياردىمىز ئايال.»

ئانىسىز — بۇ ئالەم مەھرۇم ئەۋلاتتىن،
ئانىسىز — پەرزەنتىمۇ بىناۋا يېتىم.
بولمايدۇ ئانىنىڭ سۈت ھەققى ئادا
بۇ يولدا ئۆمرۈڭنى بەرسەڭ مىڭ قېتىم.

ھەدىلەر، سىڭىللار شەپقەت بۇلغى،
مېھرىدىن ۋۇجۇدۇڭ كۆچ ئالار ھەردەم.
ئۇلارسىز بولمايدۇ تۈيۈڭمۇ تۈيدەك،
مۇسىبەت كۈنىمۇ ئۇ ساڭا ھەمدەم.

قىرانلىق پەيتىگە يەتكەن ئەر ئۆچۈن
بىر بەخت — ئۆمۈرلۈك نىگارنى سۆيمەك.
ياشلىققا بىر مەزمۇن كۆچ قوشۇدۇ يار،
نىگارسىز يالقۇندىن مۇستەسنا يۈرەك.

ۋاپادار ئايالسىز ئۆيۈ مىسالى گۆر،
ئايالىڭ مېھرىسىز لەۋگە يات كۈلكە.
ئايالسىز تۇرمۇشتا يوق لەززەت - ھوزۇر،
ئايال ئۇ ئۆيۈ ئۆچۈن گويا تاج - قۇببە.

ئايالسىز — خانىغا تولمايدۇ مېھمان،
ئۇلارسىز قىزىماس سورۇن ۋە بەزمە.

ئۇلارسىز يوق ئۆيدە ھەقىقى بەركەت،
ئاياللار — ئەر ئۇچۇن گۆھەر — غەزىنە.

ئاياللار مەنبەئى جۇشقۇن ئىلھامنىڭ
ئۇلارسىز ياڭرىماس شائىر قوشىغى.
ئۇلارسىز ئاچمايدۇ باغلار گۈل - چىچەك،
ئۇلارسىز مۇز گويا ھايات قۇچىغى.

ئاياللار قاتناشماي، كۆچ قاتماي پەقەت
تاپالماس ئىنقىلاپ ئىستىقبال، ئۈمىت.
بولماستىن مەھبۇبنىڭ مەدەت - ئىلھامى،
جەڭگاھتا شان - زەپەر قۇچالماس يىگىت.

ئاياللار ماھىرى ھۇنەر - سەنئەتنىڭ،
ئەڭ نازۇك ماشىنا گويا جۇپ قولى.
تەبىئەت مىسالى، ئۇ چىۋەر، ئىشچان،
مۆجىزە — يىڭىدە ياراتقان گۈلى.

ئاياللار تۆھپىكار بىلىم - ئىرپاندا،
تارىختا ئۇلارنىڭ بار ئورنى، شانى.
ئالىمە، شائىرە ... ھەمشىرىلەرنىڭ
ئۆچمىدى، ئۆچمەيدۇ ۋەتەندە نامى.

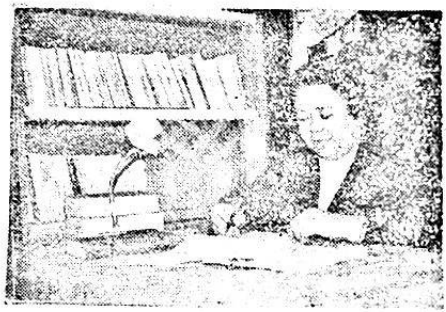
كۆيلىگەن لۇتفى ھەم نۆبىتى، گۈمنام،
ئاياللار توغرىلىق غەزەل - قەسىدە.
شېئىرىيەت داھىسى بۈيۈك ئەلىشىر
ياراتقان چوڭ داستان شىرىن ھەققىدە.

ماختالغان نىزارى قەلبىمى بىلەن
ئايالالار — ئۇلگىسى بولۇپ ۋاپانىڭ.
ئىزھارى رابغۇزى يازغان زۇلەيخا،
ئايالالار مەرتلىگى، سۇبات، جاپانىڭ.

ھەمشىرە رىزۋانگۇل كەبى ئايالالار
جەڭ قىلغان ئەرلەرگە تۇرۇپ يانمۇ - يان.
ئۇلارنىڭ ئىچىدىن چىققان بەھساپ
ۋاپادار مەھبۇبە، باتۇر، قەھرىمان.

تەرىپى تۇگىمەس كۇيلىسە قانچە،
ئۇلار — چىن گۈزەللىك، مەرتلىككە سىما.
ئۇلارسىز بولالماس مەۋجۇت بۇ ئالەم،
شۇڭلاشقا ئايالالار كەڭ يېرىم دۇنيا!

1984 - يىل، مارت.

تۇرسۇنئاي ھوسەيىن

1944 - يىل قەشقەردە تۇغۇلغان. 1962 - يىلى شىنجاڭ پىداگوگىكا ئىنىستىتۇتىنىڭ تىل - ئەدەبىيات فاكولتېتىنى پۈتتۈرگەن. ھازىر «تارىم» ژورنىلىنىڭ مۇھەررىرى، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

شائىرەنىڭ دەسلەپكى شېئىرى «گۈل تاقايمەن كۆكسۈڭگە» 1959 - يىلى جامائەت بىلەن يۈز كۆرۈشكەن. يېقىنقى يىللاردىن بۇيان ئۇنىڭ «جىنەستە»، «بۇلبۇل ناۋاسى» (زەينۇرە ئەيسا بىلەن بىرلىكتە) قاتارلىق شېئىرلار توپلاملىرى نەشر قىلىندى، ئۇنىڭ «گۈل نىھال» ناملىق داستانلار توپلىمى يېقىندا نەشردىن چىقىدۇ.

كېلىمەن يېقىملىق ناخشىلار ئېيتىپ

مېھرىگۈلىيا

قارىغاي ئۆسەر ئېلىپ قۇياشتىن نۇر،
پۈركىنەر گۈللەر بىلەن تاغۇ - قىيا.

مېهرىژان ئانا يەردىن ئېلىپ قۇۋۇەت،
تاغلاردا چاچار پۇراق مېهرىگيا.

چىرايلىق كۆلۈپ تاقىغا كەلدى باهار،
چوققىلار، ئېدىرلاردا ئېرىدى قار.
يەلكىگە ئېسىپ كىرىست سومكىسىنى
كەلمەكتە كۆزى بۇلاق، مەكزى ئانار.

كېلىدۇ ئېيتىپ ئەجەپ گۈزەل ناخشا،
ھەر گىيا، زۇمرەت تاغنى قېتىپ كۆيگە.
يېقىملىق سۆزلەيدۇ ئۇ قىرغىزچىنى،
كىرىدۇ مېهرى بىلەن كىگىز ئۆيگە.

كۆرەر ئۇ كېسەللەرنى ئىخلاس بىلەن،
دەردىگە چىن يۈرەكتىن بولۇپ دەرمان.
لېيې فېڭدەك خەلق ئۈچۈن ئۆمۈرۈايەت
ئىشلىمەك بۇ قىزدىكى ئارزۇ - ئارمان.

چاقنايدۇ كۆزلىرىدە شاتلىق نۇرى،
چاقنايدۇ چېكىسىدە قىزىل يۇلتۇز.
ماش رەڭلىك كىيىمىدە قىزىل لىڭجاڭ
گويا تاغ لالىسىدەك كۆرۈنەر ئۇز.

قوغدايدۇ كېچە - كۈندۈز ھۇشيار تۇرۇپ،
چېگرىدا ياۋدىن ئانا دىيارىنى.
ۋەتەن ۋە خەلقنى ئۇ سۆيەر دىلدىن،
سۆيگەندەك ئاشىق گويا ئۆز يارىنى.

قۇندۇزدەك قارا سۇمبۇل چاچلرىنى
يېقىملىق تاغ شامىلى يەلپۇپ ئۆتەر.
تاشلاردىن - تاشقا ئوخچۇپ تاغ سۇلىرى،
جىيىغاكجۇن دوختۇر قىزنى كۈيلەپ ئۆتەر.

قىرغىزنىڭ قومۇزلىرى كۈيلەر ئۇنى،
تونۇيدۇ ئۇنى ھەر- بىر تاغ ۋە قىيا.
تاغ خەلقى بەرگەن ئاتا شۇنداق بىر نام،
«ھەممىگە شىپا بەخش مېھرىگىيا.»

1979 - يىل، فېۋرال.

ئالما كۆچىتى

بېغىمدىكى ئالما كۆچىتى
چېچەكلەپتۇ چىرايلىق ھالرەڭ.
باغ ئىچىگە بېرىپتۇ زىننەت،
شاخ ئۇستىگە ياپقاندەك پەرەڭ.

نوتىلىرى يۇمران ۋە نازۇك،
بويلىرىمۇ ئانچە ئۆسمىگەن.
بىرىنچى رەت گۈللىشى تېخى،
گۈللىرىنى شامال تۆكمىگەن.

ياقۇت ئوخشاش قىزىل غۇنچىسى
كۈنگە قاراپ ئېچىلدى خۇشخۇي.
ئىللىق شامال چىققانتى بىر چاغ،
يەر - زىمىنگە تاراتتى خۇشبۇي.

هەر باهاردا شۇ ماڭا ئادەت:
گۈل بېغىمغا كۆچەت قويۇمەن.
كېلەر يىلى قىلىمەن ئۇلاق،
پەرۋىشى قىلىپ ئاڭا كۆيۈمەن.

تامدىن قاراپ دېدى بىر خوشنام:
«نۇرغۇن كۆچەت قويىدىڭىز زەپمۇ؟
مۇنىلەرنى تۇڭىتەلمەيسىز،
ئۆمۈرۋايەت ئۆزىڭىز يەپمۇ.»

دېدىم: «بوۋام تىككەن كۆچەتنىڭ
ئاغزىمىزغا تەگدى نېمىتى.
مۇنىسىنى ئېۋلادىم كۆرسە،
بۇ بولمامدۇ ئۆمرۈم زىننىتى.»

1980 - يىل، سېنتەبىر.

قارا ئۇرۇك

ئامرىغىم، چۈمۈر يارىم، يولۇڭغا قارارمەن دەپ،
ئويلىغان ئىدىم سەنچۇن ساچىمنى تارارمەن دەپ.
كۈتتۈم مەن ساڭا قىلغان لەۋزىمدە تۇرۇپ بەش يىل،
ئوقۇشى پۈتۈپ كەلسە، يولغا گۈل چاچارمەن دەپ.
ئەسلىسەم سېنى دائىم، ئويناپدۇ يۈرەك قۇشتەك،
ئوتلۇق ھىس قۇچار ھەر چاغ شىرىن كۈي قاتارمەن دەپ.
يادىمدا تۇرار بىر كۈن، سەن باققا كىرىپ ئېيتتىڭ:
«پىشتىمۇ قارا ئۇرۇك، يا خامۇ، تېتارمەن» دەپ.

مەن دېدىم: «قارا ئۇرۇك ئەنجۇردەك ئەمەس شېرىن، ئاۋارە بولۇپ قالما، شېرىن تەم ئالارمەن» دەپ.
سەن دېدىڭ: «ئىكەن تاتلىق قاپقارا بولۇپ پىشسا، كۆزلىرىڭ سېنىڭ شۇنداق، مەن ئاڭا خۇمارمەن» دەپ.
مەن قىلدىم ساڭا ئاچچىق (كۆڭلۈمدىكى كۈلكەر ئەمما):
«سۆزلىسەڭ يەنە شۇنداق چىتەندىن قاچارمەن» دەپ.
سەن دېدىڭ: «سۆزى ئاچچىق، ئەي چۈچمەل، قارا ئۇرۇك، ئېيتىدۇ كۆزۈڭ ئەمما ئۆزەمنى ئاتارمەن» دەپ.
مەن ئېيتتىم: «كېتىپ قالغىن، ئۆيۈڭگە يېتىپ قالغىن، ئەل ئاڭلاپ نىمە دەيدۇ، بالاغا قالارمەن» دەپ.
سەن ئېيتتىڭ: «جېنىم، مەيلى، بىلگەنلەر بىلۈەرسۇن، كۆرمىسەم سېنى ھەرگۈن تولغىنىپ ياتارمەن» دەپ.
مەن دېدىم: «خىجىل بولغىن».
سەن ئېيتتىڭ: «قاراپ تۇرغىن،
بىر كۈنى بارار ئەلچى، تۇيۇ سازىن چالارمەن» دەپ.
ئويلىماس ئىدىم ھەرگىز شۇ كۈندىن بېرى، يارىم،
ئىشقىڭدا يېنىپ مۇنداق يۈلتۈزدەك ئاقارمەن دەپ.
تەتىلمۇ توشۇپ ئاخىر، ئوقۇشقا يەنە ماڭدىڭ،
ئايرىلدىڭ ئەجەپ تەستە «كەچكۈزدە يانارمەن» دەپ.
ئوقۇشىمۇ پۈتۈپ ئەمدى كېپقالسا ۋەسال پەيتى،
ئاڭلىسام، يۈرەكمىشسەن «شەھەردە قالارمەن» دەپ.
دەپسەن: «ئۇ كېچىك جايدۇر، يوللىرى تۇپا - لايدۇر،
ساقلىسۇن قارا ئۇرۇك، تېز يۈتكەپ ئالارمەن» دەپ.
ئاڭلاپ قال قارا ئۇرۇك ياشنارىكەن تۇپا - لايدا،
قىلماسكەن پەقەت ئارمان ئۇ جايغا بارارمەن، دەپ.
كۈتتى ھەم كۈتەلەيدۇ، ۋەدىسى ئونىڭ ۋەدە،
ئويلىماس پەقەت غەيرى، باشقىنى تاپارمەن، دەپ.
كەلسەڭ كەل، ئوتۇڭ باردا، بىلەكتە كۈچۈڭ باردا،
ئويلىساڭ مۇشۇ يۇرتقا گۈل كەشتە ياپارمەن، دەپ.

1984 - يىل، يانۋار.

ئابلىكىم خېۋدر 1946 - يىلى 1 - ئىيۇندا تۇرپان ۋىلايىتىنىڭ توخسۇن ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1968 - يىل مەركىزىي مىللەتلەر ئىنىستىتۇتىنىڭ خەنزۇ تىلى فاكولتېتىنى پۈتتۈرگەن، ھازىر ئاپتونوم رايونلۇق خەلق قۇرۇلتىيى دائىمىي كومىتېتىدا ئىشلەيدۇ؛ جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

شائىرنىڭ دەسلەپكى شېئىرلىرى 1964 - يىلدىن باشلاپ مەتبۇئات يۈزىدە كۆرۈلگەن ئىدى. ئۇنىڭ «باھار شۇنچە كۆپ ئىكەن ئاشنائىڭ»، «باھار تىلەكلىرى» شېئىرلىرى ئاپتونوم رايونىمىزدىكى باھالاشلاردا مۇنەۋۋەر ئەسەر مۇكاپاتىغا ئېرىشتى. يېقىنقى يىللاردىن بۇيان «چەچەك قىسسىسى»، «تىيانشانغا مۇھەببەت»، «ئاتا» قاتارلىق 100 پارچىغا يېقىن شېئىر ۋە بالادىلىرى گېزىت - ژورناللاردا ئېلان قىلىندى. «چىمەن قىرغاق» ناملىق شېئىرلار توپلىمى يېقىندا نەشردىن چىقىدۇ.

چىمەن قىرغاق

(بىر قازاق يىگىتنىڭ خاتىرە دەپتىرىدىن)

ھەر كەلسەم بويلىرىڭغا يېشىل چىمەن،
گۈللىرىڭ رەڭ پۈركەيدۇ تۇمەن - تۇمەن.

بەرگىدە كۆز يېشىدەك سۈزۈك شەبنەم،
ئىنتىلەر چىرماشقىلى ماڭا ئەمەن.

ھەر كەلسەم «چىداملىق بول» دىگەندەكلا،
تۈيۈلار شۇرلىشى قىياقلارنىڭ.
كۆزلىرىم شەبنەملەرگە شەبنەم قوشۇپ،
يۇيۇدۇ يۈزىن لەيلىقازاقلارنىڭ.

بىر گەپنى ئېتەر تەكرار قېيىن، قارىغاي:
«نەقەدەر يىغلاڭغۇسەن، نازۇك كۆڭلۈڭ؟!
بەختىڭنى قايتىپ ئىزلە ئەللىك كۆزدىن،
شۇلارغا سىڭىپ كەتكەن ئاي يۈزلۈگۈڭ.»

ئەللىك كۆز ...
چاراقلىغان ئەللىك يۈلتۈز،
ئەللىك كۆز ...
يىگىرمە بەش ئوغۇل ۋە قىز.
چاقنىسا پارتلاردا، مەيدانلاردا،
قەلبىمدە تۇن يېرتىلىپ كۈلەر كۈندۈز.

دولقۇنلار لەۋلىرىڭدىن سۆيۈپ ئۆتەر،
ئېپ قاچار خىيالىمنىڭ يەلكىنىنى.
سوغ ـ ئىسسىق ئالمىشىدۇ دىل ۋادامدا،
قوزغىتىپ ئەسلىمىلەر سەلكىنىنى ...

* *

قىز كېلەر گۈزەل قازاق دالىسىغا،
قىسقان ئۇ چېكىسىگە لەيلىقازاق.

ئىچۇن گۈل چېكسىدە شۇنچە رەڭسىز؟
(ھەي، قارا، ئاۋۇ قىزغا كۆزەل قانداق؟)
چانارىكەن سەرخىلىدىن گۈلمۇ شۇنداق.

قىز كېلەر گۈزەل قازاق دالىسىغا،
سەنەمۇ يا ئۇ يۈرگەن چار باغ ئارا؟
سۈمۈرەر قېنىپ - قېنىپ ساپ ھاۋانى،
سەيلىگە چۈشكەن ھۆر قىز ئوخشاش گويا.

* *

بۇ يەرلەر بىر چەت چېگرا، پىنھان يايلاق،
بىر مەھەللە، ئالتە - يەتتە كىگىز ئۆيلۈك.
قارىغايلىق تۆپىلىكلەر، چىمەن قىرغاق،
تۆۋەندە ئاقار دەريا ئەجەپ سۈرلۈك.

يېزىمۇ، كەنتىمۇ شۇ پىنھان مەھەللە،
تاش قىرلاپ، سالدۇق بۇندا ئىككى سىنىپ.
دەريانىڭ ئۇ قېتىدىن ئوغۇل - قىزلار
بۇ يەرگە كېلەر كۈندە دەريا كېچىپ.

بۇ جايدا ئىككى سىنىپ يەك زىممەمدە،
مۇدىرمۇ، مۇئەللىممۇ، ئىشچىمۇ مەن.
دادۇينىڭ كاتتۇسىمۇ، كاسسىرى ھەم،
قولىدا قەلىمى بار «تالىپ» مۇ مەن.

قاچانكى تەلەي ماڭا ئوڭدىن كېلىپ،
پۈتتۈرگەن ئىدىم ئاران تۆتىنچىنى.

ئالدىنقى يىلى تېخى تاش سىلىپتا
باشلىدىم ئوقۇتۇشنىڭ تۇنجىسىنى.

ھە، ئەمدى كېلىپ قالدى بۇ ئاۋۇلغا
داشۋېنى تۈگەتكەن بىر ئۇيغۇر قىزى،
ستۇدېنت كەلگەچ بىرگە، قېرى - ياشنىڭ
شاتلىقىتىن يۈمۈلمايتتى ئاغزى - كۆزى.

* *

يىگىرمە بەش بالىلىق بىر سىنىپنى
ئالدى قىز زىممىسىگە كەلگەن كۈنى.
كىتاپنى قولتۇقلىدى ماڭدى دەرسكە،
دەم ئېلىڭ، دەپ تۆرسامۇ قانچە ئۇنى.

ئۆتتى كۈن، ئۆتتى ھەپتە ئارىدىنمۇ،
يۈتمەكتە ياتسىراشنىڭ كۆلەڭگىسى.
دەرس غەملەپ ئولتۇراتتۇق ئۇزاق - ئۇزاق،
ئوت ئېلىپ سۆھبەتلەرنىڭ سەرەڭگىسى.

ئاخىرى دىدىم ئاڭا چىن سۆزۈمنى:
«مەن كېتەي سىزگە قويۇپ بۇ مەكتەپنى.
مەن پەقەت چالا ساۋات، چارۋا باقاي،
كەچۈرۈڭ، كېيىن دەرمەن قالغان گەپنى.»

ئۇ دىدى: «خەۋىرىم بار بۇ ئەھۋالدىن،
ئۇگىنىڭ بىلىمگەننى ئاستا - ئاستا.

مەن سىزدىن ئۆگىنىمەن قازاق تىلى،
تىرىشقان چىقار ئۇتۇپ ھەر ۋاقىتتا ... »

* *

ئەللىك كۆز ...
يىگىرمە بەش ئوماق ئۆسمۈر.
ئەللىك كۆز چاراقلىغان ئەللىك يۈلتۇز،
سىنىپتا، مەيدانلاردا يانار چاقناپ،
قەلبىنى تولۇن ئايدەك يورۇتقاچ قىز.

بىلىمنىڭ مايلىرىغا قانمىغان شام،
دەرتمەننىڭ كۆزى ئوخشاش شۇنچە نۇرسىز.
نۇرلاندى ئاستا ـ ئاستا پەرلەپ ـ تاراپ،
قەلبىدىن مايي قۇيغاچقا ئاڭا بىر ئىز.

خەت كەلدى قىزغا بىر كۈن چوڭ شەھەردىن،
(كەلگەندۇ ئانىسى يا ئامرىغىدىن.)
شۇ كۈندىن باشلاپ كەم سۆز بوپ قالدى ئۇ،
ئۆيىدە نىمە ۋەقە تۇغۇلغاندۇ؟
مەن سەزدىم ئىششىپ چىققان قاپىغىدىن.

ئاردىدىن ئۆتتى ھەپتە، ئۆتتى ئايلار،
قىز ئاخىر كەلگەن خەتنى بەردى ماڭا:
«مۇشۇنداق ياخشى قىزنى تاشلىغان نەس،
ئەي بەكۇاش، لەنەت ساڭا، نەپرەت ساڭا.

ئاۋۇلنى شۇنچىلىك پەس چاغلىدىڭمۇ؟
يا بۇزەك بۇ دەم ئايغا ئاتلىدىڭمۇ؟

گۆش ـ مایسز ئۆتەمدىكەن سېنىڭ كۈنۈڭ،
ئاۋۇلغا كەلگەچكە قىز تاشلىدىڭمۇ؟»

غەزەپتىن يېرىلمىدى ئۆپكەم مېنىڭ،
قېسۇغۇم قاچان شۇنچە كۆپكەن مېنىڭ؟
مەن دىدىم: «سىز شەھەرگە كېتىڭ دەرھال،
بەختىڭىز پايخان بولار، ھازىر مېڭىڭ!»

بۇقۇلداپ تۆشكىدە يىغلاپ ياتقان
قىز بىردىن تۇردى تۇزەپ چاچلىرىنى.
«ۋاپاسىز جەننەتتىمۇ قىلار شۇنداق»
دىدى قىز سۇرتۇپ تۇرۇپ ياشلىرىنى.

باشتىلا ئىككىمىزنى بۆلگەن ئىدى
بۇ ئاۋۇل تەۋە بولغان ۋىلايەتكە.
قالدى ئۇ،
مەن ئويلىدىم: «ئاخىر بىر كۈن
مۇھەببەت ھەيدەر ئۇنى مەن تەرەپكە...

ئەللىك كۆز ــ يىگىرمە بەش ئوماق بالام،
ئەللىك كۆز ــ بەخت كۆكۈمدە يانغان يۇلتۇز.
مەن ئۇچۇن سائادەت شۇ، چىن بەخت شۇ،
بۇ يەردىن كېتەلمەيمەن ئەمدى ھەرگىز...»

* *

ئەي ھايات، ئۆزەڭ قانداق قىزىق ئالەم؟
قەلبىمگە تاتلىق تۇيغۇ سېلىپ قويدۇڭ.

قىز بىلەن ئىككىمىزنىڭ دىل يېپىنى
قاچان ۋە قانداقلارچە ئېشىپ قويىدۇق؟

تاۋلىنار قىز كۆنسېرى ئالما بولۇپ،
كۆرۈنەر ماڭا ئەمدى بىر ئاي بولۇپ.
بېپايان يايلاق بىزگە تار كېلىدۇ،
بىز چاپساق قىيغىتىشپ جۇپ تاي بولۇپ.

ھەركۈنى چىمەن قىرغاق، بويلىرىڭنى،
چۆگىلەپ كېتەر ئىدۇق سەيلە ئېتىپ.
چايكىلار ئەگىپ قالار ئۇستىمىزنى،
توۋلىساق چىن ۋاپانى كۆيگە قېتىپ.

*　　*

نىمىشقا كەلدى كەلكۈن ئاشۇ كۈنى؟
نىمىشقا سىنىرمىدىڭ تاغلار سۈنى؟
قەيەردىن كەلدى بىر توپ لالما بۇلۇت،
تارمىدى ئاڭا چەكسىز ئاسمان قوينى؟

نىمىنى يوقاتتىم مەن بۇ ئالەمدە؟
نىمەگىنى يۇتتۇردۇڭ سەن، ئېيتچۇ يايلاق؟
ئەسرلەر يامغۇرىدا ئېزىلمەستىن،
شۇ كۈنى ئېزىلدىڭمۇ چىمەن قىرغاق؟

شۇ كۈنى چۈشتىن كېيىن بىر توپ بۇلۇت
قاپلىدى ئاۋۇلۇمنىڭ ئاسمىنىنى.
ئارىدىن سائەت ئۆتمەي غۇل-غۇلدا سۇ،
كەلتۈردى ئاسمان كۆزلۈك تاشقىنىنى.

باللار ئۆتەلمىگەچ ئۇلۇق سۇدىن،
دۇمبىمىز كۆۋرۈك بولدى يەنە كاتتا.
ئىككىمىز بىر نۆۋەتتە ئىككىسىنى
ھاپاش قىپ يەتكۈزەتتۇق قارشى قاتقا.

ئاخىرقى ئىككى بالا قالدى ئەمدى،
ھاپاشلاپ، قول تۇتۇشۇپ جۆنەپ كەتتۇق.
ئۇ قاتقا چىقىپ، چىمەن قىرغاق ساڭا،
ئېتىلىپ خۇددى ئوقتەك يۈگرەپ كەتتۇق.

تىك قىرغاق، چوققاڭنى بىز دەسسىگەندە،
قىز بىردىن ئارتقا ئۇچتى، چۈشۈپ كەتتى.
كەينىدىن دۇمۇلدى ئىككى - ئۈچ تاش،
بىز سۇغا چۆككەن يەرگە چۆكۈپ كەتتى.

ۋاقىراپ ساراڭلارچە تىك قىرغاقتىن،
ئۆزەمنى ئاتتىم دەريا ئىچىمغا.
تىتىلغان تەننى سۈزۈپ ئالدىم ئاخىر،
ئەي خۇدا، قۇلاق سالغىن، پەريادىمغا!

نىمىنى ياقاتتىم مەن بۇ ئالەمدە؟
نىمىنى يالماپ قاچتىڭ ئاچ دولقۇنلار؟
ئەللىك كۆز ــ ئەللىك يۈلتۈز بەختىنى يەپ
تويدۇڭمۇ قاباھەتلىك ئەي ئۇپقۇنلار؟

نىمىنى ياقاتتى ئەل - ئەھلى يايلاق؟
تۇتقاندەك تولغىنار ئەل خۇددى تولغاق.

ئەسرلەر يامغۇرلىرى ئېزەلمەپتۇ،
شۇ گۈنى ئېزىلدىگىمۇ چىمەن قىرغاق؟

* *

ھەر كەلسەم بويلىرىڭغا يېشىل چىمەن،
گۈللىرىڭ رەڭ پۈركەيدۇ تۈمەن - تۈمەن.
گۈللىرىڭ تومۇرىدا قىز قېنى بار،
گۈللىرىڭ قىزدەك گۈزەل شۇڭا، دەيمەن.

ئەللىك كۆز...
ۋۇجۇدىغا ئاي سىڭگەنلەر،
ئاي سىڭمەپ چاراقلىغان ئەللىك يۈلتۈز.
بەختىمۇ، شاتلىغىمۇ سىز باللار،
يۈزلىرى تولۇنئايۇ، چېچى قۇندۇز...

1982 - يىل، سېنتەبىر.

مۇھەممەتجان راشىدىن 1940 - يىلى غۇلجىدا تۇغۇلغان. 1958 - يىلى ئاپتونوم رايونلۇق يېزا ئىگىلىك تېخنىكومنى پۈتتۈرگەن. ھازىر غۇلجا ناھىيىلىك 1- ئوتتۇرا مەكتەپتە ئوقۇتقۇچى.

ئۇنىڭ تۇنجى شېئىرى—«ئىلى دەرياسى» 1958 - يىلى ئىلان قىلىنغان ئىدى. شۇندىن بۇيان شائىرنىڭ شېئىرلىرى «تارىم» ژورنىلى، «شىنجاڭ گېزىتى» ۋە «ئىلى دەرياسى» ژورناللىرىدا داۋاملىق ئېلان قىلىنىپ كەلمەكتە. يېقىنقى يىللاردىن بۇيان ئۇنىڭ بىر قىسىم لېرىك شېئىرلىرى جامائەتچىلىكنىڭ دىققىتىنى جەلپ قىلدى.

ناخشىلىرىم ياكرار سامادا

ۋەتەن ھەققىدە قوشاق

مەن تۇغۇلدۇم،
«ئالتۇن» دىدى ئاتام مېنى ئەزىزلەپ،
«كۆھەر» دىدى ۋەتەن يەنە، قاتتىق بېقىپ قاتارغا.
بوۋاق ئىدىم، ئانام مېنى ئەللەي ئېيتىپ ئۇستۇردى،
شۇ ۋەتەننىڭ گىياسىدىن بۆشۈك ئېيتىپ ياتارغا.

تۇتاش كەتكەن زەنجىر ئىكەن ئەجدات بىلەن ئەۋلاتلار،
پەرزەنت دېگەن بىر ھالقىكەن شۇ زەنجىرنى چاتارغا.
ئۇغۇ شۇنداق، ئەمما رىسقى پۈتەر ئىكەن ۋەتەندىن،
ئەقەللىسى، زۆرۈر كۈچمۇ بىر تال ئۇچكە چاقارغا.
غۇرۇرىڭغا غۇرۇر قوشسا ئورمانلىرى، كانلىرى...
مەكتەپلىرى ئۇستاز گويا ئەقلىك كامال تاپارغا.
جاكالاشقا ھەقلىقمەنكىم: شۇ ۋەتەندىن كەلدى دەپ،
ئېشىپ سالغان بىر تال پىلىك ھەتتا چىراق ياقارغا.
ئەلنىڭ باغرى پانا ساڭا مۇدۇرلىسەك، قوپسامۇ،
ۋەتەن تۇرۇپ نىمە ھاجەت كۆزۈڭدىن ياش ئاقارغا؟!
رىسقىڭ پۈتسە ئالدىكەن قۇچىغا ئۇ يەنە،
يېتىم قالساڭ، كېپىل ئىكەن سېنى ئاسراپ باقارغا.
بىز كۆرمىگەن نە ئىش قالدى: سوغدا قالساڭ، ئۆشنەڭگە —
چىقار ئىكەن بىراۋ شۇندىن كېلىپ چاپان ياپارغا.
دەريالىرى شاقىرايدۇ گويا ناخشا — مۇقامدەك،
جۆر ئەيلىسەڭ، خوپ يارىشار ئۇنى تەمبۇر، ساتارغا.
ئاڭلا جەڭچى، ۋەتەن بىزگە ئاتا قىلغان شەرەپنىڭ
ئەڭ ئۇلۇغى مۇجەسسەمدۇر چىكەڭدىكى كاكارغا.
ئۇنى قوغداپ، ياۋغا ئاتساڭ ھاياتىڭدا بىر تال ئوق،
شۇنىڭ ئۆزى ئۇنۇتۇلماس ساڭا ئۆمرۈڭ بويى تاقارغا.
كائىناتنىڭ چىرىغىكەن قۇياش بىلەن ئاي دېگەن،
ئالدىرايدۇ چىقىپ ئۇمۇ تاغ كەينىگە پاتارغا؛
ۋەتەن ئەمما قالار بۇندا نۆۋەت ئېلىپ شۇلاردىن،
ۋۇجۇدىڭدىن يەنە بىزگە ئىسسىق نۇرلار چاچارغا.
ۋەتەن بەردى ساڭا، شائىر، قەلەم بىلەن قەغەزنى،
ئايلانغىنىڭ ئاشۇ، بىلسەڭ، خەلقىڭ ئۈچۈن چاكارغا.
ۋەتەن بولماي، تاغلار ئارا شۇ قارا تاش، ئەي ئوۋچى،
قايدا ساڭا دالدا قىلىپ مىلتىغىڭنى ئاتارغا؟!

ئالار قۇۋۇەت ۋۇجۇدىغا شۇ ۋەتەندىن جىمى جان،
قۇشلىرىمۇ ئىگىز كۆكتە ئەركىن قانات قاقارغا.
ئاۋال ۋەتەن تۇرغان يەردە ئاي مەسەللىك گۈزەللەر
گۈزەللىكتە تۆر تالىشىپ ئاۋارىدۇر بىكارغا.

ناخشا ئېيتساك

(خەلق ناخشىلىرىغا)

ناخشا ئېيتساك، مەندە ئىلهام قوزغىلار ناخشاك بىلەن،
بىر هوزۇر — راهەتكە بۇ جان چۈلغىنار ناخشاك بىلەن.
بىر سېھرلىك كۈچ ئېھرۇرسەنكىم، تىرىك جانلار تۇگۈل
قەۋرىلەر ئىچرە شېھىتمۇ ئويغىنار ناخشاك بىلەن.
ئوخشىتىپ ناخشاڭنى ئاتەش ئىشقىغا ئۆز يارىنىڭ
ئاڭلىسا، سۇبهىده قىزمۇ تولغىنار ناخشاك بىلەن.
كەلسە تۇي تارتىپ باهاردا، قايتىشۇر شات كۈزده هەم
ئەك ئەزىز مېهمان مىسالى تۇرنىلار ناخشاك بىلەن.
سەن ۋەتەن، دەپ ناخشا ئېيتساك، تىكىشغانلاردا ئاۋال
بۇ ئانا تۇپراققا سۆيگۈ ئۇلغىيار ناخشاك بىلەن.
سەن ئانا، دەپ ناخشا ئېيتساك، قەلبى-كۆكسۈمده مېنىڭ
جۇش ئۇرار هۆرمەتتە قايناق تۇيغۇلار ناخشاك بىلەن.
قىزىماس قىشلىق تۇنەكلەر ئالمىسا سەندىن هوزۇر،
ياز كېلىپ، چوغلۇق، قىزىلگۈل چوغلىنار ناخشاك بىلەن.
بىر ئەسرىنىڭ شاهىدى بولغان بوۋايلار ئالدىدا
يۈز ئېچىپ لوقمان هاياتى نۇرلىنار ناخشاك بىلەن.
ياڭرىتىپ لەيلۇننى ئېيتساك، ئەۋجىگه چىللار گۈدۈك،
پىقىرار تاش ئىچره ئالماس بۇرغىلار ناخشاك بىلەن.
سەن ۋەتەن، دەپ ناخشا ئېيتساك، جەڭچى قەلبى جۆر ساڭا،

بۇتدا بارچە گۈل - گىياموۇ قوغدىلار ناخشاڭ بىلەن.
چالدى مىكلاپ قىز - يىگىت دۇتار، سىنى ئۇستاز تۇتۇپ،
قانچە مەركە - تويۇ شۇلاردا ئويىلار ناخشاڭ بىلەن.
بەيگىلەرنىڭ كەينىدىن چاپقان قۇلۇندەك قوللىرىم
ئەگىشىپ ھەم پەدە ئۆزرە يورغىلار ناخشاڭ بىلەن.

تەمبۇرۇم

مەس ئىتتۇر مەيسىز مېنى، چالسام چىمەندە، تەمبۇرۇم،
ئايلىنۇر ھەم مەيگە چاي، ئىچسەم چىمەندە، تەمبۇرۇم.
بارچە گۈل تىكىشاپ سېنى، باقسا ئىشق كۆزى بىلەن،
قونغىلى بۇلبۇل ساڭا چىندۇر ئەلەمدە، تەمبۇرۇم.
خاھى بۇلبۇل، خاھى مەن ھەرئان ئاۋازىڭغا ئەسىر،
بۇنچە ھىكمەت بەلكى يوق ئىسمۇ ئەزەمدە، تەمبۇرۇم.
سېنى تىكىشاپ، ئەي مۇقام، ئالغان ھۇزۇرۇڭ ئالدىدا،
نە ئىسمش كۆڭ ئۆزرە ھەم ئۇچماق گىلەمدە، تەمبۇرۇم.
نەغمە ئىچرە سەندە بار ئوتتۇز باھادىرلىق كەمەر،
چىقتى داڭقىڭ دەل «سەھەر پەيزى»، «ئەجەم» دە، تەمبۇرۇم.
شاھ ئىرۇر سەن چالغۇلارغا، ھەر قۇلاق تاجىڭ سېنىڭ،
يوق ماڭا سەنسىز ھوزۇر باغى ئىرەمدە، تەمبۇرۇم.
يەتكۈزۈپ بابىڭغا ئەھلىڭ ئۇرسا باغرىڭغا ناخۇل،
سەندە گويا «بوغ» ئىتىپ ئۇنلەيدۇ دەمدە، تەمبۇرۇم.
ئاچقۇچسەن ھەر قۇلۇپلاغلىق كۆڭۈلنىڭ، ئاپىرىن!
ھىكمىتىڭنى تەس بايان ئەتمەك قەلەمدە، تەمبۇرۇم.

1983 - يىل، ئىيۇل.

ئىشقىم

«قىلدى دەپ ئەقلىنى شېئىرغا زايە»
ئارقىمدىن كىملەردۇر قېپتۇ كىنايە.
مىسرالار كەينىدىن بارىمەن، ھەق راست،
بىلمىدىم، شۇمىكىن مەندىكى غايە.
ھەر شېئىر پۈتكەندە گويا بېشىمغا
بۇككىدە بىر دەرەخ سالىدۇ سايە.
بىلمەيمەن، ئۇ ئالدى كىملەردىن قارغىش،
شۇنداقلا كىملەردىن تاپتى ھىمايە.
مىسرالار كەينىدىن تىزىلار مىسرا،
توختاشقا مىڭ چىكىت بولماي كۆپايە.
كايىماڭ، دوستلىرىم، كايىماڭ چۈنكى،
مەنمۇ ھەم ئىشقىمغا قىلدىم رىئايە.

1984 - يىل، ماي.

تۇرغان شاۋۇدۇن 1940 - يىلى غۇلجا ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1960 - يىلى شىنجاڭ پىداگوگىكا ئىنستىتۇتىنىڭ تىل - ئەدەبىيات فاكۇلتېتىنى پۈتتۈرگەن. ھازىر شىنجاڭ خەلق رادىيو ئىستانسىسى ئۇيغۇر بۆلۈمىدە ئەدەبىي مۇھەررىر بولۇپ ئىشلەيدۇ، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

شائىرنىڭ دەسلەپكى شېئىرلىرى 1958 - يىلىدىن باشلاپ جامائەتچىلىك بىلەن يۈز كۆرۈشكەن. شۇندىن بۇيان ئۇنىڭ شېئىر ۋە داستانلىرى گېزىت - ژورناللاردا داۋاملىق ئېلان قىلىنىپ كەلمەكتە.

شائىرنىڭ «ھايات دولقۇنلىرى»، «ۋەتەنگە مەدھىيە» قاتارلىق شېئىر توپلاملىرى بار؛ «ئۇزۇمە سايىسى»، «تاشۇاي» قاتارلىق رادىيو دىرامىلىرى، «گۈزەل دولان دەرياسى»، «گۈلنەم توقۇغۇچىلار ناخشىسى»، «سەھرا قىزى» نامىلىق ناخشا تېكىستلىرى دىرامىا ۋە مۇزىكا كۆرەكلىرىدە مۇكاپاتقا ئېرىشكەن.

شېئىرلار

تۇرپان ئۈزۈمى

زىيارەت ئەيلىسەم پات - پات ئۇزۇمنىڭ كانى تۇرپاننى،
خوشاللىق ئىلكىدە دائىم باسالماسمەن ھايا جاننى.

يارالغان چوڭ دېڭىز گويا بۇ يەردە بەھساپ تەكتىن،
ئېلىپ قوينىغا ھەرتۈپ تەك تۈمەن مىڭ ئۇنچە ـ مارجاننى.
قىزىل سايۋا قىزارغان خوپ قىزىل ياقۇت كەبى چاقناپ،
بولۇپ ئالتۇن بىلەن رەڭداش بىزەر ئاق سايۋا بوستاننى.
ئېرىپ تاڭلايدا بال ئوخشاش بېرەر ھەر دانىسى لەززەت،
ئۇنىڭ شېرىن گۈلابىدىن ئۇلارسەن جانغا سەن جاننى.
دىمەككىم، يوق ئەمەس دۇنيا قۇچاغىدا ئۇزۇم ئەسلا،
قىلار ئۇشبۇ ئۇزۇم مەپتۇن تېتىپ كۆرگۈچى مېھماننى.
تۆكۈپتۇ تەر ئەمەس گويا تامامى مېھرىنى تەككە،
ئۇزۇمزار باغۇنى رازى ئېتەرگە بارچە ئىنسانىنى.

ئىختىرا ھەۋىسى

ئۆيدىن ھويلىغا چىقتى ئىتتىرىپ
يەتتە ياش ئوغلىنى دۇشكەلەپ ئانا:
«مىلتىغىڭ تۇرۇغلۇق بازاردىن ئالغان،
نىمىشقا ياغاچتىن ياسايسەن يانا؟»

چېچىلماڭ بالىغا ئارتۇقچە، ھەدە،
ئىنتىلگەن يولىدىن توسماڭ ھەرگىز.
ئاخىر شۇ بالا دەپ سەكپارىغۇ بىز،
ئىستەيمىز ئۆسسۇن دەپ مەغرۇر، شۇبھىسىز.

بەزىدە، مىنۇتلۇق خوشلۇغى ئۈچۈن،
ياسايمىز ئويۇنچۇق ئۇيقۇنى قويۇپ.
دەيمىزكى: ئۇلغايسۇن ھىسسىيات ـ تەسەۋۇر،
شۇ كىچىك مودىلدىن ھاياتنى تونۇپ.

گەرچە ئۇ ياسىغان مىلتىق، يەتمىگەن —
بولسىمۇ بازاردىن ئالغانغا تەھقىق؛

كۆرسىتەر بىراق ئۇ، بالا ئېگىدا
ئىجادى ئىنتىلىش سۈرگىنىنى بېخ.

چېچىلماڭ بالىغا ئارتۇقچە، ھەدە،
ئىنتىلگەن يولىدىن توسمىڭ پەقەت.
ئىختىرا ھەۋىسى باشلىنار شۇنداق،
ئاھ! ئۇنى قەدىرلەش بىز ئۈچۈن قىممەت.

1981 - يىل، ئوياببر.

ياشلىق

ھاياتلىق مەۋسۈمى ئىچرە ئۆمۈرنىڭ ئۈز گۈلى ياشلىق،
ھاياتىڭ بولسا گەر ناخشا ئۇنىڭ شات مەرغۈلى ياشلىق.
قۇرار ئۆز كەچمىشى بىرلە ئۆمۈر بىناسىنى ھەركىم،
ئۆمۈر بولسا ئىمارەت گەر ئۇنىڭ مەھكەم ھۈلى ياشلىق.
شۇ ياشلىق مەۋسۈمى ئوخشار گويا مۇنبەت ئېتىز - قىرغا،
تېرىپ دان ئۆستۈرۈشكە باپ، باھارنىڭ سىمۋۈلى ياشلىق.
شۇڭا سەن تۇتىمساڭ مەھكەم، ساڭا باقماس بۇ ئالتۇن چاغ،
ئۆتەر ئاققان سۇدەك ياكى بولۇپ بىر دۇلدۇلى ياشلىق.
شۇ ياشلىق پەيتىنى چىڭ تۇت، ئۇگەنمەك ئىستىسەڭ كۆپلەپ،
گۈزەل غايەڭگە يەتكۈزگەي بولۇپ ئۆمرۈڭ رولى ياشلىق.

1981 - يىل.

تونۇلار مەيداندا مەرت

كىم دېگەي بۇلبۇلنى كۆيچى، كۆيدىن دىل ئاچمىسا،
ئەتىۋارلار كىممۇ گۈلنى خۇش ھىدىنى چاچمىسا؟

تاللغاي دۇلدۇلنى بەيگە، بەيگىدە دۇلدۇل چىقار،
نە ھاجەت دۇلدۇللىغى، بولغاندا بەيگە چاپمىسا.
تونۇلار مەيداندا مەرت پۇككەچكە ياۋنىڭ بېلىنى،
مەرت ئاتالماس ھېچ كىشى مەيداندا شۆھرەت تاپمىسا.
كىمكى شۆھرەت ئىستىسە، كەلتۈرەر ئەلگە شەرەپ،
شۆھرىتى داستان بولار شۆھرەتكە لاينى قاتمىسا.
بۇ كۆڭۈل لاپتىن يىراق، قىلما تەمەننا ھېچقاچان،
نە ھاجەت لاپ ئۇرمىغىڭ، لاينى كۆڭۈل ھېچ تاتمىسا.

1980 - يىل.

تېنىگىدە زەررە كۈچ بولسا

بۇ دەۋران ھەممىتى شولدۇر،
ئوچۇقتۇر يول ئىجاتكارغا.
تۇرۇپ يەڭ، چۈشسە كىم ئىشقا،
ئىگە ھەردەم ئىجاتكارغا.

يېڭى تۆھپە ياراتقانىنىڭ،
ئىلىم ـ ھېكمەت تاراتقانىنىڭ،
تاقالغاي كۆكسىگە گۈللەر
بولۇپ كۆركى شەرەپ ـ شانىنىڭ.

ياراتقاي ھەر كىشى تارىخ،
ھامان ئۆز قۇربىگە لايىق؛
بېغىشلار زەررە كۈچ بولسا،
ۋەتەن ـ ئەلگە بولۇپ سادىق.

ئەزىز نىيازى 1938 - يىلى كورلىدا تۇغۇلغان. 1956 - يىلى شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ تىل - ئەدەبىيات فاكولتېتىنى پۈتتۈرگەن. 1957 - يىلىدىن باشلاپ شىنجاڭ خەلق رادىيو ئىستانسىسىنىڭ ئەدەبىيات - سەنئەت بۆلۈمىدە مۇھەررىر ۋە باشقا مەسئۇل خىزمەتلەرنى ئىشلەپ كەلمەكتە.

ئۇ، 1954 - يىلى تۇنجى شېئىرى «باشىمغا ئەگىم يولىدا» بىلەن ئەدەبىيات سەھنىسىگە چىققان. شۇندىن بۇيان نۇرغۇن شېئىر ۋە ناخشا تېكىستلىرىنى ئېلان قىلدى. ئۇنىڭ «يېشىل بوستان» ناملىق شېئىرلار توپلىمى ۋە «توي» ناملىق ناخشا تېكىستلىرى توپلىمى بار.

شائىر جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

شېئىرلار

كوممۇنىست

خەلق چوڭ دېڭىزدۇر، كوممۇنىست بېلىق،
دېمەككى، كوممۇنىست ئەلگە ئەڭ يېقىن.
شۇڭلاشقا پارتىيە غالىپ ھەر قاچان،
تەڭداشسىز قۇدرەتلىك بىر پولات ئېقىم.

كومموٴنىست — دوٴشمەنگە قادالغان خەنجەر،
ئەل ئوٴچوٴن ژوٴجوٴدى تولغان ژاپاغا.
ئوٴ خوٴددى خەلقنىڭ ئاددى چاكىرى،
باش ئەگمەس قىلچىموٴ موٴشكوٴل - جاپاغا.

كومموٴنىست — ھامان ئەل دەردىگە دەرمان،
ئاتىغاچ خەلق ئوٴچوٴن چوغدەك قەلبىنى.
ئەل - ژەتەن بەختىدىن باشقا بەختى يوق،
بەختىم دەپ بىلدوٴ ئەلنىڭ بەختىنى.

پارتىيە — ئانامدىن سوٴيوٴملوٴك ماڭا،
مەن ئوٴنىڭ پەرزەنتى، پەخرىم شوٴ مېنىڭ.
سادىقمەن پارتىيەم يولىغا ئەبەت،
يالقوٴنلوٴق قەسەمىم - ئەھدىم شوٴ مېنىڭ.

1984 - يىل، يانوٴار.

ئوٴستازىم

ئەقىل — زېھنىمگە نوٴر بەردىڭ،
ئوٴلوٴغ ئەجرىڭ چىراغىدىن.
دىلىم قاندى ئىلىم - پەننىڭ
شىرىن - شەرۋەت بوٴلاغىدىن.

ئوٴزەڭ بولغاچ ماڭا باغۋەن،
يېتىلدىم مەن كوٴچەت بولوٴپ.

چۆمۈپ نۇرغا باھار سىدا،
ئىچىلدىم گۈل - چېچەك بولۇپ.

ئۇنۇتماسمەن سېنىڭ، ئۇستاز،
ھالال ئەجرىڭ - جاپايىڭنى.
ئۇنۇتماسمەن ماڭا سىڭگەن
سېنىڭ مېھرى - ۋاپايىڭنى.

ئىزىڭدىن ئىز باساي دەيمەن،
شۇڭا چىڭ باغلىدىم بەلنى.
ئۈمىت - ئەجرىڭنى ئاقلايمەن،
سۆيۈپ دىلدىن ۋەتەن، ئەلنى.

ساڭا ئۇستاز ئەقدەم بار،
يۈرەكتە كۈي — قەسدەم بار.

1983 - يىل، 18 - دېكابىر.

ياشلىق

ياشلىق چېغىڭ — ئالتۇن چېغىڭ،
ئۆمرۈڭ بېغى گۈللەيدىغان.
ياشلىق چېغىڭ — يالقۇن چېغىڭ،
ئالغا ھامان ئۆرلەيدىغان.

ياشلىق چېغىڭ — ئالتۇن چېغىڭ،
ئۆگەن ئىلىم - ھېكمەتنى سەن.

ئەجرىڭ شېخى بەرگەي مۇھە،
تىكلە گۈزەل خىسلەتنى سەن.

ياشلىق چېغىڭ ــ ئالتۇن چېغىڭ،
ئەل - يۇرت ئۈچۈن مەردانە بول.
«ئەلنىڭ غېمى ــ ئەرنىڭ غېمى»
ئەل ئىشقىدا پەرۋانە بول.

كۆيۈڭ شات ياشرىغاي ئەمدى

سۆيۈندۈڭ زەپ گۈزەل تاڭدىن،
كۆيۈڭ شات ياشرىغاي ئەمدى.
يېڭى نەغمەڭگە خۇشتار ئەل،
قولۇڭ دەرت تارتمىغاي ئەمدى.

چېلىپ سازىڭنى سازەندەم،
كۆڭۈلنى مەھلىيا ئەيلە.
دىلىڭ سۆيگەن باھارىڭ بۇ،
بولۇپ بۇلبۇل ناۋا ئەيلە.

بۇيۇك مەنزىلگە يول ئالدۇق،
ئاشۇ قاينامدا ئۆركەشلە.
مۇقام چال ــ يېڭىدىن يېڭى،
زەپەر سازىغا تەڭكەشلە.

1983 - يىل، دېكابىر

ئىمىن ئەخمىدى 1943 - يىلى قەشقەر يېگىشەھەر ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1967 - يىلى بېيجىڭ پىداگوگىكا ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ تىل - ئەدەبىيات فاكولتېتىنى پۈتتۈرگەن. هازىر جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئاقسۇ يەرلىك كومىتېتىنىڭ هەيئەت ئەزاسى، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

ئۇنىڭ دەسلەپكى شېئىرلىرى 1959 - يىلى قەشقەر گېزىتىدە ئېلان قىلىنغان ئىدى؛ «بەخت ناخشىلىرى» نامىلىق شېئىرلار توپلىمى 1984 - يىلى نەشردىن چىقتى. شائىرنىڭ ئابلەت ئەمەتيۇم بىلەن بىرلىشىپ يازغان «مۆلجەر تاغ بورانلىرى» دىرامىسى كەڭ تاماشاچىلار بىلەن يۈز كۆرۈشتى.

تارىم بويى قانداق گۈزەلسەن

مەك ئۆي

ئەزىز يۇرتۇمغا شان - شۆھرەت، مۇقەددەس يادىكار مەك ئۆي،
مۇزات باغرىدا ئەڭگۈشتەر كەبى نۇرلۇق دىيار مەك ئۆي.

گويا شىرىننى ئاختۇرغان مۇھەببەتلىك يىگىت ئوخشاش،
جىمى ئىقلىم جامالىڭنى كۆرۈشكە ئىنتىزار، مەك ئۆي.

قاراپ تاملاردىكى نازۇك پەرىشتەنىڭ ۋىسالىغا،
يۇرۇپ بىر سەير ئەتمەكنى قىلۇر دىل ئىختىيار، مىڭ ئۆي.

دىۋارىڭ غىچچىدە تاشلىق، قىيا باقسا ئىچىڭ گۆھەر،
بۇۋاملار ئەجرىگە شاھىد لەتاپەت - جىلۋىكار، مىڭ ئۆي.

تېڭى يوق ئۇندا سەنئەتنىڭ، ئۇيۇقلاردا گۈزەل جانان،
تىرىكتۇر ھۆرى - غىلمانلار لېۋىدىن مەي تامار، مىڭ ئۆي.

قولىدا گۈرزى، ئويناقلاپ چاپارغا ئاستىدا دۇلدۇل،
ۋەتەن سۆيگەن جەسۇرلەرنىڭ كۆزىدە ئىپتىخار، مىڭ ئۆي.

جاپا بىرلە ھالاۋەتنىڭ تىنىم تاپماس گۈۋاھى بوپ،
يېنىڭدا ئول ئەزىم دەريا جاۋاھىر چاچرىتار، مىڭ ئۆي.

تۆمۈر تەنلىك، كۆمۈش ياپراق دەرەختە زەر كەبى نىممەت،
بىزەلگەن گۈل ئارا ھۆسنى، بىنادۇر ئۈزمىزار، مىڭ ئۆي.

قېزىلغانسەن ئۇلۇغ ئەجدات تەرى ئاققان قىيالاردىن،
قىيا نەدۇركى جەننەتتەك مىسالى گۈلئۇزار، مىڭ ئۆي.

ۋە لېكىن بىر زامان مەلئۇن يۈزۈڭگە قەل سېلىپ مۇدھىش،
تېنىڭنى ئەيلىدى پارە، قەپەزدە خاكسار، مىڭ ئۆي.

بۇگۈن شاتسەن، خاراپلىقتىن قۇتۇلدۇڭ تاكى مەڭگۈگە،
تېيانشان - تاجىندۇر سەنىكى، ھاياتىڭ نەۋ باھار، مىڭ ئۆي.

سېنى كۆردۇم، دىلىمغا ئورنىدى ئونلاپ ئەسىردىن نۇر،
تېخىچە كۆرمىگەنلەرنىڭ نىگارى زۇلخۇمار، مىڭ ئۆي.

1980 - يىل، ماي.

ئارزۇ بوستانى

نا ئۈمىت بولما، جەنۇبنىڭ پەيزىنى ئاقسۇدا كۆر،
شوخلىنىپ ئاققاندا تارىم ئەۋجىنى ئاقسۇدا كۆر.

تاغ - دالانى باغۇ - بوستان قىلىمغۇنچە توختىماس،
ئىشقى يالقۇن خەلقىمزنىڭ قەلبىنى ئاقسۇدا كۆر.

نەچچە مىڭ يىللاپ چېلىشقان، ياۋنى تار - مار ئەيلىگەن،
شاھى پەرھاتتەك يىگىتلەر نەسلىنى ئاقسۇدا كۆر.

كۆڭلى خۇشتۇر، لەيلى بويلۇق، مەڭزى گۈلدەك ئوت يۈرەك،
ياكى شىرىن، ياكى زۆھرە ۋەسلىنى ئاقسۇدا كۆر.

سۈت بېرىپ پەرزەنتىگە ئاچقان قۇچاق تەكلىماكان،
نەھرىنىڭ سۈيگۈ - مۇھەببەت مەۋجىنى ئاقسۇدا كۆر.

دوستقا مۇشتاق، ياۋغا خەنجەر، ئىشتا چاققان، پەھلىۋان،
بەستى تاغدەك زەربىدارلار قەھرىنى ئاقسۇدا كۆر.

بەختى كۈلگەن يېزىلارنى ئىستىسەڭ كۆرمەكنى سەن،
كۈلكە چاقچاق، شات - خوراملىق سەيلىنى ئاقسۇدا كۆر.

ئۆزەڭدىن كۆر

يېشىڭ تۆكمە سايلانمىدىم دەپ،
مەنسەپ بۆشۈك بىلەن كەلمىگەن.

ئاتاڭ قويۇپ كەتكەن پالازدەك،
ئۆزگەرمەسكە مىراس تەگمىگەن.

پادىشالىق زامان ئەمەس بۇ،
خەلققە مەنسۇپ بارلىق ئىرادە.
سېنى ئاتقا مىندۈرگەنلەر شۇ،
قالدۇرۇدۇ بەزەن پىيادە...

«مەن ئەگەر...» دەپ قىلغاندا چوڭ سۆز،
ئۇلار ساڭا ئۈمىت باغلىدى.
تىكىپ جۇشقۇن غەيرىتىڭگە كۆز،
يۇرت تۆۋرىگى، ھەمدەرت چاغلىدى.

يىغلىغاندا بېسىپ گادايلىق،
«يىغلاڭغۇلار» دىگەن سەن بولدۇڭ؛
تولغىنىدا چۆنتەكلىرىڭ لىق،
ئەلگە باقماي يىگەن سەن بولدۇڭ.

ھەممە ئىشتا كۆزلەپ ئۆزەڭنى،
ئۆزگىلەرنى بىر چەتكە قويدۇڭ.
ھەق - ناھەققە يۇمۇپ كۆزۈڭنى،
ئەمەل بىلەن بېيىدىڭ — تويدۇڭ.

مەنمەنلىگىڭ بولدى بىر پىچاق،
كېسىۋەتتى ئەلنىڭ رىشتىنى.
كېچىپ سەندىن ئۇلار ئاشۇ چاغ،
باشقىلارغا بەردى ئىشقىنى.

كۆچەپ سادىق «بۇرادەر» لىرىك
شۇنچە قىلدى، بولمىدىك ئۆرە.
(قېنى، بىر چاغدىكى نادانلار،
ھە-ھۇ دىسە ساپلاۋېرەرگە؟)

يېشىك تۆكمە «چۈشۈپ قالدىم» دەپ،
سەۋدۇنى ئىزلە ئۆزەكدىن.
دەرەخ تۈگۈل، سەنمۇ قۇرۇيسەن،
ئايرىلغاندا يىلتىزلىرىكدىن.

1981 - يىل، دىكابىر.

نۇرىيە ئىلاخۇن قىزى 1939 - يىلى غۇلجىدا تۇغۇلغان. 1957 - يىلى ئىلى قىزلار توللۇق ئوتتۇرا مەكتىۋىنى پۈتتۈرگەن. ھازىر غۇلجا ناھىيىلىك دارىلمۇئەللىمىن مەكتىۋىنىڭ تىل - ئەدەبىيات ئوقۇتقۇچىسى؛ جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

شائىرەنىڭ دەسلەپكى ئىجادىي پائالىيىتى 1953 - يىلىدىن باشلانغان ئىدى. 1983 - يىلى ئۇنىڭ «باھار شاتلىغى» ناملىق شېئىرلار توپلىمى كىتابخانلار بىلەن يۈز كۆرۈشتى.

باغلار ئاچتى گۈل چىراي

باھار كەلدى يۇرتۇمغا

كەلدى بۇ يىل گۈل باھار، جەۋلان بىلەن باشقىچە،
مېنىڭ ئانا يۇرتۇمغا يېڭى ھايات بېغىشلاپ.
ئىللىق باھار شامىلى چاچلىرىمنى يەلپۈتۈپ،
ئەركىلىتىپ يۈزۈمنى سۆيدى يەنە يېنىشلاپ.

تاغ-ئېدىرلار، ئېتىزلار كىيىپ يېشىل لىباسنى،
كۈن نۇردا جىلۋە قىپ، يالتىرىدى پارقىراپ.
ئۆستەكلەردە شوخ سۇلار قىيغىتىشتى توختىماي،
گىرۋەكلەرنى قۇچاقلاپ، ئاقتى ھەريان شاقىراپ.

چوكان تاللار بىخ سۈرۈپ، كۆزنى ئاچسا ھاياتقا،
لالە-رەيھان غۇنچىلاپ پورەك بولۇپ ئېچىلدى.
چالسا چاۋاك دەل-دەرەخ، بىر-بىرىنى ئالقىشلاپ،
ئۇسۇل ئويناپ مايسىلار بۇ سورۇنغا قېتىلدى.

يىپەك رومال پۇركىنىپ باغلار ئېچىپ گۈل چىراي،
كاككۇك بىلەن بۇلبۇللار خەندان ئۇرۇپ سايرىدى.
ھەر تەرەپتىن نەغمىچى قۇشلار كېلىپ شاتلىنىپ،
بەزمە قۇرۇپ، جەم بولۇپ، ئەجەپ خوشال يايرىدى.

ھۆسۈن تۈزەپ كائىنات، جىلۋە قىلدى رەڭمۇ-رەڭ،
خۇش تەبەسسۇم ئىلكىدە باقتى بىزگە يېقىملىق.
بەكمۇ كۆركەم، ھەيۋەتلىك بىزەلدى بۇ تەبىئەت،
ياڭراق كۈيلەر ئەۋجىگە كۆتىرىلدى رېتىملىق.

ئاھ، يۇرتۇمنىڭ باھارى، مەنمۇ بولدۇم جۆر ساڭا،
ناخشام بىلەن ئالدىڭغا سالدىم ئىسىل پايانداز.
چۈشتى بۇگۈن سەن بىلەن تۈمەن تۈلپار بەيگىگە،
يېتىلگۈسى چىلىشتا سان-ساناقسىز چەۋەندаз.

سۇ بىلەن سۆھبەت

تاماشا قىپ شوخ ئېقىننى
ئولتۇرۇمەن سۇ بويىدا.

ئۇچار پىكرىم قاناتلىنىپ،
بىر سېھرلىك ئىش كۆيىدا.

تىكىلگەندە جۇپ كۆزلىرىم
شوخ ئوخچىغان دولقۇنلارغا.
ھىسسىياتىم ئۆركەش بولۇپ
قوشۇلۇدۇ ئۇپقۇنلارغا.

سۇغا سىرداش بولۇپ شۇدەم،
شاۋقۇن سېلىپ ئاققۇم كەلدى.
يېشىل چىمەن قىرغاقلارغا
تويماي شۇنچە باققۇم كەلدى...

زوقۇم كېلىپ سوراپ قالدىم:
«سۇلار، نەگە ئاقسىلەر؟
قانماي سۆيۈپ گىرۋەكلەرنى،
يۇزۇڭلارنى ياقسىلەر؟»

ھەيران بولۇپ سوئالىمدىن
سۇمۇ دەرھال كىردى سۆزگە:
«بىز ئاقمىز، بىلمەك بولساڭ،
چوققىلاردىن دالا - تۈزگە.

تېنىم تاپماي چېپىپ ھەر يان،
ئۇسسۇزلۇقنى قاندۇرۇمىز.
ھايات شامى ئۆچسە نەدە،
بىرىپ قايتا ياندۇرۇمىز.

ماكانىمىز چەكسىز زىمىن،
شۇڭا ئەركىن قىيغىتىمىز.
كىرپىك قاقماي، راۋان ئېقىپ،
قاقاس چۆلنى ئويغىتىمىز.

ئېتىزلارغا كۆموش چاشقا،
بىزنىڭ ھىممەت - خىسلىتىمىز.
ھۆسنىمىز يوق قىزىققۇدەك،
بىراق ئۇستۇن ھۆرمىتىمىز.

پەرھات كەبى باشلىسا كىم،
تاغۇ - دەشتنى گۈللىتىمىز.
سۇغا تەشنا قىر - دالاغا
ئۇنچە - مارجان چاچرىتىمىز.»

دىدى - دە، سۇ، كەتتى ئېقىپ
سۆيۈپ ئۆستەڭ قىرلىرىنى.
بىلىۋالدىم بۇ سۆھبەتتىن
سۇنىڭ خىسلەت سىرلىرىنى.

ئۆز - ئۆزىمگە دىدىم شۇندا
يىغىپ ئەس ۋە خىيالىمنى:
مەنمۇ تامچا سۇدەك تېمىپ،
ياشناتسامدىم دىيارىمنى.

1984 - يىل، مارت.

مەركامىل ياقۇپ 1939 - يىلى قەشقەردە تۇغۇلغان. 1958 - يىلى شىنجاڭ ئىنستىتۇتىنىڭ تىل - ئەدەبىيات فاكولتېتىنى پۈتتۈرگەن. ھازىر «شىنجاڭ گېزىتى» ئۇيغۇر تەھرىر بۆلۈمىدە ئىشلەيدۇ.

شائىرنىڭ تۇنجى شېئىرى «رەۋەندە ۋە چاشقان» 1951 - يىلى «جەنۇبىي تيانشان» گېزىتىدە ئېلان قىلىنغان. شۇندىن باشلاپ ئۇنىڭ شېئىر ۋە داستانلىرى ئاپتوم رايونىمىزدا چىقىدىغان گېزىت - ژورنالىلاردا داۋاملىق ئېلان قىلىنىپ كەلمەكتە. ئۇ ھازىر جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

ئىككى شېئىر

رەھمەت، ئانىلار

رەھمەت، ئەي ئانىجان، ئۇلۇغ قەھرىمان،
كەلتۈردۈڭ ۋەتەنگە زور شەرەپ - شانىنى.
كەلتۈردۈڭ يەلكەڭدە سەن تيانشانىنى،
زەپەردىن كۈي قاتتىڭ، جانلاندى جاھان!

سەپەردە تۇغ تۇتۇپ كېتىۋاتىسەن،
ئىزىڭدىن ئۇنمەكتە بەخت چىچىگى.
پارلاقتۇر يۇرتۇمنىڭ ھۆر كېلەچىگى،
سەپكە مەرت، جەڭگە كۇچ قېتىۋاتىسەن.

ئالدىڭدا ماختانماس نى - نى ئىجاتكار،
بىلەر ئۇ، ئەجرىڭدە ۋايىغا يەتكەن.
ۋەتەن دەپ جەڭ قىلغان، ئەلنى شات ئەتكەن
پەرزەنتىمۇ سېنى دەر غەمخان - ئىجاتكار.

تاغ - دالا، گۈلىمۇ بالاڭدەك يايراپ،
ئىمىدۇ ئەجرىڭنى يەردە — بۆشۈكتە،
جاھاننىڭ كۈلدۇرىگەن كۈيلىرىڭ كۆكتە،
يوقلايدۇ قۇياشنى جارانلاپ - ياڭراپ.

مېھرىڭدە ئون قۇياش ھارارىتى بار،
قۇچىغىڭ بىر ئۇچۇن ئالەمدىنمۇ كەڭ،
ياشايسەن يىللارنىڭ ئۆمرى بىلەن تەڭ،
ئىسمىڭ مۇشۇنداق كارامىتى بار؟

سەن بىزنىڭ شەۋكەتلىك، بۈيۈك پەخرىمىز،
ۋەتەننىڭ غۇرۇرى، شانى - شۆھرىتى،
شۇڭلاشقا مەڭگۈلۈك دىللار ھۆرمىتى،
گۈل قىلىپ قىسىدۇ سېنى دەۋرىمىز.

1981 - يىل، 15 - مارت.

بىلمەم

بىلمىدۇر ھىكمەتلىك چەكسىز بىر دېڭىز،
پەن ئەھلى ئۇنىڭدا گويا بىر يەلكەن.
دولقۇنلىرى ئۇنىڭ شۇنچە شىددەتلىك...
غەم قىلىپ ياش تۆكمىگەن،
چېكىنىشنى دىلغا پۈكمىگەن،
غالىپتۇر ئۇزە-ئۇزە مەنزىلگە يەتكەن.

پەن بىر تاغ، چوققىدا بىباھا گۆھەر،
ئىزلىمەس قەدىرگە يەتمىگەن كىشى.
«كۈيىقاپ»، «دىۋە» دۇر جاپا-مۇشەققەت،
گۆھەرنى ئالالماس
(ئالىم بولالماس)
يول بويى جاپانى يەڭمىگەن كىشى.

بىلىمدۇر ئۆلۈمنى يەڭگۈچى غالىپ،
نادانلىق-مەھكۇملۇق، بول ئۇندىن پەخەس.
تۇغۇلدۇڭ، خەلق ئۈچۈن جەڭ قىلىپ ياشا!
بىلىمدۇر گاڭ قۇرال،
ئىزدە، قولغا ئال!
ئىجاتكار ئۆلمەيدۇ، تۆھپە كۆمۈلمەس.

شىددەتلىك دولقۇندا غۇلاچ تاشلاپ ئۇز،
چوققىغا ئۆرلىگىن جۈرئەت بىلەن تېز.
ئۆتكەلنى تېز بۆسۈپ ئۇزۇن سەپەردە،
يەلكەنلەر ماڭماقتا،
دۇلدۇللار چاپماقتا!
ئەتكى دۇنيانىڭ چوقۇم ئالدى بىز.

1979 - يىل، 25 - مارت.

ئابلىز ئۆمەر 1942 - يىلى قەشقەردە تۇغۇلغان. تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپنى پۈتتۈرگەن. ھازىر قەشقەر گېزىتى ئۇيغۇر تەھرىر بۆلۈمىنىڭ مەسئۇلى بولۇپ ئىشلەپ كەلمەكتە؛ جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيتى شىنجاڭ شۆبە-سىنىڭ ئەزاسى.

ئۇنىڭ تۇنجى شېئىرى «لەگلەك» 1958 - يىلى ئېلان قىلىنغان ئىدى. 1983 - يىلىي «ئۆمۈر ئىزلىرى» ناملىق شېئىرلار توپلىمى جامائەتچىلىك بىلەن يۈز كۆرۈشتى. ئۇنىڭ يەنە «يېڭى كېلىن»، «ئۆلۈپ تىرىلگەن ئادەم»، «ۋاپادارلىق كۈيى»، «ئۇزۇلمەس رىشتە» قاتارلىق ھېكايە ۋە ئوچېرىكلىرى بار.

شېئىر ۋە رۇبائىلار

يېڭى يىل شارابى

يارانلار، قولۇمغا ئالدىم جۇپ قەدەھ،
بولۇشقا سىلەرگە مەنمۇ ھەپنەپەس.
ياشلىغىم ھېسلىرى بىر ئەزىم دەريا،
قەلبىمدە جۇش ئۇرار خوشاللىق پەۋەس.

شۇ قەدەھ گويا‌كى بىر جاھاننامە،
كۆرۈندى ئۇنىڭدا ۋەتەننىڭ ھۆسنى؛
ياشارغان تاغ ـ دالا، ياشنىغان باغلار،
گۈللەرگە پۈركەنگەن تۆت باھار پەسلى.

شۇ قەدەھ ئىچىدە بولدى نامايان
شەرەپلىك مۇساپە، چاقماقلىق يوللار؛
تامچە تەر ئورنىغا ئاققۇزغان ساپ قان،
جاپاكەش ئەمگەكچى، قاداقلىق قوللار.

شۇ قەدەھ ئىچىدە كۆرۈندى يەنە،
چولپاندەك نۇرانە، بىر يورۇق رۇجەك؛
بەختنىڭ سىماسى جۇلالاپ تۇرغان
جەننەتتۇل مەئۇادەك گۈزەل كېلىچەك!...

قۇي ساقى، شاراپنى، ئۇزۇلدۇرمەي قۇي،
قەدەھلەر لىق تولسۇن، قالمىسۇن يېرىم.
شۇ گۈلگۈن شاراپتىن ئىچەي قانغىچە،
خوشاللىق مەۋجىدىن يايرىسۇن تېنىم.

بۇ ئاددى مەي ئەمەس،
غەلبە ــ زەپەرنىڭ
ھاياتبەخش ئەتكۈچى شېرالىق سۈيى؛
مەنزىلگە ئات سالغان يولچى كارۋاننىڭ
تۆتلىشىش جېڭگە قەسەمياد كۈيى.

1983 - يىل، يانۋار.

ئانا قەدری

ئەگەر بىلسەڭ، ئۇلۇغ شۇنچە
ئانا قەدری، باھاسی يوق.
ئۇنىڭ ئەجری ئۇلۇغ، بىلسەڭ،
ئۇنىڭ تەڭداش، جوراسی يوق.

باتۇر كۆچى كىملەر ئەدىن؟
ئالىم ئەقىل تاپار ئەدىن؟
ئانا مېھری ئەزىم دەريا،
تەمەننالسی، تاماسی يوق.

ئانا ئالدىدا كۆپ قەرزىم،
ئۇنى ئاقلاش مېنىڭ پەرزىم،
ئانامنى قىلمىسام رازی،
ھاياتىمنىڭ ھېچ مەناسی يوق.

رۇبائىلار

بەزىلەر مېنى دەر: «ئاچچىغى يامان،»
ھەيرانمەن شۇ گەپكە، ھەيرانمەن ئەجەپ.
ياخشىدۇر ھەر قاچان ساختا كۈلكىدىن،
ۋاقتىدا بىلدۈرگەن ھەققانى غەزەپ.

* *

كۆردۈمكى، شېئىرىڭنى، گۆھەر تىزىپسەن،
بىر ئىسىل خىسلەتكە مەدھى يېزىپسەن،
ۋە لېكىن قىلغىنىڭ نەزمەڭنىڭ ئەكسى،
ئۇنداقتا مەنسىز سۆزەت سىزىپسەن.

1983 - يىل، نۆكتەبىر.

زەينۇرە ئەيسا قىزى 1946 - يىلى قەشقەردە تۇغۇلۇپ، ئاقسۇدا ئۆسكەن. 1965 - يىلى شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى تىل - ئەدەبىيات فاكولتېتىنى پۈتتۈرگەن. شۇنىڭدىن باشلاپ ئۆز مەكتىۋىدە تىل - ئەدەبىيات ئوقۇتقۇچىسى بولۇپ ئىشلەپ كەلمەكتە.

زەينۇرە ئۆزىنىڭ ئىجادىي پائالىيىتىنى ئاساسى مەكتەپ ئوقۇغۇچىسى ۋاقتىدا باشلىغان. ئۇنىڭ «توققۇز بۇلاق» ۋە تۇرسۇنئاي بىلەن بىرلىكتە ئېلان قىلىنغان «بۇلبۇل ناۋاسى» ناملىق شېئىر توپلاملىرى بار. يېقىندا «ئۈچ لەيلىگۈل» ناملىق شېئىرلار توپلىمى نەشرگە بېرىلدى.

شائىرە زەينۇرە جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

ئورکستىر

كەڭ ۋەتەن زېمىنى گويا بىر سەھنە،
ئۇندىكى ئورکستىر قەلبىم سۆيگۈسى،
تۇيغۇم دەر ئورکستىر مەزمۇنى مۇنداق:

هایاتقا مەدهییە،
پارلاق کەلگۈسی!

* *

سۆیۈمەن، تەبىئەت ئورکىستىرىگىنى،
ئۈندا بار ئەزىمەت تاغلار ساداسى.
بۈلبۈلنىڭ قەلبىدىن ئۇرغىغان ناۋا،
ئۈندا بار چاقماقنىڭ يارقىن زىياسى.

ياڭراسا ھەربىر ئىسكرىپكىسى،
كاككۇكلار زوق بىلەن چېلىشىدۇ داپ؛
ئاي بىلەن كۈن گويا ماھىر دىكراتور،
تۇرۇدۇ نۇر تەڭشەپ شۇ سەھنىگە باپ.

مەردانە دېرىزور تىنىمسىز بوران،
دەريالار ئۇنىڭالغۇ لېنتىسى، ئاي-ھاي.
ئوچۇملاپ سۇ ئىچىپ دەريا لېۋىدە،
زەپ لېرىك مۇزىكا ئاڭلايمەن قانماي.

دېڭىزلار مەۋجىدە بۇلدۇقلىتىپ سۇ،
بېلىقلار قېتىشتى ئورکىستىرغا ئۈن،
چايكىلار دولقۇنغا ئۇرۇپ باغرىنى،
شاۋقۇنلۇق دېڭىزغا جۇر بولدى شۇ كۈن.

شۇ ياڭراق ئورکىستر ساداسى ئىچرە
مىسلىرسىز ساماغا ئۆرلىگەن فونتان.

هەيۋەتلىك تيانشان — يۇرىگىم گويا،
ئىستىگىم — ئىستىقبال كۆكىدە چولپان.

تارىمدىن ئۇن قېتىم بىر ياڭراق سادا
ئورگىستىر كۆيىگە قوشۇلدى بۇ دەم.
تىڭشىغىن بۇ كۆينى، ئۇندا مۇھەببەت،
غايە ۋە ئىستەكلەر بولغان مۇجەسسەم.

پەن سىرى ئۆرلەشنىڭ چوڭ بەيگىسىدە
دۇلدۇللار چېپىشى — ئەۋجىسى سازلىق.
يوللاردىن غەلبىلىك ئۆتكەن كارۋانلىق
قوڭغۇراق ساداسى — نەغمىسى سازلىق.

تاشلانغان قەدەملەر ئالغا ئىلگىرلەپ،
دىللارنى ياشناتقان رېتىمى ئۇنلۇق.
ئاسماندا يۇلتۇزلار سانداق گويا
ئۇتۇقلار باھارى قېتىمى ئۇنلۇق.

جاراڭلا ئورگىستىر، سېنى گۈل دېسەم،
مەن ئاشۇ گۈللەرگە شەيدا كېپىنەك.
سويلايمەن گۈزەللىك كۆلىدە ئەركىن،
مېھنەت قولۇنغا پالاق بۇ يۇرەك.

1942 - يىل، ماي.

سەلەي قاسىم 1939 - يىلى قەشقەردە تۇغۇلغان. 1959 - يىلى شىنجاڭ پىداگوگىكا ئىنىستىتۇتىنىڭ تىل-ئەدەبىيات فاكولتېتىنى تۈگەتكەن. ھازىر قىزىلسۇ ئوبلاستلىق 1 - ئوتتۇرا مەكتەپ-نىڭ تىل - ئەدەبىيات ئوقۇتقۇچىسى، جۈڭگو يازغۇچىلار جەمئىيتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

شائىر سەلەي قاسىمنىڭ دەسلەپكى ئىجادىيىتى 1954 - يىلى باشلانغان ئىدى. شۇنىدىن بۇيان ئۇنىڭ شېئىر، داستان، ۋە ھېكايىلىرى ھەرقايسى گېزىت - ژورناللاردا بېسىلىپ كەلمەكتە. 1984 - يىلى ئۇنىڭ «گۈلچىمەن» ناملىق شېئىرلار توپلىمى نەشر قىلىندى.

مەن شەرققە يول ئالدىم

مەن شەرقتە يول ئالدىم،
ناخشىلىرىم بىر كارۋان.
ئۇچار پىكىرىم دۇلدۇلى،
قەلبىمدە گۈزەل ئارمان.

دەرىزددىن لىپ-لىپ-لىپ
ئۆتەر تىنماي گۈل كەشتە.
ھايات كۈلەر، ئەركىلەر
تۇنۇگۈنكى چۆل - دەشتتە.

پويىز ئالتۇن بۆشۈگۈم،
ئارام ئالغان سەبى مەن.
تاغ-داۋانلار ئاشسەن،
گويا ئۇچقان كەبى مەن.

تيانشاندىن ئالدىراپ
يولغا چىقتىم بېيجىڭگە.
خوشاللىقتىن شۇ تاپتا
سىغماي قالدىم تېنىمگە.

تيانشانىنىڭ ئوغلىمەن،
دۇلدۇل مىنىپ كۆندۈرگەن.
تاڭ شەپىغى كۆكلۈمدە
گۈزەل ئارزۇ ئۇندۇرگەن.

ئىخ، دوستلىرىم، بىلسەڭلار،
شۇ ئارزۇيۇم ھەل بۇگۈن.
ئاستانەمنىڭ ئىشقىدا
ئىلھاملىرىم سەل بۇگۈن.

بېيجىڭ مېنىڭ سۆيۈملۈك
پايتەختىم ئەمەسمۇ؟

ئۇنى كۆرمەك، ئېلسەڭلار،
تەلەي - بەختتىم ئەمەسمۇ؟

كۆرۈپ كەل، دەپ يوللىغان
ئازات خەلقىم ئەمەسمۇ؟
يۈرەك - قەلبىم خەلقىمگە
مەڭگۇ تەقدىم ئەمەسمۇ؟

مۇشۇ تاپتا ھاياجان
دەريادا ئاقمەن.
ئىختيارسىز تەلمۈرۈپ،
كۈن چىقىشقا باقمەن.

ماڭا تاغلار بەردى يول،
باغلار كۈلۈپ سۈندى قول.
تەبرىكلىشىپ دوستلىرىم،
ھەر دوقمۇشتا توختىتى كۈل.

مەن شەرقتە يول ئالدىم،
ناخشىلىرىم بىر كارۋان.
ئۇچار پويىز ئالدىراپ،
قەلبىمدە گۈزەل ئارمان.

1984 - يىل، يانۋار.

جېلىلى تەخەللۇسى بىلەن جامائەتچىلىككە تونۇلغان ئابدۇجېلىل تۇرسۇن 1940 - يىلى خوتەننىڭ لوپ ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1959 - يىلى شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ ماتېماتىكا فاكولتېتىنى پۈتتۈرگەن. ھازىر «قەشقەر گېزىتى» ئۇيغۇر بۆلۈمىدە مۇھەررىر بولۇپ ئىشلەپ كەلمەكتە؛ جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

شائىرنىڭ دەسلەپكى ئىجادىي پائالىيىتى 1959 - يىلى باشلانغان ئىدى. 1983 - يىلى ئۇنىڭ «يۇرەك ئۇچقۇنلىرى» ناملىق شېئىرلار توپلىمى جامائەتچىلىك بىلەن يۈز كۆرۈشتى، ئۇنىڭ يەنە «نۇرلۇق يول»، «قارامۇق»، «دوستلۇق رىشتى» قاتارلىق ھېكايە، ئوچېركلىرى بار.

شىمال ئىلھاملىرى

(ۋۇ ناملىق سېكىلدىن)

شىخەنزە تەسىراتى

كەلدىم زىيارەت قىلغىلى شىخەنزىگە — بوستانغا مەن،
قىلدىم يۇرەك رىشتىمنى تار، قاتماق ئۇچۇن داستانغا مەن.

باقتىم جامالۇ - ھۆسنىگە قانىدىم گۈزەللىك ۋەسلىگە،
يەتتىم گويا ئاشىق كەبى كۆتكەن ۋىسال - ئارمانغا مەن.
گۈللەپتۇ بۇ جاي شۇ قەدەر، بوپتۇ بىنا ئاۋات شەھەر،
باقتىم ھەۋەسته رەستە، يول، باققا، يېشىل ئورمانغا مەن.
خاكجۇدا يۈرگەندەك ھامان، سەزدىم ئۆزەمنى شادىمان،
بەرپا بولۇپتۇ جۇپ دىدىم، ئەپسانۋىي رىزدۇانغا مەن.
گۈلگە ئۇزالغان ئۆي - بىنا، ھەر ياقتا قىزغىن كۆي - ناۋا،
كەزدىم بولۇپ ئىش - بەزمىدە ئۇلپەت تالاي پالۋانغا مەن.
ياكراپتۇ دىخان ناخشىسى، ئوخشاپتۇ ئاشلىق، پاختىسى،
بولدۇم يۇرەكتىن مەھلىيا مۇنبەت ئېتىز - مەيدانغا مەن.
سەنئەت، مائارىپ گۈلشىنى، مەپتۇن قىلار ھەر كىشىنى،
قەيدۇم قولۇمنى بۇندىكى پەن باغۋانلى ئىشچانغا مەن.
سېخلاردا ئۆرلەش دولقۇنى، جۆر بولدى قەلبىم شاۋقۇنى،
ياغدۇردۇم ئالقىش ئىشچىلار قۇچقان شەرەپكە - شانغا مەن.
سەيلە قىلىپ بۇ باغچىنى، ئېيتتىم قەسىدە — ناخشىنى،
شىخەنزىگە پارلاق ھايات بەرگەن يېڭى دەۋرانغا مەن.

بۇلاق سۇيى

كەلگىنىمدە بۇلاق بېشىغا①
تاغ - داۋانلار ئېشىپ يىراقتىن،
قارشى ئېلىپ مېنى گۈزەل قىز،
سۇ ئۇزاتتى كۈمۈش بۇلاقتىن.

چاكىقىغانتىم سەپەر ئۇستىدە،
سۇنى ئىچىپ قەلبىم سۆيۈندى.
ئاشۇ سۇدىن بۇلاق خەلقىنىڭ
ماڭا بولغان مېھرى كۆرۈندى.

① بۇلاق بېشى — بۇ يەرنىڭ ناھىيە ئارا ئۇستەڭ رايونىدىكى بىر مېھرا.

قىز ئۇزاتقان ئاشۇ زىلال سۇ
يۈرىگىمدە ئۆركەشلەپ ئاقتى؛
ئىجادىيىتىڭ مىسرالىرىغا
مەڭگۈ سولماس گۈل - چېچەك تاقتى...

قاش مۇھەببىتى

جۇش ئۇرۇپ يۈرىگىمدە شېرىن ئارزۇ،
بىر كۆرسەم دەيتتىم قاشنى كۆپتىن بۇيان.
شۇ ئارزۇ - تىلىگىمدىن قاناتلىنىپ،
پەرۋاز قىلىپ ئۇچۇپ كەلدىم ئىلى تامان.

چۆمۈلدۈرۈپ ۋۇجۇدۇمنى هاياجانغا،
ماڭا كەڭ قۇچاق ئاچتى قاش دەرياسى.
قوزغىتىپ هىسلىرىمنى چاچتى ئىپار،
ئاۋارالدىن سوققان غۇر - غۇر تاڭ ساباسى.

ئوچۇملاپ، ئىچتىم قاشىنىڭ سۈيىنى مەن،
كۆمۈشرەڭ دولقۇنلارغا بولۇپ سىرداش.
ياڭراتتىم گۈزەل قەشقەر كۈيىنى مەن،
يېقىملىق شاۋقۇنلارغا بولۇپ جۆرداش.

قاش بىلەن تۈمەن ئەسلى بىر تۇمۇرداش،
ئەسىرلەر بويى تىنماي ئېقىپ تۇرغان.
هەمنەپەس بولۇپ ئىلىنىڭ تەقدىرىگە،
شىمالنى جەنۇپ بىلەن چېتىپ تۇرغان...

كەزدىم مەن ساهىللارنى زوق - شوق بىلەن،
ئەگىشىپ قاش سۈيىنىڭ ئېقىشىغا.

گۈل باغلار، گۈل ۋادىلار رەشتى مەھكەم
باغلاندى يۈرىگىمنىڭ بېغىشىغا.

ئۆركەشلەپ ئاققان زىلال قاش سۈلىرى،
ئىلىنى پۈركەپتۇ گۈل - چېچەكلەرگە.
چېچىپتۇ نازۇ - نېمەت چاچقۇسىنى،
قاندۇرۇپ ئەلنى كۈتكەن تىلەكلەرگە.

ئۆزەمنى سەزدىم شۇنچە شات، بەختيار،
خۇش نەپەس ئالغاچ قاشىنىڭ ھاۋاسىدىن.
بۆلىنىپ چىن دوستلۇقىنىڭ بۆشۈگىگە
كۈچ تاپتىم ئاقىنلارنىڭ ناۋاسىدىن.

يېقىنلاپ كەلدى مېنىڭ قايتىش ۋاقتىم،
قىيمىدى كۆزۈم قاشتىن ئايرىلىشقا.
ھىجراننىڭ ئازاۋى بەك يامان ئىكەن،
ئاز قالدى يۈرەك - باغرىم يېرىلىشقا.

ساھىللار، باغ، يايلاقلار قالدى ئارتتا،
كۆڭۈللۈك ئۆتكەن كۈندۈز - ئاخشام قالدى،
گۈزەل قاش!
جېلىلىنى كەتتى دېمە،
بويۇڭدا ياڭراتقان كۈي - ناخشام قالدى.

1982 - يىل، ئۆكتەبىر، (ئۇلانجا).

باللار ئەدەبىياتى ساھەسىدە جاماەتچىلىككە تونۇشلۇق بولغان **ئابلىكىم روزى** 1946 - يىلى ئاتۇش ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1963 - يىلى قەشقەر دارىلمۇئەللىمىن مەكتەپنى پۈتتۈرگەن. ئۇنىڭ تۇنجى شېئىرلىرى 1962 - يىلى ئىلان قىلىنغان ئىدى. «قالىغاچ» ناملىق شېئىرلار توپلىمى ياش ئۆسمۈرلەرنىڭ قىزغىن ئالقىشىغا ئېرىشتى. ئۇ، يەنە «ئىز»، «ئۆسمۈرلەر ئارزۇسى» ناملىق ئىككى شېئىرلار توپلىمىنى نەشرگە تاپشۇردى.

شائىر ئابلىكىم روزى 1982 - يىلىدىن باشلاپ جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

يېڭى يىل چاچقۇلىرى

يېڭى يىل خۇشاۋاغى ئەلا

شاتلان دوستۇم، يېڭى يىل كۈنى
«مول نەتىجەڭ مۇبارەك!» دەيمەن.
رەنجىپ يۈرمە، «يېشىڭ مۇبارەك!»
دىگەن سۆزنى كەينىرەك دەيمەن.

چۈنكى، ساڭا بەرىلمەس باھا
تەققى - تۇرقۇڭ، يېشىڭغا قاراپ.
ياغار پەقەت ھۆرمەت ئالقىشى
ئەلگە قىلغان ئىشىڭغا قاراپ.

شۇڭا ياشىنىڭ چوڭلۇغىدىنمۇ
ئىش - نەتىجە چوڭلۇغى ئەلا.
يېڭى ياشىنىڭ خوشاللىغىدىن
يېڭى ئىشىنىڭ خۇشلۇغى ئەلا.

چۈشەنسەڭلار...

سوراپ قالدى بىر كۈن مېنىڭدىن
يۇرتىمىزنىڭ قىزىقچىلىرى:
«نەدىن كەلدى پىشانىڭىزنىڭ
چىبەرقۇتتەك سىزىقچىلىرى؟»

جاۋاپ بەردىم: «بۇ سىزىقچىلار
قەرىلىقتىن بەرمەس بىشارەت.
پىشانەمدىن ئورۇن ئالدى ئۇ،
يۇرتۇم ئۈچۈن چەككەچ رىيازەت.

چۈشەنسەڭلار، بۇ سىزىقچىلار
تەپەككۇرنىڭ دەريا‌سى ئەسلى.
ئۇندا ئاققان ھەر بىر تامچە تەر
چىن ھاياتنىڭ مەناسى ئەسلى.»

كونا دىمەكلار

يېڭى يىلنى تەبرىكلىگەندە،
خوشلىشىمىز كونا يىل بىلەن.
لېكىن، ئۇنىڭ غەلىبىلىرىنى
ئىزھار قىلىپ بولماس تىل بىلەن.

ئۆتكەن يىلنى «كونا» دىمەكلار،
كونا پەقەت ئۇنىڭ رەقىمى.
ئوخشىمايدۇ باشقا يىللارغا،
چۈنكى، يېڭى مەزمۇن، قەدىمى.

جۇشقۇن، يېڭى غەيرەت بولسىلا،
ئادەم يولدا قالمايدۇ ھېرىپ.
بىزنىڭ يىللار تارىخ بېتىدە
تۇر چاچىدۇ كەتمەيدۇ قېرىپ.

1984 - يىل، 1 - يانۋار، قەشقەر.

ئابلەت ئابدۇللا 1946 - يىلى 5- دىكابىر كۇنى غۇلجىدا تۇغۇلغان. 1962 - يىلى تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپنى پۈتتۈرگەن. ھازىر غۇلجا شەھەرلىك رادىيو ئۇزلىنىش مۇخبىرى، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

شائىرنىڭ دەسلەپكى ئىجادىيىتى 1957 - يىلى «كانكولدا» شېئىرى بىلەن باشلانغان ئىدى، يېقىندا ئۇنىڭ «ئىلى مۇھەببىتى» ناملىق شېئىر ۋە داستانلار توپلىمى نەشرگە بېرىلدى. ئۇنىڭ يەنە «بىپايان زېمىن - كەڭ سەھنە»، «ئارزۇ» قاتارلىق ھېكايىلىرىمۇ بار.

ئىككى شېئىر

ۋەتەن مۇھەببىتى

مېھرى بىلەن تەبىئەت ئەگەر
دەرەخ قىلىپ ياراتسا مېنى،
شۇ چاغدىمۇ يىلتىزىم بىلەن
قۇچاقلايتتىم ۋەتىنىم سېنى.

ئويناق، ئەركە سۆلىرىڭ بولسام،
باغرىڭلى چىڭ سۆيۈپ ئاقاتتىم.
ھارارەتتىن پارغا ئايلانسام،
كۆكتىن يەنە ساڭا ياغاتتىم.

بولسام مەيىن باھار شامىلى،
چاچلىرىڭنى يۇمشاق تارىسام.
يۇلتۇزلىرىڭ بولسام كۆكتىكى
جامالىڭغا تويماي قارىسام...

ياق!
بولمايمەن تەبىئەت ھۆسنى،
تەبىئەتتە يوق ھەسسىيات، يۇرەك.
سېنىڭ چەكسىز، ئۇلۇغ سۆيگۈڭنى
سېزىش ئۈچۈن پاك يۇرەك كېرەك.

پەخرلىنىمەن بۇگۈن، ۋەتىنىم،
چىن ئىنسانمەن —
تۆرەلگەن سەندە.
بېغىشلىدىڭ مېھرى - ئىشقىڭنى
مەن دۇنياغا كۆز ئاچقان دەمدە.

شۇڭا، يۈكسەك مۇھەببىتىڭنى
ئەلا بىلدىم جاندىن، ئانىجان.
تۇتقۇنلۇقتا بەردىم مەن چىداش،
ھۆرلىغاندا دەھشەت شۇنچىلىغان...

سەن ئىگىرسىڭ ئەلەمدە - غەمدە،
كۆڭلى قارىلار خوشال - شات ئىدى،
تۇغۇلسىمۇ قوينۇڭدا ئۇلار،
ۋەتەن، ئىشقىڭ ئاڭا يات ئىدى.

سېنىڭ قايغۇ، كۆز يېشىڭ، ئانا،
مىليون دىللار قەلبىگە تۇتاش.
ئاخىر غەزەپتە چايقالدى دېڭىز،
كۈلدى ئاسمان،
كۈلدى يەر، قۇياش!

* *

بۇگۈن گۈزەل باغرىڭدا ياشنار
يېڭى،
جۇشقۇن،
بەختيار هايات.
يېڭى سەپەر - ئىجات، ئەمگەكنىڭ
سۈمرۈغلىرى قاقماقتا قانات.

ئەنە چەكسىز ئالتۇن باشاقلار
ۋە يۇلتۇزلار چاچقان پولاتتەك
ۋەتەن،
ئىشقىڭ پارلايدۇ روشەن،
ئۇندەپ بىزنى گۈزەل هاياتقا.

* *

ئەزىز ئانام، بەختىم — ۋەتىنىم،
سەن مېھرىۋان ماڭا تا ئەبەت.
بورانلاردا ئۆچمىگەي ئەسلا
مېھرىڭ بىلەن يانغان مۇھەببەت!...

1981 - يىل، ئۆكتەبىر.

ئاق توپىدە ئاي كۆردۈم

ئاق تۆپىدە ئاي كۆردۈم،
ئاي دىگىنىم گۈلجامال.
ئاق تۆپىدە بايِ كۆردۈم،
باي بولۇپتۇ توختى «گال».

ئاي بىلەن باي تۇققانمۇ،
ئاي تۇغدىمۇ - ئايخانمۇ؟
جۇپ ئاقتۇكەن ئايلىناي،
ئاق ئۆستەڭدە ئاققان ئۇ.

بىرى بۇلبۇل، بىرى گۈل،
كەڭ ئېتىزدا بالقىسا.
ياشنارمىدى دالا - قىر،
يۇرىگىنى ياقمىسا.

توختى چاپسا تۇلپارنى،
ئاي سىيالكىغا قونۇپتۇ.

سۇ ياقىلاپ ئايدىكىدا
بىر - بىرىگە بېقىپتۇ.

خاماندىمۇ - چەشتىمۇ،
ئوغۇت توشۇپ قىشتىمۇ،
ھەمرا ئىكەن ئۆرگىلەي،
كەچكۇرسىدا — كەچتىمۇ.

كۆمۈش تەردىن ئالتۇن تاغ،
ئالتۇن تاققا ئاي چىقتى.
تەقسىماتتا جۇپ ئاقتۇ
كۆككە چىقتى - باي چىقتى.

* *

ئاق تۆپىدە ئاي كۆردۈم،
ئاي بولۇپتۇ گۈلجامال.
ئاق تۆپىدە باي كۆردۈم،
ماي چاينايدۇ توختى «گال».

1983 - يىل، مارت.

مەخمۇتجان ئىسلام 1947 - يىلى قەشقەر يېڭىشەھەر ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1968 - يىلى شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ تىل-ئەدەبىيات فاكۇلتېتىنى پۈتتۈرگەن. ھازىر شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى ئۇيغۇر تەھرىر بۆلۈمىدە مۇھەررىر، جۈملىدىن يازغۇچىلار جەمئىيتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

شائىرنىڭ دەسلەپكى شېئىرلىرى 1960 - يىلىدىن باشلاپ مەتبۇئات يۈزىدە جامائەتچىلىك بىلەن يۈز كۆرۈشكەن. ئۇنىڭ «باھار قوشاقلىرى»، «يۇرەك كۈيلىرى» ناملىق شېئىرلار توپلىمى، «تاڭ شەبنەملىرى» دېگەن ئوبزورلار توپلىمى، «نېپىلىسىنىڭ غازغا مىنىپ سایاھەت قىلىشى»، «قەرىق بىرىنچى»، «ئابرويى تۆكۈلگەن كاتالىننا» قاتارلىق تەرجىمە ئەسەرلىرى بار.

كۆڭۈل كۈيلىرى

(شۇ ناملىق سېكىلدىن پارچىلار)

ئەينەككە قارىغاندا...

ئەينەككە قارىدىم، ساقالدىرىم ئاق،
قارمۇ بار بېشىمدا خۇددى ئۇچىتەك ئاق.

ئاشۇ چاغ ۋىجدانىم دېدى: «ئەمدى سەن
ئۆرۈلۈپ ئارقاڭغا، ئوبدان قاراپ باق!»

قارىدىم ئارقامغا، قالماپتۇ ھېچ ئىز،
ئۆتۈپتۇ ھاياتىم لاي سۈدەك ئېقىپ.
گويا كى چەيلەنگەن سامان ئوتىدەك،
بېرەلمەي، ئىسسىق، نۇر، گاھ ئۆچۈپ - يېنىپ.

ۋىجدانىم ئالدىدا قىزاردى يۈزۈم،
(نېم دېگەن نومۇس بۇ، قالغاندا قېرىپ؟!)
بولمىسا ئادەمدە ئۇلۇغۋار غايە،
ئۆلەركەن تىرىكلا، غازاڭدەك چىرىپ.

تەسىرات

قىپ - قىزىل غۇنچىگە قولنى ئۇزاتتىم،
«چىم» قىلدى بارمىغىم، «ۋاي!» دېدىم شۇئان.
گۈلمۇ بۇ، چاققاقمۇ؟... بولۇپ مەن ھەيران
ئۇگۈلاپ كۆزۈمنى باقتىم خىيالچان.

ھۆسنى ئۇز، چىرايلىق قىزىل غۇنچىنىڭ
كۆردۈمكى، يېنىدا تىكەن بار ئىكەن.
ئويلىدىم: گەر ئادەم قىلسا تەنتەكلىك،
پۇشايمان يەيدىكەن، ئازاپ يار ئىكەن.

بۇلبۇل ۋە غۇنچە

بۇلبۇل غۇنچىگە: «ئاشىقمەن» دېدى،
«ھىجرىڭدە ھەر چاغ ئاغرىقمەن» دېدى.

«قەلبىمدە ئىشقىم گويا‌كى ئاتەش،
مەڭگۈلۈك ساڭا تالىقمەن» دىدى.

غۇنچە دىدىكى: «ياقتۇرساڭ مېنى،
ئاقسۇن تېنىڭدە چىن سۆيگۈ قېنى؛
مەن ئۆسكەن يەرگە باغلا مۇھەببەت،
شۇندىلا مەڭگۈ سۆيۈمەن سېنى.»

ئانار گۈلى

«ئانار گۈلى گۈل ئەمەس» دەيدۇ،
بىلمىگەنلەر ئۇنىڭ قەدرىنى.
ماختىشىدۇ ئەڭ ئىسسىل گۈل، دەپ،
لەيلى، سەبدە، مۇدەن، ئەترىنى.

ئاشۇ گۈللەر كۆركەم، چىرايلىق،
بىراق ھۆسنى باھار بىلەنلا.
غازاڭ بولار كۆكلەم، ياز كېتىپ،
كەچكۈز يېتىپ كەلگەن ھامانلا.

ئانار گۈلى ئاشۇ كۈز پەسلى
مېۋە بېرەر ھەممىدىن ئىسسىل.
شۇنچە شىرىن — يۈرەككە شىپا،
ھۆسنى يارنىڭ مەڭزىدەك قىزىل.

بىر تال ئانار گۈلى بولسام مەن،
مېۋە بەرسەم خەلقىمگە تاتلىق.
ھوزۇر ئالسا ئۇنىڭدىن دىللار،
قۇچار ئىدى قەلبىمنى شاتلىق.

ئاق كەپچە

ئاق كەپچە، ئاپپاق كەپچە،
ناخشىغا تولغان كەپچە.
لەززىتى، مېھرى بىلەن
دىلغا ئوت ياققان كەپچە.

دىلغا ئوت ياققان كەپچە،
سوقۇدۇ سالقىن شامال.
تۇرۇمەن يارنى كۈتۈپ،
كېلىدۇ ساھىپجامال.

كېلىدۇ ساھىپجامال،
ئاپمۇ - ئاق نۇرغا چۆمۈپ.
پەن - ئىلىم دەرياسىدىن
بىباھا گۆھەر سۈزۈپ.

بىباھا گۆھەر سۈزۈپ،
كېلىدۇ خۇشخۇي كۈلۈپ.
يۈرىكىم ئەلىبومىغا
سۆيگۈدىن قوشاق پۈتۈپ.

سۆيگۈدىن قوشاق پۈتۈپ،
يار قويار كۆكسۈمگە باش.
لېۋىدىن بەرگەندە بال،
چاقنىدى دىلدا قۇياش...

ئاق كەپچە، ئاپپاق كەپچە،
ياقسەن كۆڭلۈمگە سەن.
تۆكۈمەن ئوتتەك قوشاق،
زوقلىنىپ جىلۋەڭگە مەن.

ئابدۇللا سۇلايمان 1952 - يىلى چەرىيە ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1975 - يىلى قەشقەر پىداگوگىكا ئىنىستىتۇتىنىڭ تىل - ئەدەبىيات فاكولتېتىنى پۈتتۈرگەن، ھازىر خوتەن ئالى سىنىپ تېخنىكومىنىڭ تىل - ئەدەبىيات ئوقۇتقۇچىسى، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبەسىنىڭ ئەزاسى.

شائىر ئەدەبىيات سېپىگە 1964 - يىلىدىن باشلاپ كىرگەن ئىدى. يېقىنقى يىللاردىن بۇيان ئۇنىڭ «يورۇقلىق ناخشىلىرى» ناملىق شېئىر توپلىمى جاھائەتچىلىك بىلەن يۈز كۆرۈشتى. ئۇ «يۇرتۇمنىڭ كىشىلىرى» ناملىق داستانلار توپلىمىنى نەشرگە تاپشۇردى.

تاغ ناخشىلىرى

(ئۇ ناملىق سىكىلدىن پارچىلار)

دەريا

تاغلارنى كېزىپ ئىستەك - ئارزۇسىدا
تۇلپارغا ئۇمىد يۈكلەپ قىلدىم سەپەر.

ئارقامدا قالدى ئۇزۇن كارۋان يولى،
ئاتقاندا تۇننى قوغلاپ قۇتلۇق سەھەر.
ئەمەسكەن كۆرۈنگەن تاغ ھەرگىز يېراق،
ئارزۇيۇم مەنزىلىمگە ياقتى چىراق.

ئۆتكەندە ئەزىم دەريا، ساھىللاردىن،
تۇرۇلگەن دولقۇنلارغا نەزەر سالدىم.
مەغلىيا بولۇپ شاۋقۇن — كۆيلىرىگە،
قىرغىغى — پايانىغا قاراپ تالدىم.
ياپىرەي، تۇتتى شۇندا ھەيرانلىغىم،
«بۇ ھەيۋەت سۇ كېلىدۇ نەدىن؟» دىدىم.

ئۇچراتتىم يولنى داۋام ئەتكەنسېرى
تاغ بويى سانسىز تارام — ئېقىنلارنى.
قۇشۇلۇپ ئۇلار دەريا ھاسىل قىلىپ،
ئاقارگەن بەسىپ يېراق - يېقىنلارنى.
دەريانغا قاتسا كەۋسەر بۇلاق چۇشمە،
ئاچارگەن قۇچىغىنى جىلغا، تەشمە...

ھە بىلدىم، ئاشۇ تامچە، ئېقىنلارسىز
بولماسكەن ھاسىل ئەزىم دەريا - ئەنھار.
گەر دولقۇن بىر بىرىنى ئىتتەرمىسە،
ئۇزۇلۇپ قالماسمىدى ريشتە زىنھار.
بۇ ماڭا جوشقۇن ھايات بوپ تۇيۇلدى،
دەريانغا قەلبىم ئىشقى تەڭ قۇيۇلدى.

قوشۇلار قىسقا ئۆمرۈم چەشمىلىرى
ھاياتلىق دەريانىڭ ئۆركىشىگە.

شاتلىقتا چۆمۈلەتـتىم، ئاشۇ قەتـرەم —
قاتسا شان ئانا يۇرتىنىڭ گۈللىشىگە.
بۇلاقمەن، چوڭ دەريانى ئۇلغايتقۇچى،
ئۇزىتار ئاڭا كەۋسەر ئىشقىم كۈچى.

چوپان

سوزۇلغان ئىلان باغرى چىغىر يوللار
شايىدىن رومال ئارتقان تىك چوققىغا.
قارىدىم تەئەججۈپتە بىر پەس توختاپ،
ئۇندىكى ئوتلاۋاتقان مال تـوپىغا.
قويلارنى ئاق بۇلۇتقا قىلىپ قىياس،
قەلبىمنىڭ ئاپاراتى بېسىلدى «چاس!»

ئاپارات ئەينىگىگە چۈشتى روشەن
قولىدا راۋاپ تۇتقان چوپان بوۋاي.
ئولتۇرۇپ قىيا تاشنىڭ ئۈستىدە ئۇ،
ئېيتاتتى لەززان ناخشا - غەزەل تىنماي.
قەلبىمنىڭ ئۇنـىڭغـۇسى ئېلىپ كۈينى،
قوزغاتتى مەندە مۇڭداق خىيال - ئويىنى:

«بولسىمۇ چىقىپ - چۈشۈش بەك خەتەرلىك،
نېچۈن مال باقار بۇندا چوپان خوشال؟»
سېمىز گۆش قاينىتقىنىم كېلىپ ئەسكە،
يېشىلدى ئـۆز - ئۆزىدىن سىرلىق سوئال.
چەكسىمۇ جاپا، ئەلنى خۇش قىلار ئۇ،
شۇڭا تەر، ئەجرىدىن لوق گۆش قىلار ئۇ.

بۇركۈت

توختىدى قۇياش بىر پەس تىنىڭ چوققىدا،
ئاداققى نۇرلىرىنى تۆكۈپ تاققا.
تاۋلانسا تىزمىلىرى ئوتقاش كەبى،
قىيالار ئوخشىدى بىر قىزىل داغقا.
چوققىلار گويا شەمشەر نۇرىنى كەسكەن،
بۇ يېشىل دۇنيانى شوخ شامال ئەسكەن.

چوققىغا قوندى شۇ چاغ قىران بۇركۈت،
پەرۋانە ئوت - يالقۇنغا ئېتىلغاندەك.
سىلكىپ پەي - قانىتىنى كېرىلدى ئۇ،
بەستىگە يېگىدىن كۈچ قېتىلغاندەك.
تىككەندە يىراقلارغا جۇپ كۆزىنى
تىرىنىڭ قاماللىدى تاش يۈزىنى.

چولپاننى ئويغىتىپ ئۇ تاڭ سەھەردە
كەتكەنتى ئۇچۇپ مۇشۇ تىنىڭ چوققىدىن.
كۆز تىكىپ قۇزغۇنلارنى قىلدى شىكار،
ھارغىنلىق سېزىلمەيدۇ ھېچ تۇرقىدىن.
بار قانىنىڭ دېغى تۇمشۇق، تىرنىغىدا،
تاغ تىترەر گويا نەپەس - ئىنىغىدا.

قانچىلاپ بۆرىلەرگە تاشلاندى ئۇ،
ئۇچۇرما بولغاندىن تا بۈگۈنگىچە.
ئىزلىدى دۈشمىنىنىڭ ئۇۋىسىنى،

هۇشيارلىق بىلەن تالاي كۈندۈز - كېچە.
ئۇ باتۇر قۇش، تەييارغا ھېرىس ئەمەس،
قۇزغۇنغا ئېتىلىشنى قىلار ھەۋەس.

قاغىمۇ ئۇنى دوراپ ئۇچۇپ باقار،
لېكىن بىر داۋان ئاشماي قالار ھېرىپ.
ئۇچىرسا تەلىيىگە سېرىق تاپ — گۆش،
ئۇستىگە قونۇپ ئالار مەيدە كېرىپ.
ئۆتۈدۇ قاغا ئۆمرى تاپنى چوقۇپ،
قىلدۇ بۇركۇت پەرۋاز كۆكنى قوچۇپ.

بۇركۈتكە ياتتۇر بۇ خىل ياشىماقلىق،
كۆك قەرى بېغىشلايدۇ ئاڭا راھەت.
كۆرۈشتىن يۈز يىل ئۆمۈر تاپنى چوقۇپ،
بىر قېتىم جان تىكىشنى بىلەر قىممەت.
چوققىدا ئۇنىڭ تىرما ئۇگسى بار،
تاغ گۈلى كۆرپە ئاڭا، يوتقىنى قار.

ھېنىڭمۇ ھىس بۇركۈتۈم قوندى شۇئان،
ئۇنىڭغا ھەمرا بولۇپ قىيا تاشقا.
خىسلىتى، شىددىتىدىن ئالدىم ئۆرنەك،
تىك تۇتۇپ باشنى، مەغرۇر - شات ياشاشقا.
ياشلىغىم — ئارزۇيۇمنىڭ جۇپ قانىتى،
بولۇدۇ ئالغا ئۆرلەش كاپالىتى!

1982 - يىل، ئاۋغۇست.

قەييۇم سوپى 1947 - يىلى قورغاس ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1968 - يىلى بېيجىڭ مەركىزىي مىللەر ئۇنىۋېرسىتېتىنى تۈگەتكەن. ھازىر ئىلى ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم تەشۋىقات بۆلۈمىنىڭ خادىمى، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

ئۇنىڭ بىرىنچى شېئىرى — «دوستلىرىمنى چىللايمەن» 1962 - يىلى ئىلى گېزىتىدە ئېلان قىلىنغان ئىدى، تۇنجى داستانلار توپلىمى — «تيانشاننىڭ كۈلكىسى» 1984 - يىلى جامائەتچىلىك بىلەن يۈز كۆرۈشتى. يېقىندا «ئىلى دەريا‌سى» ناملىق پوۋېستىنى نەشرگە بەردى.

ئىلھام جامى تولدى شەرۋەتكە

(جەنۇپ سەپەرىدىن تەسىراتلار)

ئانا قەشقەر

سالام قەشقەر، ئانا قەشقەر، گۈزەل قەشقەر،
يۈرىگىمنىڭ قېتىدىكى غەزەل قەشقەر،

تىلغا ئالسام سېنىڭ قۇتلۇق شۇ نامىڭنى،
لەۋلىرىمدىن تاماچىلايدۇ ھەسەل قەشقەر.

ئارزۇلىرىم ئاچتى چىچەك يۈرەك قاندى،
ۋۇجۇدۇمدا ھاياجاندىن ماگما ياندى.
مىڭ كۆز بولۇپ مۇھەببەتتە باقتىم ساڭا،
خوشاللىقتىن ئىلھاملىرىم قاناتلاندى.

يېڭى ھايات جىلۋە قىلغان جامالىڭدىن،
جەننەت ساڭا بەخش ئەتكەن باھارىڭدىن،
يۈرىگىمگە ئاقتى ئىلھام، يېقىلدى ئوت،
سېنىڭ مەزمۇت چىنار قامەت، مادارىڭدىن.

نەمىشقىمۇ جان ئاناممەڭ سۆيىمەي سېنى،
ئىلھامىمەڭ ئەزىزانە كۆرمەي سېنى؟!
تيانشانىڭ ماڭلىيىدا گۈھەر تۇرساڭ،
كۆزلىرىمگە تۇتىيا قىپ سۈرمەي سېنى؟!

سەندە بوۋام كىندىك قېنى يېنىپ تۇرسا،
قەۋرىسىنى قىزىلگۈللەر يېپىپ تۇرسا،
كۆيلىمەيمەن نەچۈن سېنى، يۈرىگىمنىڭ
بىر پارچىسى كۆكرىگىڭدە تېپىپ تۇرسا!

ئالىم مازىرىدا

ئىلىدىن دەستە گۈللەر تىزىپ كەلدىم،
قويۇمەن مەقبىرەڭگە، ئالىم ئاتا.

قويۇمەن قەلبىمىنۇ بىللە شۇدەم،
ھۆرمەتتىن يۈرىگىمدە ياڭراق سادا.

زەر بۇلاق، چەشمە زىلال ① ۋۇجۇدۇمدا
خوشاللىق پەرىشتىسى ئاچتى قۇچاق.
تاۋاپ قىپ قويغىنىمدا قەۋرەڭگە باش،
تۇيۇلدۇڭ ماڭا شۇ تاپ گويا ئويغاق.

ئىلھامىم يەتتە ئېقىن ② ئۆركەشلىگەن،
سىغمايدۇ ئىچ-ئىچىمگە ئىپتىخارىم.
ئوغلىمەن ئاڭلا، مەھمۇت قەشقەرىنىڭ
ھوزۇرىدىن جاراڭلايدۇ زىل دۇتارىم.

مەرىپەت ئاسمىنىنىڭ چولپانىسەن،
نۇر چېچىپ، تائەبەتكە ئۆچمەيدىغان.
قالدۇرغان ئۇلۇغ تۆھپە، ئىجادىڭدىن،
ئەسرلەر ياشايدىغان، ئۆلمەيدىغان.

مۇبارەك دىۋانىڭنى ۋاراقلىسام،
ئۆمرۈمگە بېڭى ياشلىق كۈچ ئالىمەن.
ئىرادەم «ھاي-ھاي تېرەك» ③ ئۆزەڭ قويغان،
ئېلىنمىنىڭ مەنزىلىگە ئات سالىمەن.

---

① چەشمە زىلال — مەھمۇت قەشقەرى مازارى ئالدىدىكى بۇلاقلارنىڭ ئىسمى.
② يەتتە ئېقىن — ئوپالدىكى يەتتە ئېقىن.
③ ھاي - ھاي تېرەك — مەھمۇت قەشقەرى مازىرىدىكى چەشمە زىلال بۇلىغى يېنىدا ئۆسكەن بىر تۈپ تېرەك.

كىتاۋىڭ ۋاراقلىسام ھەر قېتىمدا،
قولۇمغا ئالتۇن ئاچقۇچ تۇتقۇزۇدۇ.
شۇ قامۇس نۇر چىرىغىم، جان ھەمرىيىم،
غەپلەتتىن مېنى ھامان قوتقۇزۇدۇ.

ئىزىدىن ماڭمىغانلار ئاتىلارنىڭ
ئاتالماس ئاتا ئوغلى ۋەسلىمزدىن.
چىرىغىڭ ياندۇرۇمىز، ئۆچۈرمەيمىز،
چىقىدۇ ئىزباسارىڭ نەسلىمزدىن.

خەير - خوش، مەھمۇت ئاتا، خوش قال ئوپال،
ئالمىنى باغرىغا ئېپ ياتقان ماكان!
توپاڭدىن چېچىۋالدىم ياغلىغىمغا،
بۇلار ئۇ كۆچ - جاسارەت ئاشسام داۋان.

چۆل

باردىمەن سەپەردە، چۆللەر ئارىلاپ،
ئارقامدا قالىدۇ قوم بارخانلىرى.
ئىسسىقنىڭ تەپتىگە چىدايمەن يەنە،
چۆرەمدە يانىسمۇ ئوت گۈلخانلىرى.

بۇ چۆللەر يۈرتۇمنىڭ پۈتمەس بايلىغى،
گويا بىر ساندۇق ئۇ، تېخى ئاچمىغان.
زەگانىڭ قولىغا چۈشمىگەن ئالتۇن،
بىر تەييار چىراق ئۇ تېخى يانمىغان.

ئۇندا بار سانسىزلاپ بۇلاقنىڭ كۆزى،
ئاستىدا چايقىلار نەپەت دېگىزى.

زارلىما، ئەي كارۋان، بىرئۆمر، شۇ چۆل،
ئەتكى ھاياتنىڭ گۈلشەن ئىتىزى...

توققۇز بۇلاق

توققۇز بۇلاق ① — كۆمۈش بۇلاق،
ئېقىشىڭغا سالدىم قۇلاق.
فونتانلىرىڭ — قاينىمىڭدىن،
ئاڭلىدىممەن ياڭراق قوشاق.

مۆلدۈر مۇنچاق سۈيۈڭ تاتلىق،
جارانگلىغان كۆيۈڭ تاتلىق.
ئىرىقلاردا قىرغاق سۆيۈپ،
شىلدىرلىغان ئۇنۇڭ تاتلىق.

كۆزلىرىڭدىن ياقۇت كۆردۈم،
ئىچتىم سېنى، ھوزۇر سۈردۈم.
چىمەنزارلىق باغلىرىڭدا
سەيلى قىلدىم، خوشال يۈردۈم.

مۆلجەر تاغنىڭ باغرىدا سەن،
يېشىل بوستان قوينىدا سەن.
مۆجىزىدىن گۈل تاقايسەن،
ھەر بىر باغلىق ھويلىدا سەن.

ئابباسوپنىڭ ② ئىزلىرىنى،

---

① توققۇز بۇلاق — ئۇچتۇرپان ناھىيىسىدىكى جاي ئىسمى.
② ئابباسوپ — ئىسقىلاۋى قۇربان ئابدۇكېرىم ئابباسوپ ئۇچتۇرپاندا تۇغۇلۇپ ئۆسكەن ئەدىب.

كۆردۈم ئۆتكۈر كۆزلىرىنى،
كۈيلىرىگدىن ئاڭلىغاندەك
بولدۇم ئۇلىڭ سۆزلىرىنى.

غۇرۇر قوشتۇڭ غۇرۇرمغا،
قۇۋۋەت ئالدىم ۋۇجۇدۇمغا.
فونتانلىرىڭ يۇرىگىمدە،
ئېپ كېتىمەن ئۆز يۇرتۇمغا.

سايە دۆڭ

پاھ! سايە دۆڭ ① ،
سايەڭ چۈشتى ئۈستۈمگە،
چۈشتى شۇنداق يۇرىگىمگە كۆكسۈمگە.
نەشپۈتزارلىق مۆجمزە بوپ كۆرۈندى،
ھەيران قالدىم، ئىشەنمىدىم كۆزۈمگە.

بېھىشنى مەن رىئايەتتە ئاڭلىغان،
تەھقىقكى، ئۇ سايە دۆڭگە يەتمەيدۇ.
ياپراق قايرىپ جىلۋە قىلغان نەشپۈتتە
يار نازى بار، مەڭگۈ ئەستىن كەتمەيدۇ.

1983 - يىل، دىكابىر.

① سايە دۆڭ ــ كورلىدىكى چوڭ نەشپۈتزار.

تۇرسۇن زۇردۇن 1937 - يىلى غۇلجا ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1956 - يىلى ئىلى ئەخمەتجان قاسىمى نامىدىكى بىلىم يۇرتىنى تۈگەتكەن. ھازىر ئىلى گېزىتى ئۇيغۇر تەھرىر بۆلۈمىدە ئەدەبىيات بېتىنىڭ مۇھەررىرى؛ جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

ئۇنىڭ تۇنجى شېئىرلىرى 1956 - يىلى جامائەتچىلىك بىلەن يۈز كۆرۈشكەن ئىدى. شۇنىڭدىن بۇيان ئۇنىڭ 100 پارچىدىن كۆپرەك شېئىر ۋە داستانلىرى ھەرقايسى گېزىت - ژورناللاردا ئېلان قىلىندى. ئۇ، ئۇيغۇر خەلق قوشاقلىرى، چۆچەكلەر، مەسەل ۋە ماقال - تەمسىللەردىن ئىبارەت تۆت توپلامنى نەشرگە تەييارلىدى.

تەسىرات ئۇنچىلىرى

كۆچار

توزمىسەن قۇيرۇق يايغان بۇ ۋادىغا،
ئەي كۆچار، قەدىم شەھەر گۈل ئىچىدە—

ياتسەن مەرۋايىتتەك جۇلالىنىپ،
يالتىراپ قىلىپ جىلۋە، چۆل ئىچىدە.

بىر چېتىك تەڭرى تېغى، كۆلۈپ ياقار،
بىر چېتىك ئەزىم تاردىم، ئوخچۇپ ئاقار؛
ئۇگەننىك سۈيى ئۆتۈپ يان - يېنىڭدىن،
بوينۇڭغا ئۇنچە، ياقۇت، مۇنچاق تاقار.

باغلىرىڭ گىرەلەشكەن بىر تام ئارا؛
ئېرىغىڭ شەرۋەت بىلەن تولۇپ ئاقار.
يوللىرىڭ بۇك - باراقسان جانغا راھەت،
چىمەنلەر كەڭ باغرىڭغا بەرقۇت ياپار.

بىپايان ئېتىزلىرىڭ سالا - سالا،
تۇپرىغىڭ مول ھوسۇللۇق شۇنچە مۇنبەت.
ئوتلىغىڭ مال قوراسى، مەرەيدۇ قوي،
ئەلتىرەڭ جاھانغا كۆز، زەپمۇ ھەيۋەت.

ئارىلاپ باغرىڭ ئارا كۆز تاشلىدىم،
تاغلىرىڭ كۆزلىرىمگە گۈل كۆرۈندى؛
ھۆرمەتتە رەسمىلەرگە يۈزۈم ياقتىم،
مىڭ ئۆيۈڭ جاھانشۇمۇل كۈن كۆرۈندى.

بايقىدىم سىزمىلاردىن ئەقىل - ئىدرەك
تاشقا گۈل چېكىپ ئۆتكەن پاراسەتنى؛
تاغ تېشىپ سۇ باشلىغان بايۋانغا
تەڭداشسىز كەشپىياتنى،
جاسارەتنى.

جاسارەت ئىگىسىنىڭ چەۋرىلىرى،
ئەي كۆچار، بۇگۈن ساڭا گۈل يېپىتۇ.
ئۇگەننىڭ ئېقىمىدىن ئوت چاقنىتىپ،
تۈن كېچە ئاسمىنىغا نۇر تۆكۈپتۇ.

* *

سېغىنىپ، سېنى كۆچار، ئۇچقان ئىدىم،
گۈل - گىيا يېيىپ يولغا، كۈلۈپ باقتىڭ.
ئەتىۋا ئوغۇل بىلدىڭ ئىلىلىقىنى،
باغرىڭنى ئېچىپ كەڭرى، قانات ياپتىڭ.

تۇرسامۇ ھوزۇرۇڭدا ئىككى كۈنلا،
ئوغلۇڭدەك تۇز - تەمىڭنى تېتىپ قالدىم.
ئارمان شۇ ساڭا كۆچەت تىكەلمىدىم،
ئۇخلىماي قوشىغىمنى قېتىپ قالدىم.

ئەي كۆچار، يۇرتىگىمدە سۈرتتىڭ بار،
بالامغا قىلىپ سوغا كۆرستىمەن.
ئارمانلار ئۇرۇغىنى قەلبىلەرگە
سىڭدۈرۈپ باراقسان قەپ ئۆستۈرىمەن.

ئۆچمەس ئىز

قىلدىم تاۋاپ يەتتە قىزنىڭ مازارىنى،
ياتار ئۇلار ئۇچتۇرپانغا باش قويۇپ.
پىدا قىلىپ ئاشۇ قىزلار ئۆز جېنىنى،
چىققان ئىكەن ئاسارەتكە تىغ ئۇرۇپ.

يىللار ئۆتسە ئىزى ئۆچەر كارۋاننىڭ،
بىراق مەزمۇت يەتتە قىزنىڭ قەۋرىسى.
ئەل قەلبىدە گويا كۈندەك يالتىراق،
چەسۇرانە قامىتى، گۈل چېھرىسى.

تىلدا داستان يەتتە قىزنىڭ ئىش - ئىزلىرى،
كەلدى پارلاپ ئاتا ئاتلاپ نەۋرىگە.
نەۋرىلەرمۇ ئاتا بولسا ئىز بېسىپ،
تارقىلىدۇ ئەۋرىلەردىن چەۋرىگە.

* *

ھەر كىم قىلسا خەلقى ئۈچۈن ياخشى ئىش
ئۇنتۇلمايدۇ ئۇنىڭ ئىشى ئەبەتكە.
چۈنكى ئۇلار كەتسىمۇ گەر ئاردىدىن
روھى ياشار قەلبلەردە — يۈرەكتە.

1983 - يىل.

مۇتەللىپ جۇماخۇن 1942 - يىلى قورغاس ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1959 - يىلى شىنجاڭ پىداگوگىكا ئىنىستىتۇتىنىڭ تىل - ئەدەبىيات فاكولتېتىنى پۈتتۈرگەن. ھازىر قورغاس ناھىيىلىك ئوقۇتقۇچىلار بىلىم ئاشۇرۇش مەكتىۋىنىڭ ئوقۇتقۇچىسى، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

شائىر ئىجادىيەت قوشۇنىمىزغا 1978 - يىلى كىرگەن ئىدى. شۇندىن باشلاپ ئۇنىڭ شېئىرلىرى ھەرقايسى گېزىت - ژورناللاردا بېسىلىپ كەلمەكتە. ئۇ «قالغاچ» ناملىق شېئىرلار توپلىمىنى نەشرگە تاپشۇردى.

بالىلارنىڭ دوستلىرى

ئوغلاق

— ئوغلاق، ئوغلاق، سەن نەدە؟
— تاغ باغرىدا، گۈلشەندە.

ـــ نىمە قىلىپ يۈرۈسەن
گۈلتەكچىدە، چىمەندە؟

ـــ شۇ يايلاقتا تۇغۇلۇپ،
يايراپ خوشال ئۆسكەنمەن.
ئوزۇغۇمدۇر سۈزۈك سۇ،
يېشىل مايسا ـ كۆك چىمەن.

سالقىن شامال، قۇشچاقلار
مېنىڭ دوستۇم ـــ ھەمرايىم.
ساغلام، تېتىك ئۆسۈمەن
تاغ قوينىدا مەن دائىم.

ـــ ئوزۇقلىنىپ سۇ ئىچسەڭ،
سەن شۇ گۈزەل يايلاقتىن،
ساڭا ئوخشاش سۇ ئىچتى
دىلىم مەكتەپ ـــ بۇلاقتىن.

شۇڭا مەكتەپ قوينىدا
مەنمۇ خوشال ئۆسۈمەن.
سەن يايلاقنى سۆيگەندەك،
مەن مەكتەپنى سۆيۈمەن.

ھەرە

ھەي ھەرىچاق ـ ھەرىچاق،
ياساپ قويدۇم مەن باغچاق.
كەتتى گۈللەر ئېچىلىپ،
خۇشبۇي ھىدى چېچىلىپ.

«غمڭ...غمڭ» قىلىپ كېلىۋەر،
شىرنىسىنى ئېلىۋەر.
مېھنىتىڭنى خەلققە
سوغا قىلىپ بېرىۋەر.

مەنمۇ سەندىن ئۆگىنىپ
بىلىم يېغاي دىلىمگە.
ئىجات قىلىپ بىر ئۆمۈر
سوغا قىلاي ئېلىمگە.

بوز تورغاي

بوز تورغىيىم، بوز تورغاي،
ئەجەپ خۇشخۇي سايرايسەن.
پەر - پەر قىلىپ ھاۋادا،
مولالاق ئېتىپ ئويناپسەن.
ئاشق بولۇپ قالدىڭمۇ؟
كېتەلمەيسەن ئېتىزدىن.
ھەۋەسلىنىپ كۆزۈمنى
ئۈزەلمەيمەن سېنىڭدىن.
كۆك مايسىلار يەلپۈنۈپ،
ئېتىز جەننەت بولغاندا،
ياكى يېغىپ ئاپپاق قار،
جۇت - شۇرغان ئورغاندا،
ئوخشاش ئۇچۇپ يۈرۈسەن
كەتمەي ئېتىز قىرىدىن.
چوڭقۇر مېھرىڭ كۆي بولۇپ
ياڭراپ تۇرار تىلىڭدىن.

سەن سۆيگەندەك ئېتىزنى،
مەن ۋەتەننى سۆيۈمەن.
كېلەچەكنىڭ ئىشىقىدا
يالقۇنلىنىپ كۆيۈمەن.

كۆچەت

پەرۋىش قىلدىم ـ بېغىمدا
بىر تۈپ كۆچەت ئۆستۈرۈپ.
ئاينىغاچقا ئوبدانلا،
خىيال قىلدىم ئولتۇرۇپ:

زىمىندىن سۇ ئىچمىسە،
ئوزۇق بەرمىسە تۈپراق،
مۇنچە ياشناپ، باراقسان
ئۆسەلمسۇن ئۇ قانداق!

مەنمۇ شۇنداق كۆچەتمەن،
بىلىم ــ سۇ ھەم ئوزۇغۇم،
ئۆستۈرمەكتە پەرۋىشلەپ
ئۇلۇغ ئانا تۈپرىغىم.

1981 - يىلى، ئىيۇن.

روزی سایت 1944 - یىلى گۈما ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1976 - يىلى قەشقەر پىداگوگىكا ئىنىستىتۇتىنىڭ تىل - ئەدەبىيات فاكولتېتىنى پۈتتۈرگەن. 1981 - يىلى جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزالىغىغا قوبۇل قىلىنغان، ھازىر خوتەن «يېڭى قاشتېشى» ژورنىلىنىڭ مۇھەررىرى بولۇپ ئىشلىمەكتە.

روزى سايىت 1973 - يىلى مەتبۇئاتقا كىرىپ كەلگەن ئىدى. ھازىرغىچە، ئۇنىڭ «قاشتېشىنىڭ رىۋايىتى»، «بۇ قىز كىمنى تالالىسۇن؟» قاتارلىق شېئىر ۋە داستانلار توپلاملىرى جامائەتچىلىك بىلەن يۈز كۆرۈشتى.

غەزەل ۋە رۇبائىلار

تاڭ شەجەرىسى

(ئو نامليق سېكىلدىن پارچىلار)

زىمىستاندىن بىزار بۇلبۇل يېتەر قەدىرگە نوروزنىڭ،
يېتەر قەدىرگە خامانچى تېپىن ۋاقتىدىكى مۇزنىڭ.

نىڭ كۈنلەر ئۆتمىدى باشتىن، نى كۆيغا سالمىدى ئۆتمۈش،
(ئۇ چاغنىڭ ئالەمى ئوخشار ئىدى رەڭگىگە قۇندۇزنىڭ.)
تۇغۇلغانغا تۆمەن پۇشمان، ياشاشقا ئەسلا يوق ئىمكان،
ئاداققى لوقمىسى تارتىپ ئېلىنغاچ ئەھلى يوقسۇزنىڭ،
قاچان زۇلمەت يوقاپ، ھۆرلۈك ۋىسال كۆرسەتتى مەشرىقتە،
نۇرىنى كۆردى ئەل شۇ چاغ قۇياش، ئاي بىرلە يۈلتۈزنىڭ...
باھار پەسلىن ياراتقان پارتىيەم شەنىگە كۈي قاتتىم،
گۈۋاھى ـ شاھىدى بولغاي بۇ يازمام قىش، باھار ئۇزنىڭ.

* *

يېڭى جۇڭگو قۇرۇلدى، پاھ، ئەجەپ نۇرانە تاڭ ئاتتى،
ساۋا كىيدى شەپەقتىن تون، باھار گۈلزارنى ئويغاتتى.
قۇچاق ئاچتى زىمىن دەرھال بەخت تاڭىغا ھۆرمەتتە،
كىيىپ زەر تاجىنى بوستان قىزىل گۈلدەستە ئويناتتى.
باھارنى قۇتلىدى بۇلبۇل، ئۈسۈلغا چۈشتى چوكانتال،
ئۇنىڭ دىل مەھلىيا قىلغۇچ ھوزۇرى جاننى يايراتتى.
تۆمەن يىل لەنىتى «ئۇچ تاغ» جاپاسىدا مەجلىغان دىل،
تېپىپ مەلھەم ــ داۋا، تۇنجى قېتىم شات كۈلكە ياڭراتتى.
جاھان رەنالىرى مەشرىق بېغىغا تىكتى كۆز، ھەيھات،
قەلبلەر ئاسمىنى پاتماس قۇياش نۇرىنى پارلاتتى!

* *

باھار كەلدى، ۋەتەننىڭ باغرىغا كۆچمەس باھار كەلدى،
چىچەك ئاچتى ئۆمۈر باغى گويا نۇرلۇق ناھار كەلدى.

ئېچىلدى بارچە گۈل تەكشى، چۈرۈقلاپ سايرىدى بۈلبۈل،
بۇ شاتلىق ئەھلىنى قۇتلاپ سۈنۈپ گۈلدەستە يار كەلدى.
مۇھىم نۇقتا، مۇھىم ئىشقا ــ ئۇلۇغۋار جەڭگە يۆتكەلدى،
بۇ «يۆتكەش» تىن بىلەككە كۈچ، ئەقىلگە زور مادار كەلدى.
تۇرۇپ چەك «تۆت پىرىنسىپ»تا، ھەقىقەتنى سىناپ جەڭدە،
يۈرۈش قىلغاچقا ھەر سەپتىن زەپەر قات ـ قات، قاتار كەلدى.
مۇراتىنىڭ ئاچقۇچى قولدا، ئۇنى كومپارتىيە بەردى،
ئۇ، بىر ئاچقۇچكى، كىم قەدرىنى بىلسە، غەمگۇزار كەلدى!

1983 - يىل، ئۆكتەبىر.

رۇبائىلار

1

پولات تاۋلىنىدۇ شاللىنىپ داشقال،
مېغىز تاللىنىدۇ خىللىنىپ شاكال.
ئۆمۈر گويا مېھمان، كېتىدۇ بىزدىن،
ھايات رەنجىمىسۇن، ئىزدىگىن ئامال.

2

ئۆمرۈڭگە ئىشەنمە، تۆھپەڭگە ئىشەن،
قەتىرەڭدىن يارالسۇن چۆللەردە گۈلشەن.
قىلچە نەپ يۇقمىسا ئەلگە سېنىڭدىن،
بارىڭدىن مىڭ ئەلا يوقلىغىڭ، چۈشەن!

3

قىشلىغى تۇن، يازلىغى كۈن ئۇزار ئىكەن،
ئۆمرۈڭنىڭمۇ گۈلى بىللە توزار ئىكەن.
ۋاي ئىسىت، قەدىرلەنمەي ئۆتكەن ئۆمۈر
ھاياتنىڭ گۈلزارىنى بۇزار ئىكەن.

4

ساتقىنلار ۋىجدانىنى سېتىپ يەيدۇ،
ئىقتىللىق ئەقىلدىن نان تېپىپ يەيدۇ،
بېشىنى سىلىغانىنى چىشلەيدىغان
بى ئەقىل ـ ئەقلىنىمۇ قېتىپ يەيدۇ.

5

باھا بەرمەك ئاسانغۇ خەقنىڭ چىرايى ـ ئەپتىگە،
لېكىن ھۆكۈم قىلماق تەس يۈرىگىنىڭ تەپتىگە.
«ئەل ئىشقىغا پەرۋانە، چوغ يۈرەك» دەپ بولامدۇ،
بەزىلەرنىڭ «ئىسسىغى» پايلىمسا ھەپتىگە!؟

6

بەختىڭنى بەرپا قىل ھالال تەر بىلەن،
پۈتمەيدۇ ئىنسانىنىڭ ئىسقى «بەر» بىلەن.
ئەقلىڭنى ئىشلەتكىن، زېھنىڭنى يۈگۈرت،
زامانەم گۈللىنەر ئىشچان ئەر بىلەن.

7

تاڭ ئاتار، كۈن ئۆتەر ئۆز رېتى بىلەن.
كەلگەنلەر كېتىدۇ نۆۋىتى بىلەن.
ۋە لېكىن ئۆلمەيدۇ ئىجات، كەشپىيات،
ياشار ئۇ مەڭگۈلۈك ھۆرمىتى بىلەن.

8

يول ھەرقانچە بولسىمۇ يىراق،
بىر پەللىسى بولىدۇ، بىراق،
سەن ئۇنىڭدىن قانچىلىك باستىڭ،
قويىدۇڭمىكىن ئۆزەڭگە سوراق؟

9

قۇم يىغىلسا تاغ بولۇدۇ، ئەل يىغىلسا باغ،
ئەل چېچىلسا نىم بولۇدۇ؟ ئۇرەكلىرى داغ.
بەش بارماقنى جەم قىلمىسا تۆگۈلمەيدۇ مۇشت،
ئىككى قوشقار ئۈسۈشكەندە كۆلەر بورە، زاغ.

10

«بىر قېتىم كەسمەكچۈن ئۆلچىگىن يەتتە»
سەن بۇنى مىزان ئەت سۆزدە، ھەركەتتە،
ئەقىلنىڭ دۈشمىنى ئالدىراڭغۇلۇق،
ئالدىراپ ئىش قىلساڭ قالىسەن دەرتتە.

11

قاپىغىڭ ئىششىپتۇ — باغلۇاپسەن ئاق،
ماتەمدار ھالەتتە يۆتكەيسەن ئاياق.
ئوغۇللۇق بۇرچۇڭنى ئويلساڭ، دوستۇم،
ئۆلگەندە ئاز يىغلاپ، تىرىگدە باق.

12

ھەر ئىشنىڭ باشلىنىش دەسلىۋى قىيىن،
جاپاسى ئالدىدا، راھىتى كېيىن.
كىمكى كۆرسەتمەي چىدام، ئىجتىھات،
تەلپۈنسە راھەتكە ئىشى بىر تىيىن!

13

ئاتتى تاڭ، چىقتى كۈن، نۇرلىرى تاراپ،
ئويغاندۇق دىماقلار گۈل ھىدى پۇراپ.
بەختىڭ مەيدىن ئوتلايلىچۇ، كەل،
تېخىمۇ ئۇز زامان — ئەتىگە قاراپ!

1979 - 1982 - يىللار.

تاهىر تالىپ 1945 - يىلى قەشقەردە تۇغۇلغان. 1963 - يىلى تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپنى پۈتتۈرگەندىن كېيىن، خىزمەتكە قاتناشقان. ھازىر «قەشقەر گېزىتى» ئۇيغۇر تەھرىر بۆلۈمىدە ئىشلەيدۇ.

شائىرنىڭ دەسلەپكى شېئىرلىرى 1960 - يىلى مەتبۇئاتلاردا كۆرۈلۈشكە باشلىغان ئىدى. شۇندىن كېيىن ئۇنىڭ 250 پارچىدىن ئارتۇق شېئىر ۋە ئوچېرىك-لىرى گېزىت - ژورناللاردا ئېلان قىلىندى. ئۇنىڭ «مارالۇبشى» ناملىق سېكىلى 1983 - يىلى «تارىم» ژورنا-لىنىڭ بەرىنچى دەرىجىلىك ئىجادىيەت مۇكاپاتىغا ئېرىشتى. ھازىر «خەير، ياشلىغىم»، «زىناق سۆرىتى» ناملىق شېئىرلار توپلاملىرىنى نەشرگە تەييارلىماقتا.

مارالۇبشى

(سېكىل)

مۇقەددىمە

مارالۇبشى — راست مارال بېشى،
گۆھەر ئىكەن ھەر گىياھ، تېشى ...

بىر بېشىدا ياشنار «دۆلەتباغ»،
«ئاۋات» ئىكەن يەنە بىر بېشى.

«ئاقساقمارال» ① مەزمۇت مېڭىپتۇ،
«چۇقۇرچاق» قا تولۇپتۇ ئاش، ياغ.
«سېرىق بويا» بازدىرى ــ جەننەت،
گۈل پۇرايدۇ. «ئانار گۆل»، «چار باغ».

قىزىل يۇلغۇن

مارالالارنى ساقلىغان يۇلغۇن
كەڭ جاڭگالنىڭ كۆركى - زىننىتى.
يولۇچىغا كارۋانغا بەكمۇ
بىلىنىدۇ قەدرى - قىممىتى.

سۇندۇرالماس بوران - قۇيۇنلار،
چۆكتۈرەلمەس توپان بالاسى.
شۇڭا كۆكۈل ئەينىكىدە سەن
قەيسەرلىكنىڭ شانلىق سىمبولى.

سەن قىزلارنىڭ مەڭزىسەن گويا،
لالە رەڭدە ئاچسەن چىچەك.
ساڭا ئوخشاش قىزارغاچقا نان،
سېنى كۆرسە يايرار كىلىنچەك.

① قوش تىرناق ئىچىگە ئېلىنغانلارنىڭ ھەممىسى جاي ئىسىملىرى.

ئەنە، سەيياھ ھاياجان بىلەن،
چىچىگىگگە تۆكمەكتە كۆز ياش.
يۇرىگدە ياشنار بىر ئارمان
ساڭا ئوخشاش مەردانە ياشاش.

توغراق

سەنمۇ جاڭگال پەرىسى، توغراق،
ئۇچار قۇشقا ئاشيان ـ قوندىاق.
ئەگەر كۆڭۈل بار دىسەك سەندە،
سېنىڭ كۆڭلۈڭ سۈتتىنمۇ بەك ئاق.

تالاشمىدىڭ باغى ئېرەمنى،
كۆرەي دەپ يا سۇمبۇل سەنەمنى؛
يېڭىپ كەلدىڭ چۆلدە تىڭ تۇرۇپ
بالالارنى، جاپا ـ ئەلەمنى.

ئىگىز ـ ئىگىز دۆڭلەر ـ بارخانلار
ماكانىڭدۇر قۇملۇق تۇپراقلار.
قەبرىسىڭ گەر، كۆكلەيدۇ سانسىز
يېڭى بوغۇن ـــ يېشىل توغراقلار.

يېڭى ئورمان

يېڭى بىر خىل دەرەخ كۆكلەپتۇ
ماراڭۇبشى دالالىرىدا.

يېڭىچە كۆي - يېڭى مۇقام بار
شۇ ئورمانىنىڭ سادالىرىدا.

بويى كۆككە تاقاشقان ئۇنىڭ،
توغراقلارغا بولۇپ ماكانداش.
لېكىن يېشى كىچىك (ئۇ، بىزنىڭ
باھار بىلەن تەڭداش، زامانداش.)

يېڭى دەرەخ پولاتتىن - گاڭدىن،
ئوق يىلتىزى يەرنىڭ قەرىدە.
(ئۇزاق يىللار بۇرۇختۇم بولغان
يەر تومۇرى — نېفت شەھرىدە.)

يېڭى ئورمان سادالىرىدىن
ئۈيقۇسىدىن ئويغاندى جاڭگال؛
سۈمۈرگەندە قېنىنى يەرنىڭ،
چۆچۈپ يەرمۇ تولغاندى دەرھال.

پولات دەرەخ — ۋېشكا ئورمىنى،
ئوخشار گويا رەڭمۇ - رەڭ گۈلگە.
ئەزىز ۋەتەن، ئەي ئەزىز ئۆلكە،
باغرىڭ تولدى چىمەنگە — گۈلگە.

تەم

ئاق ناۋاتتەك سۈزۈك بۇ تۇزدا
ئۆزگىچە بىر خىسلەت مۇجەسسەم:

ئۇ قوشۇلغان هەر بىر تاماقتا
ناۋاتتىنمۇ زىيادە بىر تەم.

ئۇزاتمايدۇ سەيياهنى شۇڭا،
بۇ يەرلىكلەر قىلماستىن غىزا.
ئۆز تۇزىنىڭ ئىسسىل تەمىنى
تېتىماقچى جاهانغا گويا.

مەنا

سۇ ئامبىرى — «شور كۆل» بويىغا
كېلىپ قالدۇق قىلىپ مۇخبىرلىق.
ئالدىمىزغا قويدى ساهىپخان،
كاۋاپ قىلىپ پىشۇرغان بېلىق.

سەپەردىشىم — ۋۇچاڭلىق مۇخبىر،
داڭلاپ كەتتى تىلىنى تامشىپ.
«كۆرمىگەنمەن بۇنداق مېزىلىك
بېلىقلارنى ئەزەلدىن تارتىپ...»

كۆپنى كۆرگەن مۇخبىر دوستۇمنىڭ
بۇ سۆزىدىن چوڭ مەنا سەزدىم.
زۇمرەت قەدەھ — شور كۆل بويىنى
مېھرىم بىلەن باش - ئاياق كەزدىم.

خاتىمە

ئەگەر مەندە مىڭ كۆز بولسىمۇ،
ۋەتىنىمگە تويمايمەن قاراپ.
ئارمىنىم يوق ھەتتا سۇ كەبى
كەتسەم ئۇنىڭ تېنىگە تاراپ.

مارالۋېشى — ئەزىز ۋەتەننىڭ
رۇخسارىغا ياراشقان زىناق.
ۋە يا بىر گۈل گۈلزار ئىچىدە
دائىم چېچىپ تۇرغان خۇش پۇراق.

ياشار ئۇندا مەردۇ ـ مەردانلار،
كەرەشمىلىك گۈزەل رەنالار.
رەنالارنىڭ لېۋىدەك لەزىز
بال چەشمىسى — يېزا ـ سەھرالار.

باغاشلىغىن، ئەي ئەزىز دىيار،
كۆكسۈڭگە مەن كۆكسۈمنى ياقاي.
قۇۋۋەت ئېلىپ مېھرىڭدىن دائىم،
شامدەك كۆيۈپ نۇرۇمنى چاچاي.

1982- يىل، فېۋرال.

دىلبەر قەييۇم قىزى 1958 - يىلى قەشقەردە تۇغۇلغان. 1975 - يىلى قەشقەر دارىلمۇئەللىمىننى پۈتتۈرگەن. ھازىر «قەشقەر ئەدەبىياتى» ژورنىلىنىڭ مۇھەررىرى، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

شائىرەنىڭ ئىجادىيىتى 1980 - يىلى «بولسام بىر تامچە» ناملىق شېئىرى بىلەن باشلانغان ئىدى. 1984 - يىلى ئۇنىڭ «تامچە» ناملىق شېئىرلار توپلىمى ئامما بىلەن يۈز كۆرۈشتى. ھازىر «ئانا» ناملىق ھېكايىلار توپلىمىنى نەشرگە تەييارلاۋاتىدۇ.

ۋەتەندىن نۇر ئېمىپ قەلبىم...

(غەزەللەر)

1

يېتەرمەن ئارزۇ - ئارمانغا ۋەتەننى ئىپتىخار ئەيلەپ،
گۈزەل جەننەت قوچاغىدا يۈرۈشنى ئىختىيار ئەيلەپ.

بولۇپمەن ئىشقىدا بۇلبۇل چىمەنلەر ئىچرە سايرايمەن،
جاراڭلىق ناخشا توۋلايمەن يۈرەك رىشتىمنى تار ئەيلەپ.

كۆزۈم قارچۇغىدەك ئاسراپ ئۇنىڭ ھەر تال گىياسىنى،
قىلىپ تۇپراغىنى سۇرمە، گۈلىنى تىل ـ تۇمار ئەيلەپ.

ئاقار مېھرىم ياساپ ئۆزكەش ۋەتەنگە ھەمدە خەلقىمگە،
ئۆمۈرۋايەت قىلىپ خىزمەت ئۆتۈشنى چىن ــ شوئار ئەيلەپ.

ئەگەر يانسام ۋاپا قىلماي، ئۆزەمنىڭ ئەھدۇ ـ لەۋزىمدىن،
بولايكى مەن جۇدا جاندىن، قارا ساچىمنى دار ئەيلەپ.

غۇبارسىز پاك يۈرەك ـ قەلبى ۋەتەندىن نۇر ئىمىپ مەڭگۇ
سۆيەر دىلبەر ۋۇجۇدىدىن ۋەتەننى مەڭگۇ يار ئەيلەپ.

2

ۋەتەت ئىشقىدا سەن بولغىن ۋاپا پەرۋانىسى، دىلبەر،
يېرىپ بۇركۈت كەبى كۆكنى زامان مەردانىسى، دىلبەر.

ئىلىپ بارسا سابا ياڭراق كۆيۈڭ ـ ناخشاڭنى گۈلباقتا،
كۆڭۈلنى مەھلىيا قىلسۇن سۆزۈڭ دۇردانىسى، دىلبەر.

ئۇرۇنسا گەر ھەسەتخورلار گۈلۈڭنى چەيلىمەككە قەست،
ئۇلارغا ئوق بولۇپ تەگسۇن كۆزۈڭ پەيكانىسى، دىلبەر.

تۆكۈپ ساپ قان بىلەن تەرنى گۈلۈڭنى پەرۋىرىش ئەيلە،
بېغىڭ بولسۇن شۇ خەلقىڭنىڭ سەيرى ئاستانىسى، دىلبەر.

3

هەم جاپالىق هەم شەرەپلىك تاللىغان مەنزىل يولۇم،
ئارزۇيۇم شۇ تالمىسۇن ھەرگىز، قەلەم تۇتقان قولۇم.

چۈنكى ۋىجدان چىللىدى: «چۈش جەڭگە» دەپ پەرمان قىلىپ،
شۇ ختتاپ بىرلە ئېتىلدى ئالغا ئىلھام دۇلدۇلۇم.

دوستلىرىمغا- جۆر بولۇپ سايراي ئىجات گۈل باغىدا،
خۇشپۇراق چاچسۇن ھەمىشە لالە، رەيھان، سۇمبۇلۇم.

ۋەتىنىم، خەلقىم ئۈچۈن تۆككەن تەرىم مەھسۇلىدىن،
ئارزۇيۇم شۇدۇر ئېچىلسا نەۋ باھارىمدا گۈلۈم.

شۇ ئەقىدەمدىن ئېچىلغان گۈلنى قىسسا، دوستلىرىم،
نىمە ئارمان بىر ئۆمۈر شات سايرىسا شوخ بۇلبۇلۇم.

1982- يىل، فېۋرال.

ئابدۇللا ساۋۇت 1949 - يىلى ئاقتۇ ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1974 - يىلى قەزىلسۇ دارىلمۇئەللىمىن مەكتۇبىنى پۈتتۈرگەن. ھازىر ئاقتۇ ناھىيىلىك رادىيو-تېلېۋىزىيە ئىدارىسىنىڭ مۇخبىرى بولۇپ ئىشلىمەكتە.

ئۇنىڭ دەسلەپكى شېئىرلىرى 1973-يىلى «قەزىلسۇ گېزىتى» دە كىتاپخانلار بىلەن يۈز كۆرۈشكەن ئىدى. ئۇنىڭ تۇنجى شېئىرلار توپلىمى «يۇرتۇمدا توي» 1983 - يىلى جامائەتچىلىك بىلەن يۈز كۆرۈشتى. ئۇنىڭ يېقىنقى يىللاردىن بېرى يازغان «ئاتا - بالا دىخان»، «چاقماق»، «تېرەككە ئېسىلغان باش» قاتارلىق ھىكايە ۋە پوۋېستلىرى بار.

ئىككى شېئىر

گۈزەللىكنىڭ غەزىنىسى ئۆزەڭ

ئانا دەيمەن سېنى ۋەتىنىم،
ئىلھاممىنىڭ چەشمىسى ئۆزەڭ.
مۇھەببىتىم بىر ساڭا مەنسۇپ،

هایاتىمىنىڭ سۆيگۈسى ئۆزەڭ.
شۇ سۆيگۈنىڭ مەنىسى ئۆزەڭ،
گۈزەللىكنىڭ غەزىنىسى ئۆزەڭ.

سەن بىر زىمىن، زەر بىلەن پۈتكەن،
تۈتىيادۇر سەندە ھەر گىيا.
لەۋلىرىنى باغرىڭغا يېقىپ،
ئالتۇن چايقاپ ئاقىدۇ دەريا.
ئالتۇن - كۈمۈش چەشمىسى ئۆزەڭ،
گۈزەللىكنىڭ غەزىنىسى ئۆزەڭ.

باغلىرىڭدا سايرار شوخ بۈلبۈل،
شەنىڭ ئۇچۇن ئوقۇپ قەسىدە.
شۇ قەسىدە دىلغا ئورناشقان،
ساڭا تالىق ئۇلۇغ ئەقىدە.
ئەقىدىلەر نەزمىسى ئۆزەڭ،
گۈزەللىكنىڭ غەزىنىسى ئۆزەڭ.

بۈلدۇقلىغان بۈلاقلاردا بار
قىسسىلەرنىڭ پۈتمەس بايانى.
ھەر تامچىدا بىر قامۇس — تارىخ،
تاڭ قالدۇرار پۈتكۈل دۇنيانى.
قامۇسلارنىڭ ھەممىسى ئۆزەڭ،
گۈزەللىكنىڭ غەزىنىسى ئۆزەڭ.

سېخى باغرىڭ بايلىغىم ئۇچۇن
نېمەتلەرنىڭ كەڭرى داسخىنى.
بەختىم شۇدۇر، شۇ بەخت ئىچرە

ئەتىۋالاپ ئۆستۈردۈڭ مېنى.
بەخت ــ ئامەتنىڭ ئانىسى ئۆزەڭ،
گۈزەللىكنىڭ غەزنىسى ئۆزەڭ.

سۆھبەت قۇرۇپ ۋىسال قەسرىدە
سەندىن ئۆزگە. سىرداش تاپمىدىم.
مېھرى ـ شەپقەت بابىدا ئەسلا
ساڭا يېتەر تەڭداش تاپمىدىم.
يۈكسەكلىكنىڭ چوققىسى ئۆزەڭ،
گۈزەللىكنىڭ غەزنىسى ئۆزەڭ.

پەرزەنتىڭمەن، ساڭا ۋاپادار،
ئانا دەيمەن، ئانا تىلىمدا.
ئىشقىڭ ئاتەش، ئىشقىڭ بىر يالقۇن،
ئىشقىڭ مەڭگۈ يانار دىلىمدا.
ئوتلۇق دىلنىڭ سەزگۈسى ئۆزەڭ،
گۈزەللىكنىڭ غەزنىسى ئۆزەڭ.

ئانا دەيمەن، ئەي گۈزەل جۇڭخۇا،
بەخت ماڭا سەندە كۆلمەكلىك.
ئاق سۈتۈڭنى ئاقلاپ بىر ئۆمۈر،
بىرلا سېنى جاندىن سۆيمەكلىك.
شۇ ئارزۇنىڭ رىشتىسى ئۆزەڭ،
گۈزەللىكنىڭ غەزنىسى ئۆزەڭ!

1984 - يىل، 27 - مايى.

ۋىجدان سوراۋىغا جاۋاپ

كۆز ئاچسام دۇنياغا مەن بولۇپ ئادەم،
ياشايسەن نېچۈن؟ دەپ سورىدى ۋىجدان.
چوڭ بولدۇم، ياشىدىم خېلى ياشقىچە،
ھاياتنىڭ يولىدا داۋان ئاشقىچە،
تاپمىدىم جاۋاپنى، بولغاچ بەك نادان.

قاپقارا ساقاللار بېسىپ ئىگىلىنى،
قورۇقلار يۈزۈمدە بولغاندا پەيدا؛
ۋىجدانىم قايتىدىن قىلدى كۆپ سوراق،
جاۋاپسىز، ئويلاندىم ئۆزاقتىن - ئۇزاق،
دىدىمكى: ئەي ئەقلىم، يۈرۈپسەن قايدا؟!

ئۆمۈرنىڭ دەپتىرى ئېچىلدى شۇئان،
ئالدىمدا تۇرۇدۇ قۇپ - قۇرۇق ۋاراق.
بىمەنا ناخشىنى غىڭشىپ ۋە توۋلاپ،
ياشلىغىم ئۆتۈپتۇ كۆڭۈلنى ئوۋلاپ،
ھە ئۇندىن ھېچبىر ئىز قالماپتۇ، بىراق.

تەڭتۇشلەر بۇرۇنلا كېتىپتۇ ئوزۇپ،
ئەجرىدىن ئۈندۈرۈپ باغدا گۈل - چېچەك.
قاپتىمەن تەمتىرەپ چەتتە — بۇلۇڭدا،
غەپلەتتە كوچىلاپ كۆلنى كۆلۈڭدا،
قوينۇمغا تولۇپتۇ ياڭاقلار پۈچەك...

قەلبىمدە تۆكۈنۈش، مىڭ بىر پۇشايمان،
ۋىجدانىم سوراقتىن توختىمايدۇ ھېچ.
نېمە دەي، ئىجاتتىن بولمىسا تۆھپەم،
قىزاردى يۈزلىرىم، يوقالدى كۈلكەم،
يۈرىگىم جاۋاپسىز تۇراتتى تېپ - تېنچ.

دىدىكى ۋىجدانىم: «كۆز ئېچىپ قاراپ،
كارۋانغا ئەگىشىپ سالغىن جەڭگە ئات!»
قەپىلەتتىن ئويغىنىپ قەدىمىنى رۇسلاپ،
ئىنتىلدىم كۆرەشكە مەنزىلنى بويلاپ،
سەزدىمەن شۇ چاغدا تۆزەمنى پەرھات.

ياشايسەن نېچۈن؟ دەپ سورىسا ۋىجدان،
ئەل، ۋەتەن ئۈچۈن! — دەپ جاۋاپ بېرىمەن.
بۇ — ياشاش يولۇمدۇر، يانمايمەن ھامان،
ئىستىگىم قۇرۇشتۇر يېڭى بىر زامان،
ئەجرىمدىن خەلقىمە شاراپ بېرىمەن!

ئابابەكرى ئەمەت 1949 - يىلى پىچان ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپنى پۈتتۈرگەن. 1979 - يىلىدىن بېرى جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى. هازىر پىچان ناھىيىلىك رادىيو - تېلېۋىزىيە ئىدارىسىدا ئىشلىمەكتە.

ئابابەكرى ئەمەتنىڭ دەسلەپكى ئىجادىيىتى 1966 - يىللىرىدىن باشلانغان ئىدى. ئۇنىڭ ئىجادىيىتىدە بالىلار ئۈچۈن يېزىلغان شېئىر، هېكايە ۋە مەسەللەر ئاساسىي سالماقنى تەشكىل قىلىدۇ. ئۇنىڭ مەخسۇس مۇهەممەت بىلەن بىرلىكتە ئېلان قىلغان «قوڭغۇراق» ناملىق شېئىرلار توپلىمى بار. ئۇ تۇزگەن «ئەيىپ كىمدە؟» ناملىق بالىلار هېكايىلىرى توپلىمى ۋە «ۋاپادار دوستلار» ناملىق شېئىر، مەسەللەر توپلىمى ياش ئوسمۇرلەرنىڭ قىزىقىپ ئوقۇشىغا ئېرىشتى.

ئىككى شېئىر

سۇ سۈزۈك كەلدى

سايلامدا ئالغاندا قولغا بېلەتنى،
مويىسپىت كۆردى - دە، چىن ئادالەتنى.

يۇرىگى ئىرغىدى، يارىنى سۆيگەن
يىگىتتەك ھىس قىلىپ مۇشۇ ھالەتنى.

يۈزىدىكى قورۇقلار بولدى ئىرىقچە،
كۆلكىسى ئاقاتتى ئۇنىڭدا پەۋەس.
يايرىغان دىلىدىن چىقاتتى سۆزلەر،
ھەممىنىڭ دىلىدا قوزغىتىپ ھەۋەس:

«سىياسەت بىيىچىڭدىن كېلەر،سۇ دىسە
پارتىيەم ئاققۇزدى ئۇنى بىر تۈزۈك.
ئەمما ئۇ بىر مەزگىل كەتكەن بۇلغىنىپ،
بۇگۈن ئۇ يۇرتۇمغا كەلدى سۈپ - سۈزۈك.

شۇ سۈزۈك سۇ بىلەن قۇيۇلدى دىلغا
سۆيۈملۈك پارتىيە مېھرى - شەپقىتى.
ئادالەت نۇرىنى چاچقاچقا بىرگە
تېخىمۇ ئاشماقتا شانۇ - شۆھرىتى».

لەگلەك ۋە تانا

ئۇچمايدۇ ئىگىزگە تانىسىز لەگلەك،
بولۇدۇ شامالنىڭ رايىغا بوزەك.
تارازا تەڭشەلسە، ئۇزارسا تانا،
چىقىدۇ لەگلەكمۇ ئاسمانۇ - پەلەك.

ئۆرلىدىم ئىگىزگە مەنمۇ لەگلەكتەك،
تارازام تۈزۈمدۇر، جاسارەت تانام.
ھە، مېنىڭ تانامنى شۇنچە ئۇزارتقان،
كۆيۈمچان يولباشچىم پارتىيەم—ئانام.

1981- يىل، ئىيۇل.

مۇختەر مەخسۇت 1957 - يىلى 25 - ئاپرىل كۇنى گۇما ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1983 - يىلى شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ تىل - ئەدەبىيات فاكولتېتىنى پۈتتۈرگەن. ھازىر شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى تىل - ئەدەبىيات فاكولتېتىنىڭ ئوقۇتقۇچىسى.

ئۇنىڭ دەسلەپكى شېئىرلىرى 1974 - يىلى جاما-ئەتچىلىك بىلەن يۈز كۆرۈشكەن. شۇندىن بۇيان ھەرقايسى گېزىت-ژۇرناللاردا شېئىر ۋە ھېكايىلىرى ئېلان قىلىنىپ كەلمەكتە.

قۇمۇل بوستانلىرى

(شۇ ناملىق سېكىلدىن پارچىلار)

ئالتۇنلۇقنى① كۆرۈپ

سېلىپ ئەلگە دەھشەت، زۇلۇم،
ئۆتكەن بۇندا تالاي ۋاكىلار.
بۇگۈن بۇ جاي چۆمۈلۈپتۇ
نۇر قوينىغا، ئاتقاچ تاكىلار.

① ئالتۇنلۇق — قۇمۇل ۋاكىلىرى ۋە ئۇنىڭ جەمەتلىرى كۆمۈلگەن جاي بولۇپ، ھەشەمەتلىك گۆمبەزلەر بىلەن ئورالغان.

تاریخ هامان رەھمسزدۇر،
بولۇر گۈمران زۇلۇم تەختى.
قۇياش كەبى پارلاپ هامان
ئېچىلىدۇ ئەلنىڭ بەختى.

بىر چاغ بۇندا زالىم ۋاڭلار
هۆكۈم سۈرگەن ئەل ئۈستىدە؛
كۆمۈلۈپتۇ بۇگۈن ئۇلار
ئەلنىڭ قىساس، لەنىتىگە.

ئۇنتۇلماس كېچە

«قۇمۇل خەلقى ناخشىغا
ئىشقىۋازدۇر ئەزەلدىن.
ئەلەم چەككەن كۈندىمۇ
ئايرىلمايدۇ غەزەلدىن.
ناخشا ئۇنىڭ هاياتى،
ناخشا ئۇنىڭ قاناتى.
داستىخاندا ناخشىسىز
تېتىمىاس قەن - ناۋاتى.
نەچچە تاڭنى ئاتقۇزار
غەجەك بىلەن داپ بولسا.
ئۆز ئۆيىدە كۆرۈپ كەل،
بۇ سۆزلىرىم لاپ بولسا،»
دىسە بىر چاغ بىر دوستۇم،
ئىشەنمىگەن ئىدىم مەن.
كۆرۈپ بۇگۈن مەشرەپنى،

بولدۇم راسا خىجىل مەن.
مانا باراڭ ئاستىدا
كەڭرى سورۇن راسلاندى.
غىجەك بىلەن داپ ياڭراپ،
خوشال مەشرەپ باشلاندى.
چاللار مېنى تۆرىگە
چىللاپ «بوغۇن» دېيىشتى.
بىيىت ئېيتىپ مومايلار،
ئۇسسۇزلۇق چاي بېرىشتى.
مۇقام چىقتى ئەۋجىگە،
مەشرەپ ئەھلى جانلاندى.
پوتا تاشلاپ سەركەردە
پەرۋانىدەك ئايلاندى.
قىقاس بىلەن مەشرەپنىڭ
يالقۇنلىتىپ ئوتىنى،
ئېلىپ كەلدى بىر گۈزەل
ماڭا سۇنۇپ پوتىنى.
كۆنەمدىغان سۆزۈمگە،
«مەن ئۇقمايمەن» دىگەنگە.
تارتىپ چىقتى بىر چاغدا،
ئوت تۇتاشتى بەدەنگە ...
مەشرەپ قاينىاپ تۇن بويى،
چولپان كۆلۈپ تاڭ ئاتتى.
خاسىيەتلىك بۇ كېچە
قەلبىمدە زوق ئويغاتتى.
ۋۇجۇدۇم زەپ يايرىدى،
يايرىغاچقا جىسمى ئەل.

ياشا گۈزەل هايات، دەپ،
مەنمۇ ياڭراتتىم غەزەل.

قوشاقلار

كېزىپ چىقتىم قۇمۇل سېنىڭ قوينۇڭنى،
ئەزىز مېهمان بولدۇم هەر بىر ئۆيدە مەن.
نەگە بارسام ئاڭلاپ مۇقام، قوشاقلار،
ئولتۇرغاندەك بولدۇم مەشرەپ، تويدا مەن.

داخىل بولدۇم سۆھبتىگە چاللارنىڭ،
ئېيتىپ بەردى ماڭا قەدىم چۆچەكنى.
مۇقام توۋلاپ ئەسىر قىلدى قەلبىمنى.
تارتىپ ئۇلار توققۇز تارلىق غىجەكنى.

مانا، يوغان ئاق جۇجەمنىڭ سايىسى،
بوۋاي بىلەن يانپاشلىدىم ئوتلاققا.
چىمەنلىكتىن ئېقىپ ئۆتەر سۈزۈك سۇ،
تولدى قەلبىم ئېتىزلىرى قوشاققا ...

هەر بىر قوشاق سۆزلەر بۇيۇك تارىخنى،
شاهىدى بوپ قاباھەتلىك دۇنيانىڭ.
هەر بىر قوشاق شەمشىرىدۇر ئىسيانىڭ،
سىمۋولىدۇر بىر جەڭگىۋار سادانىڭ.

كارۋان بولۇپ تىزىلغان بۇ قوشاقلار
ماڭا بۇيۇك بىر تارىخنى ئەسلەتتى.

مەزلۇملارغا بېرىپ ھۆرمەت تەختىنى،
غوجاملارنى نەزىرىمدە پەسلەتتى.

شاھمەخسۇتقا لەنەت ئوقۇپ، غەزەپلىك،
شىكىشكىشادىن كەلدى ئەلنىڭ نالىسى.
نوم دىگەنلىڭ زىندانىدىن ئوت يانار،
پالاندى بوپ كۆيدى يوقسۇل بالىسى.

جاھالەتكە تىغ سۇغۇرۇپ غەزەپتىن،
تۆمۇر خەلپە چىقتى ئەلگە باش بولۇپ.
مەن - مەن دىگەن دارىنلارنىڭ باشلىرى
تەندىن جۇدا بولدى سايدا تاش بولۇپ.

غۇجامنىياز — ئەلنىڭ قەيسەر ئوغلانى
قوشۇن تارتىپ ئوتلار ياقتى زۇلۇمغا.
داڭ چىقاردى ئۆمەر باتۇر ئات چېپىپ.
ياۋۇزلارنى سۈرۈپ يالغۇز تۇيۇندا ...

قانچە - قانچە قەھرىمانلار ئوبرازى
نامايەندۇر ھەر بىر ئوتلۇق قوشاقتىن.
شۇ قوشاقتىن ئەجداتلارنىڭ تارىخى
قىلدى جەۋلان گويا ھەر بىر ۋاراقتىن.

چەكتى قوشاق مېنىڭ قەلب تارىمنى؛
ئۇرغۇپ چىققان ئۇ خەلقنىڭ قەلبىدىن.
نەمە دىگەن گۈزەل، يارقىن قوشاقلار
ئۇنى قىممەت كۆردۇم شۇدەم ھەممىدىن.

خەلق قەلبى پۈتمەس ئالتۇن بۇلاقتۇر،
خەلق مەۋجۇت باقى بىزگە قوشاقلار.
شۇ بۇلاقتىن سۇ ئىچكەچكە يۇرىگىم
ئىجادىيىمۇ چاچدۇ خۇش پۇراقلار.

نوم

تېلىسىنى سۈر باسىدۇ نوم دېگەندە،
ئاڭلىغاچ قوشاقلاردىن دەھشىتىنى.
جان ئۈزگەن بۇندا تالاي ئىسيانكارلار
كۆرمەستىن قىلچە ھايات سەپىتىنى.

ئۆتمۈشتە بۇ جاي راستىن زىندان ئىدى،
ياز كەلسە ئاتەشلىك بىر خۇمدان ئىدى؛
بى گۈنا كىشىلەرنى پالايدىغان،
دەھشەتكە تولغان قانلىق ماكان ئىدى.

تۆكۈلگەن نوم باغرىغا بىر زامانىدا
ئاي يۈزلۈكى ئايسىمخاننىڭ ساپ قانلىرى.
ئاڭلانغان تاغ ـ دالىغا توختاخۇنىڭ
«ئەركىنلىك!» دەپ ياڭراتقان چوقانلىرى ...

بۇ نومنىڭ ئۆتمۈشتىكى تەسۈرىدۇر،
ياراشماس ئەمدى نومنى زىندان دېسە.
گۈللىگەچ بۇگۈن بۇ جاي تاڭ نۇرىدا
ھەقلىقتۇر چۆللۈكتىكى بوستان دېسە.

ھىلىمۇ تەبىئەتنىڭ تونۇرىسەن،
ياز كەلسە ئوت يانىدۇ تاشلىرىڭدىن؛

دەھشەتلىك بوران ئۇچسا سايلىرىڭدا،
داڭگالنى ئۇچۇرۇدۇ باشلىرىڭدىن.

ۋە لېكىن سېنى ئىشچان دېخانلىرىڭ
تەر تۆكۈپ جاپا بىلەن گۈللىتىپتۇ.
يۈگەنسىلەپ قوم - بوراننىڭ ئاپىتىنى
مول ھوسۇل ناخشىسىنى ياڭرىتىپتۇ.

باغلىرىڭ مەپتۇن قىلىپ بۇلبۇللارنى،
كىمخاپقا چۈمكىنىپتۇ دالالىرىڭ.
مۇڭزارلار ئەسلىمە بوپ قاپتۇ پەقەت،
ياڭرىغاچ بۇگۈن خوشال ناۋالىرىڭ.

1984 - يىل، فېۋرال.

مەتتوختى ئەخمەت 1951 - يىلى چىرىيە ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1983 - يىلى قەشقەر پىداگوگىكا ئىنىستىتۇتىنىڭ تىل - ئەدەبىيات فاكولتېتىنى پۈتتۈرگەن، ھازىر ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتى ئىشخانىسىدا ئىشلەيدۇ.

ئۇ، ئەدەبىيات سەپىگە 1964 - يىلى «ۋەتىنىم» ناملىق شېئىرى بىلەن قەدەم قويغان ئىدى. ھازىرغىچە گېزىت - ژورناللاردا 100 پارچىغا يېقىن شېئىر ۋە نەسرىي ھېكايىلىرى ئېلان قىلىنىدى.

جەرەنبۇلاق ئىلھاملىرى

ۋېشكىلار ئورمىنى

سۆكسۆك، قامىقاق كۆچكەندۇ نەگە؟
پۇركىنىپتۇ بۇ يەر ئورمانغا.
نە ئورمانكى، پولات ۋېشكىلار
بوي سوزۇپتۇ كۆككە - ئاسمانغا.

بۇ هەيۋەتلىك گۈزەل مەنزىرە
پەيدا بولغان بۇ يەردە قاچان؟
بەرپا قىپتۇ ئىشچىلار ئۇنى،
كومپارتىيە كۆرسەتكەچ نىشان.

كەڭ دالانى ئاق قەغەز دىسەڭ،
ۋېشكىلارنى بىر قەلەم دېگىن.
سىيا بولۇر نېفىت ئۇنىڭغا،
پۇتەر ئۇندىن بىر ئىكران، بىلگىن.

شۇ ئورماندىن، ئاشۇ سىيادىن
بېزىلدۇ سانائەت هۆسنى.
ئېچىلدۇ باقسا يىراقتا
ئىشچىلارنىڭ كۆڭلى ۋە كۆكسى.

ئىش مەيدانىدا

موتورلار گۈكرەپ، ياڭرىتار سادا،
بۇرغىلاش مەيدانى جەڭنىڭ ئەۋجىدە.
ئىشچىلار پەرۋانە، بورۇۋاي ئاتەش،
ئىش بارار ئەڭ جىددى سۈرئەت پەللىدە.

تورمۇزنى چىڭ تۇتار بورىلشىك يىگىت،
قاردىچۇغا كۆزلىرى ئىندىكاتوردا①.
شۇنچە تېز، شۇنچە تۆز ماڭىدۇ سۇنچ
قاتلاملار تەكتىگە چۆكۈدۇ بۇرغا.

① ئىندىكاتور — قۇدۇق كولىغۇچىلاردا، يەر ئاستىغا مېڭىۋاتقان سۇنچىنىڭ يۆنىلىشىنى سىرتتىن كۆرسىتىپ تۇرىدىغان ئەسۋاپ.

سۈپچىنى ئۇلايدۇ بىر قىران يىگىت،
تەپچىيدۇ مەڭزىدىن شەپنەم كەبى تەر.
شۇنچىلىك چەمدەس ئۇ، ئىشلەيدۇ ئەپچىل،
ماي چاپان دىمىگەن، ئۇنىڭ كۆڭلى زەر.

قوش قوللاپ سۈندى چاي، ئۇنىڭغا بىر قىز،
ئەڭ شېرىن تۈيغۇدا، ئوتلۇق مېھرىدە.
بىر ئوتلاش پۇرستى بولماي يىگىتنىڭ
رەھمىتىن بىلدۈردى ئىللىق چېھرىدە.

قوش دىلدا يۈكسەكتۇر ئەل مۇھەببىتى،
بىلگىنكى، بۇ شۇنداق ئىسىل مۇھەببەت.
ئەل ئۈچۈن تېخىمۇ كۆپ قۇدۇق قېزىش
ئىشقىدا ئۇرغۇيدۇ بۇنداق جاسارەت.

شۇ ئۇچۇن ئۇچ قاتلاش بوپتۇ پىلانىي،
يىگىرمە كۈنلۈك ئىش پۈتۈپ ھەپتىدە.
باشلاپتۇ ئۈزمەستىن يېڭى بىر جەڭنى،
زور ئىلھام قوزغىدى بۇ ھال قەلبىمدە.

ئۈزۈلمەس ئېقىن

ئىسمىنىدىن قايتقاندا ئاتا،
ئوغلى ئۇنىڭ ئورنىدا قالغان.
سەككىز سائەت ئۆتتى، ئالماشتى
ئاكسىنىڭ ئورنىغا رەيھان.

يۇرۇشمەكتە ئىشلار ئۈچۈن قۇغلاپ،
تۇختىماستىن ئۇلىنىپ ھەركەت.
ئويلار ئۇلار: ئىشلىسەك تىنماي،
ئۇلۇغ ۋەتەن تاپىدۇ بەركەت.

يېغىن، بوران، تۇمۇز قەھرىتان
ئىشچىلارغا تەڭ پۇكەر ھامان.
ئەجدات ئىزىن بېسىپ ئەۋلاتلار
جەڭ ــ كۈرەشنى قىلىدۇ داۋام.

1983 - يىل، ئىيۇل.

ئەركىن ئىبراھىم 1963 - يىلى ئاقسۇنلۇق تۇققۇ ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1983 - يىلى شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ جۇڭگو تىلى فاكولتېتىنى پۈتتۈرگەن. ئۇ، 1982 - يىلى تۇنجى شېئىرى «مەن بىر قۇشمەن» بىلەن شېئىريەت ساھەسىگە كىرىپ كەلدى. ھازىرغا قەدەر ئۇنىڭ 30 پارچىدىن كۆپرەك شېئىر ۋە تەرجىمە ئەسەرلىرى گېزىت - ژورناللاردا ئېلان قىلىنىپ، جامائەتچىلىكنىڭ دىققىتىگە ئېرىشىۋاتىدۇ.

نۇر ئىچىدە تۇغۇلغان قوشاق

بېيلىجان

يۆلىنىپ تۇرماقتىمەن قىيا تاشقا،
ئالدىمدا كۆپ - كۆك دېڭىز، كۆز يەتكۈسىز.
گىرۋىكى ئۈپۈق بىلەن قۇچاقلاشقان،
سۈزۈكلۈك تەرىپىگە سۆز يەتكۈسىز.

تەۋرىنەر شۇنچە ئاستا، شۇنچە لەرزان،
شوخ - ئەركە شاماللارنىڭ سۆيۈشىدىن.

يۈرىگىم هاياجاندا تەپمەكتە تېز،
قەلبىمدە ئىلهام ئوتى يېنىشىدىن.

قارىسام، زەڭگەر دېڭىز ئۇپقۇنىغا
كۆڭلۈممۇ قالدى يورۇپ، دىل سۆيۈنۈپ.
قوينىدا شۇنچە ئەركىن، شۇنچە ئويناق،
بېلىجان بىخارامان يۈرەر ئۇزۇپ.

بېلىجان، ئېخ بېلىجان، شوخ بېلىجان،
ياشاشقا سۇ قوينىدا تۆرەلگەنسەن.
دولقۇنلار چوڭ قىلىدۇ ئەللەي ئېيتىپ،
ئۇپقۇنلار بۆشۈگىگە بۆلەنگەنسەن.

ئېخ، مېنىڭ يۈرىگىمۇ ئوينىماقتا
سۈدىكى بېلىجانىنىڭ ئويىنىشىدىن.
سۇ ئۇنىڭ هاياتىدۇر، ئۇنىڭ جېنى،
سۈدىلا، غەم يىمەيدۇ كەلمىشىدىن.

بۈگۈن ئۇ تېخى كىچىك بىر بېلىجان
ياشاشقا ئىنتىلىدۇ، چوڭ بولۇدۇ؛
ۋاقىتسىز ئەجەل يېتىپ قالمىسىلا،
تەغدىرى ئۇنىڭ چوقۇم ئوڭ بولۇدۇ.

*　　*

ئېخ، بۈگۈن مەنمۇ كىچىك بىر بېلىجان
مەرىپەت ئوكيانىدا ئۇزۇپ يۈرگەن.
ئانا يۇرت بەختى ئۈچۈن، پەخرى ئۈچۈن،
ئىجاتتىن ئونچە-مارجان سۈزۈپ يۈرگەن.

بىلمجان سۆزۈك سۇدا يۈرەر ئۆزۈپ،
مەن هايات دولقۇنىدا ئۆسمەكتىمەن.
يالقۇنلۇق چىلىشلاردا، يېڭىشلاردا
جىلۋىلىك ئىقبالىمنى كۆرمەكتىمەن.

نۇر ئوغلىمەن

نۇرغا چۆمدۈم، نۇر ئىچىدە تۇغۇلدۇم
مەن كۆز ئاچقان چاغدا دەسلەپ هاياتقا.
قۇياش چىقسا نۇرغا قاراپ تەلمۈرۈپ،
قىزىقسىنىپ باقار ئىدىم هەر ياققا.

ئانام ماڭا قاراپ نۇرلۇق كۆزىدە
يۇرىگىمدە ئىنسانىي هىس ئويغاتقان.
يۈزلىرىمگە يېقىپ نۇرلۇق يۈزىنى،
مېهرى بىلەن ۋۇجۇدۇمنى ياشناتقان.

مەن ئۆزەمنى دەيمەن شۇڭا نۇر ئوغلى،
مەھسۇلى مەن چۈنكى نۇرلۇق قۇياشنىڭ.
ئالدىم ئۇندىن دىلغا سۆيگۈ يورۇقلۇق
كۆرۈۋالدىم نىشانەمنى ياشاشنىڭ.

مەن بىلىمەن نۇرنى شۇنداق مۇقەددەس،
يورۇقلۇققا، هاياتلىققا زوقلىنىپ.
بەختلىكمەن ئېقىپ كەتسەم يۈلتۈزدەك
بىر زەررىچە يورۇق چېچىپ نۇرلىنىپ.

غازاڭ قەسىدىسى

كەچكى شامال سوقار ئىدى تىنىمسىز،
قۇرۇق ياپراق تۇرار شاختا تەۋرىنىپ.

گويا ئەجەل شەپسىنى سەزگەندەك
سىلكىنەتتى ھەر تەرەپكە مۇڭلىنىپ.

چۈشتى ئاستا يەرگە جانسىز غازاڭلار،
ئۇچۇپ كەتتى شامال بىلەن يىراققا.
كۆز ئالدىمدا تۇرار ئىدى دەرەخمۇ
چۆككەن كەبى خۇددى قايغۇ-پىراققا.

ئەمەس ئۇمۇ ئاددىغىنە بىر غازاڭ،
بار ئۇنىڭمۇ ئۆز ئالدىغا كەچمىشى؛
بار ئۇنىڭدا ھەر مىنۇتتىن خاتىرە،
ھەر مەنادا ئاققان ھەر خىل كۆز يېشى.

ئۇ بولسىمۇ شۇنچە يۇمران ۋە نازۇك،
لېكىن ئۆتكەن بورانلاردا ھاياتى.
تۈيۈلۈشى مۇمكىن بەلكىم ئىنسانغا
شۇنچە ئاددى بولۇپ ئۇنىڭ ماماتى.

قېنى ئەمدى، يېشىللىقتىن نەنسىان،
دەل-دەرەخته گۈزەللىكتىن نۇر-زىيا؟
ئەمەسمىدى بۇك-باراقسان سايىسى
ئىنسانلارغا تومۇزلاردا باشپانا.

مەن سۆيۈمەن يېشىللىقنى، ھاياتنى،
سىڭىپ كەتتى سۆيگۈم ئاشۇ ياپراققا.
ياپراقچىلىك بولسا ئىدى قىممىتىم،
ئارمانسىزدىم كۆمۈلسەممۇ تۇپراققا.

1984 - يىل، مارت

ياسىن ئىمىن (زىلال) 1961 - يىلى كېرىيە ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1984 - يىلى شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ تىل - ئەدەبىيات فاكۇلتېتىنى پۈتتۈرگەن، ھازىر جۇڭگو خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىدە ئىشلەۋاتىدۇ.

ئۇنىڭ دەسلەپكى شېئىرلىرى 1980 - يىللىرىدىن باشلاپ مەتبۇئاتتا كۆرۈلگەن. ھازىرغىچە 50 پارچىغا يېقىن ئەسىرى كىتاپخانلار بىلەن يۈز كۆرۈشتى.

ئىككى شېئىر

كېلىمچەك سۆيگۈسى

تەلپۈنمەس تەقەززا بولۇپ كىم ساڭا،
سۆيگۈسى دىللاردا يانغان كېلىمچەك.
سەن گۈيا كۆكسۈمدە يانغان نۇر چىراق،
شەيدايىڭ شەمئىگە ياقىدۇ يۈرەك.

سەن يىراق مەنزىلدە كۆرۈنگەن ئاتەش،
تىترىگەن تەنلەردە قوزغاپ ئىشتىياق.

ئەسرلەر تېغىدىن ئۆتتى كارۋانلار،
خەتەرلىك يوللارنى قالدۇرۇپ يىراق.

سەن تۇرلۇق بىر قۇياش، ئىنسان قەلبىنى
ئىللىتار مېھرىڭنىڭ شولا - يالقۇنى.
سايلاردا تەشنا لەب بولغان جانلارغا
سەن ھايات بەرگۈچى دەريا دولقۇنى.

سۆزلەيدۇ مىڭ يىللار ھىكايىسىنى
سايىسى سەييياھقا ئارامگاھ توغراق.
ئۆتۈشكەن تالاي رەت بۇندىن باتۇرلار
زۇلپىقار ئوينىتىپ مىنىپ ئارغىماق.

چاچرىغان قانلاردىن قىزارغان ئۇپۇق،
گۈۋالىق بېرىدۇ زېمىن ھەققىدە.
جان پىدا ئەيلىدى قانچە باتۇرلار
كېلىچەك مېھرىگە باغلاپ ئەقىدە.

بارىدۇ ھاياتلىق ساڭا ئەگىشىپ،
بۇ چەكسىز سەپەرنىڭ يوقتۇر پايانى.
گويا سەن ئاخىرى پۈتمەس بىر داستان،
سۆزلىسەم تۈگىمەس سۆزۈم بايانى.

بوۋىلار تەلپۈنگەن پارلاق كېلىچەك
جاي بەردى قوينىدىن بىزلەرگە بۈگۈن.
بىز كۆتكەن ئەتىنى كۆرۈدۇ ئەۋلات،
ئۇلارنىڭ مېھرىنى قوزغايدۇ ئۆگۈن.

زۇلمنى تارتىدۇ قىلىپ تەبەسسۇم
ئالدىمدا جۇشقۇن هايات.
كېلىچەك قايدا؟ دەپ تۇرمايمەن كۆتۈپ،
ئىقبالغا كۆز سېلىپ چاپتۇرۇمەن ئات.

يارامدۇ دولقۇنلار بافرىنى قېيىق،
شىددەتلىك رەۋىشته ئۇرمساڭ پالاق.
كاراپتەك بارمساڭ ئۇپقۇنلار يېرىپ،
ئۆزىچە ئالدىڭغا كېلەمدۇ قىرغاق؟

سايەم

يىلىنجايدۇ سامادا قۇياش
نۇرغا ئوراپ تاغۇ ـ دالانى.
ئىللىق شامال سۆيۈپ ئۆتۈدۇ
ئەركىلىتىپ هەر بىر گىيانى.
شۇ چاغ خوشال مەن سايەم بىلەن،
گۈلزارلارنى ئارىلاپ كېلىمەن.

هاياجاندا كېلىمەن مەغرۇر،
ياندا سايەم مەندىنمۇ پوزۇر.
هەمرايىمغا قاراپ زوق بىلەن
بۇ دوستلۇقتىن ئالىمەن هوزۇر.
دەيمەن: «ماڭا چىن دىلكەش سايەم،
ئايرىلمايدۇ مەندىن بىر قەدەم».

ۋا دەردىڭا! كۆك تۇمانلىنىپ،
قۇياش بىردىن يۇمدى كۆزىنى.

ئاپتاپتەك ئۇز كۆلگەن تەبىئەت
رومال بىلەن ياپتى يۈزىنى.
سوغاق ئېقىم كەلدى ھاۋادىن،
بۇلۇت مۆلدۈر تۆكتى سامادىن.

چىلىق - چىلىق بولۇپ ئۇستۇاش،
توكۇپ، تىترەپ كەتتى تەنلىرىم.
«قېنى سىز؟» دەپ قارىسام دەرھال،
ئاھ! قېشىمدا يوقتۇر ھەمرىيىم.
يۈرىگىمنى قاپلىدى، پىغان،
جان سىردىشىم قالغاندۇ قايان؟

بىردىن چاقماق چېقىپ سامادا،
چۈشتى يەرگە «لاپ» قىلىپ شولا.
پەيدا بولدى سايەمۇ شۇ چاغ،
چاقماق نۇرى چۈشۈش بىلەنلا.
لېكىن تېزدىن ئۆچتى شولىمۇ
يوقاپ كەتتى بىرگە سايىمۇ.

ئۆتتى چاغلار، كۆلمىدى ئاپتاپ،
سوقتى مۆلدۈر گۈلۈلەرنى ساۋاپ.
سايەم يوقاپ كەتتى شۇ پېتى،
دىلىم بولدى ھىجراندا كاۋاپ.
ھەيھات! يەنە پارلىدى قۇياش؛
نۇرغا چۆمدى يەر - جاھان تۇتاش.

باھار ئاپتاپ سەپكەچ بېشىمغا،
سايەم پەيدا بولدى قېشىمغا.

غەزەپلەندى قۇياش چىدىماي،
ھاياجاندا تۆككەن يېشىمغا.
دىدى: «نىچۇن خوشالسەن ئاخماق،
سۆزلىرىمگە سال ئوبدان قۇلاق.

سەن يارىم دەپ قىلساڭ چاك ياقا،
ئۇ نەلەردە قىلدى تاماشا؟
كەتتى بەختىڭ كېتىش بىلەن تەڭ،
كەلدى ئامەت كەلگەندە يانا.
نەسىھىتىم شۇ بىر كەلىمە،
ئۇنى يەنە كەتمەيدۇ دىمە؟

* *

بۇ خىتاپتىن قالدىم ئويلىنىپ،
ھىسسىياتىمغا سېلىندى قۇلۇپ.

1984 - يىل، ئاپرىل.

ئابدۇرېھىم ئابدۇللا 1955 - يىلى كەلپىن ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1984 - يىلى شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ تىل - ئەدەبىيات فاكولتېتىنى پۈتتۈرگەن، ھازىر ئاپتونوم رايونلۇق رادىيو ئىستانسىدا ئىشلەيدۇ.

ئۇ 1979 - يىلىدىن باشلاپ مەتبۇئات ساھەسىگە كىرگەن ئىدى. ھازىرغىچە گېزىت - ژۇرناللاردا «تۆمۈرچى دۇكىنى ئالدىدا»، «تۇرنىغا جاۋاپ» قاتارلىق 50 پارچىدىن كۆپرەك شېئىر ۋە ھېكايىلىرى ئېلان قىلىندى. يېقىندا ئۇنىڭ «بويناق» ناملىق پوۋېستى نەشرگە بېرىلدى.

ئەللەي ۋە شېئىر

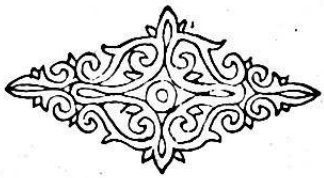
مۆلدۈرلەپ ياتاتتىم بۆشۈكتە،
مۇڭ بەرگەچ ئانامنىڭ ئەللىيى.
خاماندىن كېلەتتى بىر ئاتلىق
ئاتامنىڭ پىغاڭلىق «لاي - لىيى».
ئۇخلاتماق كويىدا جان ئانام
ئەللەيلەپ چىقاتتى ھەر كېچە.
ۋە لېكىن ئەللەينىڭ زوقىدىن

مەن بىدار ياتاتتىم تاڭغىچە.
تۇنلەرنى خىيالچان ئۆتكۈزگەن
ئەمەسمۇ ئەللەينىڭ ھىكمىتى.
كەتمىدى ئانچىمۇ بىكارغا
شۇ سەبى خىيالىنىڭ قىممىتى.
مەزگىلسىز بوشاندىم بۇشۇكتىن،
قارىدىم گۈللەرگە زەڭ سېلىپ؛
لاۋۇلداپ تاۋلانغان غۇنچىدىن
كەلگۈسى ئىلھامغا رەڭ ئېلىپ.
ساھىلدا تۇرۇمەن،
سۇ ئۈتەر
ئالدىمدىن قوشاقلار ئەسلىتىپ،
كۆيدۈرسە ئارزۇلار يانغىنى،
چۆمۈلۈپ قايتىمەن پەسلىتىپ.
كۆكسۈمدە ئۈمىتىڭ دولقۇنى،
غايەمنىڭ مەنزىلى يېقىندەك.
ئۈگەندىم ھاياتنى دەريادىن،
كۆرۈنگەچ ھاياتىمۇ ئېقىندەك.
كۆيى تىزدىم گۈلدەستە تىزغاندەك،
ئەجىبا، ئەللەيگە تەڭ ئەمەس.
مېھرىكەن ئانامنىڭ ئەللىيى،
كۆيلىرى يالقۇنكەن، رەڭ ئەمەس.
رەڭدار ۋە ئاھاڭدار شۇ ئەللەي،
ئەۋجىدە نەپسىلىك زىننىتى.
ھەر مىسرا، كۆبلىتى بىر داستان،
ئۈندا بار بىر ئۆمۈر قىسمىتى.
ئۈندا بار ياشلىق ۋە مۇھەببەت،
ئۈندا بار ئۆتمۈشتىن شىكايەت؛

ئۇندا بار كەلگۈسى تىلەكلەر،
ئۇندا بار ھىجران ۋە ھىكايەت.
ئۇستازىم شائىرە ئانامدۇر،
ئەللىيى ئىلھامچى كۆيۈمگە؛
ئاي بولۇپ تۇيغۇمنىڭ كۆكىدە،
نۇر تۆكتى ئۇ مېنىڭ كۆزۈمگە.
ئۇستازىم شائىرە ئانامدۇر،
كۆيچىمەن دەريادەك توختىماس.
ئەللەيدىن تۆرەلگەن ئىشق بۇ،
ھىچ ئىشق بۇنىڭغا ئوخشىماس.
ئۇرتىمەس شېئىرنىڭ ئىشقىدەك
باغرىمنى نىگارنىڭ ئىشقىمۇ؛
دىلىمدا بىر ناۋا، ئوت ـ لاۋا،
ئۆچمىدىم زىمىستان قىشتىمۇ.
بەختىڭ قالغىچى قايتىشتى،
باھارغا ئىجاتقا يول ئېچىپ.
كۆيلىدىم چىن دىلدىن زامانىنى،
قۇرلارغا دەستىلەپ گۈل چېچىپ.
قىزارغان ئۇپۇقنىڭ جامىدىن
مەن ئىچتىم ئىستىقبال كەۋسىرى.
پارلىدى ئىلھامىم مەۋجىدە
مۇبارەك بەختىمنىڭ تەسۋىرى.
ئازمايمەن شېئىرىيەت دەشتىدە،
ئەل ـ ئاۋام بېغىدا غۇنچە كۆپ،
بولمايمەن ئۆزگىگە دىۋانە،
ئانا تىل كانىدا ئۇنچە كۆپ.

جەمئەتنىڭ شائىرلىرىڭ قەلبىگە
خەلقىنىڭ جەڭگىۋار ناخشىسى؛
ئىلھامىنىڭ ئاتەشلىك تەپتىگە
چىدامدۇ شائىردىن باشقىسى.
شائىرلىق ئۇدۇمىدۇر ئانامدىن،
كۆي توقۇپ كېتىمەن قەۋرەمگە.
قەلبىمىم مىراستۇر ئوغلۇمغا،
يادىگار قىلسۇن ئۇ نەۋرەمگە.

1984 - يىل، ئاپرىل.

ئىلغارجان سادىق 1964- يىلى ئۈرۈمچىدە تۇغۇلغان. 1982- يىلى ئۈرۈمچى تەجرىبە ئوتتۇرا مەكتىۋىنى پۈتتۈرگەن. ھازىر «ئۈرۈمچى كەچلىك گېزىتى» دە ئىشلەيدۇ.

ئۇنىڭ دەسلەپكى شېئىرلىرى 1980- يىللىدىن باشلاپ «شىنجاڭ ئۆسمۈرلىرى» گېزىتىدە ئېلان قىلىنغان. شۇندىن باشلاپ ئۇنىڭ 60 پارچىدىن كۆپرەك شېئىر، ھېكايىلىرى ھەرقايسى مەتبۇئاتلاردا ئېلان قىلىنىپ، جامائەتچىلىككە ئىنكاس دەققەت - ئېتىۋارىنى قوزغىدى.

ناخشىلار پەرۋاز قىلار كۆكتە ئۇچۇپ

شەپەق كۈلدى

ئوتقاشتەك قىزىرىپتۇ چەكسىز دالا،
يايلاقلار گويا گۈللۈك رەڭدار گىلەم.
چوققىلار رەڭ تۆزەپتۇ كۆمۈش نۇردىن،
يەر يۈزى رەسىم گويا، قۇياش قەلەم.
لېنتىدەك ئاقار ئوخچۇپ ئەزىم دەريا،

تامچىلار كۆموش تۈردا يالتىرايدۇ.
مىنگەشكەن ئاق بۇلۇتلار چوققىلارغا،
كۆزلەرنى چاقنىتىدۇ، پارقىرايدۇ.
گۈزەللىك بېغىشلىدى يەر يۈزىگە
ئۇپۇقتا قىزىل شەپەق ئوتتەك يېنىپ.
تەبىئەت ساقى بولۇپ تۇتتى شەبنەم،
ياپراقلار جام تۇشقۇزۇپ ئىچتى قېنىپ.
بۇلبۇللار سايرىشىدۇ قېنىشماستىن،
ھەرىلەر بال يىغىدۇ چىمەنلىكتە.
بالىلار مېڭىشىدۇ مەكتەپلەرگە،
ناخشىلار پەرۋاز قىلار يىراق كۆكتە.
ئوتقاشتەك قىزىرىپتۇ چەكسىز دالا
گۈياكى قېنىق قىزىل تاۋار ئوخشاش.
رەسسامدەك سىزىپ چىقتىم تەسۋىرىنى،
بولغاچقا گۈزەللىككە قەلبىم تۇتاش.

1983 - يىل، سېنتەبىر.

قۇياش كۈلگەن گۈزەل گۈلىستان

گۈزەللىكنى سۆيىمەيدۇ كىممۇ،
گۈزەللىككە باغلانسا كۆڭۈل.
گۈزەللىككە بولغاچقا ئاشنا،
گۈل شېخىدا سايرايدۇ بۇلبۇل.

*　　*

زۇمرەت كۆكتە تۇرنا پەرۋازى،
بۇلۇتلارنى قالدۇرار ھەيران.

باشاقلارنىڭ ئوكيانلىرىدا
سەلكىن شامال كېزىدۇ ھەريان.
يەلپۇنىدۇ ئەركىلەپ باشاق،
ئۇسۇل ئويناپ شۇنچە شادىمان.

تەكلەر ئارا مۇنچاقتەك ئۇزۇم،
بال تامچىيدۇ شىرىنلىكىدىن.
ئالما قىزىل — قىزنىڭ مەڭزىدەك،
يايرار كۆڭۈل قىزىللىغىدىن.
بۇ مۆلەر ئوخشىغان شۇنداق،
باغۋەنلەرنىڭ ماڭلاي تەرىدىن.

باغلار گۈزەل، گۈل خۇمارلىرى
سۆيۈپ ئۆتەر قىزىل مەڭزىگە.
سۈزۈك سۇلار ئاقسا شىلدىرلاپ
بۇلبۇل، كاككۇك قاتار نەزمىگە.
گۈزەللىكنىڭ چارى باغىغا
دوستلار كېلىپ چۈشەر بەزمىگە.

تاغلار گۈزەل، چوققىلار گۈزەل،
ئىپار چاچار ئىللىق قوينىدىن.
كۆكنى سۆيەر قىرلىق چوققىلار،
باغاش ئېتىپ تۇتۇپ بوينىدىن.
ئارسلانلار بولۇدۇ ھەيران،
چەبدەس تۇرۇپ ياتقان ئورنىدىن.

رەڭدار گىلەم بىپايان يايلاق،
ئوتلىشىدۇ ئات، كالا، پاخلان.
ناخشا ئېيتار گۈزەل كېلىنچەك،
ئات ئوينىتىپ كېلىدۇ چوپان.

دوستىمنى ئېلىپ قولىغا
كۆيلەر ئاقسۇ يېڭىچە داستان.

قۇياش كۆلەر كەڭرى ساماداً،
كۆلكىسىدىن ئويغىنار جاھان.
بۇ گۈزەللىك تارتقاچ مەيلىنى
كۆلۈمسىرەپ قارايدۇ ئاسمان.
ئەيلەر مېنىڭ قەلبىمنى مەپتۇن
ۋەتەن ماڭا بولۇپ بىر جانان.

يۈرىكىمدە ياشىغان ئۇچقۇنى

يىگىتىمەن!
يۈرەكتە ياشىغان ئۇچقۇنى،
ئۇلغىيىپ لاۋۇلداپ بولۇدۇ يالقۇن.
كۆندەشلىك قىلىدۇ ئايمۇ مېنىڭدىن
ئۆرلىسە سۆيگۈمدىن قەلبىمدە دولقۇن.
بارسام مەن قاياقتا، ئەگىشىپ ماڭا
بېشىمدىن كەتمەيدۇ يولتۇز، تولۇن ئاي،
جىمىرلاپ مۇھەببەت ئىزھار قىلىدۇ
كۆڭلۈمنىڭ تارىنى چېكىشىپ ھاي-ھاي.
يىگىتىمەن!

تاغ-دەريا ئىشقىمنى بەرگەن،
ھەر سەھەر بېرىمەن خەلقىمگە سالام.
تۇتۇدۇ ۋەتىنىم سۆيگۈ شارابى،
قوزغىتىپ قەلبىمدە ھاياجان، ئىلھام.
باقىمەن ھەر كۈنى ئاق باش چوققىغا،
سازلايمەن قەلبىمنىڭ تىللىق سازىنى.
ياڭرىتىپ زىمىنگە ۋىسال كۈيىنى،
كۆيلەيمەن ۋەتەننىڭ باھار-يازىنى.

باتۇر روزى 1966-يىلى يەكەنده تۇغۇلغان. هازىر شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ تىل ـ ئەدەبىيات فاكولتېتىدا ئوقۇۋاتىدۇ. ئۇنىڭ شېئىرلىرى ئىجادىيىتى 1980-يىلى ئوتتۇرا مەكتەپتە ئوقۇۋاتقاندا باشلانغان. هازىرغىچە ئۇنىڭ «بۇركۈت» قاتارلىق 30 نەچچە شېئىرى گېزىت ـ ژورنالىلاردا ئېلان قىلىنىپ، كىتاپخانىلارنىڭ ياخشى باهاسىغا ئېرىشتى.

ئورمان

مۇستەهكەم سېپىلدەك قەد كېرىپ مەغرۇر
باراقسان ئورمانلار تۇرۇدۇ ياشناپ؛
هەر گىيا، هەر ياپراق كۆڭلۈم ئۆيىگە
تۇغمەس زوقلارنى كىرىدۇ باشلاپ...

ئالدىمدا يېيىلغان ئورمانلىق دالا،
هەر گىيا بەستىگە كىيگەن يېشىل تون.
شاخ ـ شاختا غۇنچىده يېشىل يوپۇرماق،
بۇندىكى يېشىللىق ئەجەپمۇ ئاۋۇن.

يېشللىق قېتىغا سىڭگەن گۈزەللىك،
يېشللىق ئىچىدە كۆلەر تەبىئەت.
شۇڭىمۇ قارىساڭ پايانسىز ئورمان
كۆرۈنەر شۇنچىلىك گۈزەل ۋە ھەيۋەت.

بۇندىكى گۈزەللىك يىغىلغان، بىلىسەڭ،
شاخ - ياپراق، گىياھلار يېشللىغىدىن؛
دەرەخلەر ئۆزئارا سېلىشىپ گىرە،
ئوت - چۆپلەر چىرمىشىپ كەتكەنلىگىدىن.

تۇتاشتۇر ئۇلارنىڭ غولى يىلتىزى،
تۇتاشتۇر ئۇلارنىڭ سايىسى - ئىزى؛
زوقلىنىپ ئەگسە قۇياش ئۇستىدىن،
باغرىنى ياقىدۇ ئاسمان گۈمبىزى.

تاقسا بېشىغا ھەسەن - ھۈسەن تاج،
سۆيۈدۇ، مەڭزىنى لالەرەڭ ئۇپۇق.
يامغۇرلار تاقسا ياپراققا مارجان،
كۈمۈش قارِ شاخلارغا ياپىدۇ يوپۇق.

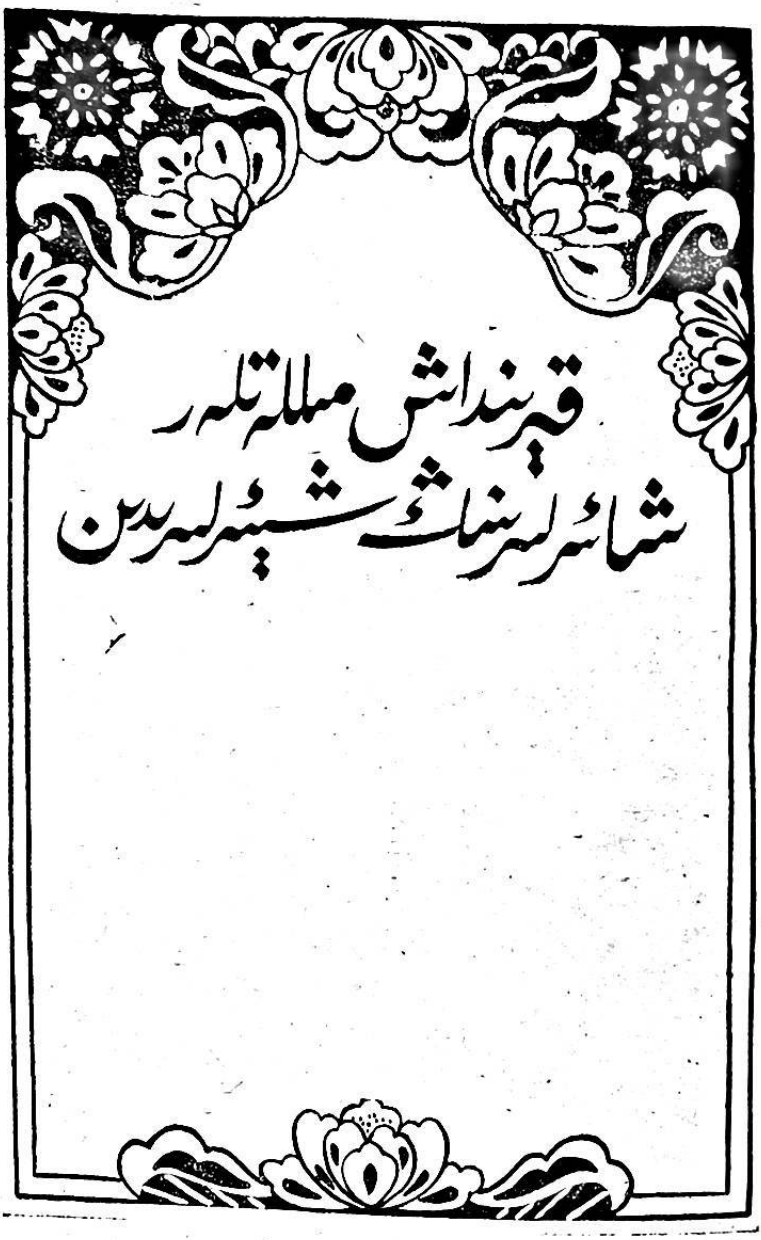
ئۇششۇكلەر تۈكسىمۇ ياپراقلىرىنى
ياشىرار ئۇزلۇكسىز بىخ سۈرۈپ ھامان.
غالىپ ئۇ قار - بوران، چاپقۇن ئۇستىدىن،
ياشىرار ھەر يىلى بولۇپ باراقسان.

كىم دەيدۇ يىگانە يالغۇز دەرەخنى
قاتمۇ - قات زەربىدىن يېڭىلمەيدۇ، دەپ؛

بورانلىق ئاپەتلەر قىلغاندا ھۆجۇم
گەۋدىسى قىسىلماقتەك ئېغىلمەيدۇ، دەپ.

بولغاچقا ئورمانلار ياشنار باراقسان
يىلتىزى بىر تۇتاش، ياپرىغى قويۇق.
شۇڭىمۇ ئېيتىمەن: بىرلىك ــ ئىتتىپاق
ھەممىدىن قۇدرەتلىك،
ھەممىدىن ئۇلۇق.

1944- يىل، فېۋرال.

قەبرىنداش مىللەتلەر
شائىرلىرىنىڭ شېئىرلىرىدىن

ئاتاقلىق يازغۇچى شائىر ۋە دراما-تورگ لیۇ شاۋۇ 1918 - يىلى 19 - ئاۋغۇست كۈنى بېيجىڭدا تۇغۇلغان. 1938 -يىلى يەنـ ئەنگە بېرىپ ئىنقىلابقا قاتناشقان. ئۇزۇندىن بۇيان ئەدەبىيات - سەنئەت تەشكىلاتلىرىدا مۇھىم رەھبىرلىك خىزمەتلەرنى ئىشلەپ كەلمەكـ تە. ئۇ، جۈملىدىن يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى، مەملىكەتلىك ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىنىڭ ھەيئەت ئەزاسى، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىنىڭ پەخرى رەئىسى.

ئۇنىڭ ياپون باسقۇنچىلىرىغا قارشى ئۇرۇش ۋە ئازاتلىق ئۇرۇشى مەزگىللىرىدە يازغان «كىچىچە»، «مول ھوسۇل»، «بىزنىڭ يېزا»، «ئىككى يىل ئىچىدە»، «ئائىلە»، «كۆرەش ناخشىلىرى» قاتارلىق مەشھۇر دراملىرى بار.

شىنجاڭغا كەلگەندىن كېيىن يازغان «توشقان دەرياسى» ئوپېـ راسى، «غەمدىن خالاس بولۇش» دراماسى، باشقىلار بىلەن بىرلىشىپ يازغان «يىراقتىكى ئۇچقۇنلار» كىنو سىناريىسى تاماشىچىلارنىڭ قىـزغىن مەدھىيىسىگە ئىگە بولغان. 1957 -يىلى ئۇنىڭ نەسىرى ۋە ئوچېركىلار توپلىمى «قاراماي پروزىلىرى»، 1984 - يىلى ئۇنىڭ نەسىرىي ئەسەرلەر

توپلىمى «تيانشان تېغى ئىتتىگىدىن» بېسىلىپ چىقتى. ئۇ يەنە «ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى» توپلىمىنى نەشرگە تەييارلىدى.

جۇخۇار گۈل

نەسرىي شېئىر

جۇخۇار گۈل، كىشىلەر ئۇنى ئالتۇن يىڭنە دەپمۇ ئاتايدۇ، ئۇ ئىسىل كۆكتات بولغاچقا، داستىخانىدا بەك كۆپ ئۇچرايدۇ، لېكىن كىشىلەر ئۇنى ئانچە قىممەتلىك ھىساپلىمايدۇ.

مەن ئەمدىلا ئولتۇرغان ئىدىم داستىخانغا، قۇلاق تۆۋىمدە ياڭرىدى بىر ساداً: «نەغەز گۈلنى تىلغا ئالساڭ، يايرامدۇ جانلىرىڭ راسا!»

ئەڭ قەدىمىي، ئەڭ يېقىملىق بۇ سادانى ئىنسان بالىسى تۇنجى قېتىم ئاڭلىغاچقا، بۇ شېئىرىي ساداً بىلدۈردى بىرگە مۇنداق بىر مەنا:

نەغەز گۈلى دىمەك ــ دىمەكتۇر ئانا!

كىممۇ ئۇلچىيەلەيدۇ شائىرنىڭ تەسەۋۋۇرىنى؟ ئۇ قانچىلىك چوڭقۇر، قانچىلىك كەڭ ۋە بىپايان! مىڭ ئەۋلات، ئون مىليارت جان، ئېيتىپ بېقىڭ سىز ئۇلار ئىچىدە كىمنىڭ يوق ۋەتىنى، كىمنىڭ ئانىسى؟

ئىنچ، بۇ ئالتۇن يىڭنە ئاشۇ نەغەز گۈلنىڭ غۇنچە ـ پوربگى، ئوخشايدۇ ئۇنىڭغا سۆيۈملۈك ئانىنىڭ مېھرىۋان يۈرىگى، چۈنكى ئۇ ئانا يۈرىگىنىڭ بىر بۆلىگى.

مەن بۇ گۈلنى ئاغزىمغا سېلىپ شورىدىم، ئۇزۇنغىچە ئاغزىمدا تۇرغۇزدۇم، ئەمما چاينىمىدىم، بەلكى شۇمىدىم.

سەزدىم شۇندا ئىشتىھاني قوزغايدىغان ئانا سۈتىنىڭ تەمى

نى، ئاھ، بۇ سۈت ئوزۇقلۇقتا شۇنچە باي، ئۇ ئۆسۈشىنىڭ كۈچ مەنبەسى، ئەقىل - پاراسەتنىڭ ئىلاھى!

مەن ئۇنىڭدىن ھەرگىزمۇ ئايرىلالمايمەن، چۈنكى بۇ گۈل كۆيۈمچان ئانامنىڭ چەكسىز مېھرى - مۇھەببەتكە تولغان بىغۇبار قەلبى.

ئېچىلغان نەغەز گۈللىرى قانداق خۇش پۇراق، نېمە دېگەن زېمبا، قانچىلىك تازا؟

ئەپسۇسكى، ئۇ ئەمدىلا غۇنچە ئۆككەندە كىشىلەر ئۇنى تىرىپ ئالار، قۇرۇتۇش ئۈچۈن ئاپتاپقا سالار، قېنى ئەمدى «ئانىنىڭ گۈزەل ياشلىغى» دەپ ئاتالغان كۆركەم باھار؟ بالا چوڭ بولغاندا بالاغەتكە يېتەر، شۇنىڭغىچە ئانىنىڭ ئالمىدەك چىرايىنى قورۇق باسار، ئۇنىڭ ئىككى ئۆرۈم چېچىنى قاپلار مەزگىلسىز چۈشكەن ئاپپاق قىرو - قار.

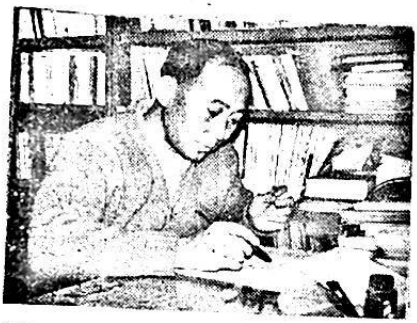
دۇنيادا قەدرى - قىممىتى ئانىغا تەڭ يەنە كىم بار؟ ئاندۇر ئەڭ ئۇلۇغ، ئەڭ خالىس، ئەڭ پىداكار.

شۇ تاپتا مەن ئېمىۋاتىمەن، قەلبىمدە ئۇنسىز پىچىرلايمەن، زۇۋان سۆرمەي ئانامنى سۆيۈۋاتىمەن.

دۇنيادا يەنە نېمە بار ماڭا تەڭە بولالايدىغان؟ ئۆزەمگە، شەخسەن ماڭىلا قارايدىغان؟ بۇلارنىڭ ھەممىسىنى ئانام ماڭا قىلغاندۇر ئىنئام، ماڭا تەئەللۇق ھەممە بايلىق ئانامغا مەنسۇپتۇر ھامان!

ئىخ ئانا، قوبۇل قىلغايسەن دۇنيادا ئەڭ ساپ، ئەڭ گۈزەل ئوغلۇڭ قەلبىنى، ئۇ ساڭا شۇنچىلىك سادىق - مېھرىۋان!

ئابلىكىم تۇردى، تاشقىن تەرجىمىسى.

يالامۇ 1944 - يىلى سە-
چۆەن ئۇلكىسىنىڭ چۆيشەن ناھىيە-سىدە تۇغۇلغان. 1964 - يىلى شىنجاڭغا كېلىپ، جۇڭغار ئويمانلىغىدا ئۇزۇن مۇددەت جاپالىق ئىشلىگەن. ئۇنىڭ شېئىرلىرى 1976 - يىلىدىن باشلاپ گېزىت-ژورناللاردا ئېلان قىلىنىپ كەلمەكتە. ھازىرغىچە «يېشىل يۇلتۇز»، «قايتا تىرىلگەن دېڭىز»، «ياۋا ئەتىرگۈل»، «كەچكى شەپەق ۋە مەن»، «تاغ لەيلىسى» قاتارلىق شېئىرلار توپلىمى نەشر قىلىندى. ئۇنىڭ يەنە بىرمۇنچە ھېكايە، نەسىر، كومېدىيە، ئوپېرا ۋە كىنو سىنارىيىلىرى بار.

ئۇنىڭ دۆلەت ۋە ئاپتونوم رايونلىمىز بويىچە ئىجادىيەت مۇكاپاتىغا ئېرىشكەن «مەن — ياش»، «ئورنىڭىزدىن تۇرۇڭ، تاغا»، «باھارغا ئىشەنچ»، «يېڭى ئەسىر شەپەق نۇرىدا» قاتارلىق شېئىرلىرى بار. «جۇڭگو ئەدەبىياتى» ژورنىلى ئۇنىڭ بىر قىسىم شېئىرلىرىنى ئېنگلىز ۋە فرانسۇز تىللىرىدا نەشر قىلدى.

ئۇ ھازىر جۇڭگو يازغۇچىلار جەمىيىتىنىڭ ئەزاسى، شىنجاڭ ئىشلەپچىقىرىش قۇرۇلۇش ئارمىيىسى ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى.

ئىككى شېئىر

مەنزىلىم ــ ئۇپۇق سىزىغى

ــ ئىككىنچى يۇرتۇم جۇڭغارغا بېغىشلايمەن

ھەر دائىم ئويلايتتىم: چوڭ بىر كۈنلۈككە
مۇھتاج بۇ ھاياتتا جاپاكەش ئىنسان؛
بۇ كۈنلۈك رولىنى ئۆتۈشى كېرەك
مانا بۇ پايانسىز زۇمرەتتەك ئاسمان.
ھەر دائىم ئويلايتتىم: بىرەر ماكانغا
مۇھتاجدۇر ئىنسانىنىڭ ئۆمرى ــ ھاياتى؛
بۇ ماكان رولىنى ئۆتۈشى كېرەك
مانا بۇ مۇستەھكەم زېمىن ــ يەر شارى.
ھەر دائىم ئويلايتتىم: بىرەر رۇجەككە
مۇھتاجدۇر مەنىۋى دۇنيا ئوردىسى؛
بۇ رۇجەك رولىنى ئۆتۈشى كېرەك
ئىنسانىنىڭ ئەقىللىق، ئۆتكۈر جۈپ كۆزى.
ھەر دائىم ئويلايتتىم: بىرەر ماچتىغا
مۇھتاجدۇر ئىسانىنىڭ يەلكەن كېمىسى؛
بۇ ماچتا رولىنى ئۆتۈشى كېرەك
يىراقتا كۆرۈنگەن ئۇپۇق سىزىغى...

مەن يەتتىم مانا بۇ ئارمانلىرىمغا
سۆيۈملۈك جۇڭغاردا ــ قەدىم زېمىندا.
مەن يەتتىم سېغىنىش ــ ئىنتىزارلىقتا
ۋە ئالغا ئىلگىرىلەپ ماڭغان چېغىمدا.

مەن يەتتىم مانا بۇ تۇرلۇق ھەم سىرلىق
ئۇيغۇق سىزىغىنىڭ دەل ئۇدۇلىغا؛
مەن يەتتىم پايانسىز ھەم ئۆزگىرىشچان
يەر بىلەن ئاسماننىڭ ئارىلىغىغا.
توپ - توپ ئاق بۇلۇتلار، تاغ ناخشىلىرى
سەپەردە دۇلدۇلۇم، شۇڭقارىم بولدى،
ئۇزۇلمەس كارۋانلار، داغدام كەڭ يوللار،
ئۇچقۇر ئوقۇم بولدى — ئوقيارىم بولدى.
ئۇيغۇقتا كۆرۈنگەن ئاق قارلىق چوققا
گويا ئاق يەلكەندەك تۇرۇدۇ چاقناپ.
بارىمەن مانا شۇ چەكسىز دېڭىزدا
بارىمەن ئەڭ يىراق قىرغاققا قاراپ!

ئىخ، جۇڭغار، ئۆتكەزدىم كەڭرى باغرىڭدا
ئۆتكەزدىم كارامەت جەڭ — كۈرەشلەرنى.
بۇ جەريان ئىچىدە كۆرسەتتىڭ مانا
ئاجايىپ سۈرەت ۋە كۆرۈنۈشلەرنى:
سىرىق قۇم. ھەم سىرىق تۆپىلار - چاڭلار،
ساپ - سىرىق بوران ھەم ساپ - سىرىق تۇمان...
بۇندىكى بوران - قۇم پادىشالىقىنىڭ
«شاھانە تاجى»غا ئايلانغان ھامان!
مانا بۇ تارىخىي خارابىلىقتا
دەسلەپكى چېدىرلار كۆتەرگەندە قەدەم؛
مەن كۆردۈم — بۇ سىرىق چۆلنىڭ ئەپتىدىن
ياغاتتىن ئاجايىپ سۈرلۈك بىر دەھشەت.
يەر - ئاسمان گۈياكى يىرتقۇچ ھايۋاننىڭ
بەكمۇ چوڭ ئېچىلغان يوغان ئېغىزى.
تۇراتتى تۇمەن مىڭ يىللاردىن بۇيان

ئۆلۈك بىر ھالەتتە ئۇپۇق سىزىغى...

قارا قۇم ھەم قارا توپىلار - چاڭلار،
قاپ - قارا بوران ھەم قاپ - قارا تۇمان،
مانا بۇ بىر پارچە بوز يەر ئۇستىدە
يۈرەتتى تىنىمسىز ئايلىنىپ ھامان.
ئەنە شۇ ئەسەبى تەلۈە يىللاردا
مەن كۆردۈم بۇ يەردە مۇنداق ھالەتنى:
مەن كۆردۈم ئەجەلنىڭ ۋەھىمىسىنى،
ئىلگىرىلەش يولىدا زور مۇشەققەتنى.
ياۋۇزلۇق، قەبىھلىك ئېشىپ ھەددىدىن
توزغاقتەك قاپلىغان ئەتراپنى تامام؛
مەنمۇ بۇ چۆللۈكتە — سەھەر پەيتىدە
باشلىرىم ئايلىنىپ بولدۇم بىئارام.
يەر - ئاسمان ئارىسى ئۇ چاغدا ماكا
تۈيۈلدى مىسالى بىر قانلىق زىندان.
تۈيۈلدى ئەنە شۇ ئۇپۇق سىزىغى
ھەم سوغاق، ھەم كۆپ - كۆك بىر زەنجىرسىمان...

ۋە لېكىن، بۈلارنىڭ ھەممىسىمۇ
جۇڭغارنى پۈتۈنلەي ئۆلتۈرەلمىدى.
ھەرقانچە ئۇرۇنۇپ كۆرگىنى بىلەن
جۇڭغارنى ئەسلا تىز چۆكتۈرەلمىدى.
قارىغىن، مانا بۇ چەكسىز ئېتىزغا،
ئەتراپى ياپ - يېشىل گۈزەل ئورمانلىق.
قارىغىن، مانا بۇ تىنىق كۆللەرگە،
تاۋلىنىپ تۇرۇدۇ شۇنچە چىرايلىق.
تەبىئەت بورىنى توسىيالمىدى
ئالتۇن كۈز پەسلىنىڭ داغدام يولىنى.
يېشىللىق دۇنياسى قايلىدى ئاخىر

جۇڭغارنىڭ پايانسىز دالا - چۆللىرى.
ئىخ، ئۇپۇق سىزىغى تۇرۇدۇ چاقناپ
گويا ھۆر - پەرىدەك ھۆسنىگە تولۇپ.
باقىدۇ ئالەمچە مۇھەببەت بىلەن
بۇ يېڭى دەۋرنىڭ مەپتۇنى بولۇپ.
ئۆزگەردى بۇ يەردە جىمىكى نەرسە،
تاماممەن باشقىچە ئۆزگەردى جۇڭغار.
بۇ يەردە مايسىلار دولقۇنلىنىدۇ،
خۇشپۇراق چاچىدۇ چەكسىز ئالمىزار.
بۇ يەردە ئىھاتە ئورمان بەلۋىغى،
تۇرۇدۇ ئاجايىپ بۇك سايە تاشلاپ.
بۇ يەردە ئۇزاققا ئاققان ئۆستەڭلەر
چاقنار كۆن نۇرىدا ئەينەككە ئوخشاپ.
تارىخنىڭ تار، خالتا كوچىلىرىنى
ئۆتكەچكە ئادەملەر جاپادا بېسىپ؛
مانا بۇ تەپ - تەكشى، كەڭرى يوللارنى
سۆيمەكتە تېخىمۇ مېھرىنى بېرىپ.
يەر - ئاسمان غايىۋى دەرۋازىدىن
ئاچتى كەڭ، كۆردى ئەل تېخىمۇ روشەن؛
ئىخ، ئۇپۇق سىزىغى، نۇر چەمبىرەكتەك
ھەممىنى باغرىغا باستى زوق بىلەن.

قاغجىراق دالانىڭ ئۇزۇن يوللىرى
يوقاتتى ئۆمرۈمدە نۇرغۇن پەسلىمنى
خوشالمەن، بۇ يىللار يوقاتتىم مەنمۇ
ئۆزەمنىڭ يەڭگىلتەك، كەم پەملىگىمنى.
پايانسىز چۆللەرنىڭ قوم - بوراڭلىرى
ئېپكەتتى چىرايلىق ھۆسۇن - تۇرقۇمنى.

خوشالمەن، بۇ يىللار تاشلىدىم مەنمۇ
ئۆزەمنىڭ چۈشكۈنلۈك، ھورۇنلۇغىمنى.
شۇڭلاشقا باغلىدىم قىزغىن مۇھەببەت
ئوچۇق - يورۇقلۇققا ھەم شىجائەتكە.
شۇڭلاشقا باغلىدىم قىزغىن مۇھەببەت
چۆكۈر تەپەككۇرگە، پەم - پاراسەتكە.
تېخىمۇ سۆيدۈم مەن جۇڭخارلىقلارنىڭ
ئالەمچە كەڭ كۆڭلى، مىجەز - خۇلقىنى
ئۇلارنىڭ ھەر بىرى تۇرار ئەسلىتىپ
كۆككە باش تىرىگەن مەغرۇر چوققىنى!

يوقاتقان نەرسىسى جۇڭخارلىقلارنىڭ
باشقىلار يوقاتقان نەرسىدىن ئارتۇق.
ۋە لېكىن يوقالغان نەرسىسى بىلەن
يوقالدى ئۇلاردا ھەشەمەتخورلۇق.
ئېزىشكەن نەرسىسى جۇڭخارلىقلارنىڭ
باشقىلار ئېرىشكەن نەرسىدىن كۆپ كەم.
ۋە لېكىن ئېرىشكەن نەرسىسى بىلەن
ئېرىشتى ئۇلار ئەڭ چەت جايلارغا ھەم.
شۇڭلاشقا مەدھىيىلەپ كۆيلەپ ئۆتۈمەن،
قاۋۇللۇق، غورۇرلۇق، ئىپتىخارلىقنى.
شۇڭلاشقا ھۆرمەتلەپ كۆيلەپ ئۆتىمەن
مەردانە - مەرتلىكنى، ئۇمىتۋارلىقنى.
شۇڭلاشقا مانا بۇ يىراق چەتلەردە
كۆرۈمەن جىمىكى نەرسىنى ئوچۇق.
مەن ياشاپ تۇرسامۇ بۈگۈنكى كۈندە،
كۆرۈمەن ئەتىنى تەلتۆكۈس، تولۇق!

ئەتىنى «خىيالىي نەرسە» دېمەكمەن.
تەپەككۇر ــ خىيالدىن تۇغۇلار ئىقبال.
دېمەكمەن «بۇ ھايات ئوخشايدۇ چۈشكە»،
غايىگە باشلامچى چۈشتىكى خىيال.
قىزىق ھال، بىمەسلا ئويمان - چوڭقۇرلار
يەر شارى ئۈستىگە كەتسىمۇ تولۇپ؛
ئالەم بوشلۇغىدىن تاشلىساڭ نەزەر،
تۇرمامدۇ يەنىلا دۇپ - دۇگلەك بولۇپ؟
ئەنە شۇ يەر شارى ئىنسانىيەتكە
بەك ئادىل، شۇنداقلا توغرا بىر مىزان.
ئۇ ھەر بىر كىشىگە مۇشۇ ھاياتتا
بىر ئۈپۈق سىزىغى بەلگىلەپ قويغان.
سەن پەقەت يول ئالساڭ ئۇنى نىشانلاپ،
توختىماي ئىلگىرى چاپمىساڭ ھامان،
يېتىسەن كەلگۈسى گۈزەل دۇنياغا،
قىرغاقسىز ئەمەس ئۇ، ئەمەس بىپايان.

بىلمەيسەن ئالەمنىڭ چەكسىزلىكىنى
پاخاللىق كەپەكتىن چىقمىساڭ ئەگەر.
بىلمەيسەن ئۈپۈقنىڭ يىراقلىغىنى
چېگرا رايونىغا قىلمىساڭ سەپەر.
ئېيتسەمەن چىن دىلدىن ساڭا تەشەككۇر،
ئىنىڭ جۇڭغار، سەن بەردىڭ كۆزلىرىمگە نۇر.
مەن كەزمەي ئالەمنىڭ قايسى يېقىنى،
كۆرۈمەن تېخىمۇ ئىنىق ھەممىنى:
بۇلۇتلار ئۈزىگە تارتقان پەردىنى،
ئالتۇن تاج تاقىغان تاڭ شەپىنى.
ئىنىڭ، ئۈپۈق سىزىغى، باغلىقتۇر ساڭا،

قۇياشنىڭ چىقىشى ھەمدە پېتىشى.
تۈيۈلار كۆرۈنۈپ تۇرغاندەك سەندە،
ھاياتنىڭ ئۆلۈش ۋە تىرىلىش چېغى.
سېزىمەن دىلىمدا غورۇر - ئىپتىخار،
مەنزىلىم ئەڭ يىراق ئۇپۇق سىزىغى!

1980 - يىل، نويابىر، جۇڭخار.

مەن يەردىن كەلدىم

مەن ئۇرۇق، مۇشۇ يەر — تۇپراقتا ئۇنۇپ،
ئەمدىلا كۆكلىگەن شاخلاپ بىخ سۈرۈپ.
بۇ زېمىن قانچە يىل توڭلىغان بولسا،
مەن قالدىم شۇنچە يىل يىلتىز سۈرەلمەي.
بۇ زېمىن قانچە چاغ يانچىلغان بولسا،
مەن قالدىم شۇنچە چاغ باش كۆتىرەلمەي.

مەن كىچىك بىر ئېرىق جىرادىن چىققان،
ئەمدىلا مۇشۇ يەر ئۈستىدە ئاققان.
قانچە چوڭقۇر بولسا يەرنىڭ يېرىغى،
مەن شۇنچە چوڭقۇر ھاڭ ئىچىدە كەلدىم.
يەر كۆپ - كۆك ئاسمانىنى ئەقەدەر سۆيسە،
ئاسمانغا مەن شۇنچە مېھرىمنى بەردىم.

مەن چىنار، باراقسان ئۆسكەن - كۆكەرگەن،
مۇشۇ يەر - زېمىندا قەددىم كۆتەرگەن.
قانچە ئېگىز بولسا تاغلار چوققىسى،

بوي. تارتتىم، چوققىلار بىلەن بەسلەشتىم.
قانچە تىرەن بولسا يەردىكى ئويمان،
مەنمۇ شۇ ئويمانلار بىلەن تەڭلەشتىم.

مەن ئاسارە - ئەتىقە ئالىملار ئاچقان،
مۇشۇ يەر - زىمىننىڭ تەكتىدىن تاپقان.
تارىخنىڭ قانچىلىك قىممىتى بولسا،
جىسمىمدا شۇنچىلىك قەدىر - قىممەت بار.
تارىختا قانچىلىك قۇرۇق بەت بولسا،
جىسمىمدا شۇنچىلىك قۇپ - قۇرۇق بەت بار.

مەندە بار قارىغاينىڭ مەغرۇر قامىتى،
مەندە بار پاخالنىڭ سۇلغان ھالىتى.
مەندە بار بۇركۇتنىڭ جەسۇر ھەيۋىتى،
مەندە بار قۇشقاچنىڭ ئاجىز نالىتى.
چۈنكى مەن لاي تۇپراق ئىچىدىن كەلگەن،
بۇلارنى تامامەن مۇشۇ يەر بەرگەن.

ئىھتىسال، بولارمەن تازا بىر ئاخماق،
ۋە ياكى بولارمەن مارشال قوماندان؛
ئىھتىمال، بولارمەن دانا پەيلاسوپ،
ۋە ياكى بولارمەن ئەقىلسىز نادان.
مۇشۇ لاي تۇپراقتا يارالغىنىم راست،
بۇلارنىڭ ئامىلى يەنە يەرگە خاس.

يەر، سەندىن ئارتۇقچە بىر ھىكمىتىم بار،
ئۇ ھىكمەت مانا بۇ شېئىرىم مېنىڭ.
ۋە لېكىن بۇ شېئىر، تەكتىدىن ئېيتسام،
يەنىلا ئەجرىڭنىڭ مۇددىسى سېنىڭ.
شۇڭلاشقا ئېيتسەن بۇ سۆزنى ساڭا:
سەن مەۋجۇت بولغاچقا، مەن مەۋجۇت مانا!

1980 - يىل، 20 - يانۋار، شىخەنزە.

رەخىم قاسىم تەرجىمىسى.

جۇتاۋ 1946 - يىل سەنشى تۆلكىسىنىڭ لوچىڭ ناھىيىسىدە تۇغۇلۇپ، 1965 - يىلى شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ تىل - ئەدەبىيات فاكولتېتىغا ئوقۇش - قا كىرگەن، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى.

ئۇنىڭ 1972 - يىلدىن ھازىرغىچە «ئاۋغۇستتىكى مۇزلىق باغ»، «پادىچى»، «ئىلاھى تاغ»، «ياۋا ئات پادىسى»، «بۇلۇتقا ساياھەت» قاتارلىق 6 شېئىرلار توپلىمى نەشر قىلىندى. ئۇنىڭ يەنە دۆلىتىمىز قۇرۇلغانلىقىنىڭ 30 يىللىق پائالىيىتىدە 1 - دەرىجىلىك مۇكاپاتقا ئېرىشكەن «قار بىلەن قاپلانغان مۇز تاغ»، «ئات ئارقىسىدا يەر ھەيدەش»، «بۇركۈت ئاخشىمى» قاتارلىق ئەسەرلىرى بار. «كۆچمە قۇم» قاتارلىق شېئىرلىرى ئېنگلىز، فرانسۇز تىللىرىغا تەرجىمە قىلىندى.

شېئىرلار

تاۋاپ قىلىمەن سېنى تاغ - دېڭىز

مۇقەددەس — قارا قۇرام، بەنگۆك ① كۆلى!
بۇ ئىسسىم كەلگەن ئەمەس رىۋايەتتىن.

① بەنگۆك كۆلى — جۇڭگو - ھىندىستان چېگرىسىدىكى بىر كۆل ئىسمى.

ھەر يىلى، ھەر پەسلدە تاۋاپ قىلار
مېھمانلار كېلىشىپ چەت مەملىكەتتىن.
يۇيۇنۇپ مۇزدەك سوغاق سۇلىرىدا،
بەھرىمەن بۇلار بۇندا خاسىيەتتىن.

ئۆمەكتىن قىزلار بېرىپ ئاشۇ جايغا،
ھەممىسى بولۇپ قالدى خىيالچان قىز،
بۇرۇنقى مەغرۇرلۇقتىن قالمىدى ئىز.
مۇقەددەس تاغ، كۆل شۇنداق سىرلىق ئىكەن،
كېپىقالدى تاۋاپ قىلغۇم ئىختىيارسىز.

سۇكۇتتە تۇرغان چوڭقۇر جىرالارغا
چوقچايغان تىك يار-ھاكىلار سالار قۇلاق.
ئۇستىگە قار توپلانغان ئىگىز داۋان،
ئىگىشىپ نەزەر سالار كۆلگە ھەر ۋاق.
بۇددا ئوردىسىنىڭ خارابىسى
ئۇنتۇلغان خاتىرىنى ئەسكە سالدى.
ئاپتاپتا قاريداپ يۈز-چىرايلىرىم،
كۈنگەيدە تۇرغان تاشنىڭ رەڭگىن ئالدى.
بىلدىمكى، ئۇلۇغ ئىكەن كۆلىنىڭ سۈيى،
ئورالغان چوققا بىلەن ئۇنىڭ بويى.

كېيىن مەن يېشىل چېدىر ئىشىگىنى
ئاچتىم، ھە، ئەسكەر باللار تۇرار ئەنە.
يېرىلىپ گەز باغلىغان لەۋلىرىدە
قىلىدۇ خوشاللىغى شوخ تەنتەنە.
بۇ يەردە ھاۋا شالاڭ دېگىنىمگە،

كەڭ ئاسمان ئالدىدا مەن بولدۇم خىجىل.
روھلاندىم چىقىپ ھەربىي ماشىنىغا،
كېلەر ئۇ پەسكە قاراپ ئۇچۇپ دىدىل.

كۆرگۈم بار تاغ سۈيىدە سۈغۇرۇلغان
تۈپراقنى،

ئېتىز، ئورمان،

كۆكتاتلىقنى.

كۆرگۈم بار پەسىللەرنىڭ ئۆزگىرىشى
كىيىمدە ئەكس ئەتكەن ئادەمزاتنى.
بۇ — قىشتىن ئۆزگە پەسىل بولماس يەر،
قىلماقچى بولغىنىم مەن بۇندا تاۋاپ
قىشتىمۇ ئورنىدا چەڭ تۇرغان ئەسكەر.

ئاڭلىسام، كۆزلىرىگە لىق ياش ئېلىپ،
كېتىپتۇ غوللىرىنى تىنماي سىلاپ،
ئاددىلا بىر دەرەخنى كۆرۈپ پەستە،
شۇ تاغدىن چۈشكەن جەڭچى دىلى يايراپ.
غەش بوپتۇ بۇندىن يۇرتقا قايتقان لەينجاڭ،
تاغدا قالغان جەڭچىلەرنى سېغىنىپ — ئويلاپ.
ماشىنىنى يۇغان جەڭچى تۇمەن بويىدا،
سايىدا يېتىپ، قارار ئاق بۇلۇتقا،
چىققىنىدەك ئارىسىدىن مالائىكە.
مەن بىلىمەن،

ئورتاق سۆز بار ئۇلار قەلبىدە:
ياشىغانلار بولسۇن ئۇلۇغ ھاياتقا ئىگە.

مۇقەددەس تاغ-دېڭىزنىڭ سوغىسى بۇ سۆز

«مەنسىز ياشىغانغا يوق شەرەپ، سوغا!»
تەر تۆكمەي، قانائەت قىلماي ئۆتكەنلەر،
جاپانى، بەختنى بىلمەي يۈرگەنلەر،
بۇ سۆزنى بەك كېچىك كۆرمىسۇن ئەسلا،
چۈنكى ئۇ بولمىغان ئاسانلا پەيدا.
مۇقەددەس تاغ مۇزىدا مۇسكۇلى قاتقان،
مۇقەددەس دېڭىزگە تېنى چىلانغان
ئادەملەر ھەقىقى ئادەملەر پەقەت،
ھاياتنىڭ ھەقىقى ئىگىسى ئەبەت.
بەختنى جاپا چەككەن كۆرۈدۇ ئەزىز،
شۇڭا تاۋاپ قىلمەن سېنى تاغ-دېڭىز!

دېگۈم بار مېنىڭ مۇنداق بىر سۆزنى

دەپ قويۇش ئۈيۈم بار بىر سۆزنى،
لېكىن،
ئاۋازىم چىقمايدۇ ئاچسام ئېغىزنى.
نىمە ئۇ كىشىلەرگە ئېيتماق بولغىنىم؟

كىشىلەر ئالدىراش،
ئەتىگەن تىمتاس؛
ھەر بۇۋاي-مومايىنىڭ خاتىرجەملىگى،
ۋە ھەر بىر قىزچاقنىڭ پاك، گۈزەللىگى،
ۋولقاننىڭ پارتلىشى ھەم يەر تەۋرەشتىن،
كىشىنى قىلچمۇ گۇمان قىلدۇرماس.
نىمە ئۇ ئۇنداقتا ئېيتماق بولغىنىم؟

دىگۈم بار: ھەر كۈنى داۋەمن ۋىژىلداپ،
كۆتىرىلەر ئوت بولۇپ چەكسىز ساماغا،
(ئۇ، ئەمەس بايرامدا ئاتقان پوچاقزا.)
بومبارداسمانچى ئايرۇپلانلار
ماڭىدۇ ئۇرۇشقا،
مۇدھىش گەۋدىسى
غەلىتى قۇزغۇنلار ھمايىسىدا
ئىزلەمدۇ تېچلىقتىن يوچۇق شۇ تاپتا؟

دىگۈم بار: بىز ياشاپ تۇرۇمىز مانا،
دۇنيادا ھەر كۈنى ئۆلۈدۇ ئىنسان،
ئۇرۇش جاھانىنى كەزمەكتە ھامان.
غەرق قىلىنغان ماي پاراخودىدا،
پاچاقلانغان تانكا ئۇستىدە،
بومبا چۈشكەن بىنا ئاستىدا،
ئانا باغرىدىكى جەسەت يېنىدا،
ياۋۇز ئاياقتىن قالغان ئىز ـ نىشان.

دۇنيا ئانچە تېنچ ئەمەس،

لېكىن
قىزىل يىڭناغۇچلارمۇ ئۇچمايدۇ توپ ـ توپ،
شەھەرگە بۆرىلەرمۇ كىرمەس كېچىدە،
ھەتتا ئازراقمۇ پوروخ ھىدى يوق.
ھازىرقى جەڭ ـ ئۇرۇش بولار غەلىتى،
ئۇ خۇددى بار بىلەن يوقنىڭ ئىچىدە.

دەپ قويۇش ئويۇم بار بىر سۆزنى، لېكىن
ئاۋازىم چىقمايدۇ ئاچسام ئېغىزنى،
ئىشەنچكە لىق تولغان نەزىرلەر ئارا،
بېشىمنى ئېگىپ مەن ئۆزەمنى كۆردۈم.
يەنە نىمە دەيمەن كىشىلەرگە مەن؟
ھاياتلىغىمنىڭ ئۆزى شۇ سۆزۈم.

مۇھەممەت شاۋۇدۇن تەرجىمىسى.

جالاڭ دېيى 1946 - يىلى شائخەيدە تۇغۇلغان. 1964 - يىلى تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپنى پۈتتۈرۈپ شىنجاڭغا كەلگەن. ھازىر «شىنجاڭ ئەدەبىياتى» ژورنىلى تەھرىر بۆلۈمى شېئىر گۇرۇپپىسىنىڭ مۇھەررىرى، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى.

ئۇنىڭ ئىجادىي پائالىيىتى ئۇيغۇر ئەدەبىياتىدا باشلانغان ئىدى. ھازىرغا قەدەر ئۇنىڭ «يېشىل تارىم»، «قۇملۇق ۋە مەن»، «ھايات» قاتارلىق شېئىرلار توپلاملىرى بېسىلىپ چىقتى. بەزى شېئىرلىرى ئىنگلىز ۋە فرانسۇز تىللىرىغا تەرجىمە قىلىندى.

ھاياتلىق

قارا، ئەنە
ئىنسى - جىن يوق
قاقاسلىق، چۆل - باياۋانغا،
ئۇ يەردە ھاياتلىق سەلتەنەت بىلەن
كۆز ئاچىدۇ كەڭ جاھانغا.
تۇنجى دالا يانغىنى
يەر باغرىدىن كۆككە

خۇددى قان ئېقمىدەك ئېتىلغاندا؛
تۇنجى ئاياق ئىزلىرى
ئايلىنىپ گويا بوستاننىڭ كىندىگىگە
زىمىننىڭ ئەسلىمىسىگە قېتىلغاندا؛
تۇنجى كۆچەتلەر
گويا زىمىننىڭ كىرپىكلىرىدەك
قۇملۇقتا لەرزان ئۇسۇل ئويناغاندا؛
تۇنجى ئاسما قازان،
بەئەينى ئاسمانىنىڭ ئاشقازىنىدەك
يېشىللىقنى شۇمۇرۇپ،
ھەزىم قىلىپ،
تۇنجى رەت تويۇنغاندا؛
تۇنجى چىغىر يول
گويا ھاياتلىقنىڭ
چىرايلىق ئەگرى سىزىقلىرىدەك
يىراق ئۇپۇقلارغا سوزۇلغاندا.

ئېخ، ھاياتلىق!
زەبەردەسسەن شۇ قەدەر،
باش كۆتىرىپ چۆل - باياۋاندىن،
بىر تال تېرىقتەك تۇرۇپ،
بەرسەن بەشارەت باغۇ - بوستاندىن.
كىچىككىنە بىختەك تۇرۇپ،
بەرسەن دېرەك
چىرايلىق كۆكلەمدىن، گۈل - گۈلستاندىن.

ھاياتلىق —
ئۇ گويا تۇنجى مەزمۇت دەرەخ،

قوڭغۇراقلىق ھەيۋەتلىك مۇنار
كۆك ئاسمانغا بويسوزغان.
قۇڭغۇراقنى باسار دات،
ئۆتسە يىللار ــ ئۆتسە كۆپ زامان.
ئەمما ئۇ
يورۇقلۇقتىن بەرھەر بەشارەت،
ساداسىدىن كىشىلەر زىلزىلىگە
ئەسرەپ بۇرۇختۇم بولغان جاھان.

ھاياتلىق ــ
كۆككە ئۇچقان ئىس - تۈتۈن،
ئۇ گويا ئىنچىكە يىپ بىلەن
ئاسمان گۈمبىزىگە باغلانغان.
بۇلغانغان چاغدىمۇ كۆك ئاسمان
ئۇ قۇياشنى باشلاپ چىقار،
تارىخ سەھەرى ئۇمىتتىن
كىشىلەرگە ياقار زور گۈلخان.

ھاياتلىق ــ
گۈلخاندىن چىققان ئوق - يا،
ئۇ يالقۇنلار ئىچىدىن
ئىتىلار كەك بوشلۇق تامان.
گەرچە بۇ قاقاسلىقتا
بولسىمۇ سوغ تۈن شامالىرى،
ئەمما ئۇ كۆكتە
چاقنايدۇ بولۇپ نۇرلۇق چولپان.
گويا تاك نۇرىدەك

قوغلايدۇ تۈننى يىراققا هامان.
بىھاجەتتۇر ھىلال ئايدەك بوتۇلكىلاردا
سۈت بېرىش ھاياتلىقنىڭ خىياللىرىغا.
ھاياتلىقنىڭ
جەننەت ھەققىدىكى شىرىن ئويلىرى
بىھاجەتتۇر شىمالنىڭ زەم-زەمدەك شاراپلىرىغا.
بىھاجەتتۇر ھاياتلىق ئۈچۈن
يىراقتىكى ئۆزگىرىشلەردىن
خەۋەر بېرىش خۇنۇك سۆزلەر بىلەن.
بىھاجەتتۇر
يۇلتۇزلۇق ئاسماندىكى
ساماۋى كىتاپقا
تەلمۈرۈش، تەقەززا كۆزلەر بىلەن.

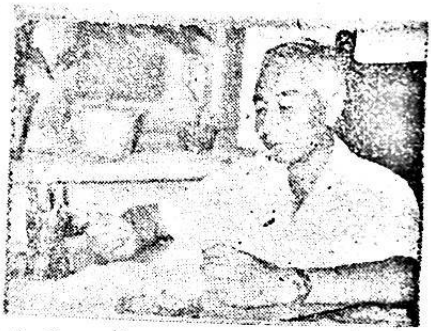
ھاياتلىق —
گويا بوستان،
چىغىر يول كەبى ھەر يان كېڭىيەر،
ئۇرۇقنىڭ خىيالچانلىغى،
قانىنىڭ ئوتتەك قىزغىنلىغى بىلەن
كەڭ ئالەمدە مەزمۇت ئۆسەر.

قېنى، كىم
ھاياتلىقنى زورايما،
گۈللەنمە، دەپ قالدۇ توسۇپ؟
قۇملۇق، باياۋان، قاقاسلىق، چۆل - دەشت
كەتكەندىمۇ تامامەن ئۆلۈپ؛
كەتسىمۇ ئورمانلار قۇرۇپ،
تاغلار غۇلاپ، دېڭىز ئۆڭتۇرۇلۇپ،
ئالەمنى قاپلاپ جۇت، بوران،

يۇرگەندىمۇ چاڭ - توزاڭ ئۇچۇپ؛
ھەتتا قۇياش قارا قازاندەك،
ئەخلەت دۆۋىسىدەك چۆلگە
ئورناپ قالغاندىمۇ داق بولۇپ؛
ھاياتلىق قىلىدۇ جەۋلان
يېڭىلمەس قۇدرەت بىلەن كەڭ ئالەمدە،
ھەممە مۇشكۈلنى يېڭىپ،
ھەممە قامالنى بۆسۈپ.

ھاياتلىق —
يەر شارى بىلەن قۇياشنىڭ
مەغرۇر ئوغلى،
گۈزەللىك، سۆيگۈ بۇلبۇغى.
ھاياتلىقنىڭ ماكانىدۇر
ئىنسانىنىڭ قەلبى - يۇرىگى.
ئېتىقات — ھاياتلىقنىڭ سۈتى،
يېراق ئۇپۇق —
ھاياتلىقنىڭ تۇغۇلغان جايى،
زېمىن —
ھاياتلىقنىڭ ئالتۇن بۆشۈگى.
ھاياتلىق بىلەن
بىزنىڭ تارىخىمىز
پارلاق ئەتىدىن كۆرسەتتى نىشان.
ھاياتلىق بىلەن
پىلانىتلار، سامان يوللىرى
يەر - ئاسمان تارىسىدا
ۋالىلداپ كۆزنى چاقنىتار ھامان.

مەخمۇتجان ئىسلام تەرجىمىسى.

لهي تىك شىئەن شەھـ
رىدىن. 1930 - يىلى تۇغۇلغان.
1949 - يىلى خەلق ئازاتلىق
ئارمىيىسىگە قاتنىشىپ شىنجاڭغا
كەلگەن. 1951 - يىلدىن ئېتە-
ۋارەن ئىچكىرى ئۇلكىلەردىكى
ۋە شىنجاڭدىكى گېزىت - ژورنال-
لاردا شېئىرلىرى ئېلان قىلىنىشقا باشلىغان. يېقىنقى يىللاردىن بۇيان
ئۇنىڭ 200 گە يېقىن شېئىرى ئېلان قىلىندى. ئىلى رايونىنىڭ
تۇرمۇشى ئەكس ئەتتۈرۈلگەن «ئىلى دولقۇنلىرى» ناملىق سېكىلى
شىنجاڭ خەلقى ئەدەبىياتىنىڭ گۈلزارىغا يېڭىچە ھۆسۈن قوشتى.
ئۇ ھازىر شىنجاڭ ئىشلەپچىقىرىش - قۇرۇلۇش ئارمىيىسى ئەدەبىيات -
سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى «بوستان» ژورنىلىنىڭ باش مۇھەررىرى
بولۇپ ئىشلىمەكتە؛ جۈملىدىن يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

ئىلى دەريالىرىنىڭ مەيدان دولقۇنى

سۇزۇك دولقۇن

ئىلى دەريالىرىنىڭ مەيدان دولقۇنى
قەلبىمدە ئېچىلغان گۈزەل گۈل — رەيھان.

باراتنىڭ دوستلارچە مېھرى - سۆيگۈسى
قەلبىمدە يالقۇنلاپ يانغان زور گۈلخان.
ھەربىچە چاپىنىم كەتتى رەڭگىدىن،
يەنىلا «ئارمىيە» دەر مېنى ھامان.
بۇرۇنلا باشقا بىر تىزىمغا ئۆتتۈم،
ئەمما مەن ھىلىمۇ قەدىرلىك مېھمان.
ئات مىنىسەم ھەر دائىم قويۇدۇ يۆلەپ،
تاماقتا چېقىرار تۆرگە ھەرقاچان.
سۇنۇدۇ ئەڭ بۇرۇن قوينىڭ بېشىنى،
قىمىزنى تۇنجى رەت ئىچكۈزەر ھامان.
سەپەپ شۇ: تېيانشان ئىتەكلىرىدە
باندىتلارنى بىز بىللە قىرغان.
يار - يۆلەك بولغانمىز قەھرىتان قىشتا،
كېچە چاقماندا سوغاق، شۇڭغان.
قاتناشقان بىللە يەر ئىسلاھاتىغا،
ئەركىنلىك، ھۆرلۈكتىن تەڭ بەھىر ئالغان.
ئارىدىن ئۆتسىمۇ يىگىرمە يىللار،
مەن يەنە باراتقا بىر ئەزىز مېھمان.
دائىما ئۇ سۇنغان قىمىزنى ئىچسەم،
سەيپەرەڭ قاشتاشتەك سۆزۈك بىر دولقۇن
ئۆركەشلەر قەلبىمدە،
گويا كى قېيان.

ياۋا كۆكنار گۈلى

بىر شائىر كۆكنار گۈلىنى ماختاپ قويۇپ،
مۇپتىلا بوپتۇ تاياق، تىل - دەشنامغا.

سەۋبۈی: كۆكنار گۈلنىڭ ئەجداتلىرى
چېتىلغان ئىكەن «زەھەر» دىگەن نامغا.
شۇڭلاشقا، ھەممە كىشى كۆكنار گۈلگە
سوغ نەزەر تاشلايدىكەن كۆرگەن چاغدا.

ۋە لېكىن، گۈزەل كۆنەس يايلىغدا
ھەر نۆۋەت كۆكنار گۈلى ئېچىلغاندا؛
ئېچىلغان خۇشبۇي كۆكنار گۈللىرىدىن
يايلاققا ئىپاردەك ھىد چېچىلغاندا؛
قەلبىمدە ئاجايىپ ھېس دولقۇنلىنار،
دىماقىغا خۇشپۇرىغى ئۇرۇلغاندا.

كۆنەسنى گۈزەل قىزدەك ياسايدۇ ئۇ،
ئوتقاشتەك شەلپەر بىلەن ئورايدۇ ئۇ.
سۇپ ـ سۈزۈك كۆك ئاسماندا ئۇزۇپ يۈرگەن
قىپ ـ قىزىل بۇلۇتلارغا ئوخشايدۇ ئۇ.
ئوخشايدۇ يېنىۋاتقان مەشئەللەرگە،
ئوخشايدۇ پولات سۈيى ـ قىزىل چوغقا.
ئوخشايدۇ كۆز چاقنىتىپ كەتكە ساماداً
لەپىلدەپ جەۋلان قىلغان قىزىل تۇغقا.

شائىرغا بەرەر ئىلھام، جۇشقۇن بىر ھېس،
رەسساماغا بەرەر يېڭى مەزمۇن، غەيرەت.
كۆنەسلىك قازاقلارغا ـ چارۋىچىغا
بېرىدۇ قىمىز كەبى ھوزۇر ـ لەززەت.
زەھەرلىك چۆپ ئەمەس ئۇ، يامان كۆزدە
تاشلىماڭ ئاڭا ھەرگىز سىز سوغ نەزەر.

گۈزەل گۈل ئىلاھىنىڭ ئەۋلادى ئۇ،
ئۇنىڭغا چېقىلىشتىن ئەيلەڭ ھەزەر.

سوقا چېشى

چېكىنمىدىڭ ئارقىغا مۇتلەق،
زادى ئارام ئېلىپ باقمىدىڭ،
دۆڭ دېمىدىڭ، ئويمان دېمىدىڭ،
تىنىكەنلەرنى قىرىپ تاشلىدىڭ.
جۇشاشماستىن يەرنى تىلغىدىڭ،
ئۆزەڭنىمۇ دائىم تاۋلىدىڭ.

سەن بەئەينى پىدا قىلىپ جان،
ئالغا يۈرگەن قورقماس قەھرىمان.
سەن گويا كى ۋىجدانلىق يېگىت،
جۈۋۈدىڭدىن جەسۇرلۇق ئايان.

ئۆمرۈڭ بويى يەرنى تىلغىدىڭ،
توپا - چاڭغا كۆمۈلۈپ ھامان.
سەن شۇنىدەمۇ يازدىڭ ئۆمۈرلۈك
ئۆچمەيدىغان قوشاق ۋە داستان.

قەيسەر، جەسۇر يول ئاچقۇچىسەن،
ئالغا قاراپ ئوقتەك ئېتىلغان.
سەندىكى روھ يول ئاچقۇچىنىڭ
قان - قېنىغا سىڭگەن - قېتىلغان.

مەخمۇتجان ئىسلام تەرجىمىسى.

لیۇیۇەن سىچۇەن ئۆلكىسىنىڭ جاڭجىڭ ناھىيىسىدىن. 1937 - يىلى تۇغۇلغان. 1956 - يىلدىن باشلاپ شېئىرلىرى گېزىت - ژورناللاردا ئېلان قىلىنىشقا باشلىغان.

ئۇ 1959 - يىلى شىنجاڭغا كەلگەندىن كېيىن، 20 نەچچە يىل ئەدەبىيات سەپىدىن چەتتە قالغان ئىدى. 1979 - يىلى قەلەمنى قايتا قولغا ئېلىش پۇرسىتىگە ئىگە بولدى. يېقىنقى بىرنەچچە يىلدىن بۇيان ئۇنىڭ 200 پارچىدىن كۆپرەك شېئىرلىرى «شىنجاڭ ئەدەبىياتى»، «ئىلى دەرياسى»، «شائىرخەي ئەدەبىياتى» قاتارلىق ژورناللاردا ئېلان قىلىندى.

ئىككى شېئىر

ئاق قالپاقلىق ئايال ئىشچىلار

سۇبھى ئاسمىندا چاقنايدۇ
قەزىلگۈلگە رەڭداش نۇرلار.
يېڭى رايون تاشلىق يولىدىن
كېلىدۇ ئاق قالپاقلىق ئاياللار - قىزلار.
ئۇلار قەدىم شەھەرنىڭ بىناكارلىرى،

لەۋلىرىدە تەبەسسۇم ئويناپ،
چېھرىسىدە قىلىدۇ جەۋلان
شاتلىق، كۈلكە، غۇرۇر، ئىپتىخار.
يۈيۈلۈپ ئۆڭگەن ئەمگەك كىيىمى
گۈل ھۆسنىگە خوپ ياراشملىق؛
ۋۇجۇدىدىن تۇرۇدۇ ئۇرغۇپ
شىمال قىزلىرىغا خاس مەردانىلىق،
جەنۇپ قىزلىرىغا خاس خۇشخۇي، زىلۋالىق.
بويۇنلىرىدا قىزىل شايى ياغلىق،
بەرق ئۇرۇدۇ ياشلىق باھارىدىن
جۇشقۇن ھاياتى كۈچ،
گۈزەل ساغلاملىق.

تارىخ تاللىدى ئۇلارنى،
ئۇلار تاللىدى كۈنبويى گۈلدۈرلىگەن
لاي ئېتىش ماشىنىسىنى،
تاللىدى سىمونتنى، قۇم - تاش ئارىلاشمىسىنى.
(ئۇلار ئىسمى — جىسمىغا لايىق بىتون ئىشچىلىرى)،
ئاپتاپ كۆيدۈرگەن ئۇلارنىڭ قول - چىرايلىرىنى.
بۇ چىرايلار قىلار نامايىش
ئۇلارنىڭ مەردانە، سېخىلىغىنى.
ئۇلار تاۋلايدۇ ئۆزىنى،
ئۆزىنىلا ئەمەس ئۇلۇغۋار پىلانىنى؛
چىگىتىدۇ پولاتتەك گويا
ۋەتەننى گۈللىتىش ئارزۇلىرىنى.

لايىق ئۇلار شەھەرلىكلەر مەدھىيىسىگە،
جەلب قىلىدۇ شەھەر ئۇلارنىڭ ئوتلۇق مېھرىنى.

ئۇلارنىڭ ياشلىق تەبەسسۇملىرى
تىترىتەر بىپايان كۆكنىڭ قەرىنى.
ئۇلار ئەجرىدىن قەد كۆتىرىدۇ قاتار-قاتار
يېڭى ۋە كۆركەم ئىگىز بىنالار.
ئۇلارنىڭ بىباھا ئەمگەك تەرلىرى
ئۆستۈرەر تېخىمۇ قەدىر-قىممىتىنى.
ئىسپاتلايدۇ ئۇلار تېخى
تۈنۈگۈنكى خارابە ئۈستىدە
ساماۋى چۆچەكتە بايان قىلىنغان
مۆجىزىلەرنىڭ ھىكمەتلىرىنى.

ئۇنىڭ قەلبىدە شەھەر سىماسى

ئۇ تېخى ياش قىز،
ئۇ تېخى شاگىرت،
ناتونۇشلار ئالدىدا تارتىنچاق، خىجىل.
سىرچىلار گۈرۈپپىسى چۈشۈرمەس تىلدىن:
«بىزنىڭ شىياۋفىڭ!» دەپ ماختايدۇ دىدىل،
ئۇنىڭغا ھەيمەيلەن شۇنچىلىك ئىجىل.

ھەر كۈنى سۈبھى بىلەن تەڭ،
كېلىدۇ قىزىل شەپەقتە پۈركىنىپ،
قەلبى ئاتەشتەك يېنىپ، ئۆرتىنىپ.
كېلىدۇ قۇرۇلۇش — ئىش مەيدانىغا
ئاسمان-پەلەك ئىگىز بىناغا،
خۇددى قاناتلىق قۇيۇندەك ئۇچۇپ.
زىمىن بىلەن ئاسمان ئارىلىغدا،

دەرىزە بىلەن ئايۇان ئارىلىغدا،
يۇرۇدۇ تىنماي
كىچىككىنە سىر چىلىگىنى كۆتىرىپ؛
مۆكدەك ئۇيادىن - بۇيانغا ئۆتۈپ،
ئاسمان بوشلۇغدا
گويا رەڭدار سۈمرۇغتەك ئۇچۇپ...

شامال تىنىقلىرىغا كېتىدۇ سىڭىپ،
بۇلۇتنى يوپۇق قىلار مۆرىگە تېڭىپ.
سۇۋايدۇ
قولىدىكى چوتكىسىنى ئىشقا سېلىپ:
ئۆچۈرۈدۇ ئەلەملىك خاتىرىلەرنى
يۈرەكلەردىن مەڭگۈگە سۈرتۈپ.
شەھەرلەرنىڭ گۈزەل ئەتىسىنى
سىزىدۇ تېخىمۇ رەڭدار تەسۋىرلەپ.
كىم ئېيتماس ئۇنىڭ چۈھەر قوللىرى
سىزىۋاتىدۇ
مەڭگۈ ئۆچمەس ماي بويياق رەسىم دەپ،
سىزىۋاتىدۇ
21 - ئەسىر سىماسىنى سۈرەتلەپ.

ئون يىللىق زىمىستان قىشنى
ئۆتكەزدۇق بىر چىشىمزنى چىشلەپ،
پارتلاشقا تەييار تۇرغان ۋولقانداەك.
ئەمدى بىزنىڭ تەسەۋۋۇرىمىز
خىيالى، گىرىمسەن ئېزىتقۇ ئەمەس،

قەلبىمىز تۆرىدىن قاياق ھىسسىيات
ئېتىلار تىنماي خۇددى فونتاندەك.
ئاجايىپ رەڭدار، مول تەسەۋۋۇر
بولغاچ ئۇنىڭمۇ قەلبىدە پەۋەس
شەھەرمۇ يىل بويى
چۆمەر باھار پەيزىگە يېشىل بوستاندەك.

تۇرسۇن مەخسۇت تەرجىمىسى.

گوۋبيدۇك 1933 - يىلى سۇڭخۇاجياك دەريا‌سى بويىدىكى جىلىك شەھىردە تۇغۇلغان. 1954 - يىلى شەرقىي شىمال بانكا مەكتەۋىدە ئوقۇغان. 1959 - يىلى شىنجاڭغا كەلگەن. ھازىر خەنزۇ تىلىدا چىقىدىغان «شىنجاڭ ئەدەبىياتى» ژورنىلى تەھرىر بۆلۈمىدە مۇھەررىر، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

ئۇنىڭ شېئىرى ئىجادىيىتى 1955 - يىلى باشلانغان ئىدى. ھازىرغا قەدەر مەملىكەتلىك ۋە ئاپتونوم رايونلىق ژورنال-گېزىت-ژورناللاردا 600 پارچىدىن كۆپرەك شېئىرلىرى ئېلان قىلىنىدى. 1984 - يىلى «ئۇزۇمزارلىقتىكى مۇھەببەت ناخشىسى» ناملىق شېئىرلار توپلىمى بېسىلىپ چىقتى.

شېئىرلار

بىپايان دېڭىز

سەندە بار دولقۇنلار ۋە لېكىن سۇ يوق،
سەندە بار دولقۇنسىز ھەيۋەتلىك ساداء.

ئۇ هاۋا ئېقىمى ياسىغان دولقۇن،
ئۇ قاتتىق بوراندىن يارالغان ناخشا.

سەندە بار كېمىسىز تارتىلغان يەلكەن،
سەندە بار ماتورسىز دېڭىز گاڭكۇسى.
ئۇ ئىگىز چوقچايغان تۆگە ئۆركىشى،
ئۇ چەكسىز سوزۇلغان قۇملار دۆڭىسى.

سەندە بار يېزىلماي قالغان رېژايەت،
سەندە بار كۆز يەتمەس چەكسىز خىيال ھەم.
ئۇ يەردىن تارىغان سۆيگۈ قىسسىسى،
ئۇ كۆككە تۇتاش نۇر — سېھرىلىك، كۆركەم.

سەندە بار چۈشكۈنلۈك، ھەسرەت داغلىرى،
سەندە بار ئىرادە، ئىشەنچ مەيدانى.
چۈشكۈنلەر كۆمۈلەر دېڭىز قەرىگە،
ئىرادە باغلىغان يېتەر ۋەسلىگە.

ھال سوراش

ئاي ئەھۋال سورىدى ئېقىن دەريادىن،
ھەم چاچتى نۇرىنى ئۇنىڭ كۆكسىگە.
بۇلۇت ھال سورىدى قاتمۇ-قات تاغدىن،
رەڭدار كۆينەك توقۇپ قىزىل شەپەقتىن،
تاقا تەقدىم قىلىپ تۇتتى ئۇ ئەنە.
بوستانلىق دېڭىزدىن سورىدى ئەھۋال
ۋە دىدى: مېھرىمنى تۆكۈمەن ساڭا.

دېڭىزغا سوغام دەپ سۈندى بوستانلىق
ياپ - يېشىل كۆچەتتىن نەچچە تۈپ مانا.

بوستانلىقتىن كەلدىم قۇم دېڭىزىغا...

قۇم دېڭىزىغا قەدەم تاشلىغان،
بوستانلىقتىن كەلگەن ئادەممەن.
ۋۇجۇدۇمدا گۈل پۇراقلىرى،
بوستانلىقتىن كەلگەن ئادەممەن.
دولقۇنلىنار قەلبىمدە شاتلىق،
بوستانلىقتىن كەلگەن ئادەممەن.
مەن كەلدىم
بوستانلىقنى دېڭىزغا ئېلىپ.
بىلىمەن، بۇ يەر چەكسىز قاقاس چۆل،
كۆرۈنمەس ھەتتاكى بىر تال يوپۇرماق.
تېپىلماس بۇ يەردىن ئالقانچە سايە،
تېپىلمايدۇ تامچە سۇ ھەتتا،
ئىزدىسەڭمۇ ھەرياننى كېزىپ.
چاڭقىغان ئادەم
گاللىرى قۇرۇپ،
كېتەر ھالدىن تەشنالىق يېتىپ.
بىراق، دەيمەن ئەنە شۇندىمۇ
بوستانلىقتىن كەلگەن ئادەممەن.
گاڭدەك مېنىڭ ئىشەنچ - ئىرادەم،
ئىككى قىتئەنى تۇتاشتۇرۇمەن.
مەن كەلدىم ئېلىپ

خۇشبۇراقلىق ھالال تەرىمنى،
چىن مېھرىمنى، مۇھەببىتىمنى.
كۆرۈسەن ئەتە،
چىقىدۇ بۇ يەردىن كۈزەللىك پارلاپ.
شۇڭا مەن بۈگۈن
سۆيىدۇم ئۇنى دىلدىن قۇچاقلاپ...

ئابدۇرۇسۇل ئۆمەر تەرجىمىسى.

ساۋ يۇڭجىك سەندۇك ئۇلكىسىنىڭ چىگداۋ شەھىرىدىن. 1960 - يىلى تۇغۇلغان. 1982 - يىلى شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى سىياسى پاكولتېتىنى پۈتتۈرگەن. ھازىر شىخۇ ناھىيە - لىك پارتىيە مەكتىۋىدە ئىشلەيدۇ.

ئۇنىڭ ئەسەرلىرى 1975 - يىلىدىن باشلاپ مەتبۇئاتتا ئېلان قىلىنىشقا باشلىغان، يېقىنقى يىللاردىن بېرى «رېتىم»، «مەن — قۇم دېڭىز ئادىمى»، «دەسلەپكى تۈيغۇ»، «يارغول» قاتارلىق داستانلىرى، «ئادەمزات»، «ئادەم ئىزى» قاتارلىق پوۋېست ۋە بىرقانچە شېئىرلىرى ئېلان قىلىندى.

مەن — قۇم دېڭىز ئادىمى

1

قۇم دېڭىزىنىڭ
يېشىل تاقىم ئارىلىدا،
ئەڭ چەتتىكى
ناتونۇش خىلۋەت دالىدا،
دېڭىزدىن ئەمدىلا يانغان ئادەملەر

تۇرۇدۇ توپلىشىپ،
دېڭىز بوۋىغىنىڭ تۇغۇلۇشىنى
تەقەززالىق بىلەن كۈتۈشۈپ.
(قاتتىق ئىڭراش بىلەن تەڭ،
تۇغۇت ئازاۋىغا
ئاقىۋەت ئۇ خاتىمە بەردى.
توغراقتا ياسالغان كارۋاتتا ياتقان
ياش ئانامنىڭ
چىرايىغا كۈلكە يۈگەردى.
ئۇ مېنى —
ئەزرائىلدىن تارتىۋالغان ئالمىنى
ئورۇق، ھالسىز قوللىرى بىلەن
باش ئۇستىگە ئىگىز كۆتەردى.)

2

ئويلۇدۇم، دەسلەپكى ئەبەسىۋىمىنى
كىم كۆردى بولغاي؟
ئاڭلىشىمچە، بۇنى ئەينى چاغ
كۆرۈپتۇ تۇڭلۇكتىن پەقەت تولۇنئاي.
تولۇنئاي ئانامنىڭ چىغ قالپىغىدەك
تەۋرىنىپ تۇراتتى زادى توختىماي.
(يادىمدا:
چىغ قالپاق كىيگەن شۇ ئانام،
مېنى ئوينىتاتتى ئاسمانغا ئېتىپ.
قايسىدۇ بىر قېتىم قاتتىق يىقىلدىم،
قوللىرىدىن مەن چىقىپ كېتىپ.

همدمۇ ياخشى، كەتتىم ساقىيىپ،
بولدۇم مەن كۆنلەرنى
ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆرۈشكە نىسىپ.)

چىقتى تىلىم،
ئېيتالايدىغان بولدۇم سۆزۈمنى.
تومۇز ئايلىرى،
ئاشۇ بىر ئاخشام
ئەندىكسىپ - چۆچۈپ ئاچتىم كۆزۈمنى.
ئانام ياتاتتى قاتتىق ئۇيقۇدا،
سوزدۇم ئاستا يۇمران قولۇمنى.
سىلىدىم قارايغان پىشانىسىنى،
تۇيۇقسىز يىغا باستى كۆكلۈمنى.
چۈنكى ئۇنىڭ پىشانىسىدە،
تازا يوغان بىر نەچچە پاشا
ئىسسىق قانلىرىنى تۇراتتى شوراپ.
ئۇلارنى شۇ ھامان بېسىپ ئۆلتەردىم،
نۇرلىگەچكە غەزىتىم قايناپ.
قالدى قوللىرىمدا قانلارنىڭ دېغى؛
قالدى يەنە
ئانام يۈزىدىكى
توپا - چاڭ ۋە ئوت - چۆپ پۇرىغى.
(ئىخ ئانا،
نىمشقا ياتمىدىڭ ئەگلىگىنى يېشىپ!
تۆگمەگىنى ئېچىشقا يەتمەپتۇ چامىڭ.
چۈنكى سەن كەتكەچكە تولىمۇ ھېرىپ،
تۇرۇسەن ئەتە يەنە تاڭ ئاتماي؛

نىمىشقا ۋاقىت
قىينايدۇ سېنى ئارام ئالدۇرماي؟)
بۇ مېنىڭ ئۆمرۈمده بىرىنچى قېتىم
تۇرمۇشنى كۆزىتىپ هىس قىلغانلىرىم.
شۇنداقلا بۇ مېنىڭ بىرىنچى قېتىم
ئانامغا تەلمۈرۈپ ئويلىغانلىرىم.

3

كەلدى گۈلباهار،
ماچىتلاردەك تىزىلىپ قاتار،
ئاق تېرەك ئورمىنى كۆككە بوي سوزدى.
كىشىلەر تارالدى كەڭرى ئېتىزغا،
ئېتىز ئاتلىق چەكسىز دېڭىزغا
تور تاشلاپ قۇياشنىڭ نۇرىنى سۈزدى.
دىدىم يالۇۇرۇپ:
«دېڭىزغا ئاپارغىن مېنىمۇ ئانا.
كۈچ - قۇۋۋىتىم تۇرۇدۇ ئۇرغۇپ،
گەر ئىشەنمىسەڭ،
مۇسكۇللىرىمغا قارىغىن مانا!»
ئانامنىڭ «دۇگىڭاخۇڭ» تىراكتۇرى
بەئەينى هەيۋەتلىك ماي پاراخوتى.
بېشىنى چىقىرىپ ئىشكىتىن ئاتام
خوپ تىللىدى مېنى تۇتقاندەك خۇيى:
«بېزىرىپ تۇرماستىن، ماڭ ئۆيگە كەتكىن،
دەرسلىرىڭنى ئوبدانراق ئوقى!»

ئانامدەك ياشاشنى قىلدىم مەن ئارزۇ،
كۆتتۈم كېلىشىنى شۇ كۈننىڭ تېزراق.
سىلاپ بېشىمنى سۆزلىدى ئانام:
«مېنى دورىما، ئويلىما ئۇنداق».
(چىشلەپ قولۇمدىكى قېرىندىشىمنى
ئويلۇدۇم بۇ سۆزنى ئۇزاقتىن - ئۇزاق.
بۇنىڭ مەنىسىگە، تېگى - تەكتىگە
يېتەلمەي كەلدىم ھازىرمۇ بىراق...)

4

چىقتى دەھشەتلىك تەيفىڭ بورىنى،
خارابە تاملاردا،
قەۋرىستانلاردا
سايرىدى زۇلمەتنىڭ قاغا - قۇزغۇنى.
ئىگەللىدى بىر چاغ تىمتاسلىق
چىرايلىق، ياپ - يېشىل ئارال ئورنىنى.
مانا بۇ جۇڭغارنىڭ كەڭ ئېتىزىدا،
مانا بۇ پايانسىز قۇم دېڭىزىدا،
كىشىلەر سۈرتۈشۈپ ياشلىق كۆزىنى؛
كۆمۈش يېپىلرىنى قولىغا ئېلىپ
توقۇدى قايتىدىن مەزمۇت تورىنى.

ئانام ئاغرىپ يېقىلدى - ياتتى.
قۇم دېڭىزىنىڭ
دەھشەتلىك دولقۇنى، بوران - جۇدۇنى
ئۇنى قىرغاقتا تاشلىدى - ئاتتى.
باھار شامىلى ئۇچقان چاغدىلا

ئاندىن ئانام شىپالىق تاپتى.
(ئېيتتى ئانام مۇنداق گېپىنى:
«بالام، تۇرۇسەن كۆتۈپ نىمنى؟
ساڭا ئايانغۇ بوران - دولقۇنلار،
بىلمەمسەن، دېڭىزنىڭ مىجەز - خۇلقىنى...»)

بىلمىدىم،
بېرىشىمنى زادى قاياققا؟
پەقەت سايەم بولدى ھەمرايىم،
كەزدىم ھەم سوغاق، ھەم چۆل قىرغاقتا.
دەل شۇ چاغ،
تۇيۇقسىز كۆردۈم مەن شۇنى،
قىپ - قىزىل ئوتقاشتەك ھەيۋەت يالقۇننى —
ئەتراپنى قاپلىغان قىزىل يۇلغۇننى؛
ھە، ئۇلار يورۇتتى ھايات يولۇمنى.

كۆكرەك كېرىپ چىقتىم ئوتتۇرىغا،
ئانامنىڭ ئورنىغا —
خىزمەت ئورنۇمغا
ئانام ئېيتقان بايىقى سۆزلەر
يەنە بىر قېتىم كەلدى ئويۇمغا.
(«بالام، بولمايدۇ! مېنى دورىما!
مە... نى... دو... ر... ما!»)

5

ئىخ ئانا، چۈشىنىپ يەتتىم ئاقىۋەت؛
بىر تامچە تەر — بىر تال دان دېمەك،

ئۇ ئەمەس پايدىسىز — مۇنىسىز مېھنەت.
مەتتا سەنمۇ،
ھاياتىم ئۇلگىسى ئەمەسسەن پەقەت.
(ئېخ ئانا، مەن سېنى كۆرسەم ھەر قاچان؛
يادىڭغۇ - ئورۇقسەن، چىرايىڭ سولغان،
پاختىلىق چاپىنىڭ تەردە ھۆل بولغان
ۋە ياكى مۇز توڭلاپ تاراقلاپ تۇرغان؛
ئەنە شۇ ھالىڭغا تاشلىسام نەزەر،
يۈرىكىمنى تىلغاندەك خەنجەر
ئازاپلىناتتىم، ھەسرەت چېكەتتىم،
بىراق بۇ دەردىمنى ساڭا دېمەيتتىم،..)

بەس، يېتەر
بولمايمەن زادىلا بوزەك!
قۇم دېگىزىنىڭ قەيسەر ئوغلىمەن،
مەندە بار گىرانت تاشتەك چىڭ بىلەك!
قۇم دېگىزىنى سۆيۈمەن ھامان،
ۋە لېكىن بولمايمەن ئۇنى دەپ قۇربان؛
بۇ دېگىز ئىشلىشى كېرەك مەن ئۈچۈن،
ئۆزەمنىڭ ۋۇجۇدۇم ئۆزەمگە كېرەك!

دۇنيادا ئالدىنقى قاتاردا ماڭغان
ۋەتىنىم — ئانام،
بۇ دېگىزنى تۇتۇمەن ساڭا.
سۆيگۈ - مۇھەببەتنىڭ گۈلدەستىسىدەك!
(ئۇ چاغدا شەھەرلىك يىگىتلەر كېلىپ،
دېگىز قىزلىرىنى ئەپكېتەلمەيدۇ
«ئىشتاتلىق خىزمەت» كە مەھلىيا قىلىپ.

باللار باقمايدۇ چەتئەللىكلەرگە
ھەيرانۇ-لال بولۇپ كۆزى قىزىرىپ.
كۆيمەيدۇ ئۇ چاغدا بىزنىڭ دۇمبىمىز
تومۇز ئاپتۇمدا كۆمەچتەك پىشىپ...)

ئەنە شۇ چاغدا،
ئەي سەن، قەدىردان ئانا،
نىمە گەپلەرنى ئېيتىسەن ماڭا؟
تەھقىقكى، سەن مېنى چۇشۇڭدە كۆرۇپ،
گۈدەكلىك چاغلىرىم ئېسىڭگە چۇشۇپ،
قۇلاقلىرىمنى سوزۇسەن ئاستا.
دەيسەن: «بىز قۇم دېگىز ئادەملىرى بىز،
ئەي بالام، كەمتەر بول، مەغرۇرلۇق قىلما.
گەرچە ماڭا ئوخشاپ تۇرساڭمۇ،
بىراق ئوخشمايسەن زادىلا ماڭا!...

رەخىم قاسىم تەرجىمىسى.

لى يۈي 1945 - يىلى چۈنچۈندە تۇغۇلغان. 1964 - يىلى شىنجاڭغا كەلگەن. جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى، «ئۇرۇمچى كەچلىك گېزىتى» شېئىرىيەت مۇنبىرىنىڭ مەسئۇل مۇھەررىرى.

ئۇ ئاتالمىش مەدەنىيەت ئىنقىلابى مەزگىلىدە قۇربان تۇغقوتتىكى دېخانچىلىق مەيدانىدا سۈرگۈن بولۇپ يۈرگەندە «ئۇما ناخشىسى» بىلەن شېئىرىيەت سەپىگە قوشۇلغان ئىدى. 1984 - يىلى ئۇنىڭ «جۇڭغار شېئىرلىرى» توپلىمى نەشر قىلىندى.

شېئىرلار

بېغىررەڭ كۆكتە

ئۇچار شۇڭغۇپ لاچىن توپى بېغىر رەڭ كۆكتە،
ئۇچار لەيلەپ بېغىررەڭ «قوم دېڭىز» يۈزىدە؛
چەكسىز قۇملۇق — بارخانلار چاقنايدۇ ئۆل - ئۆل،
چاقنايدۇ ئۇ كارۋانلارنىڭ قارچۇق - كۆزىدە.

هەر چايقالسا قۇم ئۇپقۇنى بىپايان چۆلدە،
چاڭ تۇزىنكى كۆتىرىلەر ئاسمان قەرىگە؛
قاندەك قىزىل قۇياش نۇرى چېچىلغان چاغدا،
قۇم - شېغىللار كىرەر شۇئان قوڭۇرەڭ تۇسكە.

بىلسەڭ، بىر چاغ ھەربى تۇغلار يېقىلغان بۇندا،
ساداقلارنىڭ ئوقى سۇنۇپ، يېپى ئۈزۈلگەن.
بىر توپ جۇڭگو ئەسكىرىمۇ شۇ كەڭ زېمىندا،
چاڭلار ئارا قالغان ئۇخلاپ - يەرگە كۆمۈلگەن.

قالغان ئۇخلاپ، ئېچىنىشلىق،
ئاي شولىسىدا،
ئاستا - ئاستا ئۆز قوينىغا ئالغان قۇم - بوران؛
قارچىغاغا ئايلىنىپ ئۇلارنىڭ جەسمى،
قەيسەر روھىي — ئەرۋاللىرى سېلىشقان چۇقان.

كۈرمىكلىغان ئاشۇنداق كۈن چۈشكەچكە يەرگە،
تۈمەنلىگەن ئاي - يۇلتۇزلار چۈشكەچكە ساقىپ؛
لاچىنلارنىڭ ئەۋلاتلىرى كارۋان كۆزىدە
شۇڭغىغاندەك تۇرار دائىم ھەر يانغا بالقىپ.

مارجان بۇلاق

سۈيى سۈزۈك مارجان بۇلاق دېگىنىڭ شۇمۇ؟
يېشىل فونتان ئاپپاق كۆپۈك قىلىپتۇ پەيدا؛
سەرىق ياپراق ئۇستىدىكى مەرۋايىت - شەبنەم،
قۇملۇقتىكى دۇردانىدەك دىلنى قىپ شەيدا.

ئاسماندىكى قوڭۇر بۇلۇت ئۈزۈپ يۈرگەندەك،
ئۇنچە ــ مارجان ئارىسىدا ـ مەرۋايىت ئارا؛
ئارمىيىنىڭ قىزىل تۇغى لەپىلدىگەندەك،
بىلىنمەكتە مارجان بۇلاق ئۈستىدە ماڭا.

تەشنالىقىنىڭ ئوت ـ يالقۇنى لاۋۇلدىغاندەك،
سېزىلمەكتە لەھەڭ سۇنىڭ يېنىدا، مانا.
ئەينى يىللار ئۇسال ئىزلەپ پىغان چەككەن ھۆر
قايتىپ كەتكەن ھەشەمەتلىك ئوردا ـ كۆلىگە؛

قايتار چاغدا مەرۋايىتتەك ياشلىرىنى ئۇ
چېچىپ كەتكەن مۇشۇ قۇملۇق يەرنىڭ يۈزىگە؛
چېچىپ كەتكەن ئەمگەك بىلەن گۈللەنگەن بوستان،
شامالىلاردا شۇڭىرلىغان يۇلغۇن گۈلىگە.

ئۇ پەرىزات كەتكەن بىلەن، قالدۇرۇپ كەتكەن
بۇز يەر ئاچقان ئىشچانلارغا ئۈمىت، ئىنتىلىش؛
قالدۇرغان ئۇ مارجان بۇلاق بىلەن بۇ يەردە
چەكسىز چوڭقۇر تەپەككۇر ھەم چەكسىز سېغىنىش!

ئۇ، تالاڭ ئالدىدا جان ئۈزگەن

بىپايان سايلىقتا ــ چۆل ـ جەزىرىدە
ياتىدۇ شېغىللار چەكسىز سوزۇلۇپ.
ئەنە شۇ چۆلدىكى جىلغا ئۈستىدە
ئىس ـ تۈتۈن بۇلۇتتەك يۇرۇدۇ ئۈزۈپ.

جەڭچىمۇ ئويغاندى، ئاچتى كۆزىنى،
جاڭجۇڭنىڭ قويندا كۆردى ئۆزىنى؛
جەڭچىنىڭ يېقىملىق جۈپ كۆزلىرىدىن
تېخىچە ئۆچمىگەن هايات ئۇچقۇنى!

شۇ پەيتتە بارمىغى ئارىلىرىدىن
بىر ئوچۇم مۇزدەك قۇم ساقىدى يەرگە؛
جەڭچىنىڭ يېپىنغان شىنىل - چاپىنى
بويالدى قىپ - قىزىل قان بىلەن تەرگە.

ئۇنىڭ كۆز ئالدىدىن ئۆتمەكتە غۇۋا،
ئۆتمەكتە تۇغۇلۇپ ئۆسكەن ئەل - يۇرتى؛
ئۆتمەكتە يۇرتنىڭ ئىسسىل پۇراقلىق
كۆكۈش ئىس - تۈتۈنى، كۆكۈش شەبنەمى...

كۆرۈندى گويا سوغ كېچىگە ئوخشاش
گىرىمسەن چۈشىدە تۇغۇلغان يۇرتى؛
كۆرۈندى دولقۇنلۇق ئۆستەڭ ۋە دەريا،
تەۋرۈك يۇرتنىڭ قەدىم دەرىخى.

ئۇزۇن يىل زارىققان پارلاق نۇرنى دەپ،
ئۇ ئانا يۇرتىدىن كەلگەن ئايرىلىپ؛
كەلگەن ئۇ بىپايان دەشت — چۆللەردە
ئۇزۇن، ئەگىر - توقاي يوللارنى بېسىپ.

جاڭجۇڭنىڭ قويندا ياتقىنىچە ئۇ،
تاڭ ئېتىش ئالدىدا، ئاخىر ئۇزدى جان؛

كۆرەلمەي بۇ يىراق ياقا يۇرتلاردا
يۇمۇلاق، ھەم يوغان قۇياشنى شۇئان.

بىراق، ئۇ ئاخىرقى بىر تامچا قاندا،
بويىدى بىر پارچە ساينىڭ تېشىنى؛
بويىدى كەلگۈسى شىخەنزە ئۇچۇن،
قۇرۇلغان فوندامېنت ــ شەھەر ھۇلىنى.

ئابلىكىم تۇردى تەرجىمىسى.

به‌ي خۇا 1944 - يىلى سىچۇەن ئۆلكىسىنىڭ داشيەن شەھرىدە تۇغۇلغان. 1959 - يىلى تولۇقسىز ئوتتۇرا مەكتەپنى پۈتتۈرۈپ شىنجاڭغا كەلگەن. ھازىر شىخەنزە ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بەرلەشمىسىدە «يېشىل شامال» شېئىرىيەت ژورنىلىنىڭ مۇھەررىرى. جۈڭگو يازغۇچىلار جەمئىيتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى. ئۇنىڭ «مۇھەببەتلىك 18 ئۇدار»، «تيانشانغا مۇھەببەت» ناملىق داستانلىرى ۋە 100 پارچىدىن ئارتۇق لېرىكىلىق شېئىرلىرى بار. يەنە «نۇر ھالقىسى»، «دېخانچىلىق مەيدانىدىكى بىر كۈن» قاتارلىق ھېكايە، ئوچېرىكلىرى بار.

چېگىر ددىكى شەھەر

سۇۋادانلار ياپراق تاشلىدى،
يول بويلىرىدا
قارىغايلار تۇرۇدۇ ھەيۋەت.
ئاق موم دەرىخىنىڭ ئوماق قىزى
سىلكىنىدۇ بىر توپ ئاچقۇچنى،
ئەمما

قىشلىق شەھەر دەرۋازىسىنى
خالىمايدۇ ئېچىشنى پەقەت.

گۈل - گىياللار قۇرۇغان، سولغان،
پۈت - قولۇڭغا ئېسىلماس ئەمدى.
كىشىلەر جۈپ - جۈپ بولۇپ،
باردۇ دالىغا سەيلى قىلغىلى،
كۆز ئاسمىنىدەك سۈپ - سۈزۈك قەلبى.

قاش قارايدى،
شوخ، ئويۇنچى بالىلار
غازاڭلارنى دۆۋىلەپ يېقىشتى گۈلخان.
ئۇنىڭ قىزىل - گۈلدەك يالقۇنلىرى،
كۆكۈش ئىسلىرى
قوشۇلۇپ زاۋۇت موريلىرىنىڭ
بۇرقۇپ چىققان قويۇق ئىسىغا،
ئەنە ئاسماندا ئۇچماقتا لەززان،
كوچىلارنىڭ يېشىل چىراقلىرى،
كەچكى ئولتۇرۇشنىڭ مۇزىكىلىرى
تەسەۋۋۇرغا سىڭىپ كىرىدۇ،
قوزغىتىدۇ دىلدا ھاياجان.
يىراق - يىراقلاردا
كۆرۈنۈدۇ پىلىلداپ چىراق.
ماشىنىلار ئۆزەر تاشيولدا،
دېڭىزدا ئۇزۇگەندەك پارقىراق بېلىق،
بۇ يەر دېڭىز
ئەمەستۇر بىراق.

بۇ شەھەردە
سۈنئى مۇز مەيداندا
بۇگۈن تۇنجى رەت
ياڭرىدى شوخ، يەڭگىل مۇزىكا.
شەھەر تەۋرىنىدۇ ئەللەيلىگەندەك،
ئاياقلار ئاستىدا
گويا سانسىز ئۇرچۇق
پىچىرلىغاندەك ئېيتىدۇ ناخشا.
شەھەر غەربىدە
تۇرۇدۇ چوقچىيىپ فابرىكا كۆركەم.
پاختىدىن ئاپپاق كەشتىلىرىگە
شەھەرنىڭ گۈزەل مەنزىرىسىنى
توقۇيدۇ ھەردەم.

ئەنە،
كۆيمەكتە يالقۇنلاپ
بالىلار يىققان غازاڭلاردىن
ياسالغان گۈلخان.
ئۇ مۇشۇ شەھەرنىڭ
قۇرۇلۇش باشلىغان چېغىنى
سالىدۇ ئەسكە شۇئان.

مەخمۇتجان ئىسلام تەرجىمىسى.

جالا شاۋخۇلا 1957 - يىلى ئۇ - رۇمچىدە تۇغۇلغان. 1975 - يىلى تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپنى پۈتتۈرگەن. ھازىر شىخەنزە مېدىتسىنا ئىنستىتۇتىنىڭ رادىئو ئۇزۇلىدا ئىشلەيدۇ.

شائىرە 1980 - يىلىدىن باشلاپ شېئىرىيەتكە قەدەم قويغان ئىدى. ھازىر-غىچە «شىنجاڭ ئەدەبىياتى»، «يېشىل شامال» قاتارلىق ژورناللاردا 50 تىن ئارتۇق شېئىرلىرى ئېلان قىلىندى. ئۇنىڭ شېئىر-لىرىدا تۇرمۇش پۇرىغى قويۇق، ھىسسىيات كۈچلۈك.

ماي

ماي —
كۆكۈللەرنى مەپتۇن ئەيلىگەن،
ئۆزگىرۇچان ئاي.

1

سېرىق شامال ئۇچقان بۇ ئاسمان
ھەر كىشىنى قىلار پەرىشان.

قېنى، يامغۇر،
بىلەلمىدىم، كەتتىكىن قايان؟

2

يامغۇر يېغىپ تۇرغان بۇ ئاسمان
بەك سۆيۈملۈك
ۋە بەكمۇ گۈزەل.
چۈنكى مانا،
باش كۆتەردى يېشىللىق،
كەتتى بۇندىن زېرىكىش تۇگەل.
قارا، ئاۋۇ دەل - دەرەخلەرگە،
شاخلار تولۇپ گۈل - چېچەكلەرگە،
يوپۇرماقلار شىلدىرلىشىدۇ،
كۈلىشىدۇ، پىچىرلىشىدۇ.

3

شامال
ئەگىپ مېنىڭ ئاياقلىرىمنى،
غۇۋۇراپ ئۇچتى؛
تارىخ ئېقىمى مېنىڭ مىڭەمدە
پەيدا قىلغان دولقۇنغا ئوخشاش،
يوپۇرماقلار ئۈسۈلغا چۈشتى.
مانا،
ماڭا تالىق مۇشۇ دۇنياغا،
بىكار ياتقان قارلىق دالاغا،
قۇياش ئوتلۇق نۇرىنى تۆكتى.

شۇكا بۇ دۇنيا
تېخمۇ پاك،
تېخمۇ يارقىن،
تېخمۇ گۈزەل چاغلارغا كۆچتى.

4

ئىخ!
بۇ، نەم تۈپراق
يېشىللىقنىڭ بېسىلىرىغا
بېرەلىسۇن قانداقمۇ بەرداش؟!
بۇ هاياتنىڭ رېتىمى شۇنداق،
- چۈنكى يېشىللىق
بەكمۇ كۆچلۈك، شۇنداقلا بەك ياش.

5

كۆك تېرەكنىڭ چاقنايدۇ كۆزى،
سالقىن تاڭنىڭ ئالتۇن نۇرىدا؛
بار ئاجايىپ هېسسىيات - تۇيغۇ
ئۇنىڭ گۈزەل سياق - تۇرقىدا.
ئۇ تۇرۇدۇ
گويا ياش قىزلار
تۇنجى سۆيگۈ مۇهەببىتىدە
قايمۇققانده‌ك، هودۇققىنده‌ك؛
يار ۋەسلىگە يېتىش يولىدا
ئوتتەك قىزىپ ئىنتىلگىنده‌ك،

ياكى قاتتىق ئەسسىرگىنىدەك.
ئەي، كۆك تېرەك،
سەن گۈزەل، كۆركەم!
ساڭا مەڭگۈ بولۇدۇ ھەمرا
ياشلىق ــ باھار باسقان ھەر قەدەم.

6

خۇشبۇي شامال
گۈلگە تولغان دالادىن چىقىپ،
ئالتۇن رەڭلىك جىگدە چىچىگى
سۇغا قىلغان پۇراقنى ئېلىپ،
كەلگىنىدە ئالدىمغا يېتىپ،
قوزغار مەندە كۆچلۈك ھاياجان،
ئۆتەر يۈرەك تارىمنى چېكىپ.

7

كەلدى ئەمدى،
مايسىلارنىڭ بوي تارتىش پەيتى؛
ئالدىم ئەسكە
دەشتلەردىكى سۆڭەك ــ سۆكلارنى مەن،
ئۇلار قالتىس مۇستەھكەم، تىمەن.
مانا مۇشۇ سۆيۈملۈك گىيا
شېغىل ــ قۇمغا تۇرۇدۇ تىقىپ
پۈتكۈل تېنىمنى.
ھەم سۆيۈملۈك كۆكسى ــ باغرىمغا

تا ئەبەدى تۇرۇدۇ ئېگىپ
كىچىككىنە يۇمران بېشىنى.

تەبىئەت
قويىماس ھىچبىر بۇلۇڭ - پۇشقاقنى
يېتىمسىرىتىپ، پەرىشان قىلىپ؛
قارا ئاۋۇ پايانسىز چۆلگە،
تۇرمامدۇ ئۇ تەسەللى بېرىپ؟!

8

تۇرنىلار
باش ئۇستۈمدىن ئۇچۇپ ئۆتمەكتە،
غاقىلدىشىپ - چۇقان سېلىشىپ.
قايىتتى ئۇلار،
قايىتتى قىلچە تېنەپ - تەمتىرىمەي،
كۆك ئاسماندا قاتار تىزىلىپ.
قايىتتى ئۇلار
پۈتكۈل بىر پەسىل
بەكمۇ ئۇزاق يوللارنى بېسىپ.
مانا بۇ بىپايان غەربىي شىمالنىڭ
سالقىن، ئىسسىق يېشىللىغىنى
ئۇنۇتماستىن يەنە سېغىنىپ.

قايىتتى ئۇلار،
ئۆزىنارا ۋاقىرىشىپ —
خىتاپ قىلىشىپ،
ئەركىن، خوشال قانات قېقىشىپ.

بىر - بىرىگە ئۇلاپ،
ئۇزۇلدۇرمەي ناخشا ئېيتىشىپ.

9

كۆك تېرەكنىڭ ئاق چىچەكلىرى
چۈشمەكتە ئەنە،
بىر - بىرىگە ئۇلىنىپ ھامان.
ئەگىشىپ مەيىن شامالغا
كەزمەكتە ھەريان.
چىچەكلەر ئۇزاققا قاراپ ئۇچتىمۇ
ۋە ياكى زېمىننى سۆيۈپ قۇچتىمۇ،
بۇندا ھېچ كىشى زادى ئۇلارنىڭ
كەتكەنلىگىنى بىلمەيدۇ قايان.

ئاق چىچەك، سەن كەتتىڭ ئۇزاققا ئۇچۇپ،
مەن قالدىم سەپەرگە سېنى ئۇزۇتۇپ.
ئايرىلغىنىمىزغا بولدى كۆپ زامان،
بەلكى سەن
ھوسۇللۇق ئېتىزدىن تۇتقانسەن ماكان؟
ئاق چىچەك، ئەي مېنىڭ يېگانەتەك دوستۇم،
بولغىن سەن ئامان!

رەخىم قاسىم تەرجىمىسى.

قۇرمانئەلى ئوسپان ئوغلى

1924 - يىلى غۇلجا ناھىيىسىدە توغۇلغان.
1946 - يىلدىن باشلاپ ئەدەبىيات سەپ - پىگە كىرگەن. شائىرنىڭ «شاتلىق ناخشىسى»، «تيانشان ناخشىلىرى»، «مەر - ۋايىتلەر»، «يىللار ئىزى» ناملىق شېئىر توپلاملىرى بار.

ئۇنىڭ «ئوڭى بىلەن چۈشى» ناملىق باللادىسى مەملىكەتلىك ئاز سانلىق مىللەتلەر مۇنەۋۋەر ئەسەرلىرىنى باھالاشتا 1 - دەرىجىلىك مۇكاپاتقا ئېرىشكەن.

ئۇ، مەملىكەتلىك ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىنىڭ دائىمى ھەيئەت ئەزاسى، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى، ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىنىڭ ماۋاۋىن رەئىسى.

ئىككى شېئىر

دوستلۇق مېھرى

نەۋرەم خەتمىسىگە،
قىزىم تويىغا

قاتلىشىپ، مەن كەلدىم قاشنىڭ بويىغا.
كەلدى لۇتپۇللا يادىمغا بىردىن،
كۆز تىكسەم دەريانىڭ دولقۇنلىرىغا.

...

ئىزدىدىم سېغىنىپ،
ئىزدىدىم تىنماي،
ئۇ يۈرگەن يەرلەرنى كەزدىم قالدۇرماي.
تاشتىكى مۆھۈردەك تۇرۇدۇ شېئىرى،
ئۆچمەيدۇ ئۆتسىمۇ ئەسرلەر تالاي.

ئۆزىچۇ؟
ئەرمشته
تۇرماقتا هايات،
بۇگۈنكى دەۋراندىن بولۇپ شۇنچە شات،
يۈزۈدۇ تيانشان شۇكقاردەك ئۇ
ۋەتەن ئاسمىنىدا قېقىپ گاڭ قانات.

بۇك ئورمان، دېڭىزدەك دولقۇنلاۋاتقان
بەئەينى شائىرنىڭ تەپەككۇر — پىكرى؛
دەريالار — قىرغاقتا سىغماستىن ئاققان —
شائىرنىڭ جۇشقۇنلۇق، يالقۇنلۇق شېئىرى.
چاقماقلار — شېئىرنىڭ ئوتى — يانغىنى،
دۇشمەن يۈرىگىنى ئۆرتەپ كۆيدۈرگەن؛
قىپ - قىزىل لاللار — تامغان ساپ قېنى،
بۇ ئانا تۇپراقتا گۈزەللىك بەرگەن.

ئىخ شائىر،
مانا بۇ ئۆسكەن ماكانىڭ،

بۇ يەردىن تالاي رەت ئۆتكەن ئىدىم مەن،
جادىنىڭ ئالدىدا كۈتكەن ئارمانىڭ،
ئاشقاندا ئەمەلگە،
كۆرەلمىدىڭ سەن...

دەريخا!...
ئىنتىزار بولۇپ زارىقىپ
كۈتكەن شۇ كۈنلەرنى كۆرسەڭ كۆزۈڭدە؛
شېئىرىڭدىن ۋەتەنگە چاچقۇلار چېچەك،
يازاتتىڭ جۇش ئۇرۇپ ئىلھام كۆڭلۈڭدە.

كۈيلەيتتىڭ شەننى يېڭى دەۋراننىڭ،
ياخشى شائىرلارنى سۆيەتتىڭ ئاسراپ.
ساختىپەز تەخسىچى، يولدىن ئازغاننىڭ
بېرەتتىڭ ئەدىۋىنى سۆكۈپ ـ قامچىلاپ.

دۇرۇسقۇ،
ناھاجەت بىزگە دەل بۈگۈن
دەۋرگە توسالغۇ يامان ئىللەتلەر.
يوقالسۇن شۇم نىيەت، ۋىجدانسىز مەلئۇن،
ئۆزگەرسۇن زىيانلىق، يامان ئادەتلەر.

نەۋرەم خەتمىسگە،
قىزىم تويىغا
قاتنىشىپ، كەلدىم مەن قاشنىڭ بويىغا.
ئالدىمدا لۇتپۇللا نامايەن بولۇپ،
يالقۇنلۇق ئىلھاملار سالدى دىلىمغا.

بىلمىز، ھاياتتا ئوت - يالقۇن كېرەك،
شۇ يالقۇن شېئىرغا بېرىدۇ كۈچ - جان.
كېلىكلار شائىرلار، كۆيلەيلى بىردەك،
شېئىرسىز يالقۇنلاپ ئۆرلىسۇن ھامان.

رەخىم قاسىم تەرجىمىسى.

تاك ناخشىسى

ئاق ماكلاي تاك سۈزۈلۈپ، كۈلدى قاراپ،
كۆتىرىلدى ئۇيۇقتىن ئالتۇن تاۋاق؛
قىزغۇچ شولا قىرانداك قىلىپ جەۋلان،
ئۇلۇغ ۋەتەن قويىندا قاقتى قانات.

يېشىل مەخمەل يېپىلىپ ياشىرىپ يەر،
قىزىلگۈلدىن كۆكسىگە تاقتى بېزەك.
چۆل - جەزىرە قارا كۆك دېگىز بولۇپ،
شەبنەملىرى ۋالىلدار مەرۋايىتتەك.

خۇاڭخې، چاڭجياك بولسا قوش تار، ئىلى ئاڭا
پەدە بولۇپ، ياڭراتتى دومبىرىنى.
نۇرلۇق دۇنيا شەنبىگە بولۇپ جارچى،
جاراڭلىدى تاغلاردىن ناخشا ئۈنى.

كۆي ــ ناخشىمىز ئەۋجىگە چىقتى راسا،
ھەر تەرەپكە دولقۇنلاپ كەتتى تاراپ.
ناخشىمىزغا جۆر بولدى كۆپ - كۆك دەريا،
يىپەك قانات شامالار ئۇسۇل ئويناپ.

چەكسىز كۆلگە ئايلىنىپ شاتلىقىمىز،
يۈرەكلەر تۇزدى گۈيا بولۇپ ئاققۇ.
تەلمۈرتۈپ تەشنالىقتا ئاتقان تاڭغا،
نومايلار ھايجاندا چاچتى چاچقۇ.

تاڭ تۇردا:
سېلىنغاچ يېڭى ئاساس،
يەتتۇق بىز باراۋەرلىك ۋە تەڭلىككە.
ھەسەن ئاتا① ئارمىنى بولغاچقا ھەل،
«ئالغا!...» دېگەن ناخشىمىز
ياڭرار كۆككە.

ئۇ چاغدا بولغاچ كۈنلەر «تىرىك دوزاق»،
تارتتۇق بىز جەۋرى - جاپا كۆپ - بىھىساپ.
يېتىمىز شۇڭلاشقا بىز تاڭ قەدىرىگە،
تاڭدىن چەتنەپ، تارتمايمىز قايتا ئازاپ ...

تاڭ مەڭگۈلۈك...
تۆكۈدۇ ئالتۇن شولا،
ۋەتەننىڭ قوينى بىزگە ئىللىق قۇچاق.
قۇياش ــ تاڭ شولىسىنىڭ نۇرلۇق كۆزى،
نۇر چاچار كەلگۈسىمىز كۈندەك پارلاق.

تۇرسۇن مەخسۇت تەرجىمىسى.

① ھەسەن ئاتا ــ يەنى ھەسەن قايغۇ ــ قازاق رىۋايەتلىرىدە بەختىيار زا - مانىنى ئارزۇ قىلغان مەشھۇر شەخس.

ھاجارازدان ئوغلى 1924 - يىلى بورچۇن ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1946 - يىلدىن باشلاپ شېئىر يېزىشقا كىرىشكەن. ئۇنىڭ «ساـ لام ساڭا ئالتاي» شېئىرى ئاپتونوم رايونىمىز بويىچە مۇلەۋۋەر ئەسەرلەر مۇكاپاتىغا ئېرىشكەن ئىدى. «ۋاقىتقا جاۋاپ» ناملىق شېئىرلار توپلىمى بېسىلىپ چىقتى.

شائىر ئۇزۇن يىللاردىن بېرى «ئالتاي گېزىتى» تەھرىر بۆلۈمىدە ئىشلەپ كەلمەكتە. جۇڭگو يازغۇچىلار جەمىيىتىنىڭ ئەزاسى.

شېئىرلار

قىزىل قارىغاي

ئانا يەرنىڭ تۇپرىغىدا ئۆسۈپ ياشنىغان
ئۆز ئۆمرىدىن رازى بولغان قىزىل قارىغاي.
گەۋدە كېرىپ كۆك ئاسمانغا ئىنتىلىپ تۇرغان،
سەندەك ياخشى دەرەخ ئەلگە قايدىن تېپىلغاي؟

ئانا يەرنىڭ تۇپرىغىغا تومۇرۇڭ شۇنچە
كەڭ يېيىلىپ، يىلتىزلىرىڭ تارتىلغان تىرەن.

شۇنداق ئۇچۇن خاسيەتسىزلىك، قەدىرسىزلىك بىباھا،
ئۆز ئېلىدە، ئۆز يېرىدە شۆھرەتلىك بەلەن.

يېشىللىقلىق ــ ياشلىقنىڭ بەلگىسى گويا،
قاچان باقسام، سەن تۇرۇسەن باراقسان - يېشىل،
قېرىپ كەتكەن بولسىمۇ گەر پوستلىك يېرىلىپ،
لېكىن ياپراق ۋە شاخلىرىڭ شۇنچە ياش، ئىسسىل.

ئەگەر سېنى يات تۇپراققا تىكسە ئاپىرىپ،
بەلكىم مۇنداق ئۆسمەس ئىدىڭ ياشىرىپ - كۆكلەپ.
چۇنكى ئۇندا بولۇپ قالار ئىدىڭ «يات مېھمان»
شۇڭا مۇنداق تۇرالماستىڭ قەددىڭنى تىكلەپ.

بۇ ماكاندا ئۆسكىنىڭگە بولدى قانچە يىل؟
سەن سۆيۈپسەن بۇ ماكاننى،
بۇ ماكان سېنى.
ياخشى بولغۇڭ كەلسە ئەگەر بولۇپ قال مەڭگۈ،
ئۆز ئېلىڭ ۋە ئۆز ماكانىڭ بىلەر قەدىرىڭنى.

قارا بوران ئاپەت سالدى ساڭا قانچە رەت،
تومۇرۇڭنى قۇرۇتۇشقا قۇرتلار ياماشتى.
لېكىن سېنىڭ تۆمۈر گەۋدەڭ قىلمىدى پىسەن،
ئۆسۈۋۈردىڭ، تىك قامىتىڭ كۆككە تاقاشتى.

ئاھ قارىغاي، شاتلىنىۋەر، چۇنكى تومۇرۇڭ ــ
ئانا يەرگە شۇنچە تەرەن تارتىلغان ئۇچۇن.
كېلەر سېنىڭ ئەۋلادلىرىڭ ئۆزۈلمەي كۆكلەپ،
بۇ ئانا يەر پەرۋىش قىلغاچ سېنى كۈن ۋە تۈن.

قارا تاش

دۇنيادا يوقتۇر قاتتىق نەرسە تاشتىن،
بىراق ئۇ شۇنچە مۆمىن، ئۇندىمەيدۇ.
بەزىلەرنىڭ باغرى گويا تاشتىن قاتتىق،
ئۇ يەنە تېنچ تۇرماي، ئادەم يەيدۇ.

نەمەشقا

ئاي نەمشقا بىر قېلىپتا تۇرمايدۇ،
كېچىلىرى كۆندىن نۇر ئوغۇرلايدۇ؟
ھەيرانمەنكى، ئاشۇ كىچىك يۇرەككە
قانداق سىغار بىر خوشاللىق، بىرقايغۇ؟!

كۆمۈر قىلما چوغىمنى

بىر پەرىزات يۇرىگىمنى ياندۇرۇپ،
چوغ تاشلىدى، خۇمارىمنى قاندۇرۇپ.
ئاشۇ چوغنى ئۆچۈرمىسە بولاتتى
تەقدىر مېنىڭ كۆز يېشىمنى تامدۇرۇپ!

بارابان

چىقىدۇ شۇنچە قاتتىق، ياڭراق ئاۋاز
ھەر ئۇرغاندا چوكىدا بارابانىنى.
ئىچىدە، ھېچ نەرسە يوق ماختانغۇدەك،
بىر جۇپ تاياق دىگۈزەر خالىغانىنى.

جاپپار ئەمەت :تەرجىمىسى.
ئۇيغۇرچان

ماقاتان شارىپقان ئوغلى 1932 -

يىلى ئۇرۇمچىدە تۇغۇلغان، 1983 - يىلى 25 - ئۆكتەبىر ۋاپات بولدى. ئۇ ھايات چېغىدا ئۇزۇن مۇددەت «شۇغىلا» ژورنىلىنىڭ مۇھەررىرى ۋە مەسئۇل مۇھەررىرى بولۇپ ئىشلىگەن، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى ئىدى.

ئۇنىڭ ئىجادىيىتى 1954 - يىلى باشلانغان. شائىر بىزگە «شېئىر يولىدا» ناملىق شېئىرلار توپلىمىنى، «ئېرتىش يۇلتۇزلىرى» ناملىق كىنو سىناريىسىنى، «سالقا - سەمەن» ناملىق ئوپېراسىنى ۋە «يېڭى ئاي» ناملىق رومانىنى قالدۇرۇپ كەتتى.

ئىككى شېئىر

پاياتچىك

(بىر يىگىتنىڭ تىلىدىن)

ئېكسكۇاتور — مەن ھەيدىگەن ماشىنا،
ئالتە غېرىچ كېلەر ئۇنىڭ ھەر چىشى.
قاسىغاندا بىر ئىدىرنى بىر يولى،
ھەيران قىلار ئۇنىڭ تاغنى قېزىشى.

سۇنۇپ كەتتى تۆساتتىنلا بىر چىشى،
قالدى جىمجىت ماتورنىڭ گۈرۈلدىشى.
ئاشۇ پەيتتە يېتىپ كەلدى پايانچىك،
ئايغىدا قونجى قىسقا ئۆتۈگى.

يالتىرىدى قولىدىكى سايمىنى،
تونۇپ قالدىم: بۇلتۇر يازدا كۆرگەن قىز.
قاراپ تۇرسام پايانلىدى سۇنۇقنى،
ماشىنامدا ئەمگىگىدىن قالدى ئىز.

يۇلتۇز دىدىم چىقسا ئۇچقۇن پارىلداپ،
بىراق يۇلتۇز قاچان ئۇچقان ئاشۇنداق.
پايانچى قىز تارتتى زوقۇم، نە ئامال،
ئۇچقۇنىدىن سالدى دىلغا ئىشتىياق.

باتۇرنىڭ ئوغلى

ئەل ئىچىنى ئارىلاپ،
ئۇچراشتىم بىر يىگىتكە.
كۆزۈمگە ئوت كۆرۈنۈپ،
تولدى قەلبىم ئۇمىتكە.

قولىدا بار بۇرغىسى،
تاغ كۆكسىگە قادايدۇ.
كۆچۈرگەندە تاغنى ئۇ،
قاراپ كۆزۈڭ قامايدۇ.

ھەزىل - چاقچاق بار يەردە،
ھىكايىسى، نەقلى بار.

ئەقىل كېرەك تار يەردە،
ئۇنىڭ چىچەن ئەقلى بار.

چوڭ بوۋىسى قويچى ئىكەن،
تاياق تۈتۈپ كۈن كۆرگەن.
«ئۇزمە پىش، ئاغزىمغا چۈش»
دەپ تىلىگەن، كۈلمىگەن.

مەرگەن ئىكەن ئاتىسى،
قىرىقىنچى يىللاردا،
نامى قالغان تارىختا،
داستان ئىكەن تىللاردا.①

شۇ باتۇرنىڭ بالىسى
ئىكەن تاغنى كۆچۈرگەن.
زامان ئىكەن داناسى،
باتۇر قىلىپ ئۆستۈرگەن!

قۇربان بارات تەرجىمىسى.

① 1940 - يىللىرى كۆكتوقاي، چىڭگىل ناھىيىلىرىدە شىڭشىيەڭلىق قانلىق تېرۇرلۇققا قارشى خەلق قوزغىلىڭى كۆتۈرۈلگەن، قوزغىلاڭچىلار شىڭ شىسەي ئەۋەتكەن ئايرۇپىلانلارنى مىلتىق بىلەن ئېتىپ چۈشۈرگەن.

ئومار غازی ئایتمان ئوغلی

1932 - يىلى تارباغاتاي ۋىلايىتىنىڭ تولى ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1951 - يىل - دىن باشلاپ شېئىر يېزىشقا كىرىشكەن. ئۇنىڭ «سامان يولى» ناملىق شېئىرلار توپلىمى بار. «مۇنارە» ناملىق شېئىرى مەملىكەتلىك ئاز سانلىق مىللەتلەر مۇنەۋۋەر ئەسەرلىرىنى باھالاشتا 2 - دەرىجىلىك مۇكاپاتقا ئېرىشكەن.

ئۇ ھازىر جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى، قازاق تىلىدىكى «شۇغىلا» تەھرىر بۆلۈمىدە مۇھەررىر بولۇپ ئىشلەيدۇ.

ئىككى شېئىر

قىزىلگۈل

سەھرا سەرگۈزەشتىڭ بىرتال قىزىلگۈل
نامەلۇم يىللارنىڭ يولىدا قالغان.
ئوخشايدۇ ئۇ قىزىل لەئلە - ياقۇتقا،
ياش سەييارىنىڭ كۆكسىگە قادالغان.

كۆز ئۈزمەيمەن زۇمرەت بوشلۇقتىن،
ۋەدىلىك ئاخشاملارغا ئاشيان بولغان.
كىملەردۇ بىر چاغلاردا ئويىنغان قېنىپ،
تۇرار شۇ پۇچماقلاردا بىر تال قىزىلگۈل
مۇھەببەت مەشئەلىدەك،
زامانىدىن - زامانغا
ئۆچمەستىن يېنىپ.
ئوخشايدۇ ئۇ كىچىككىنە يانار تاقما،
كۆك دېڭىز ئىچىدە ياتقان يالغۇز ئارال
كۆرۈنگەندەك گويا يىراقتىن،
قىپ - قىزىل رەڭلىك ئالتۇن تاج كىيىپ.
كىم سېنىڭ نازۇك گەۋدەڭگە
بىر قۇنۇپ ئۇچمىغان؟
ئوت قاناتلىق كېپىنەكتەك،
مۇشۇ بىر پارچە قىزىلگۈل،
مىليون يۇرەكلەردە چوغدەك يالقۇنجاپ،
مەڭ يىللار بويى ئۆچمىگەن يېنىپ.

كۆرۈنمەيدۇ گۈل بەرگى،
تۆكۈلۈدىغاندەك گويا،
خومرەڭ بويىغى گۈل چىنىسىدىن تېشىپ.
ئالتۇن قەدەھتەك،
بەرىكەتلىك داستىخانىغا قويۇلغان
قېنىق شارابى قىپ - قىزىل نۇر چېچىپ.
ئويلايمەن: مۇشۇ بىر تامچە قىزىلگۈل
تەبىئەت ئويغىنىپ ئۇزاق قىشلىق ئۇيقۇسىدىن،
ۋاقىت تۆشگىنىڭ چىملىدىغىنى ئاچقاندا،

ئۆزۈلۈپ چۈشكەنمىكىن كۈن سەزگۈسىدىن،
باھار — يېگىت
يەر — جاناننى باغرىغا باسقاندا.

1976 - يىل.

ئۇلار نىمىشقا چاقىرىدۇ؟

سەن چىققانمۇ بۇرۇن تەڭرى تېغىغا
ئۇلار نىمىشقا چاقىرىدۇ؟
باشلىنىپ دەل يېنىڭدىن يېشىل ئاسمان،
ياتار نېرىسىدا
سوزۇلغان قۇرام تاشلار، مۇخلار باسقان.

ماكانى ئارقار بىلەن قوتازلارنىڭ،
قىيالار قەۋەت - قەۋەت
سىغدىشىپ چوققىلاردا ياتار بەرى.
ھەتتەكەي، شۇ مەزگىلدە كۆرەرمىدىڭ
گىرىمسەن كۆرۈنۈدۇ چاتقاللىرى.
بولدۇڭمۇ قاپقىنىڭنى ئەمدى قۇرۇپ،
ئۇۋۇچىسى تاغ ئەھلىنىڭ، ئاڭلىدىڭمۇ؟
قۇلاق سال، ئۇلار نېچۈن چاقىرىدۇ؟
ماللارمۇ سۈكۈت قىلىپ تىڭشار گويا،
ئۇگدەيدۇ چاتقال - تىكەن
قوي ياتقان شۇ نېرىقى ئۇزاقلىقتا.

بۇ يەردىن ئاڭلانمايدۇ ياغاچ كەسكەن
پالتىنىڭ تىرىق قىلغان ئاستا ئۈنى.

تاغلارنىڭ بىر يېقىدا
قىياغا ئۇۋا سالغان قىران بۇركۇت
جەۋلان قىلىپ يۈرەر مانا،
كۆرگىن ئۇنى.

تېخىمۇ ئىگىزدىرەك
مۇز بىلەن ئاپپاق قارنىڭ ئېتىگىدە
ئولتۇرۇپ خىسلەتلىك قۇش تىك قىيادا،
ئېيتقىنا، ئۇ نىمىشقا چاقىرىدۇ؟
تولدۇرۇپ كۆك ئاستىنى خوشاللىققا،
تەبىئەت قانداق تازا سۆيۈملۈكسەن
تولۇپسەن ياخشىلىققا بۇ دۇنيادا.

دەل شۇ چاغ
قۇيۇلۇپ كېتەر دەيسەن ئىزگۈلىككە
مۆگدىگەن تەڭرى نۇرى، شولا - ئاپتاپ.
بويىغى قۇرۇمىغان ياپ - ياش تاغلار
قەلبلەر بالقىماقتا،
چاقىرار نەچۈن ئۇلار، كۆرگىن ئاڭلاپ!

ئوسمانجان ساۋۇت تەرجىمىسى.

ئالىمجان قاتباي-ھۆ 1935 - يىلى تېكەس ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1954 - يىلى شىنجاڭ ئىنىستىتۇتىنى پۈتتۈرگەن. ئۇنىڭ شېئىرلىرى 1950 - يىلدىن باشلاپ مەتبۇئاتتا ئېلان قىلىنىشقا باشلىغان. 1981 - يىلى «داۋان» ناملىق شېئىرلار توپلىمى نەشردىن چىقتى. 1982 - يىلى «قىز قەۋرىسى» كىنو سىنارىيىسى كىتاپخانلار بىلەن يۈز كۆرۈشتى.

ئۇنىڭ يەنە خەنزۇچىدىن تەرجىمە قىلغان بىرمۇنچە ئەسەرلىرى ۋە تىل - ئەدەبىياتقا دائىر مۇلاھىزە ماقالىلىرى بار.

شائىر جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى، ماۋارىپ نەشرىياتى قازاق بۆلۈمىنىڭ مۇھەررىرى.

ئىككى شېئىر

قار

قار
كۆرۈمەن سېنى تومۇزدا،
ئىگىز تاغدا، چوققىدا.
گويا كى سەن كۆزدە قولغا
قونۇپ تۇرغان قارچىغا.

قار،
سەن كۆكلەمدە ماڭسەن
سەيلە ئېتىپ تاغ باغرىغا.
گويا ئاۋۇل كۆچكەندەك
ياپ - يېشىل كەڭ ياياقتا.
مەنمۇ قارمەن،
سېنىڭ بىلەن تەڭتۇشمەن،
تا، تونجى ئەسىردىنلا.

قار،
سەن بىلەمسەن؟
چوققىلاردا قازاق بار،
چارۋا بېقىپ كۆپەيتكەن؛
قاپتالدىمۇ قازاق بار،
تۆللەرنى ھەيدەپ يۈرگەن؛
ئېتىزدىمۇ قازاق بار،
كۆك مايسىلار ئۆستۈرگەن.

قار،
سەن بىلەمسەن؟
شەھەردىمۇ قازاق بار،
فاچىلدىتىپ بەتىنگىنى، يول يۈرگەن.

پاھ، مەن قازاقمەن،
مەن قارمەن،
تاغدىن شەھەرگە كۆچكەن.
مەن قازاقمەن،
مەن قارمەن،
بىلىم يۈرتىغا كىرگەن.
ئاپپاق چاچلىق ئالىملارغا

سالام بىلەن قول بەرگەن.
پاھ، مەن قازاقمەن،
مەن قارمەن
تومۇز كۈنى كۆرۈنۈمەن
بوغدا، پامىر بېشىدا.
قىش كۈنلىرى ئەركىلەيمەن،
ئېسىلىپ ئۇنىڭ بويىنىغا.
تاشقىن بولۇپ قوشۇلۇمەن
ئۇلۇغ دۆڭخەي قويىنىغا.

هاكىم مۇسا تەرجىمىسى.

شۆھرەتلىك ئوغۇل

ئوغلى سىز ھۆر ئېلىمنىڭ داڭقى ئاشقان،
نامىڭىز چوڭ بىر تارىخ، پۈتمەس داستان.
ئۇزۇلمەس سىز توغرىلىق مەدھىيىمىز
ئەسرلەر ناخشا بولۇپ ياڭرار ھامان.

باغلىنىپ ئەل ۋە يۇرتقا چىن مېھرىڭىز،
سۆيگۈڭىز بولدى گويا چەكسىز دېڭىز.
سۆيدى خەلق سىزدەك ئىسىل پەرزەنتىنى،
قەلبىدە يېنىپ سىزگە ئوت مىسلىسىز.

ئەسلىسەك، ئوتۇقلارنى، گۈل كۆتىرىپ
تىيەنئەنمىن مەيدانىغا كۈندە كېلىپ.
كۆرۈمىز گويا سىزنى خوشال يۈرگەن
دوستلارغا خۇش تەبەسسۇم سالام بېرىپ.

جۇ زۇكلى، ئۇلۇغ ئىنسان، غەمگۇزارسىز،
ئاتايمىز ناخشىمىزنىڭ ياخشىسىنى.
ئاسرايمىز سىزنى گويا ئاسرىغاندەك
شۇ نۇرلۇق كۆزىمىزنىڭ قارىچۇغىنى.

يىللارمۇ يورغىلىشىپ ئۆتسۇن مەيلى،
ئۆچمەيدۇ سىزنىڭ تۆھپە - شۆھرىتىڭىز.
ماختايدۇ، ياد ئەيلەيدۇ سىزنى مەڭگۇ
جەڭگاۋشەن، تيانشاندا ئەۋلادىڭىز.

1977 - يىل، يانۋار.

تۇرسۇن مەخسۇت تەرجىمىسى.

شاكەن ئوڭا لبايېۋ 1937 - يىلى ئالتاي ۋىلايىتىنىڭ قابا ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. ئۇنىڭ تۇنجى شېئىرلىرى 1954 - يىلى ئالتاي گېزىتىدە ئېلان قىلىنغان ئىدى. 1979 - يىلى «يىللار سىرى»، 1984 - يىلى «بۈركۈتچى» ناملىق شېئىرلار توپلاملىرى بېسىلىپ چىقتى.

ئاپتونوم رايونىمىز دائىرىسىدە باھالانغان ئەسەرلەر ئىچىدە ئۇنىڭ «بۈركۈتچى»، «كۆك لەم سۈرەتلىرى» ناملىق شېئىرلىرى مۇكاپاتقا ئېرىشكەن.

شائىر ھازىر جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ رەئىس ئورۇن باسارى، «شۇغلا» ژورنىلىنىڭ باش مۇھەررىرى بولۇپ ئىشلەمەكتە.

يايلاق ناخشىسى

1

كېلىمەن سېغىنىپ يېشىل يايلاقنى،
شاتلىقتىن تېنىمگە پاتماستىن جېنىم.

خىيالىم شۇكتارى كەزىپ ھەر ياقنى،
ئۇچۇدۇ، بىر مىنۇت ئالمايدۇ تىنىم.

كەڭ ياپلاق بەتەينى ئەڭ گۈزەل سۈرەت،
بىلمىدىم تەڭدىشى بارمىدۇ، قېنى؟
يىراقتىن ئات چېپىپ كەلسەم بۇ نۆۋەت
يەنىلا يېقىملىق قۇتلىدى مېنى.

بارچىسى كۆيلەيدۇ ئۆز ناخشىسىنى،
گويياكى بەس - بەسكە چۈشكەندەك بۈگۈن.
چاچرىتىپ كۆمۈشتەك سۇ تامچىسىنى،
شوخ دەريا ھەيۋەتلىك سالىدۇ شاۋقۇن.

ئۇزلۇكسىز ئۆزگىرىپ تۇرۇدۇ ئاسمان،
قىزىرىپ بۇ ھالغا قارىدىم ئۇزاق.
بۇلۇتلار ئۇستىگە يازغاندەك داستان،
داۋاملىق يۈگۈرەيدۇ ئوت قەلەم - چاقماق.

قاپتالدا، بۈككىدە قارىغايزار ئارا
ياڭرايدۇ ناخشىسى قەيسەر بوراننىڭ.
يۇيۇنۇپ - تارىنىپ يامغۇردا مانا
چاقنىدى ھۆسنى گۈل - گىيا، ئورمانىنىڭ.

ئاز ئۆتمەي چىقتى كۈن، پارلىدى ئەتراپ،
ئويۇمۇ ئۆزگەردى شۇ قەدەر چاپسان.
ئەمدىلا بىر مەزگىل كەتكەندەك تاراپ،
ئالدىمدا يۈز ئاچتى يېڭى بىر جاھان.

ياپراقلار ئۇستىده تامچىلار چاقناپ،
سايرىدى بۇلەكتىن قۇشلار بەس-بەسته.
كەڭ ياپلاق تېخمۇ جانلىنىپ-ياشناپ،
تەنتەنە ئەۋجىگە چىققتى بىر پەسته.

چىققاندا بىر ئىگىز چوققىدىن ئۇرلەپ،
كۆرۈندى مالچىلار ئۆيلىرى روشەن.
«تيانشاننىڭ ياپلىغى گۈزەل ياپلاق» دەپ،
ھەمرايىم سۆزلىدى قىزغىن زوق بىلەن.

2

قاپتالنى ياقلاپ چۈشتۈق بىر پەسكە،
توختىدۇق يول بويى بىر ئۆيگە كىرىپ.
تۇتتى ئېتىمزنى ئەنە شۇ پەيتته،
ئۆيدىن بىر قىز دەرھال يۈگۈرۈپ چىقىپ.

قاپ-قارا كۆزىدىن تۇرار نۇر يېغىپ،
خوشاللىق كۈلكىسى قونغان يۈزىگە.
قىز بىزنى ھۆرمەتلەپ قىلىپ ئىلتىجا
باشلىدى شۇ ھامان ئۆينىڭ تۆرىگە.

ئۆيدىكى ئانىسى بىزنى كۆرگەنده،
قىزىدىن ئارتۇغراق كۆرسەتتى ھىممەت.
دىدى ئۇ قىزىغا: «ئەزەلدىن بىزده
مېھمانىنى قەدىرلەش ياخشى پەزىلەت.»

سېلىندى داستىخان، قويۇلدى مەزە:
ئىرىمچىك، بوغۇرساق ھەمده سېرىق ماي.

بەھۇزۇر ئالدۇق بىر، يەدۇق قانغىچە،
چىقاردى ھاردۇقنى بۇندا ئىچكەن چاي.

مېھماندوست، ئاقكۆڭۈل بۇ ئاددى ئانا
قوزغىدى قەلبىمدە شېئىرىي ھېسسىيات.
ئۇنىڭ خىسلىتىدىن كۆرۈندى ماڭا،
بۈگۈنكى پاراۋان، بەختىيار ھايات.

3

قۇياشمۇ سىلجىدى غەربكە قاراپ،
شەپەقتە بۇلۇتلار ئالدى قىزىل رەڭ.
كەچكى شامال ئۇچار ئاستا غۇقىراپ،
چارچىغان يولچىدەك بولۇپ ھالى تەڭ.

يىلقىلار بارىدۇ قاپتالنى بويلاپ،
تايلىرى ئوينىقلار ئۇنتۇپ ھەممىنى.
تۇرۇمەن يېڭى بىر شېئىرنى ئويلاپ،
كۆزىتىپ ئاۋۇلنىڭ كەچكى پەيتىنى.

ھەيدەپ قويلىرىنى يانغاندا چوپان،
قىزىدى بۇ ئۆيدە باشقىدىن سۆھبەت.
ئۇ بىرگە قىمىزدىن سۇندى ۋە شۇ ئان
سۆزلىدى مۇنداق بىر ئىسسل ھېكايەت:

ئۆتمەكتە تۇرمۇشۇم پاراۋان، خۇشچاغ،
مېھنەتتىن ھاياتىم بارماقتا گۈللەپ.
بەزىدە قەرىلار قىلىشار چاقچاق:
چوپانلىق بىر ئۆمۈر كەسپىڭ بولدى، دەپ.

جەننەتكە ئايلاندى يېشىل يايلىغىم،
ئۆسمەكتە قويلىرىم ھەر يىل كۆپەيىپ.
سىغمايدۇ ددىسىغا خوشلۇق - شاتلىغىم،
ئىشلەيمەن، ئىشىمغا جاندىن كۆيۈنۈپ.

ئاتمىشقا كىرسەمۇ بۇگۈن، مەن بىراق
يەنىلا ئۆزەمنى سېزىمەن تېمەن.
ئۆيۈمنىڭ تۆرىدە بار «قىزىلبايراق»
ئەل مېنى تەقدىرلەپ مۇكاپات بەرگەن.

4

قۇياش ئويغانمىغان سۈبھى پەيتىدە،
سايرايتتى بۇلبۇللار ئۇرۇشۇپ خەندان.
ئاتلىنىپ گۈزەل قىز ئىككىمىز بىللە،
يىلقىنى يېقىملى بولۇشتۇق راۋان.

ئاقىرىپ كېلەتتى قارامتۇل ئاسمان،
ئاچاتتى تەبىئەت گۈلدەك ھۆسنىنى.
گۈزەل قىز ھۆسنىگە تاڭ نۇرى ھامان
بېرەتتى ئۆزىنىڭ گۈزەللىگىنى.

ئۇچقاندەك ئات چېپىپ چوققىغا چىقتىم،
قايرىدىم يىلقىنى ئاۋۇلغا قاراپ.
ئۇزاقتىن ئۇزاقتا قاراپ كۆز تىكتىم،
يامرىغان يىلقىغا لىق تولغان ئەتراپ.

يۇلقۇنۇپ تېپىچەكلەر ئاستىمدا ئېتىم،
كۆرگەندە گۈكىرەپ ئاققان يىلقىنى.

دەريادەك مەۋج ئۇردى قەلبىمدە شېئىرىم،
كۆرگەندە يايلاقنىڭ گۈزەل تۇرقىنى.

5

جەلگە① قۇلۇننى باغلىدۇق رەت - رەت،
ئىشىمىز باراتتى شۇ قەدەر ئىلدام.
كۆز يۇمۇپ ئاچقۇدەك شۇ قىسقا پۇرسەت،
قوزغىدى دىلىمدا يالقۇنلۇق ئىلهام.

يەر — دەپتەر، جەلى — سىزىق، قۇلۇن — ھەرپ،
زور چىراق — يازدىكى تاڭنىڭ قۇياشى.
ئۆزىگە دىققىتىم ئەيلىگەن جەلپ
بۇ قىز — ئەسىرىمنىڭ باش قەھرىمانى.

مېھنەتتىن كېلىدۇ ئەقىل - پاراسەت،
مېھنەتتىن ئايرىلماس ئىلهاممۇ ئەسلا.
شېئىرىم فونتانى پارتلاپ كارامەت،
تاشماقتا يۈرىگىم قېتىدىن مانا.

رەخىم قاسىم تەرجىمىسى.

① جەلى — قۇلۇن باغلايدىغان ئاغامچا — (ت).

ۋاپات بولدى.

ئابدۇرەقىم شاكىرباي ئۇلى 1930-يىلى چۆچەكتە تۇغۇلغان. 1953-يىلدىن باشلاپ شېئىرىيەت سېپىگە قەدەم قويغان. ئۇنىڭ «خوش ئەمسە» ناملىق شېئىرلار توپلىمى جامائەت بىلەن يۈز كۆرۈشتى.

شائىر جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى ئىدى، ئۆتكەن يىلى 23-مارت كۈنى

ئىككى شېئىر

ئاق تېرەك

ياددىمدا يوق، قانچە يىل ئۆتتى
مەن ئورماننى ساناپ كۆرگەنگە.
ئىللىتىدۇ ئوتى يۈرەكنى،
بېغىشلايدۇ راھەت ئادەمگە.

ئەتراپىمدا سانسىز ئاق تېرەك،
كۆي-ناۋاغا تولغان ياش ئورمان.
ماڭا پەقەت بىرسىلا كېرەك،
تۇرار ئۇندا يالقۇنجاپ ئارمان.

تۇرار ئەنە قەد كۆتىرىپ ئۇ،
ياش نەۋقىران — يىگىت چېغىمدەك.
سېغىنىمەن ھەمىشە ئۇنى،
چاچلىرىم بار ئۇندا: قۇندۇزدەك.

بەزەن جىمجىت سۆرۈمەن خىيال،
قىيىن ماڭا ئۇنى تاشلىماق.
مەن بېرىمەن ئاڭا ئۆڭ — چىراي،
ئۇ بېرىدۇ سىرلىق تېپىشماق.

قەدىرلىكتۇر ئۇنىڭ ياپرىغى،
ئورتاق ئۇنىڭ سىرلىرىغا مەن.
ئەتراپىمدا قاينايدۇ چاقچاق،
ناخشا ئېيتار دوستلىرىم خۇرسەنت.

ھىسسىياتىم ئۆسەر بەسلىشىپ،
ئۇنى چىن دىل بىلەن سۆيۈمەن.
سىڭگەن ئاڭا تەر تامچىلىرىم،
ئۇنى ئۆزۈم تىكىپ ئۆستۈرگەن.

ئېيتىشىش

ئاسمان زۇمرەت، ئايدىڭ بىر كېچە،
ئاۋۇلدا توي قىزىپ كەتكەن بەك.

«كېلىك، جۇپ - جۇپ، قېشاق ئېيتىشقا،
ئولتۇرۇشقا يىگىت - قىز كېرەك.»

بۇ چاقىرىق كۆچ بەردى ئەجەپ،
تۇشمۇ - تۇشتىن كېلىشتى ھەممە.
خۇش يېقىملىق سۆقاتتى يۈرەك،
ئەتتەك، بۈگۈن تاك ئاتمىسا - ھە!

ناخشا پەرۋازىدىن تەۋرىنىپ،
مەخمەل تۈن ۋە ئورمان مۆگدىدى.
تارتتى مېنى يېقىملىق ناخشا،
تۇلپار بولۇپ ھىسسىم چۈلغىدى.

شۇ ناخشىدىن قازاق كۆز ئاچقان،
ۋە يىگىتلىك چاغلىرىم يانا.
بەرق ئۇرار كۆز كۆنى چاقماق،
ئاشۇ ئوتتىن يېقىلار ماڭا.

ساپ كۆڭۈشتەك بۇ تازا دەۋران،
ناخشىلارغا تاقايدۇ قانات.
چاقماق نۇرى ئىچىدە شولاك
مېنىك ئۈچۈن دەستۇر ۋە ساۋات.

ساپ ھاۋاڭغا بۆلەندىم جاندىن،
مەن ئالىمەن ئەركىن، كەك نەپەس.
سەن ناخشىدىن بەرسەك ئىللىقلىق،
مېنىك تېپ - تېنىچ ئۆتمەكلىگىم تەس.

جۈپ - جۈپ بولۇپ تاشلىشىپ بېيىت،
قىزىپ كەتسۇن مەشرەپ ۋە ناخشا.
ھەسەتخورلار يوقالسۇن كۆزدىن،
قىزىپ كەتسۇن كەچكى تاماشا.

ئەيتقالى ئوسمان: تەرجىمىسى.
جاپپار ئەھمەت

مادی ئابدۇراخمانوۋ 1934 –

يىلى قورغاس ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1950 – يىلدىن باشلاپ شېئىر يېزىشقا كىرىشكەن. ئۇنىڭ «سايرام دولقۇنلىرى» ناملىق شېئىرلار توپلىمى جامائەت بىلەن يۈز كۆرۈشتى.

شائىر ھازىر «ئىلى گېزىتى» قازاق تەھرىر بۆلۈمىنىڭ مۇھەررىرى، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

ئىككى شېئىر

سېغىنچى

مارىيە يەڭگە،
ساققان سۈتۈڭ
ئاق بۇلاقتەك قۇيۇلدى.
بارمىغىڭدىن تامغان بەخت
تۇرۇشۇڭدىن بىلىندى.
پىسكەكتىكى كۆلۈشلىرىڭ
بىر چىرايلىق ــ خۇددى ئاي.

بىر جۈمەكتىن شۇرغىدى سۆت،
بىر جۈمەكتىن ئاقتى ماي.
ئامانمۇ سەن، ئېسەنمۇ سەن،
ماڭا قولۇڭ بەر ئەمدى.

ماريىە يەڭگە،
سەن ئاتاقلىق سېغىنچى،
قەدىمكىگە بولار قايىل
قىز - كېلىنچەك، تاغ ئىچى.
خۇددى شۇنى تەكرارلايدۇ
كاللارنىڭ مۆرىشى:
«ماريىە يەڭگە،
ئەڭ ئاتاقلىق سېغىنچى!»

ماريىە يەڭگە،
سېغىن كالاڭ شۇنچە كۆپقۇ، شۇنچە خىل،
دەپ سورىسام بەردىڭ جاۋاپ:
«ئۆتكەن ئىدۇق ئىتتەمۇ زار قانچە يىل.
ئۇ چاغلاردا يەر تاتىلاپ،
تومۇز بويى تەر تۆكۈپ،
ئۆتكەن ئىدۇق تەرلىرىمىز
قىيان بولۇپ، سەل بولۇپ.
ھە، بۈگۈنچۇ؟
تەر تۆككەن باي،
مانا بىز باي، بايىاشات،
سوتسىيالىستىك بۇ زامانىنى
ماختايمىز بىز شۇنچە شات!»

سەردىشىش

ئايسىز كېچە،
دەرەخ ياپرىغىن
ياتار ئوراپ ئاپپاق كۆمۈش قار.
مەلىلەزنى ئارىلاپ مانا
كېلەر يايراپ بىر جۈپ ياش دوستلار.

گۈل - چىچەككە تولغان باغلارنى
شامال سوقار، باسقان قېلىن قار
«تاڭ ئاتمىسا» دەيمەن جانانىم،
تاڭ ئاتمىسا، ئاتمىسا زىنھار.

جاۋاپ بەرمەي يىگىت سۆزىگە،
قىز تۇرۇدۇ جاۋاپسىز، ئۇنسىز،
ئويناپ رومال چۈچىسىنى جىم،
لېكىن ئۇنىڭ كۆزىدە ئۇچقۇن،
يۈرەكلىرى ئوينار بىتىنىم.

ئولتۇرۇشتى بۇ بىر جۈپ قوشماق،
ئۆتەر ئوتلۇق مىنۇتلار مانا.
يېڭى ھۇجرا كۈتەر ئۆلارنى،
تۈتۈنلىرى ئۆرلەپ ساماغا.

ئۇچار خۇددى سانسىز كېپىنەك،
(ۋاقىت قىشتۇر، ئەمەس ئەتىياز)،

ئۇچار كۆكته لىپ-لىپ قىلىپ ئۇ،
ئۇچار ئۇيناپ قىلغان كەبى ناز.

سەزمەيدۇ قىز نىمىشقا بۇنى،
ياغسىمۇ قار ئاپپاق لەپىلدەپ.
سەزمەيدۇ ئۇ سىلاپ تۇرغاچقا،
تەبىئەتنىڭ قولى پەپىلەپ.

هاكىم مۇسا تەرجىمىسى.

زاداقان مەمبايېۋ 1939 - يىلى دۆر- بىلجىندە تۇغۇلغان. 1958 - يىلى شىنجاڭ ئىنىستىتۇتىنىڭ تىل - ئەدەبىيات فاكولتېتىنى پۈتتۈرگەن. ئۇ ئۇقۇغۇچىلىق يىللىرىدىلا شېئىر- يەتكە ئىشتىياق باغلىغان ئىدى. ئۇنىڭ «ئۈمىت» ناملىق شېئىرلار توپلىمى 1982 - يىلى جامائەتچىلىك بىلەن يۈز كۆرۈشتى شائىر جۇڭگو يازغۇچىلار جەمىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى، ھازىر دۆربىلجىن ناھىيىلىك سوتىنىڭ ئادۋوكاتى بولۇپ ئىشلىمەكتە.

ئەككى شېئىر

پايانسىز ماكان

كەچىلىك بىلەن ئاتنىڭ چىققان،
ئاتا - بوۋام ئىسىل ماكانى؛
ئوخشار ئۈزۈن چاپانغا گويا،
ئېتىگى كەڭ، يوقتۇر پايانى.

كۆز چەن بىلەن ئۆلچەنگەن قولۇس①،
تۆت ئەتراپقا تاموۇ سوقمىغان،
مۆلچەرلىگەن ئېغىز بىلەنلا،
لېكىن ھېچكىم مولاپ باقمىغان.

شۇڭا ماختاپ قاتىمىز قوشاق،
بۇ كەڭ زېمىن پايانسىز يۇرتنى.
كۆزلىرىنى قالسۇن قىزارتىپ،
ھەسەتخورلار كۆرەلمەي ئۆنى.

يۇرت يېڭىلاپ، كۆچۈپ مال باققان
ئەلمىساقتىن ھەر يىلى شۇنداق.
ئايال كەلسە باردۇر كۈنگەيى،
تومۇز كۈنى بار سالقىن يايلاق.

گەر زېرىكسە كەڭ ئىتەكلەردىن،
مول ئوتلاقلىق، تاغ - سايدا قونار.
ھەر پەسىلدە يايلىغى باشقا:
يازلىق، كۈزلۈك، قىشلىق ۋە باھار.

كۆلدە ئۆزۈپ يۈرگەن ئۆدەكتەك،
كۆچۈپ يۈرسىمۇ، مالچى شۇنچە شات.
ياغ ئىچىدە ياتقان بۆرەكتەك،
راھەتلىنەر گۈلگە ئېغىناپ.

پايانى يوق دېڭىز - ئوكياندا
ئۆزۈپ يۈرگەن كەبى كىت - بېلىق،

① قولۇس — قازاقلارنىڭ چارۋا مالالرنى ھېدەپ كېلىپ، بىر قانچە كۈن قوندۇرۇپ باقىدىغان جايى.

ئاشۇ كەڭ يەر بېغىشلاپ مەرتلىك
قازاقلارغا بېرەر. مۇلچىلىق.

* *

كېلىپ مەزگىل، ئۆتۈپ تولغىغى،
يېڭىلاندى مانا يەر بېتى.
كېلەر تولۇپ قونغىلى ئاڭا
ھۆر زاماننىڭ بەخت — دۆلتى.

مېنىڭ بۇ كەڭ يۇرتۇم - ماكانىم
پارچىسىدۇر ئانا ۋەتەننىڭ.
تاغلىرىنى ئالتۇنغا پۈركەش
ئارزۇسىدۇر ئاتا - بوۋامنىڭ.

* *

ئوڭدا يېتىپ دېمەيمەن ھەرگىز
«بۇ جاي چەكسىز غەزىنەم، گۈزەل.»
مېنىڭ ئۈچۈن بۇ ئەزىز تۇپراق
قاشقالداقنىڭ قېنىدىن ئەۋزەل.

گەرچە مەن مەرت بولساممۇ داڭلىق،
بۇ زېمىندىن غېرىچ تۇپراقنى
باشقىلارغا بەرمەيمەن ئەسلا.
مەن ھاياتىمەن ماكانىم بىلەن،
بۇ يەر ئۈچۈن جېنىمدۇر پىدا!

چىغىر يول

ئەلمىساقتىن
بويلىرىدا چاڭ - توزاڭ ئۆرلەپ،
بىر چىغىر يول ياتار ئىدى تاقاق ياندىشىپ.
ئاۋۇل خەلقى ئاتار ئىدى ئۇنى: «چىغىر يول»،
ئۆتەر ئىدى ئۇندىن پادىشا، پۇخرا ئارىلىشىپ.

بىر ئىلاھى قۇدرەت ئۇنى سىزغاندەك ئەگرى،
«ئازماي يۈرۈش ۋەزىپىمىز مۇشۇ يولدىن» دەپ؛
تاھارەتسىز باسالمايتتى بوۋايلار قەدەم،
بۇ ئۇزۇن ۋە چەكسىز يولنى شۇنچە ھۆرمەتلەپ.

مەن ئويلايتتىم: «بالىلارنىڭ يۈگرىشى ئۈچۈن
يولنى شۇنداق بوغۇناق قىلىپ ياسىغان بوۋام!»
ئەگرى - بۈگرى بولۇپ يىراق كېتىۋاتقاندەك
كۆرۈنەتتى تاغدىن پەسكە ھەر بىر قارىسام.

ۋاقىت قانداق چۈمۈر، ئۇنىڭ ئۈي - دۆڭلىرى كۆپ،
بۇگۈن ئاشۇ چىغىر يولنىڭ ئىزناسىمۇ يوق.
قايسى تامنىڭ ئاستىدا ئۇ قالدى بېسىلىپ،
ياكى قايسى ئېتىزغا ئۇ كەتتى قوشۇلۇپ؟

ئىزدىسەكمۇ تېپىلمايدۇ ئۇنىڭدىن دېرەك،
كەڭ بوشلۇقتا كۆرۈنمەيدۇ چاڭ - توزاكمۇ.
سالار ئەسكە تۈپ - تۈز بولۇپ كەتكەن قەۋرىنى،
ئۇنتۇلۇپتۇ «چىغىر يول» دېگەن نامىمۇ.

ئۇنىڭ ھەر بىر كاتاكلىرى زامان-زاماندىن
ھەر تەرەپكە قاتناش بىلەن بولغاندى پەيدا.
بەلكى ئۇنىڭ ئۆرلەپ تۇرغان بوغۇنىغىدا
كۆمۈلگەندۇر، يىللار ئۆتۈپ يوقۇلۇپ ئاستا...

*　　*

مانا ئەمدى
ئاشۇ كونا يولدىن يىراقلاپ
ياتار تۈپ-تۈز تاش يول بۇگۈن، سوزۇلۇپ يىراق.
ئۆكۈز ئەمەس، ئات قوشۇلغان پوۋىسكىلارمۇ،
كۆرسە ئۇنى ئىزا تارتىپ قالىدۇ، بىراق...

گەر بولسىمۇ شۇ چىغىر يول (ئەگىلىغا سغماس)،
چىدارمىدى بىزنىڭ بۇگۈن مېڭىشىمىزغا،
قانداق تۈپ-تۈز بۇ زامانىنىڭ چىغىر يوللىرى،
ئاداشمايدۇ ماڭسا ئۇندا ھەتتاكى ئەما.

يېڭى يولنى قانچە قېتىم كېسىپمۇ ئۆتتى،
ۋە چاناپمۇ ئۆتتى ئۇنى كۆرمىگە قېتىملاپ.
توزۇمايدۇ تاشتىن پۈتكەچ قامىتى ئۇنىڭ،
قانچە كارۋان كېچە-كۈندۈز تۇرسىمۇ قاتناپ.

قىرلىرىغا كۆز يەتكۈزمەي گۈرۈلدەر ھامان
ماشىنىلار چاپار تەكشى يوللاردا ئۇدۇل.
دەيمەن شۇڭا ئۆزگەرمەيدۇ، ئۆچمەيدۇ ئەسلا،
زامانىمىز داڭلىق يولى — داغدام چىغىر يول.

ئەيتقالى ئوسمان، تەرجىمىسى
چاپپار ئەھمەت

دۇتان ساكەي 1940 - يىلى ئالتايلىق بۇرچۇن ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1961 - يىلى شىنجاڭ ئۇنىستىتۇتىنىڭ خەنزۇ تىل - ئەدەبىيات فاكولتېتىنى پۈتتۈرگەن. شائىر 1952 - يىلدىن باشلاپلا «ئالتاي خەلقى» گېزىتىدە ئۆز قوشاقلىرىنى ئېلان قىلغان ئىدى.

ئۇنىڭ «شېئىر كېمىسى» ناملىق شېئىرلار توپلىمى 1982 - يىلى نەشر قىلىندى، «تالغا - تالغات» ناملىق شېئىرىي رومانى باسمىغا بېرىلدى. ئۇنىڭ يەنە مۇكاپاتقا ئېرىشكەن «كۆكلەم كۆرۈنۈشلىرى»، «ئېرتىش شېئىرى» ناملىق شېئىرلىرى بار.

شائىر ھازىر جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى، ئىلى پىداگوگىكا ئىنىستىتۇتى تىل - ئەدەبىيات فاكولتېتىنىڭ لېكتورى.

قويچى

گويا كى توپان دەۋرەپ، تەۋرەپ ئالەم،
دۆڭلەرنى بۇلۇت قاپلاپ بولدى مالەم.

يالىدى بۇلۇتلارنى يالقۇن ئېقىن،
ۋالىلداپ ئۆتەك ئۇرۇپ كۆكتە چېقىن.

قورودا قېيىن قۇرۇت سورىۋالغان،
قويچى ئۇ - تۇن باتۇرى، ئەر - پەھلىۋان.

سېلىشىپ چوقان - سۇرەن ئورمان- تارا،
كېلىدۇ چاڭ كەلتۈرۈپ ئەكس سادا.

جاڭگالدا بوران چىقىپ ھۆكىرەيدۇ،
ئەزۈەيلەپ بۇلۇت كۆچۈپ، گۈكىرەيدۇ.

پۇشقۇرۇپ قوي پادىسى تۇرۇلۇدۇ،
سىلكىنىپ قۇلاقلىرى ئۆرۈلۈدۇ.

تېگەر دەپ بۆرى قاچان بايقىماستا،
گۈمانخور ئىتلار قاۋار دەتالاشتا.

ئاق يالقۇن كەك ئۈپۈقتا شۇنچە يېقىن،
ۋالىلداپ ئىتەك تۇرەر كۆكتە چېقىن.

چۆپ بولۇپ كەتسىمۇ گەر ئۈستى - بېشى،
نىمىشقا ئىسسىق ئۆيگە قايتماس قويچى؟

كۈلگىچە سۈيىمى — سادىق تاك ئالتۇنى،
نىمىشقا كىرپىك قاقماي، ئۆتەر تۇنى؟

ئوسمانجان ساۋۇت تەرجىمىسى.

رايخان ئىبىن قەزى 1938 - يىلى ساۋەن ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1956 - يىلى «قاراماي» نامىلىق شېئىرى بىلەن ئەدەبىيات سەپنىگە كىرگەن ئىدى. ئۇنىڭ «قار لەيلىسى» ناملىق شېئىرلار توپلىمى كىتاپخانلار بىلەن يۈز كۆرۈشتى.

شائىرە ھازىر جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى، ئىلى خەلق نەشرىياتىنىڭ مۇھەررىر بولۇپ ئىشلىمەكتە.

ئىككى شېئىر

ئانا يۇرت

ئۇچقان ئىپار شامىلىڭ
نەپسىمۇ ئانامنىڭ.
تۇتاش ساڭا ھەرقاچان،
قەلبى سەبى بالاڭنىڭ.

كۆلكىسىمۇ ئانامنىڭ
شىلدىرلىغان بۇلىغىڭ.

كۆينىگىمۇ تاۋلانغان
چىمەنزارىڭ ئوتىلىغىڭ.

ئىچىڭىز سۆزۈڭ سۆيىكىنى.
ئاق سۈتى، دەپ ئانامنىڭ.
ئانام تىككەن كەشتە، دەپ،
بىلدىم گۈلنى دالاڭنىڭ.

ياغلىغىڭمۇ ياش ئورمان،
سېلىۋاپسەن بېشىڭغا.
بىردەم سېنى كۆرمىسەم،
بارغۇم كېلۈر قېشىڭغا.

مېھرى ئىسسىق ئانا يۇرت،
سەن ئانامسەن، ئەڭ ئۇلۇغ.
سەن ئانايۇ، مەن بالا،
مۇھەببىتىم يالقۇنلۇق.

تيانشان

ئالەمگە مەشھۇر نامىڭ، ئەي بۈيۈك تاغ،
تاقاشقان بېشىڭ كۆككە، ھەيۋەتلىك تاغ.
ھۆسنۈڭگە تاپالمىدىم تەڭداش پەقەت،
مەيلىمنى مەپتۇن قىلغان سەۋلەتلىك تاغ.

كىمدۇر ئۇ، نەقىشلىگەن ساۋۇتىڭنى،
بىلىمەن پولات بەدەن قامىتىڭنى.

ئوخشايسەن ئۆتمۈشتىكى پالۋانلارغا،
باغلاپسەن بەلگە ئۇپۇق بەلۋىغىڭنى.

ھىلال ئاي سېنىڭ ئوقيا - ساداغىڭمۇ،
ئالتۇن كۇن ئالدىڭدىكى تاۋىغىڭمۇ؟
ئوخشايدۇ تيەنچى كۆلى پاقىرىغان
يۇلتۇزغا، ئۇ سېنىڭ كۆز - قارىچۇغىڭمۇ؟

يامغۇرلار تەر تامچاڭمۇ پاقىرىغان،
ئاق بۇلۇت شارپاڭمىكىن يەلپۇپ تۇرغان.
كۆرۈنگەن ئاشۇ يۇمران يېشىل ئارچا،
ئەمەسمۇ ماڭلاي چېچىڭ، تۇزغۇچ تۇرغان.

قورقۇسىڭ ① قومۇزىمۇ قولۇڭدىكى،
ئەل قەلبىن ئەسىر قىلغان يولۇڭدىكى.
تىيانشان، تاپالمىدىم ساڭا تەڭداش،
ئېيتسامۇ بار سۆزۈمنى كۆڭلۈمدىكى.

ھاكىم مۇسا تەرجىمىسى.

① قورقۇس — قازاق خەلق ئەپسانىلىرىدىكى مەشھۇر ئالىمچى.

شامەن ئەيسا ئوغلى 1938 - يىلى ئالتايدا تۇغۇلغان. 1956 - يىلدىن باشلاپ ئىجادىيەتكە كىرىشكەن، 1982 - يىلى ئۇنىڭ «يىل قۇشى» ناملىق شېئىرلار توپلىمى بېسىلىپ چىقتى. ئۇنىڭ ئاپتونوم رايونىمىز بويىچە، مۇكاپاتقا ئېرىشكەن «كۈن فونتانلىرى» شېئىرى ۋە «مارجان — قاسىم» داستانى بار.

شائىر ھازىر جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى، قابا ناھىيىلىك مەدەنىيەت بۆلۈمىدا ئىشلەيدۇ.

كۆچۈش يولىدا

ئات ئالدىغا بۆشۈك ئېلىپ، كۆچ① ھەيدەپ،
ئۇچراپ قالدى يول ئۈستىدە يەڭگەم ماڭا:
«قانداق گۈزەل بۇ يايلاق ۋە بۇ ئايماق،
جەننەتتىن ھېچ كەم ئەمەستۇر، ئىنىم، قارا.

بېشىڭ سېلىپ يولدا، يالغۇز قېپسەن سەپەر،
بارماقچىمۇ يۇرتقا شۇنداق لاغايلاپ.

① كۆچ ھەيدەپ — يايلاقتىن كۆچكەندە مال ھەيدەش مەنىسىدە.

هەيران بولدۇم سېنىڭ بۇنداق تۇرقۇڭغا،
ئاتنى مىنمەي، يېتىلەپسەن ئاۋايلاپ.

ئۆرۈلەي دەپ قالدى يۈك - تاق ئۆكۈزدىن،
ياردەملىشىپ تۇزەشتۇرۇپ بەرسەڭچۇ.
ئايال دېگەن ئايال ئىكەن، نە ئىلاج،
يىگىتلەرگە قانداقمۇ تەڭ كېلەر ئۇ؟»

دىدى يەڭگەم، قېيا تاشنىڭ ئۈستىگە
بۆشۈگىنى قويدى ئاستا ئاۋايلاپ.
شۇنچە چاققان ئىرغىپ چۈشۈپ ئېتىدىن،
يۈك - تاقنى ئۇزەشتۇردى چىڭ باغلاپ.

بۆشۈگىنى ئېلىپ يەنە ئالدىراش،
مالليرىنى ھەيدەپ، ئاتنى تېقىمداپ،
يول ئالدى - دە، قاراپ مېنىڭ ھالىمغا،
مازاق قىلىپ كۈلۈپ كەتتى قاقاقلاپ.

بۇ ھەزىلدە قالغاچقا مەن يېڭىلىپ،
خىجىللىقىمنى كەتتىم شۇنچە قىزىرىپ.
كۆچۈپ يۈرۈپ مال باققان شۇ مالچىنىڭ،
خىسلىتىگە قايىل بولدۇم، تەن بېرىپ.

ھاكىم مۇسا تەرجىمىسى.

جۇمادىل مامان · 1941 - يىلى كۆنەس ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1959 -يىلى شىنجاڭ پىداگوگىكا ئىنىستىتۇتىنىڭ تىل-ئەدەبىيات فاكولتېتىنى پۈتتۈرگەن. ئۇنىڭ ئەدەبىي ئىجادىيىتى ئوقۇغۇچىلىق يىللىرىدا باشلانغان ئىدى. ئۇنىڭ «تاغ يالقۇنى» ناملىق داستانلار توپلىمى، «قاراقات» ناملىق شېئىرلار توپلىمى ۋە «ئاقىلباي ئاتاينىڭ ھېكايىلىرى» دېگەن پوۋېستى قاتارلىقلار بىلەن يۈز كۆرۈشتى.

شائىر جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى بولۇپ، ھازىر ئىلى قازاق ئاپتونوم ئوبلاستلىق ئەدەبىيات ئىجادىيىتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى بولۇپ ئىشلىمەكتە.

بۇرادەر

ئۇزدۇم تەرەن ئاق ئۆستەڭنىڭ سۈيىدە،
يېتىلىپتۇ قىرغاق سۆيۈپ قوش چىنار.
ئون ئىككى مۇقام، ئاتمىش قوڭۇر كۈيى①
قانداق كۈنلەر كەچمىشىنى ئىزاھلار.

① ئاتمىش قوڭۇر كۈيى — قازاق خەلقىنىڭ ئاتاغلىق كۈيلىرى.

هىس - تۇيغۇمنى ئىلهام يەلپۈپ قوزغايدۇ،
ئەتراپىمدا ناغرا ۋە نەي ياڭرايدۇ.
يىپەك يولىن بويلاپ يىراق قارايمەن،
بەل - بىكەتتە گۈلخان تۈرى پارلايدۇ.

قانداق ئۇنتاي تەڭ - تېكىسلىك بولغاندا
قۇياش كۈلۈپ، ئايمۇ راسا تولغاندا؛
تىكلىمەن نەزەر تاشلاپ غەزەپلىك،
ئاشۇ سوغۇق، سۇرلۇك مۇردا — قورغانغا.

كەتتىم ئۇچۇپ قالىغاچتەك كەڭ كۆكتە،
چىقتىم ئىگىز خانتەڭرىنىڭ ئۈستىگە.
زوقۇم تېشىپ باقسام بىرەك — بۇياققا،
تيانشاننىڭ ئىككى باغرى گۈل كەشتە.

ئاكا - ئۇكا قازاق — ئۇيغۇر بالىسى،
چېتىلغاندۇر ئۇلار يۈرەك پارىسى.
بىللە ئۆگەتكەن شىرىن تىلنى ئانىسى،
كىندىك قانغا تەڭ بويالغان دالىسى.

سېرىكىدە ئاچچىق غورا، قۇرت يىگەن،
تال باراڭنىڭ ئاستىدا تەڭ سەگىگەن.
پىشاندىن تەرنى بىللە تۆكۈشكەن،
توقاچ چىلاپ سۈتلۈك چايىنى تەڭ ئىچكەن.

تەڭ چېچىلغان تىرىكچىلىك رىسقىمۇ،
بىللە تارتقان قايغۇ، ئەلەم، دەرتىنىمۇ،

ئېيتقان ئىمان، ئەزانىمۇ ئوخشاشتۇر،
جىللە بولغان جىنازا - يەرلىگىمۇ.

ئاتا قىلغاچ تەبىئەت مول پاراسەت،
بىنا قىلغان گۈھەر شەھەر، تاش ئۆيىنى.
جاھان قايىل فارابىغا، مەخمۇتقا،
تەقدىم قىلغاچ ئۇلار ئورتاق بىر ئويىنى.

ئۇسۇل ئويناپ، بورانقۇشتەك ئۇچقان بىز،
بۇركۈت ئۇشلاپ، كەپتەرلەرنى باققان بىز.
قىز جىبەك① ۋە ئامانىسا ② ھەدەمدەك،
ئىككى يۇرتتىن چىقتى ئەلگە مەشھۇر قىز.

بىز ئەزەلدىن دوست ۋە ئىناق بوپ كەلدۇق،
جۇغار - تارىم بىللە نەپەس ئېپكەلدۇق.
گورساي ③ ئاشساق كۆك ئېشەككە تۈز ئارتىپ،
قۇمبۇلاقتا يالغۇز ئاتقا مىنگەشتۇق.

تامغا ئويۇپ، تاش ئورناتتۇق تاغلارغا،
بۇنى بىرلىك كۈچى دىمەي بولامدۇ؟
يەر جەننەتتەك، قەلبىمىز پاك بولمىسا،
شەجۇن خېنىم④ ئانا بولۇپ كېلەمدۇ؟

ساداق ئەگسەك، بىللە ياساپ ئوق - يانى،
قاچ - قاچقاچلاردا بىللە كۆچۈپ، قونغان بىز.

① قىز جىبەك — قازاق خەلق داستانىدىكى ئادالەتپەرۋەر باتۇر قىز.
② ئامانىسا — ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامىنىڭ ئۈستازى ئامانىنساخان.
③ گورساي — ئىلىدىن جەنۇبقا ئۆتىدىغان داۋان.
④ شەجۇن خېنىم — مەلىكە شەجۇن.

ئۆتكەللەرنىڭ سىنىغىدىن تەڭ ئۆتۈپ،
غەم - قايغۇدا بىللە مۇڭداش بولغان بىز.

باسقۇنچىلار، خان - پادىشا، زالىم بەگ
بېشىمىزغا سالسا مىڭ بىر جاپانى،
شۇندىمۇ بىز تالاشمىدۇق ئۆزئارا،
بىللە يىدۇق تاپقان قۇرۇت - زاغرىنى.

كۆرەك بېسىپ بىللە سوقتۇق نەيزىنى،
بىللە سۈردۇق پەن، مەرىپەت پەيزىنى.
قول تۇتۇشۇپ قاراقچىدىن قوغدىدۇق
ئۆمۈر بويى چەكسىز گۈزەل بۇ يۇرتنى.

ئالدى ئاتەش، ئارقىمىزدا مۇڭ - قايغۇ،
قوۋۇرغىمىز تەشتى زىندان تېمىنى.
سادىر پالۋان ناخشىسىنى ۋاقىرىدۇق،
پىسەنت قىلماي دار، ئاغامچا، ھەممىنى.

مۇدھىش زامان ئىلان بولۇپ چاقماندا،
قېلىچ چاپتۇق، خەنجەر ئېلىپ قولغا تەڭ.
ئەزىمەتلەر يەڭ شىمايلاپ قوزغىلىپ،
قان ئاققۇزۇپ، باتۇرانە قىلدى جەڭ.

ياندى يېشىل چاقماق، چېقىن غەزەپتىن،
ئۇلۇغ تەۋرەش تۇغى قىلدى زەپ جەۋلان.
ئاخىلغاندا ئۇچ ئايماق①نى ماۋزېدۇڭ،
كۆلدى قازاق ھەم ئۇيغۇرۇم قىپ خەندان.

①ئۇچ ئايماق — ئۇچ ۋىلايەت ئىنقىلابى كۆزدە تۇتۇلۇدۇ.

داستان يېزىپ، قاتساق بولار قوشاققا،
قېنىن تۆككەن باتۇرنى ھەرەمباغقا.
باتۇر سىيىت، ئۇيغۇر قىزى رىزۋانگۈل
ياتار ئەنە بىللە ئانا تۇپراقتا.

* *

ئاق تاجلىق دۇبۇلغىمىز بىر قېلىپ،
تاش ئۇرچۇقنى پىقىرتىپ ئەشتۇق يېپ.
كۆزەك يۈكدا نەقىشلەنگەن گىلەمگە،
تارىخ يازدۇق يىل شەنگە شاتلىنىپ.

تارىخ قېرى بولسىمۇ بىر ياش تېخى،
تويغا چاچقۇ قىلىپ قوشاق توقۇيمىز.
ئىتتىپاقلىق ــ بىزگە بى باھا گۆھەر،
تاكەك ① بىلەن لۇتۇن ② شېئىرىن ئوقۇيمىز.

ۋابا يامراپ كەلگەندىمۇ بىر بىللە،
پىلىسراتتىن بىللە ئۆتتۇق بىر يەنە.
كۆرسەتكەندە بەخت يولىن گۈزىچەندەك،
ئازاتلىققا بىللە قىلدۇق تەنتەنە.

قوشاق يازدىم يىپقا مارجان تىزغاندەك،
بارچە مىللەت پولات قورغان قۇرغاندەك؛
قازاق ــ ئۇيغۇر دوستلىغىنى قاراڭلار،
گۈشتە مانتا، مايدا پولۇ بولغاندەك.

① تاكەك ــ قازاق شائىرى تاھىجانىقنىڭ ئەكىلەتمە ئىسمى.
② لۇتۇن ــ ئۇيغۇر شائىرى لۇتۇزۇللا مۇتەللىپنىڭ ئەكىلەتمە ئىسمى.

گۈل ئېچىلىپ، ئالدا ئىقبال پارلايدۇ،
خۇشپۇراقلار ھەرتەرەپكە تارايدۇ.
يۇرتىمىزدا توي ئۇستىگە توي بۇگۈن،
ئوت - گۈلخانلار لاۋۇلدايدۇ، ئۇچمەيدۇ!

1984 - يىل، 30 - سېنتەبىر، غۇلجا.

تۇرسۇن مەخسۇت
جاپپار ئەھەت ئەرجىمىسى.

بەردىبەك قۇرچىقايېۋ 1940 - يىلى ئالتابنىڭ جەمۇنسەي ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1950 - يىللىرنىڭ ئاخىرلىرى ئەدەبىيات سەپىگە كىرگەن. 1980 - يىلى ئۇنىڭ «ماۋجۇشى»، «بەيگە» قاتارلىق شېئىرلىرى ئاپتونوم رايونلىق نەشرىياتتا ئېلان قىلىنىشتى.

شائىر جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى، كۆكتوقاي ناھىيىلىك مەدەنىيەت بۆلۈمىدا ئىشلەيدۇ.

پالۋان

سىرغىپ چۈشۈپ مىنگەشكەن ئات ساغرىسىدىن،
دەتالاش قىپ، چاڭگاللاپلا گەجگىسىدىن،
چىرماق سېلىپ قايرىغاندا، چوڭ تىرەكتەك
يىقىلدى ئۇ گويا بوران زەربىسىدىن.

كۆتىرىلدى پۇقىرىغان چاڭ - توزانلار،
قالدى قاتتىق كىرىشىپ يوتا - سانلار؛
يوغان بويۇن، تەلۈە كۈچ پالۋانلارغا
دېگەندەك: «جايىڭدا قال، يىقىلغانلار.»

كۆككه ئۇچتى غەيرەت بىرىپ «بارىكاللا!»
كۆك تومۇرلار چىقتى كۆبجۇپ ۋە چىڭقىلىپ.
ئىلىشقان پالۋانلارغا مىڭلىغان كۆز ــ
ھەۋەس بىلەن قارىشاتتى تىكىلىشىپ.

سىلكىشەتتى بىر - بىرىنى ھەمىلە قىلىپ،
قارشى تەرەپ قالدى بىردىن ھالدىن كېتىپ.
غەيرەتلىنىپ ۋاقىت - چۈشىدىن قاۋۇل يىگىت
ئۇردى يەرگە گۈپ قىلىپ، يانپاشقا ئىلىپ.

گۈشىن ئۇزۇپ ئالسىمۇ بىرەر قاداق،
كەلتۈرۈشكە ۋەتەنگە شەرەپ - ئاتاق،
زور كۈچ بىلەن كۆتەردى شىر ئەزىمەت ــ
چىمپىيون دەپ ئاتالغان باتۇر قازاق.

* *

ئۆتمىسمۇ ئۇستۇرا بۇرۇتۇمغا
قىرىق ياشنىڭ داۋىنىدىن ئاشتىم دېدىل.
بەزىدە ئۇ يېڭىپ ۋە بەزىدە مەن،
ئىلىشتىم شىئىر بىلەن يىگىرمە يىل.

تۈرسۇن مەخسۇت تەرجىمىسى.

ئەيتقالى ئۆسپان ئوغلى 1937 - يىلى چۆچەكتە تۇغۇلغان. 1958 - يىلى شىنجاڭ ئىنستىتۇتىنىڭ تىل-ئەدەبىيات فاكولتېتىنى پۈتتۈرگەن. ئۇ 50 - يىللىڭ ئاخىرلىرىدا ئەدەبىيات سەپىگە قوشۇلغان ئىدى. ئۇنىڭ «ئاق بۇلۇت» ناملىق شېئىرلار توپلىمى بېسىلىپ چىقتى، «بۇرۇلۇش» ناملىق ھېكايىسى ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ مۇنەۋۋەر ئەسەرلەر مۇكاپاتىغا ئېرىشتى.

شائىر ھازىر «شۇغىلا» ژورنىلىنىڭ مۇئاۋىن باش مۇھەررىرى بولۇپ ئىشلىمەكتە، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

ئىككى شېئىر

يېزام

ئارىلاپ تاغلارنى، دۆڭلەرنى،
تۇغۇلغان يېزامغا كەلدىم مەن.
قەلبىمدە دولقۇنلاپ كۆي قوشاق،
ھەۋەستە تىكىلىپ قالدىم مەن.

بىر چاغلار بەگۈزاش سۇ تاشقىنلاپ،
قىرغاقنى تىنىمسىز چاقاتتى.
ھە، ئەمدى شىددەتتى بېسىلىپ،
بويسۇنۇپ، بەك يۇۋاش ئاقاتتى.

يۇگەنسىز ياتقان كەڭ يايلاقنىڭ
قوشۇلغان بىر چېتى ئۆستەڭگە.
يېزامغا سىغماس تارتىپ، تۇرۇك كەپتۇ
قۇرۇلغاچ ئېلېكتىر ئىستانسە.

توك چىراق كۆز قىسار يېراقتىن،
ئەل ئۇنىڭ نۇرىغا چۆمۈلگەن.
قوينىڭدا ئەكىلەپ ئۆستۈمەن،
ئىنىڭ، يېزام، سەن شۇنچە گۈزەلسەن!

كەلگۈسىڭ چاقنىرار شەرەتلەپ،
جىلۋە قىپ ياپ - يېشىل كۆكلىمىڭ.
شېئىرىمغا قاپىيە بولغاندەك،
شۇ گۈزەل مەنزىرەڭ، ئاھ، سېنىڭ!

ناخشا

شۇ يېزىدا تۇنجى قېتىم
ناخشاڭ مېنى ئويغاتقان.
شۇ قورانىڭ قاپقىسىدا
تاڭ ئاتقىچە ساقلاتقان.

ئاشۇ ناخشاڭ مېنى سانسىز
شۇ تەرەپكە بارغۇزغان.
ئاشۇ ناخشاڭ تۈن كېچىلەر
مېنى شېئىر يازدۇرغان.
ئاشۇ ناخشاڭ يۈرەك كۆيىن
يىراقلارغا تاراتقان؛
شۇ يېزىنىڭ، تونۇش ئۆينىڭ
ئىشىگىگە قاراتقان.
ئاشۇ ناخشاڭ ماڭا باغدا
قىزىل گۈلنى ئۈزدۈرگەن.
ئاشۇ ناخشاڭ قېيىق بىلەن
مېنى كۆلدە ئۈزدۈرگەن.
ئېيت ناخشاڭنى، ئۈزۈلدۈرمەي،
تىڭشاي مەن خۇشتار بولۇپ.
ئاق ياغلىغىڭ كۆز ئالدىمدا
تۇرسۇن ھەر چاغ يەلپۈنۈپ.

چاپپار ئەمەت تەرجىمىسى.

سالى سادىۋاقاس 1942-يىلى تو- لى ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1964 - يىلى شىنـ جاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ تىل - ئەدەبىيات فاكول-تېتىنى پۈتتۈرگەن. ئۇنىڭ دەسلەپكى شېئىرى 1960- يىلى ئېلان قىلىنغان ئىدى. 1981- يىلى «چىچەك» ناملىق شېئىرلار توپلىمى بېسـ لىپ چىقتى. ئۇنىڭ يەنە «شاتلىق قوشاقلىرى» «تىك سىزىق» ناملىق شېئىرلىرى ئاپتونوم رايونىمىز بويىچە مۇنەۋۋەر ئەسەرلەر مۇكاپاتىغا ئېرىشتى.

شائىر ھازىر جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى، «شۇغىلا» ژورنىلى تەھرىر بۆلۈمىدە مۇھەررىر بولۇپ ئىشلەيدۇ.

غۇلجىدا يېزىلغان ئىككى شېئىر

سايرامدىن ئۆتكەندە

تالاي شائىر، ناخشىچى سەيلە قىلغان،
ئوڭ يېقىمدا ياپ - يېشىل ياتار سايرام.
چاچقۇ قىلىپ چاچاتتىم چىن دىلىمدىن
ئۇرغۇپ چىققان شېئىرىم ھولسا فونتان،

ھاۋانەڭلىك ئەل كۆڭلىدەك ئۆسۈپ تۇرغان،
ئەي گۈزەل كۆل، مەھلىيا قىلدىڭ مېنى.
دولقۇنلىرىڭ قوغلىشىپ، كېلەر چېپىپ،
كۆرۈستىپ كەڭ ئاق كۆڭۈل - ماڭلىنىنى.

دولقۇنلىرىڭ شۇنچىلىك قىزىقارلىق،
ھەر - بىرىنى قوغلىشىپ، ئۆزىگەشلىنىپ؛
كېلەر مانا سەكرىشىپ قوزىچاقتەك،
شىددەت بىلەن قىرغاقنى ئۇرۇپ - چېقىپ.

دولقۇن، دولقۇن، مەن سېنى ماختىسامۇ،
بىئارامىمەن سىرىڭنى ھېچ ئۇقالماي.
گاھ كۆرۈنسەڭ ئاققۇدەك كۆل يۈزىدە،
بەزەن بولۇپ ئاق بېلىق، ئۇزدۇڭ ھارماي.

قارىسامەن ئايلىنىپ قايسى ياقتىن،
دوچ كېلىمەن يېڭى بىر مەنزىرىگە.
ئامال قانچە، باسالماي سېغىنىشىم،
كېتىپ قالدىم يېنىڭدىن، ئايدىڭ كېچە.

قىرغاقلارنىڭ غىدىغلاپ قولتۇغىنى،
ئەسىرلەردىن دولقۇنىڭ كەلىدى يامراپ.
ئارمانىم شۇ يەنە بىر كۆرۈشكىچە،
ئۆتسە ئۆمرۈم سېنىڭدەك دولقۇن ياساپ.

تەلكە داۋىنى

كۆڭۈلنىڭ كۆك تۇلپارىنى يېتەكلەپ ئېلىپ،
ئىلھامنىڭ ئورۇق ئېتىنى ئىگەرلەپ مېنىپ،

ئاخشا ئېيتىپ كېلىمەن تاڭھارىق ھاسقان
شۇ تەلكىنىڭ داۋانىغا مەنمۇ ئىز سېلىپ.

كېسىپ تاشلاپ قېرى زامان نوخۇلىسىنى،
ئۆتكەن ئىدى شائىر ئاتام سېغىنىپ يۇرتىنى.
ھايات بولسا ئاچتۇرۇپ ئالماسمىدىم مەن،
شۇ شائىرغا ناخشىلىرىم تۇماغىسىنى. ①

قاراقچىدەك يېرىم يولدا يولۇقۇپ قالغان،
ئەجەل بىزدىن مەزگىلسىزلا ئۈنى ئايرىغان.
بىلدىمكى مەن شۇنداق ئىكەنىڭ كۆچكەن يۇرت كەبى،
شائىر سۆزىنى يادا ئېلىپ شۇ داۋان قالغان.

بۇ داۋانغا دىسەڭ ئەگەر «كۆپ قېتىم كەلدىم،»
يەنە كەلسەڭ بۇزۇلماستىن قالۇرمۇ قەلبىڭ؟
ئىزلەپ يۇرۇپ شائىر باسقان ئىزلارنى مەنمۇ،
ئەتراپىمغا كۆز يۈگۈرتۈپ قارالمۇەردىم.

خوشال قىلار ئىدىم، دوستلار، ھەممىڭلارنى مەن،
تەڭ قاندۇرۇپ سىلەر بىلەن خۇمارىمنى ھەم؛
گەر ئاڭلىسام ئاۋازىڭنى ياڭراق ئەۋجىنى
شۇ ئاتاقلىق شائىرنىڭ تەلكىگە سىڭگەن.

قەلبىمدىكى سېغىنىشىڭ يىغىپ كۆچىنى،
ئۇچۇرغانتىم خىيالىمىڭ ئۇمىت قۇشىنى؛
سۆز قاتمىدىڭ لېكىن تەلكە،
شۇنداق بولسىمۇ،
شائىر ئۆتكەن داۋان بولغاچ سۆيۈمەن سېنى.

1983- يىل، 10- ماي، غۇلجا.

جاپپار ئەھمەت تەرجىمىسى.

① تۇماغا — ئوۋ قۇشلىرىنىڭ كۆزىگە كىيدۈرۈلىدىغان تۇماق.

بايتىك دۇيسەبايېۋ 1940 - يىلى تالتاي ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. دەسلەپكى شېئىرلىرى 1958-يىلى تېلان قىلىنغان. 1984-يىلى «تاق قېيىن» ناملىق شېئىرلار توپلىمى كىتاپخانىلار بىلەن يۈز كۆرۈشتى.

ئۇ جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى، تالتاي ۋىلايەتلىك پارتكوم تەشۋىقات بۆلۈمىنىڭ مۇئاۋىن باشلىنى.

تارىم غۇنچىلىرى

قەشقەر سورىسى

تىنىقلىرىم كېلىدۇ تىرىكلىكتىن،
ئىلھام كەلسە، شېئىرغا تولار يۈرەك.
ئۇچۇپ كەلدى قەشقەرنىڭ سەلكىنلىرى
خۇش ھىد بېرىپ جەننەتنىڭ شامىلىدەك.

قايسى شەھەر مۇشۇنداق گۈزەلدۇر - ھە!؟
باپ جاي ئىكەن شائىرلار يۈرسە يايراپ.

قەدىم قەشقەر كۆلىدۇ ئاپتاپ كەبى،
شەرقىي كۆلدىن كۆرۈنسە ئەكسى چاقناپ.

دوست - يارانىنى كۆرگەندە باغلار ئارا،
ئەسكە چۈشتى كۆڭۈللۈك ياشلىق كۈنۈم.
قىزىل دەريا ۋە تۈمەن بىلەن ئاققان
چېچى ئىكەن قەشقەرنىڭ ئىككى ئۆرۈم.

كۆڭۈل كۆيى ئۆركەشلەپ ئاقار مۇندا،
كۆينەك كىيگەن باغلارنىڭ چېچىگىدىن.
گۈزەل قەشقەر قارايدۇ تيانشانغا،
ئاق قالپاقلىق پامىرنىڭ ئىتتىگىدىن.

قونالغۇ

«ئۆيسىزنى كۆرۈپ كېتىڭلار!»
دىدى بىر قىز ئالدىراپ كېلىپ.
تەكلىپ قىلدى قازاقلىرىنى،
قالغان ئىكەن بىزنى سېغىنىپ.

ماقۇل بولدۇق بېرىپ كېلىشكە،
ئۆزىمىزنىڭ قىزى ئىكەن ئۇ.
گۈل - گۈلستان تارىم بويىدا
چىقىپ قالدى بىزگە قونالغۇ.

قول قوشتۇرۇپ تۇردى كۆيوغۇل،
كەلگەن چاغدا قېينى ئاكىلار.

دىدى ئۇغۇل كۆلۈپ ئۇنىڭغا:
«تاغىلىرىم بولۇدۇ بۇلار.»

شائىر ماكانىدا

(ئىن جىلۇغا بېغىشلايمەن)

ئۇيغۇر بوۋاي ئاتاپ ئېتىڭنى،
سەن توغرىلىق ئېيتتى كۆپ گەپلەر.
ياخشى ھاكىم بولغان ئىكەنسەن،
كۆچار خەلقى تارتقاندا دەرتلەر.

خەلق قىرىلغان ئوت - چۆپ مىسالى،
تېرورلۇقتا قالغاندا ئېلىڭ،
ياۋغا قارشى يازدىڭ شېئىرلار،
نەپرەت بىلەن تولغاندا دىلىڭ.

تۆھمەت تېشى ياققان بېشىڭغا،
قېلىپتىن قان تامغان ئۇ زامان.
يوقسۇل خەلق كەلگەندە ئىزلەپ،
پانا بولدۇڭ ئۇلارغا ھامان.

خەلقپەرۋەر كوممۇنىست ئىدىڭ،
ئېتىزلاردا بولدۇڭ سەن دېخان.
پەرزەنت كۆردۈڭ قۇربان ھېيتتا،
قويدۇڭ ئۇنىڭ ئېتىنى قۇربان.

① قۇربان — ئىن جىلۇنىڭ ئوغلى. ھازىر دالىيەندىكى ھاۋا ئارمىيە قىسىملىرىدا

توسمىلارنىڭ ئىسىل تەبىئىدىن
قول ئىزلىرىڭ كەتمەپتۇ تېخى.
شۇ مۇڭلۇق دەرەخ قېشىدىن
ئۆيلىرىڭمۇ كۆچمەپتۇ تېخى.

كۆز قارىچۇغىدەك كۆردۈڭ كۇچارلى،
بۇ يۇرت ساڭا ئاچقاندا قۇچاق.
شۇڭا كۇچار مۇھەببەت بىلەن
بۈسلەپ سېنى توقۇيدۇ قوشاق.

ئورۇندۇغىڭ، ئۇستەل، قەلىمىڭ،
كۆرگەزمىدە بار ئىكەن ھازىر.
سۈرىتىڭگە قاراپ، ئىچىمدە
دىدىم: مەڭگۈ ئۆلمەيسەن شائىر!

قۇربان بارات تەرجىمىسى.

جۇمان ئەبباش ئوغلى 1943-يىلى بۆرىتالا ئوبلاستىنىڭ جىڭ ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1961-يىلى شىنجاڭ پىداگوگىكا ئىنستىتۇتىنىڭ تىل-ئەدەبىيات فاكولتېتىنى پۈتتۈرگەن ۋە شۇندىن باشلاپ شېئىر يېزىشقا كىرىشكەن. ئۇنىڭ دەسلەپكى ئىجادىيىتى مۇزىكا بىلەن باشلانغان، «ئاياپالا»، «گۈزەل بارىكۆل ياپلىغىم» قاتارلىق ناخشىلىرى جامائەچىلىكنىڭ ياخشى باھاسىغا ئېرىشكەن.

ئۇ ھازىر جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى، «شۇغلا» ژورنىلى تەھرىر بۆلۈمىنىڭ مۇھەررىرى.

يۇرت مېھرى

ئىلى

ھەر يىل يېڭى چىچەك كۆرۈمەن،
ياپراقلىرى ياپ-يېشىل تالدا.
قۇشتەك ئۇچۇپ، مېھمان بولاي دەپ،
كېلىپ قالدىم، ئەي ئىلى، ساڭا!

ئەگمپ ئۆتكەن چاغلىرىمدا مەن
يۈكسەك ــ ئىگىز چوققىلىرىنى،
راۋانلاشتى بوغۇلۇپ قالغان
ھىسسىياتىم، كۆرگەندە سېنى.

ئۆركەشلىگەن دەريالىرىنى،
يەلپۈپ تۇرغان ئورمانلىرىنى،
قۇتلۇق قوينۇڭ ئالدى باغرىغا
مېنى ئېرك سىموۋۇلدەك.

تاغلىرىنى قانداقمۇ دېسەم،
تۇرۇدىكەن كۈلۈپ سەندەك شات.
باتۇر خەلقىڭ ئېلىپ ئىنتىقام
تۆت مەرەزنى يوقاتقاچقا پات.

كەڭ دالاڭنى ئايلىنىپ يۈرۈپ،
باغچا، ئېتىز، دانلىرىڭ كۆردۈم.
مەن تۆۋەنگە تاشلىغاندا كۆز،
سەزدى چوڭقۇر مەنانى كۆڭلۈم.

ئايلانغاندا كەڭ ۋادىلارنى
يېڭى خىسلەت، يېڭى شان كۆردۈم.
قويچى سۇنغان سىنچاينى ئىچىپ،
ناخشىلارنىڭ پەيزىنى سۈردۈم.

كۆرگىنىمدە رەڭدار گىلەمدەك
كەڭ دالاڭنى، ئۆرلىدى زوقۇم.

يايلغىنى كەڭرى ئېچىلغان
داستىخانغا كەلدى ئوخشاتقۇم.

ئىلىم - پەنگە چىن دىلدىن ئاشىق
ئەرلىرىڭ بار سېنىڭ مۇنەۋۋەر.
قولى ئوچۇق، مېھماندوست خەلقىڭ
ھۆرمىتىگە بولدۇم سازاۋەر.

بۇۋايلارنىڭ شەجەرىسىنى
ئاڭلاپ يەنە، قانغۇم بار مېنىڭ.
ماگنىتتەك تارتتىڭ ئۆزەڭگە،
كەڭ قوينىڭدا قالغۇم بار مېنىڭ.

قاناس كۆلى

قاناس كۆلى دېگەندە،
شېئىر يازغۇم كېلىدۇ.
تەرىپىڭنى كۈيلەشكە،
تىل ئاجىزلىق قىلىدۇ.

ئارتۇق سۆزلەپ نەقىلاي،
ھېسسىياتىم تېشىپتۇ.
مەن ئويلىغان مۆلچەردىن
پەرۋاز قىلىپ ئېشىپتۇ.

كەپتۇ بۇگۈن ئۆلكىدىن
شىرىن سۆھبەن شائىرلار.
ئۇلار ماختاپ كۈيلىسە،
پو ئېيتىپتۇ دېمەڭلار.

بىزنىڭ قوشقان سۆزىمىز:
«قاناس - يېگىت، قاناس - قىز».
ماختاپ - ماختاپ تۇغمەس
ئىبيتقان بىلەن سۆزىمىز.

ئوي - خىيالىم ئورماندا،
بالىلار ئويناپ چىمەندە؛
قويلار تاغدىن چۈشكەندە،
پېتىپ كېتەر ئوت - چۆپكە.

بۇلاق ئۇنى، قۇش ئۇنى،
ئاڭلا مانا، قۇلاق سال.
كۆرۈپ ھەيۋەت قىياپەت،
سوراپ ئۇنى بىلىپ ئال.

كۆلنى سۈرەت - ئاي دىسەم،
سۈيى ئويۇل قوغۇشۇن.
ئىشەنمىسەڭ بېرىپ كۆر،
دىلدا گۇمان قالمىسۇن.

ئەيتقالى ئوسپان : تەرجىمىسى.
جاپپار ئەمەت

ئەزىلبېك كىنەزبېك ئوغلى 1948-يىلى كۇنەستە تۇغۇلغان. 1960-يىللاردىن باشلاپ ئىجادىيەت سەپىگە كىرگەن. ئۇ ئۇتكەن يىلى «تۆمۈر قانات» ناملىق شىئىر-لار توپلىمى بىلەن «ئاققۇلار ئۇچۇپ بار-ماقتا» دېگەن شىئىرىي رومانىنى نەشرگە تاپشۇردى.

ئۇ ھازىر ئىلى ۋىلايەتلىك 1-دارىلـ مۇئەللىمىن مەكتىۋىنىڭ ئوقۇتقۇچىسى، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

ئاققۇلار، مەرگەن دەپ قالماڭلار مېنى!

ماموق قاناتلارغا باھار قوندۇرۇپ
ئاققۇلار يىراقتىن ئېلىپ كەلگەندە،
ئۇلارنى ئىزلەپ مەن نۇرغۇن يول يۈرۈپ،
پايانسىز دالادىن كەلدىم شۇ دەمدە.

يۈرۈپتۇ ئاققۇلار ئۇزۇشۇپ مەغرۇر،
ئايدىڭ كۆل ئىچىدە — قەدىم ماكاندا.

مەن كەلسەم ھاۋرىكشىپ، توساتتىن ئۇلار،
تارقىشىپ كەتمەكچى بولدى شۇ ئاندا.

كەلدىم مەن مۆكۈنۈپ، كۆلنى ياقىلاپ،
(مەن مۆكۈپ ئۇگەنگەن ياش چېغىمدىلا)
كەلگەندە مەن يېتىپ،
قانات قېقىشىپ،
توپ بولۇپ كېتىشتى ئۇلار يىراقتا.

ئاھ، قۇشلار، ئاسمانىنىڭ ئەركىسى سىلەر،
كەتتىڭلار،
قالدىغۇ ماكانىڭلار جىم.
كەلمىگەن ئىدىمغۇ مىلتىقنى بەتلەپ،
مەرگەن دەپ ھىساپلاپ قالدىڭلارمىكىن؟!

كەلگەنتىم سىلەرنى بىر كۆرۈش ئۈچۈن،
سۆيگەچكە مەن ئاپپاق قامىتىڭلارنى.
كەلگەنتىم سىلەردىن ئۇگىنىش ئۈچۈن،
قەلبىمدەك تاپ - تازا پاكلىغىڭلارنى.

كەلگەنتىم سىلەردىن شىپالىق ئىزلەپ،
دەردىمگە بىر داۋا تېپىشنى كۆزلەپ.
قاتارلىشىپ مەڭگۈ ئۇچۇشۇڭلارنى
جان - دىلدىن قەدىرلەپ،
ۋاپادارلىق دەپ.

كەلگەنتىم ئۆزىدە بار بولغان ھەممە
خىسلەتنى ماڭمۇ بېرەرمىكىن دەپ.

كۆرسىتىپ قويدۇڭلار بىرلا قىممەتلىك
ھەركەتنى:
ئىگىزگە ئۇچۇشنى ئۆرلەپ.

كۆڭۈللۈك ئايدىڭدا يۈرگەندە غەمسىز،
مەن كېلىپ بىئارام قىلغاچ سىلەرنى:
جۈپتىدىن ئايرىلماس، گۈزەل ئاققۇلار،
بىر يېرتقۇچ مەرگەن دەپ قالمائلار مېنى!

ئەيتقالى ئوسپان : تەرجىمىسى.
جاپپار ئەمەت

ن. لوتا 1935 - يىلى بۇرىتالادا تۇغۇلغان. ئىچكى موڭغۇل ئۇنىۋېرسىتېتىنى پۈتتۈرگەن. ھازىر شىنجاڭ رادىيو ئىشلىرى ئىدارىسى موڭغۇل تىلى بۆلۈمى ئەدەبىيات - سەنئەت گۇرۇپپىسىنىڭ مۇھەررىرى، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

شائىرنىڭ ئەدەبىي ئىجادىيىتى 1956 - يىلىدىن باشلانغان ئىدى. 1983 - يىلى ئۇنىڭ «مىڭخې چېچەكلىرى» ناملىق شېئىرلار توپلىمى بېيجىڭدا چىقتى. «بۇركۈت»، «مىڭخې چېچەكلىرى» ناملىق شېئىرلىرى ئاپتونوم رايون قۇرۇلغانلىقىنىڭ 30 يىللىغى ۋە ئاز سانلىق مىللەتلەر مۇنەۋۋەر ئەسەرلىرىنى باھالاشتا مۇكاپاتقا ئېرىشتى.

مەن سۆيۈمەن قۇياشنى

1

بۇ كەڭ جاھان — چەكسىز ئالەمدە
قۇياش پارلاپ تۇرغاچقا ھامان.

پەيدا بولۇپ ئىنسان، جەمئىيەت،
ياراتقان مول، رەھدار بىر زامان.

قۇياش تۇرى تۇغۇلمەس - پۇتمەس،
بىھىساپ كۇچ - قۇدرەتكە تولغان.
مەۋجۇداتلار ئۇنىڭ بەھرىدە
ياشاپ كەلدى، ياشايدۇ ھامان.

ئوخچۇپ - ئويناپ بۇلاق سۇلىرى
خوشاللىقتىن ئوقۇيدۇ داستان.
شاخلار ئارا سايرايدۇ قۇشلار
ئاۋازىدىن شاتلىغى ئايان.

قۇياش بولغاچ بەخت - شاتلىققا
يار بولدى كەڭ جاھان ھەم ئىنسان.
قۇياش ئىللىق، قۇياش مېھرىۋان،
كۇچ - قۇدرىتى پۇتمەيدۇ ھامان.

2

جاھان كەڭدۇر، ئۇنىڭ قوينىدا
مەنكى ئاددىي، كىچىك بىر ئىنسان.
ھاياتلىغىم، ساغلام ئۆسمىگىم
باغلىق ئىللىق قۇياشقا ھامان.

جاھان مۇزلاپ، ئالغاندا مېنى
ئۆز باغرىغا توڭلىغان تۇپراق؛

شاخلىرىمنى سۈندۈرۈپ بوران،
قاپلانغاندا بۇلۇتقا ھەر ياق؛

جان تالاشتىم سۇلغۇن مايسىدەك
ھايات ـ مامات گىرداۋدا مەن.
باشقا چۈشتى تەقدىر غەملىرى،
بولدۇم دەرتكە زەپ مۇپتىلا مەن...

ئالتۇن قۇياش پارلىدى يەنە،
چاچتى ھاياتبەخش نۇرىنى.
ئەزىز قۇياش چاچتى سۇ ـ شەبنەم،
ئېچىلدۇرۇپ ھايات گۈلىنى.

ئۇخلىدىن كەلدى تەلىيىم مېنىڭ،
كۈلدۈم خوشال ھاياتلىق بىلەن.
خوشاللىغىم يەتتى پەلەككە،
ناخشا ئېيتتىم زوقلىنىپ بەلەن.

سەھەرى كۆچى بەھساپ قۇياش
ۋۇجۇدۇمغا بەردى كۈچ ـ دەرمان.
ئاتەش كەبى ئىللىق كۆن نۇرى
يۈرىكىمگە ئاقتى ھەر زامان.

ھۆرمەتلەيمەن قۇياشنى شۇنچە،
دەيمەن ئۇنى ئانام ۋە دادام.
مەن سۆيۈمەن قۇياشنى شۇنچە،
ئۇ ياشىشۇن، ياشىشۇن داۋام.

مەن قۇياشنى كۆيلەيمەن شۇنداق،
ھەرگىز ئەمەس بۇ خوشامىتىم.
مەن قۇياشنى سۆيۈمەن دىلدىن،
يوقتۇر بۇندا باشقا مەقسىتىم.

ئۆتسە يىللار، ھەتتا ئەسىرلەر
ئۇ قەلبىمدە يالقۇنجار ھامان.
ئۆچۈرەلمەس ئۇنى ھېچنىمە،
ئۇ مەڭگۈلۈك باھار، گۈلىستان.

مەندە قىزىل يۈرەك ـ قەلب بار،
ئۆچمەيدىغان يالقۇنلۇق گۈلخان.
مەندە سادىق قىزىل ۋىجدان بار،
ئۇ قۇياشقا تەلپۈنەر ھامان.

بەكمۇ زوردۇر قۇياش تۆھپىسى،
تۇرى بىلەن يورۇيدۇ جاھان.
يۈرەكلەردە ھۆرمىتى ئۇلۇغ،
ئۇ ھەممىنى ساقلايدۇ ھامان.

مېھرىۋانىم ــ ئالتۇن قۇياشقا
تەقدىم ئەزىز يۈرىكىم مېنىڭ.
تەقدىم بۇيۇك ئىشلىرىمىزغا
ئەزىز ئارمان ـ تىلىكىم مېنىڭ.

ماخمۇتجان ئىسلام تەرجىمىسى.

س. ئارا 1937 - يىلى باينە- غۇلىن ئوبلاستىنىڭ خېجىڭ ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1963 - يىلى ئىچكى موڭغۇل ئاپتونوم ئوبلاستى ئۇنىۋېر- سىتېتىنىڭ تىل - ئەدەبىيات فاكولتېتىنى پۈتتۈرگەن. ئۇنىڭ شېئىرلىرى 1957- يىلدىن باشلاپ گېزىت - ژورناللاردا ئېلان قىلىنغان ئىدى. 1984 - يىلى «قارا شەھەر دەريا‌سى ھەققىدە ناخشا» ناملىق شېئىرلار توپلىمى نەشر قىلىندى. شائىرنىڭ «ياشارغان ئانا»، «ئالتۇن قاچىنىڭ رىۋا- يىتى»، «يۇلتۇز بىلەن چىراق» قاتارلىق شېئىرلىرى ئاپتونوم رايونىمىز بويىچە مۇنەۋۋەر ئەسەرلەر مۇكاپاتىغا ئېرىشتى.

شائىر ھازىر «چولپان» ژورنىلى تەھرىر بۆلۈمىنىڭ مۇھەررىرى، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

مەن تېپىچاق① ئوتمەن

مەن تېپىچاق ئوتمەن،
تېپىچاق ئوتمەن مەن،
باينبۇلاقنىڭ يۇمران گىياسى.

① تېپىچاق — ئوزۇقلۇق قىممىتى يۇقىرى بولغان بىر خىل تاغ چۆپى. موڭغۇللار «بېتكە» دەيدۇ.

كۆكته يېنىپ تۇرغان يۇلتۇزمەن،
يۇرتۇم مېنىڭ يۇلتۇز دالاسى.
ئەجدادىمدىن ماكان تۇتقان تاغلاردا،
مەن يايلاق ئوغلى — تىنچلىق ئوتمەن.
مۇنبەت زېمىن ئانامدۇر مېنىڭ.
تۇپرىغىدۇر ئۆسكەن ماكانىم.
ئاشۇ ئىللىق تۇپراق قوينىدا
تۆرەلدى، ياشاردى مېنىڭ بۇ جانىم.
مەن خۇش پۇراق، يۇمران ئوزۇقمەن،
ينلقا، قويغا، چارۋىلارغا يەم.
ئوزۇق ئېلىپ مەندىن چارۋىلار
ئۆسەر ساغلام، ئەت ئېلىپ تىمەن.

مەن تىنچلىق ئوتمەن،
تىنچلىق ئوتمەن مەن،
بايىنبۇلاقنىڭ يۇمران گىياسى.
مەن مۇنبەت تۇپراقنىڭ پەرزەندىدۇرمەن،
ۋۇجۇدۇمدا هايات سىماسى.
چۆمۈپ ئىللىق قۇياش نۇرىغا،
ياپيار مېنىڭ ياپراق ۋۇجۇدۇم،
شۇنچە پاخلان بولۇپ چوڭ بولدۇم.
چاكىسام، يامغۇرلار مەن ئۈچۈن شەربەت،
كۈنسېرى باراقسان بولۇپ ئاۋۇدۇم.
ئەركىلىتەر مېنى مەيىن شامالار،
يېقىملىق ناخشىلار، جارانلىق سازلار،
مەن ئۇنىڭغا ئۆسۈپ ئوينىدۇم.

مەن تىنچلىق ئوتمەن،
تىنچلىق ئوتمەن مەن،

بايىنبۇلاقنىڭ يۇمران گىياسى.
جۇدۇنلار ئۇششۇتۇپ سۇلدۇرسا،
بورانلار قاخشىتىپ، قومۇرۇپ تاشلىسا،
بار مېنىڭ رەنجىمنىڭ شىپاسى.
چۈنكى مەندە بار هاياتىي كۈچ،
كار قىلالماس جۇدۇن ۋە بوران؛
يىلتىزىمدىن ياشىرىپ يەنە،
قەد كۆتىرىپ، سۈرۈمەن دەۋران.
مەن خالىس، پىداكار گىيامەن،
ئۆزەمنى بېغىشلىغان چاغدا ـ ماللارغا.
قەلبىمدە يايلاققا مۇھەببەت،
كۆكلەيمەن، ئاۋۇيمەن تائەبەت؛
بارلىغىمنى قىلىپ تەسەددۇق،
بۇ بەختىيار يېڭى زامانغا!

س. مەدىر: تەرجىمىسى.
ج. ئەمەت

سەينا (شىنخۇ) 1936 - يىلى ئۈچكى موڭ ھۇل زاروتچى چارۋىچىلىق مەيدانىدا تۇغۇلغان. 1957 - يىلى ئۈچكى موڭغۇل پىداگوگىكا ئىنستىتۇتىنى پۈتتۈرگەن. ئۇ شىنخۇ تەخەللۇسى بىلەن ئەدەبىياتقا كىرگەن. ھازىر موڭغۇل تىلىدىكى «چولپان» ژورنىلى تەھرىر بۆلۈمىنىڭ مۇھەررىرى، جۈڭگو يازغۇچىلار جەمئىيتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

ئۇنىڭ ئەدەبىي ئىجادىيىتى 1957 - يىلىدىن باشلانغان. ئۇنىڭ «پەرۋاز قىل ئاققۇ»، «پادىچى قىز»، «يېپەك يولىدا ئىتتىپاقلىق رىشتىسى»، «شادىيانە ئۇيغۇر ئۇسۇلى» قاتارلىق شېئىرلىرى كىتاپخانلارنىڭ ئالقىشىغا ئېرىشكەن. «گۈل ياسىغۇچىلار» شېئىرى دۆلىتىمىز قۇرۇلغانلىقىنىڭ 30 يىللىغىغا سوغا قىلىنغان ئەسەر سۈپىتىدە مۇكاپاتقا ئېرىشكەن.

يايلاق خاتىرىلىرى

(سىكىل)

گۈدۈك

موڭغۇلنىڭ قارىدەك ئاپپاق ئاۋۇلىدىن
ياش يىگىت چىقىپ كەلدى موتوتسىكلىت مىنىپ.

ماڭدى ئۇ جىلغا تامان، يېڭى زاۋۇت
قۇرۇلغان تاغ باغرىغا خوشال بېقىپ.

تىنىمسىز گۈرۈلدەيدۇ سايراپ موتور،
بارىدۇ ئارقىسىدىن قۇياش قوغلاپ.
دەرەخته شاختىن-شاخقا قونۇپ قۇشقاچ،
جۈر بولار ئاڭا يولدا خوشال سايراپ.

ياپ-يېشىل ھەممە تەرەپ، يېشىل ئاسمان،
كۆكۈش ئىس توپ-توپ بولۇپ ئۇزەر لەيلەپ.
چېتىلغاچ چىن دوستلۇقىنىڭ رىشتى مەھكەم،
ئۆتمەكته بۈگۈن ئەته بوپ قوشكىزەك.

جىلغىدا ھەيۋەت بىلەن ياڭراپ گۈدۈك،
چېلىندى زامانىنىڭ سىگناللىرى.
ئويغاندى غەپلەت بېسىپ ياتقان يايلاق،
ماڭماقتا قۇشتەك ئۇچۇپ مەنزىل بويلاپ،
قوغلىشىپ موتوتىسىكلىت ئىزلىرىنى.

يەلقا

يايلاق ئەھلى ئاتىنىڭ ئۈستىده،
بېسىپ ئۆتتى قانچه تاغ-داۋان،
قانچه تارىخ، قانچه ئۆتكەلنى.
گۈزەل، قاۋۇل، ئۇچقۇر شۇ ئاتلار،
غۇرۇرىدۇر يايلاق خەلقىنىڭ،
ۋە ياشىنىتار ئۇندىكى ئەلنى.

توپ - توپ بولۇپ يۈگۈرسه ئاتلار،
ئوخشاپ كېتەر چەكسىز ۋادىدا
ئۆركەشلىنىپ ئاققان ئېقىنغا.
ياپيلىلىرىنى يەلپۈتسە شامال،
ئوخشاپ كېتەر گويا يالقۇنغا.

شۇ چاغ ياپلاق بىردىن جانلىنىپ،
چۆمەر جوشقۇن هايات پەيزىگە.
ياپلاق، ئىخ گۈزەل، بىپايان مەيدان،
چولپانلار غەيرىتى نامايەن سەندە.
باغرىڭنى قاپلىغان تۇياق ئاۋازى،
ناخشىدۇر ياڭرىغان سېنىڭ كۆكسۈڭدە.

«ئازات بولغان» كالا

پادىچى قوتانىنىڭ ئىشىگىن ئېچىپ،
كالىنىڭ بۇرنىدىن چۈلۈكنى ئالدى.
بۇرۇختۇم بولغان شۇ يۇۋاش مەخلۇقنى
قويۇپ بەردى - دە، يولغا سالدى.
ئاھ، جاپاكەش، مېهنەتكەش كالا،
كەلدىكسەن چوپانغا غەمگۈزار بولۇپ،
ئىزلىرىڭ قالدى سوقماق يوللاردا،
كەلدىكسەن ئەۋلاتتىن - ئەۋلات قۇل بولۇپ.
سەن قالدىڭ بەزى ئاچ، بەزىدە سۇسىز،
بىراق ماڭدىكسەن توختىماي هامان.
ئېغىر يۈك دۇمبەڭدىن چۈشمىگەچ هەر كۈن،
يېغىردىن قۇتۇلالماي ئۆتتىڭ كۆپ زامان.

ماڭدىكسەن توختىماي ھەتتا كېچىلەپ،
ماغدۇرىڭ قۇرۇدى داۋان ئاشقىچە.
ئاھ، زېرىكىشلىك تۇگىمەس يوللار،
باراتتىڭ شۇندىمۇ تا مەنزىلگىچە.

كالىنىڭ قەدىمى توختىدى ئاستا،
ئۇ باقتى سىنچىلاپ بوينىنى سوزۇپ،
خوجايىنى مىنگەن تۆمۈر كالىغا.
نەقەدەر كۆچلۈك ئۇ،
نەقەدەر جۇشقۇن،
قۇدرەتتە تەڭشىلىپ بولامدۇ ئاڭا.
ھاردۇغى چىققاندەك بولۇپ كالىنىڭ
پۇت-قولى، بېلىنى رۇسلىدى بىردىن،
بۇرۇلۇپ ماڭدى ئۆز توپىغا يانا.
لېكىن كۆزى قىيماي بوينىنى بۇراپ
مۆرىدى: «خوش، باتۇر تىراكتۇر،
خوش قېرىندىشىم، تەشەككۇر ساڭا.
ئىشىڭغا ھەر دائىم تىلەيمەن ئۇتۇق
ئىشەنگىن، ھەسەتخور ئەمەسمەن ئەسلا.
خوش قال قېرىنداش، ئامان بولغىن، خوش،
تىلىگىم شۇ مېنىڭ، كېلەر قېتىمدا
خوجايىنسىزنى ئولتۇرغۇزۇپ كەل،
كۆمۈش قاناتلىق ئايرۇپلانغا...»

ئابدۇرۇسۇل ئۆمەر تەرجىمىسى.

ن. سەرەڭ 1940 - يىلى بۆرىتالا ناھيىسىدە تۇغۇلغان. 1961 - يىلى ئىچكى موڭغۇل پىداگوگىكا ئىنىستىتۇتىنى پۈتتۈرگەن. شىنجاڭ گېزىتى موڭغۇل تەھرىر بۆلۈمى ۋە بۆرىتالا گېزىتلىرىدە مۇھەررىر بولۇپ ئىشلىگەن، ھازىر بۆرىتالا ناھيىسىنىڭ ھاكىمى بولۇپ ئىشلەمەكتە؛ جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

ئۇنىڭ ئەسەرلىرى 1958 - يىللاردىن باشلاپ مەتبۇئاتتا ئېلان قىلىنغان. «ئىككى مەرگەن»، «ئاتباشلىق غەجەككە مەدھىيە»، «ۋەتىنىم — ئانام» قاتارلىق شېئىرلىرى جامائەتچىلىكىنىڭ يۇقۇرى باھاسىغا ئېرىشكەن. «يازايلى، ئاكا - ئۇكىلار» ناملىق شېئىرى ئاپتونوم رايونىمىز بويىچە ئاز سانلىق مىللەتلەرنىڭ 30 يىللىق مۇنەۋۋەر ئەسەرلىرىنى باھالاشتا مۇكاپاتلانغان.

ئۆسمۈرلەر

ئاپپاق قارغا كۆمۈلگەن دالا،
كۆزنى چېقىپ يەنە چۈشەر قار.
ۋېلىسىپىدا ئاچچىق سوغ شامال،
يۈز - كۆزلەرنى ھەرىدەك چاقار.

بىراق شۇ دەم قويۇق ئورماندا،
بىر يەڭسىلىق ناخشا ياڭرايدۇ.
قاردا چوڭقۇر ئىزلارنى كۆرۈپ،
زوقلىنىشتىن كۆڭۈل يايرايدۇ.

يىراق تۇرۇپ قارىساڭ، كۆزگە
ئۇز ئېچىلغان گۈللەر كۆرۈنەر.
ئەسلى بىر توپ ئۆسمۈردۇر ئۇلار،
ئىشلىرىدىن كۆڭۈل سۆيۈنەر.

پاھ،
ئۇلارنىڭ ئۇماق يۈزلىرى،
يانار چوغلۇق گۈلخانغا ئوخشاش.
بويىندىكى يەلپۈنۈپ تۇرغان
گالىستۇكى قىپ-قىزىل ئوتقاش.

يۈدۈپ يېڭى قوزا-پاخلانىنى،
بارار دۆڭلەر-بەللەردىن ئېشىپ.
ئۇلار قەيسەر،
تىز پۈكمەس كارۋان،
بارار ئالغا شۇئرغان يېرىپ.

غەزەپ بىلەن ھۇۋلار شۇئرغان،
قۇرۇق ئوت-چۆپ ئۇچۇدۇ ھەر يان.
تەرگە چۆمگەن ئۆسمۈرلەر ئەمما،
قىلار كۆكلەم يۈزىدە جەۋلان.

كېچىك دېمەك،
ئۇلارنىڭ قەلبى
ئەلگە ئىشلەش ئىشقىدا يانار.
كېچىك دېمەك،
ئىشەنچى زوردۇر،
كەلگۈسىنىڭ ئىگىسى بولار.

ئۇلار نازۇك، جانسىز گۈل ئەمەس،
باغلار ئارا يازدا ئېچىلغان.
ئۇلار مېيىخۇا قەھرىتان قىشتا،
خۇش بۇي ھىدى ھەريان چېچىلغان.

قىلالمايدۇ جۇت - شۇرغان كار،
يايراپ كېتەر ياغسا كۆپلەپ قار.
ئۆزى كېچىك، ئىرادىسى تاغ،
جىلۋە قىلار قەلبىدە باھار.

مەخمۇتجان ئىسلام تەرجىمىسى.

ب. ئەنجاپ 1944 - يىلى بۆرىتالا ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1966- يىلى ئىچكى موڭغۇل پىداگوگىكا ئىنىستىتۇتىنى پۈتتۈرگەن. ھازىر شىنجاڭ رادىيو ئىشلىرى ئىدارىسىدا مۇھەررىر، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

شائىر 1960 - يىلى ئەدەبىيات سەپىگە قەدەم قويغان ئىدى. ئۇنىڭ «گۈلزارغا زىيارەت خاتىرىسى» ناملىق شېئىرى جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتى قۇرۇلغانلىقىنىڭ 30 يىللىغىغا بېغىشلاپ ئۇيۇشتۇرۇلغان ئەسەر ئىجادە 1 - دەرىجىلىك مۇكاپاتقا ئېرىشكەن. 1982 - يىلى «باھار مايىسىسى» ناملىق شېئىرلار توپلىمى نەشر قىلىندى.

يۇرتۇم

ئۇلۇغ زېمىن، ئۆمرۈم باھارى
قۇلۇن كەبى سەندە باشلانغان.
بېسىپ خەلقىم يۇرگەن ئىزلارنى،
مەن بۇ ئۇزاق يولغا ئاتلانغان.

ئۇستازلىرىم، دوستلىرىم مېنى،
يېتىشتۈردى قىلىپ سۆيۈملۈك.

ئۆسكەن زىمىن ۋە ئانا خەلقىم
خاتىرەمدە قالار ئۆمۈرلۈك!

ساڭا تېغى ئولتۇرار ئۆردەم
بىر مويسېپىت ئاتىدەك گويا؛
غەيرەت بېرىپ پەرزەنتلىرىڭگە
ۋە بېغىشلاپ جۇشقۇن روھ ئاڭا.

ئېتەك يايغان ئارغالتى تېغى،
ئۆز ئانامدۇر غەمخور، مېھرىبان.
زىمىستاندا ئىللىقتۇر باغرى،
يازدا سالقىن، راھەت ئالار جان.

خاتىن تېغى مەغرۇر قەد كېرىپ،
گويا قاۋۇل ئاكامدەك باقار؛
ئوتلىغىدا سان-ساناقسىز مال،
ۋادىلىرى گۈزەل چىمەنزار.

ساڭا، خاتىن، ئارغالتى — ئۈچ تاغ
جىلۋە قىلىپ تۇرغان ئۈچ سەنەم.
كەك باغرىدا قاينايدۇ ھايات،
قوچاق ئېچىپ ياپ-يېشىل كۆكلەم.

ئاتا-بوۋام ياشىغان جايلار —
قۇرۇق تىزمەك يۇرتى بىپايان.
ئۇلار يېقىپ تىزمەكتىن گۈلخان
ئىس چىقارغان تاريختىن بۇيان.

ھىچ ئۆچمىدى ئۇلار ياققان ئوت،
دۇشمەن ئايىق ئاستى قىلسىمۇ.
پەرۋاز قىلىپ كەلدى كۆك تۇتۇن
چەكسىز كۆكتە، چوققىدا مەڭگۈ!

گۈزەللەشتى بۇگۈن تېخىتمۇ
بوۋىلارنىڭ بۇ قەدىم جايى.
تارىخ چاقى ئالغا ئىلگىرىلەپ،
ئالتۇن كەبى چاقناپ چىرايى.

قىشتا ئىللىق ئاپتاپقا بېقىپ،
يازدا سالقىن دالاغا قانماي؛
چارۋا-ماللار مىغىلداپ، يايراپ،
كۆز كۆنلىرى بېرەر گۆش ۋە ماي.

ئانا يۇرتۇم، باھار ماكانىم،
بايرىمىڭدۇر، تويۇڭدۇر بۇگۈن.
دولقۇن ياساپ دەۋرىم شاتلىغى
مەۋج ئۇرۇپ، سالدۇ شاۋقۇن.

رازى ئىدىم ئاشۇ دولقۇنغا
بولسام مەنمۇ قېتىلغان تامچە؛
رازى ئىدىم ئۇچاقلىرىدا
تىزەك بولۇپ يانسام ھەرقانچە!

سەن جەننەتكە ئوخشايسەن، يۇرتۇم،
دەرياللىرىڭ سۈيىدۇر ھەسەل.

سېنىڭ ئۇچۇن چەكسەممۇ جاپا،
سېنى كۆيلەپ ئۆتەن غەزەل.

قۇي شاراپنى، ئىچەي قانغۇچە،
دوستلىرىمغا ھۆرمەت بىلدۈرۈپ.
چىچەكلىسۇن بۇندا ئىناقلىق،
دوستلىغىمىز دىلنى كۆلدۈرۈپ.

ئانا يۇرتۇم، تۇغۇلدۇم سەندە،
ئۆستۈم يەنە مېھرىڭنى ئېمىپ.
پەرزەنتىڭمەن، سۆيۈمەن سېنى
ۋە قوغدايمەن جېنىمدىن كېچىپ.

مېنىڭ سۆيگۈم ــ پەرزەنت سويگۈسى،
ئاق سۈتىڭدەك ئۇندا پاكلىق بار.
سېنىڭ گۈزەل خىسلەتلىرىڭدىن
ۋۇجۇدۇمدا كۈچ ۋە ئىپتىخار!

ئۇ. باسىق
ج. ئەمەت :تەرجىمىسى.

دو. نادە 1943 - يىلىنىڭ خېجىك ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. ھازىر بايىنغۇلىن ئوبلاستىدا چىقىدىغان «خىزمەت خەۋىرى» دە مۇھەررىر بولۇپ ئىشلەيدۇ. جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

ئۇ 1960 - يىلدىن باشلاپ، ھىكايە ۋە شېئىر ئىجادىيىتىگە كىرىشكەن ئىدى. ئۇنىڭ «بۇرۇلۇش» ناملىق ھىكايىسى ئاپتونوم رايونىمىز بويىچە ئاز سانلىق مىللەتلەرنىڭ 30 يىللىق مۇنەۋۋەر ئەسەرلىرىنى باھالاشتا مۇكاپاتقا ئېرىشتى، 1984 - يىلى «قۇياش ۋە ھاياتلىق» ناملىق شېئىرلار توپلىمى بېسىلىپ چىقتى.

ئاقتاغ

ئۇ ياقتىن قارسامۇ ئاپپاق،
بۇ ياقتىن قارسامۇ ئاپپاق؛
سەن تۇرۇۋسەن چاقماق ئاقتېغى
كۆن نۇردا يالتىراپ، چاقناپ.

ئۆتۈپ كەتتى چوقاقدىن ئاتلاپ،
ئاق پاختىدەك بۇلۇت توختماي.
كۆرگىنىم يوق تېخىچە سېنىڭ
كەڭ باغرىڭدا يېشىل قارىغاي.

خادا تاشمۇ كۆرۈپ باقمىدىم
ئۆشكە - ئوغلاق سەكرەپ يۈرگىدەك.
باغرىڭدا يوق ئوت - چۆپ، گىياھۇ،
چارۋا - ماللار يەپ سەمرىگىدەك.

بولغان بىلەن سەن قۇرۇق بىر تاغ،
سىرلىرىڭ بار تېخى يوشۇرۇن.
ئوستى - بېشىڭ بولسىمۇ يالاڭ،
تەكتىڭدە بار بايلىغىڭ نۇرغۇن.

كەڭ زېمىنىڭ قاق ئوتتۇرىسىدا
قەد كۆتەرگەن، ئەي سۆيۈملۈك تاغ.
ساڭا ھەرگىز ئوخشىمايدىغان
ئىقبالىڭ بار گۈزەل ۋە پارلاق.

ئۇ. باسىق
ج. ئەمەت :تەرجىمىسى.

خەلىم سالىخ 1938 - يىلى 11 - ئاينىڭ 24 - كۈنى غۇلجىدا تۇغۇلغان. ھازىر شىنجاڭ ئىجتىمائى پەنلەر ئاكادېمىيسى تىل تەتقىقات ئىنستىتۇتىنىڭ تەتقىقاتچىسى بولۇپ ئىشلىمەكتە.

شائىر خەلىم سالىخنىڭ ئۇيغۇر تىلىدا يازغان بىر قاتار شېئىرلىرى «تارىم»، «شىنجاڭ گېزىتى» قاتارلىق مەتبۇئاتلاردا ئېلان قىلىنىپ كەلمەكتە. ئۇ تەرجىمە قىلغان ماخمۇت تەيمۇرنىڭ «ھىكايىلار» توپلىمى، كىرىشان چاندارنىڭ «بىر قىزغا مېڭ كۆز» قاتارلىق ئەسەرلەر جامائەتچىلىكنىڭ سۆيۈپ ئوقۇشىغا ئېرىشتى.

شېئىرلار

قالغىچىم

(بىر دىخاننىڭ ئاغزىدىن)

مۇڭلىرىمغا مۇڭداش ئىدىك، قالغىچىم،
دەرتلىرىمگە دەرتداش ئىدىك، قالغىچىم.
ھەر باالالار ياقتان چاغدا بېشىمغا
ماڭا ھامان سەپداش ئىدىك، قالغىچىم.

ئۇزاق يىللار ھەمرا بولدۇك، قالغىچىم،
ھاك ئۆيۈمگە سەرپا بولدۇك، قالغىچىم.
تۆت زىياندىاش ھۆكۈم سۈرگەن كۈنلەردە
ماڭا ئوخشاش سەپرا بولدۇك، قالغىچىم.

ئۆي دېگۈدەك ئۆيۈم يوقتى، قالغىچىم،
ئاڭلىغۇدەك كۈيۈم يوقتى، قالغىچىم.
جۇت - شۇرغان ئۇرۇپ تۇرغان كەپەمدە
ساڭا بېرەر سۆيۈم يوقتى، قالغىچىم.

ئۇۋاك ئىچرە سۆكۈت قىلىپ ياتاتتىك،
بەزى چاغدا مۇڭلۇق قانات قاقاتتىك.
كۆزلىرىمگە تەلمۈرەتتىك، قارايتتىك،
بالىلىرىك «دان!» دېگەندە، قالغىچىم.

ھەنمۇ ئىكراپ ياتار ئىدىم بۇلۇڭدا،
بار بىساتىم — چولاق كەتمەن قولۇمدا،
ھەر پېشكەللىك توساق ئىدى يولۇمدا،
بالىلىرىم «نان!» دېگەندە، قالغىچىم.

كۈلدۈم بۇگۈن، سەنمۇ كۈلدۈك، قالغىچىم،
خوشاللىقنى سەنمۇ بىلدىك، قالغىچىم.
قارا بۇلۇت كەتتى، يورۇپ بۇ جاھان،
كۆك سامادا پەرۋاز قىلدىك، قالغىچىم.

سالدىم بۇ يىل بەش ئېغىز ئۆي ۋاسا - جۇپ،
ئەمدى چاڭگاك ئۇرۇلمەيدۇ قىلىپ گۈپ،

تاغارلاردا ئاشلىق تولغان لىپمۇ - لىپ،
ياشا سەنمۇ خوشال - خورام، قالغىچىم.

ئۆي - ئىچىمگە نەزەر سالغىن، قالغىچىم،
تۇرمۇشىمدىن لەززەت ئالغىن، قالغىچىم.
ساڭا مەلۇم ئۆزگە يۇرتنىڭ ھال - كۈنى،
بۇ يىل يەنە قىشلاپ قالغىن، قالغىچىم.

1983 - يىل.

ئۇرۇق

تۆلۈگۈنكى تۆپ - تۆز، ئىتىز بۇگۈن بارسام،
دۆمچەك - دۆمچەك بولۇپ قاپتۇ، بولدۇم ھەيران.
يېقىن بېرىپ، دىققەت بىلەن نەزەر سالسام،
بىخ سۈرۈپتۇ ئۇرۇق يەرنى قىلىپ ۋەيران.

نەدىكى كۈچ ئۇنىڭدىكى؟! تاڭ قالدىم مەن،
يەلكسىدىن باسقان يۈكنى سىلكىپ ئاتقان؟
ئەمەسمىدى يېقىندىلا غەمكىن بولۇپ،
ئامبار ئىچرە ئۈن - تىن قىلماي جىمجىت ياتقان؟

ھايات كۈچى — ئۇنىڭدىكى ياشاش كۈچى،
شۇ ئاغدۇرغان ئۇستىدىكى ئېغىر دۆڭنى.
ئاز كۈن ئۆتمەي خوشال قىلار دېخاننى ئۇ،
چىلۋە قىلىپ، كىيىپ يېڭى سېرىق تونىنى...

1982 - يىل، ئۈرۈمچى.

كەپتەر

كۆك ئاسماندا پەرۋاز قىلىپ ئۇچسەن،
چۈنكى ساڭا تەھدىت سالار لاچىن يوق.
ئازات ۋەتەن كۆكى سېنىڭ ماكانىڭ،
ئەركىن ئويناپ، ئىگىز ئۇرلە، غېمىڭ يوق.

يەر ئانا

ئىنسانلار نېمىنى يەردىن ئالمايدۇ؟!
قۇشلارمۇ يېمىنى يەردىن ئىزلەيدۇ.
بىزلەرگە مېھرىبان ئۇلۇغ يەر ئانا،
ئۇلۇسەكمۇ «قېنى، كەل قوينۇمغا!» دەيدۇ.

ئۆزگەرىش

مايمۇنلار ئۆزگىرىپ ئادەم بولغىچە،
بەش مىليون يىل كەتتى، بۇ بىر ھەقىقەت.
ئەپسۇسكى، ئادەمنىڭ مايمۇن بولۇشى،
بىر شىشە ھاراقتۇ، ئۇنۇتما پەقەت...

تىل ۋە جاغ

تىل دەيدۇ:
«ھەر سادا چىقىدۇ مەندىن،
كۆلۈڭمۇ، يىغلاشمۇ مېنىڭسىز بولماس».

جاغ دەيدۇ:
«ئالدىراپ كەتمىگىن ئانچە،
ھېنىگسىز سايراپ باق، قېنى قېرىنداش!»

ئىككى ماقال

دەرەخنىڭ غولىدا كۆكلەپ يوپۇرماق،
باغ - باغ قىپ شاتلىقتا ئاچىدۇ قۇچاق.
شامالنار پىچىرلاپ تارتسىمۇ چەتكە،
يوپۇرماق تۆكۈلەر تۇۋىگە بىراق...

* *

ئوغلان ئىسىپ ئانىسىنىڭ سۆتىنى،
ئۆز ئىلىدە ھىكمەت سۆزىن ئاچىدۇ.
ئالتۇن يۈگەن، كۈمۈش ئىگەر دېمەستىن،
ئات ئايلىنىپ ئۇقۇرىنى تاپىدۇ.

1984 - يىل.

ئامانتۇر بايزاق

قەرغىز خەلقىنىڭ پىشقەدەم شائىرى ئامانتۇر بايزاق 1919 - يىلى موڭغۇلكۆزە ناھىيىسىنىڭ چىگرتى يېزىسىدا تۇغۇلغان. 1983 - يىلى 29 - ماي كۆنى ۋاپات بولدى.

شائىر ئازانلىقتىن ئىلگىرى 3 ۋىلايەت ئىنقىلابىغا قاتناشقان، مىللى قەھرىمان مۇھىم خىزمەتلەردە بولغان ئىدى. ئۇنىڭ دەسلەپكى ئىجادىيىتى 1950 - يىللىرى باشلانغان. 81 - يىللىق مۇنەۋۋەر ئەسەرلەرنى باھالاشتا «يىلقىچىغا سالام» شېئىرى مەملىكىتىمىز ئاز سانلىق مىللەتلەرنىڭ مۇنەۋۋەر ئەسەرلىرى مۇكاپاتىغا ئېرىشكەن. ئۇنىڭ «ھاياتلىق يولى» ناملىق شېئىرلار توپلىمى 1984 - يىلى نەشر قىلىندى.

شېئىرلار

چوغدەك قەزىل شەردىغەم

چوغدەك قەزىل ئىسىل شەردىغەم،
سەن تارتسەن ئوتلۇق مېھرىمنى.

كەشتە قىلىپ تىكىلگەن گۈلگە
بېغىشلىدىم ماختاپ شېئىرىمنى.

قوچقار مۈگىزى، قوشقانات گۈللەر
كېلىشتۇرۇپ ئويۇلغان شۇنداق.
قورالدۇركى ئۇيماق ۋە قايچا،
ئۇلۇغ مېھنەت گۈلىسەن شىرداق.

قىزىل، يېشىل، سېرىق، كۆك بوياق
بىر - بىرىدىن چىراي تالىشار.
يۈك يىپ بىلەن تىككەن جىيەككە
ھەر قاريسام، كۆزۈم قامىشار.

ساڭا رەڭدار ئىسكەت كىرگۈزۈپ،
تىكەر سېنى قىزلار بارمىغى.
ئاھ، قولىغا كىرىپتۇ يىڭنە،
يوقمىدىكىن قولدا ئويمىغى؟

تەكتىك ئاددى كىگىز بولسىمۇ،
ئۈستۈك چاقنار بەرقۇتتەك كۆركەم.
شۇنچە ئىللىق، شۇنچە نەپىس سەن،
پىششىقلىغىك گويا كى گىلەم.

تومۇغدەك① ئۆيۈم ئاق مېنىك
تۆرگە سېلىپ قويدۇم گۈل شىرداق.
كەلسە ئەگەر ئەزىز مېھمىنىم
بولار مېنىك كۆڭلۈم شۇنچە شات.

① تومۇغا — بۆركۈتنىك بېشىغا كىيگۈزۈلمىدىغان تۇماق. بۇ يەردە ئاق ئۆينىك شەكلى تومۇغىغا ئوخشىتىلغان.

چۈمۈر ئىدى ئەمگەكچى ئاناڭ،
بولغىن سادىق ئەنئەنىسىگە.
يېڭىڭ ئوچى بولسۇن قۇرۇچتىن،
ئىشچانلىغىڭ قىلسۇن تەنتەنە.

1950 - يىل، ئاپرىل.

ئاپپاق قار

لەپ - لەپ قىلىپ چۈشكەن ئاپپاق قار،
توختاپ تۇرغىن، ساڭا گەپىم بار:
ھەممە ياقنى قاپلىغىن، تەكشى،
راھەت ئالسۇن كۆزلۈك مايسىلار.

يەر - جاھانغا تەپ - تەكشى يەتكەن
ئاق كەمخابقا شۇنچىلىك بەلەن؛
سۆكە① سېلىپ تال - تىرەك سەندىن،
ئوت - چۆپىمۇ ئاق رەختكە پۈركەنگەن.

كەتسە شەرق قىشلىق ئۇيقىغا،
كۈنگەي چۆكەر قارلار قوينىغا.
كىرت - كىرت كۆشەپ تۇرار ئاق ساغلىق
دالدا جايدىن تاپقاچقا پانا.

سەن تىنىمسىز ياغساڭ، ئاپپاق قار،
كەڭ ئاپ كېيىپ، كېلەر گۈل باھار.

① سۆكە — قۇلاقنى سېلىندىغان زىننەت بۇيۇمى.

ئاق قار دەپەك ــ بەرىكەت دەپەك،
مالچى، دېخان شاتلىققا تولار.

ئىخ ئاپپاق قار، ئۆتكۈر قېلىچلىك،
مالچىلارغا ئايان ئىچ سىرلىك.
ئېغىل ئىللىق، چارۋا ـ مالىلار تىنچ،
قورقمىتالماس زىمىستان قىشلىك.

1980 - يىل، ئويابىر

خوتەنده كۈز

كۈزنىڭ ياخشى بىر كۈنى، قۇتلۇق يەكشەنبە،
چىقىپ قالدىم خوتەندىن بوزاق گۈكشېگە.

يول بويىدا قاتار تېرەك، شۇنچە كېلىشكەن،
سايە تاشلاپ يولغا قويۇق، سۆلەت بېرىشكەن.

شاخ ـ شېخىدا يەل ـ يىمىشلەر مەي بولۇپ پىشقان،
ئالساڭ بۇنى كىنوغا بولماسمۇ ئوبدان.

كۆتىرەلمەي مىۋىسىنى شاخلار ئېگىلگەن،
غوللىرىغا نەچچە يەردىن ئاچا تىرەلگەن.

شىرىن ـ شىكەر ئەنجۈرلىرى پىشىپ ئېزىلگەن،
جانغا راھەت قوغۇنلىرى، يېڭى ئۈزۈلگەن.

خۇددى تىنىق ئەينەكتەك ياتار قىزىلساي،
بىدىشلەردە مۇنچاقتەك ئۈزۈملەر، ئاي ـ هاي!

سوقىچاق ئاق مۇناقا ھەيۋەت يالتىراپ،
خۇددى كالا ئەمچىگىدەك تۇرار ساڭگىلاپ.

قانداق ياخشى كۆك شاپتۇل، بال تېمىپ تۇرار،
ئۇسسۇلۇقنى قاندۇرۇپ ھوزۇر بېغىشلار.

شاخ - شېخىدا مەي بولغان مېۋىلەر سانسىز،
تەرىپىگە تىل يەتمەس، شۇنچە تەڭداشسىز.

غۇللىرى چوڭ، بويى ئۇزۇن، تارالغان شېخى،
سانسام ھېچ تۈگىمەيدۇ ئۇنىڭ ياڭىغى.

ھەربىر تامچە تېرىكىدىن بال تېمىپ تۇرغان،
ئەي ھۆرمەتلىك، قەدىردان، ئەزىمەت دېخان.

رەھمەت! دەيمەن چىن دىلىدىن سېنى ئالقىشلاپ،
يۈرەك سۆزۈم قالدۇردۇم ساڭا بېغىشلاپ.

1976 - يىل.

ئاخىرقى شېئىر

جان ئانام ئاق بۆشۈكتە ئەركىلەتكەن،
ئىلىم ئېلىپ مەقسەتكە مەنمۇ يەتكەن.
قان كېچىپ ئازاتلىقنىڭ يوللىرىدا
ئىزدىم بار ھۇز داۋاندا تاشلاپ كەتكەن.
تيانشان، ئالتاي، پامىر تاشلىرىنى
مەن دەسسەپ، سەپەر قىلىپ بېسىپ ئۆتكەن.

1983 - يىل، يانۋار.

ئوشۇر مامبەت 1935 - يىلى ئاقتۇ ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1956 - يىلى قەشقەر دارىلمۇئەللىمىنىنى پۈتتۈرگەن. 1956 - يىلدىن باشلاپ قىرغىز تىلىدىكى گېزىت - ژورناللاردا شېئىرلىرى ئېلان قىلىنغان. ئۇنىڭ «گۈڭشې قىزى» شېئىرى ئاپتونوم رايونىمىز بويىچە 30 يىللىق مۇنەۋۋەر ئەسەرلەر مۇكاپاتىغا ئېرىشكەن.

ئۇ ھازىر جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى، قىزىلسۇ گېزىتى قىرغىز تەھرىر بۆلۈمىنىڭ مەسئۇل مۇھەررىرى.

يېشىل ئارچا

ئۇ چاغلاردا مەن تېخى
گۆدەك ئىدىم، ياش ئىدىم.
يېشىل ئارچا تۈۋىدە
ئويناپ ئىدىم ھەر قېتىم.

يامغۇر ياغسا شاقىراپ،
قار ياغاتتى بەزىدە؛
بىردەمدىلا يايلاقتا
ئۆزگىرەتتى مەنزىرە.

يامغۇر يۇسا سۇ قۇيۇپ
ئاشۇ ئارچا بېشىغا،
كۆمۈش تەڭگە ئاساتتى،
قار - قىرولار شېخىغا.

قار بوراندا، يامغۇردا
تۇراتتى ئۇ كۆكىرىپ.
يېشىل قەيسەر بەستىنى
تاغدىن ئىگىز كۆتىرىپ.

كەلدىم ئۇزاق يىل ئۆتۈپ،
بۇگۈن ئارچا قېشىغا،
ئۇ تۇرۇپتۇ ياپ - يېشىل،
قىرو قونۇپ بېشىغا.

ئاشۇ ئارچا، ياش ئارچا،
شۇنداق مەزمۇت تۇرۇپتۇ.
ۋۇجۇدىدا گۈزەللىك
ئاجايىپ جۇش ئۇرۇپتۇ.

قاراپ ئاشۇ ئارچىغا،
نەزەر سالدىم ھاياتقا.
بىر خىل ئارزۇ ئىلكىدە
چۆكتۈم تەرەن خىيالغا.

مەنمۇ بىر كۈن كېتەرمەن
يېشىپ چۈشكەن ئالمىدەك.
قالسا دەيمەن ئىجادىم.
ياشناپ يېشىل ئارچىدەك.

1983 - يىل، مارت، ئاتۇش.

تۇرغانباي قىلىچبېك 1940 - يىلى تېكەس ناھىيىسىنىڭ كۆكتېرەك يېزىسىدا تۇغۇلغان. 1962 - يىلى شىنجاڭ پىداگوگىكا ئىنستىتۇتىنىڭ تىل - ئەدەبىيات فاكولتېتىنى پۈتتۈرگەن. ھازىر جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى، «شىنجاڭ قىرغىز ئەدەبىياتى» ژورنىلىنىڭ مۇھەررىرى.

شائىرنىڭ دەسلەپكى ئەسەرلىرى 1959 - يىلىدىن باشلاپ ئېلان قىلىنغان ئىدى. «قاشقاتاي» شېئىرى ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ بالىلار ئەدەبىياتى ئەسەرلىرىنى باھالاشتا 2 - دەرىجىلىك مۇكاپاتقا ئېرىشتى. ئۇنىڭ «ئۆزۈم ئۆسكەن يېزىدا» داستانى، «تاغ سۈيىنىڭ شاۋقۇنى» ناملىق پوۋېستى بار. «پەلەككە يەتكەن تاغلاردا» ناملىق ھېكايىلار توپلىمى 1982 - يىلى نەشر قىلىندى.

شېئىرلار

ئۇلۇغ ۋەتىنىم

بېغىشلىدىم ساڭا يۈرەك ناخشامنى،
ئېچىلغاچقا سەندە بەخت - تەلىيىم.

ئۇلۇغ جۇڭخۇا دەپ ئاتالغان نامىڭ بار،
سۆيۈملۈكسەن مېنىڭ ئەزىز ۋەتىنىم.

تۇتاشقاندۇر كۆككە ئىگىز تاغلىرىڭ،
كەڭ باغرىدا ئوتلار يىلقا - مالىلىرىم.
قەست قىلالماس كۆز ئالايتقان ياۋ ساڭا،
مۇستەھكەمسەن ئالتۇن بۆشۈك قورغىنىم.

پاقىرايدۇ كۆپكۆك ئاسمان ئۈستىڭدە،
قوينۇڭ باھار قىشمۇ - ياز، يوق زىمىستان.
بارچە مىللەت تەكشى گۈللەپ ياشنايدۇ
بولۇپ ئىناق سەندە مەڭگۈ تېنىچ - ئامان.

چاقناپ تۇرغان قۇياش كەبى شەرقتىن
تۇغۇلدۇڭ سەن، ئۇلۇغ جۇڭخۇا، گۈل ماكان.
مىڭ ياشسۇن كوممۇنىستىك پارتىيە،
ساڭا بەخت ئاتا قىلغان، ھۆر قىلغان.

1974 - يىل، ئاپرىل.

شېئىرىيەت ئۇستازىغا باش ئېگىمەن

(چىڭدۇ شەھىرىدىكى دۇفۇ باغچىسىنى كۆرۈپ)

ئارىدىن مىڭ يىللار ئۆتسىمۇ،
يىلتىزىڭ ئەل بىلەن بىر تۇتاش.
نامىڭغا ياستىپ چوڭ باغچا
ئەسلەيدۇ ئەجرىڭنى قەدىر - ياش.

شېئىرىڭ يېقىملىق ۋە ئۇتۇقلۇر،
ھەر قۇرى چىنلىقىنى ئەكس ئېتەر.
داغلانغان شۇ ھالسىز يۈرەككە
سۆزلىرىڭ يالقۇنلۇق دەم بېرەر.

شۇڭلاشقا ھۆرمەتلەپ ئەل - يۇرتۇڭ
نامىڭنى مەڭگۈگە يادلايدۇ.
دۇفۇدەك بىر شائىر چىققان دەپ،
ئۆزىنى پەخرلىك ئاتايدۇ.

مىللىتىم باشقىدۇر، يۇرتۇم بىر،
ئۇستاز سەن، ساڭا باش ئېگىمەن.
مەن سېنىڭ ھەۋەسكار پەرزەنتىڭ،
قوللىسىاڭ مېنى دەپ تىلەيمەن.

سېلىڭدەك مەنىلىك يازسام دەپ،
جەنۇبقا يۆل ئالدىم سەپەرگە.
روھىڭدىن ئىلھامىم ئالسا نەپ،
يانداشسام ئەي چىڭدەك زەپەرگە.

1983 - يىل، 8 - ماي.

ئەسلەيدۇ مەڭگۇ

(ئەنشەن شەھىرىدە ۋاڭ رۇفېي ① ياشىغان ئۆيىنى كۆرۈپ)

شۇنچە ئېنىق ئۆمۈر قانۇنى،
ئۆلمەيمەن دەپ كىممۇ ئېيتالار؟

① ۋاڭ رۇفېي — جۇڭگو كومپارتىيەسىنى قۇرغۇچىلاردىن بىرى.

تۇن قويندا چېقىلسا چاقماق،
ئۇنىڭ نۇرى شۇنچىلىك پارلاق.

چاقماق كەبى ئۆتكۈر كىشىلەر
قانداقتۇر، بەك ئاز كۆرۈلىدۇ.
شۇڭا ئەرك شۇڭقارلىرىنى
خەلق ئەسكە ئالىدۇ مەڭگۈ!

1983 - يىل، 8- ئىيۇن.

يىزۇ كېلىش

جىلۋە قىلىپ يىزۇ كېلىشى
«بىزلەر دوستىمىز» دىدى، ئېگىلدى.
جىسىمىم شۇنداق كەتتى يالقۇنجاپ،
بۇ سۆزىدىن قەلبىم سۆيۈندى.

تال - تال قىلىپ كىرپىكلىرىنى
قارىغاندا تىكىلىپ ماڭا:
مەن ئويلىدىم «دوست» دېگەن سۆزنى
يەنە بىر دەپ، كۈلسىچۇ ماڭا.

يۈرگىنىم يوق ئىزلەپ بىر ھەمرا،
ئۆيدە قالغان گۈزىلىم مېنىڭ.
دوستلۇق كۆچىن مەدھىيىلەپ شۇڭا
شېئىر يازدىم چىن يۈرىگىمدىن.

قارىشىڭدىن، خوشال كۆلكەڭدىن
ھۆزمىتىڭنى بايقىدىم سېنىڭ.
«دوستلۇق» دېگەن ئاشۇ سۆزىڭدىن
مۇشۇ شېئىرىم يارالدى مېنىڭ.

جىلۋە قىلىپ يىزۇ كېلىنى
شات - بەختىيار كۆلىۋەر دائىم.
نىيىتىڭدىن شېئىر ياغدۇرۇپ،
ئىزلىگەنگە بېرىۋەر دائىم.

1983 - يىل، 31 - ماي.

مەمەت ئاسان ئېرگى 1939 - يىلى تۇ - غۇلغان. 1958 - يىلى شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنى پۈتتۈرگەن. ئۇنىڭ تېما - ئەدەبىيات ئاكولتېتىنى پۈتتۈرگەن. ئۇنىڭ - دەسلەپكى ئىجادىيىتى 1956 - يىلى باشلانغان ئىدى. شۇندىن بۇيان ئۇنىڭ شېئىر ۋە داستانلىرى قازاق تىلىدىكى گېزىت - ژورناللاردا ئېلان قىلىنىپ كەلمەكتە. 81 - يىلى ئاز سانلىق مىللەتلەرنىڭ مۇنەۋۋەر ئەسەرلىرىنى باھالاشتا «قۇلمىرزا ئاقساتقىنى» ناملىق تېراگېدىيىسى 1 - دەرىجىلىك مۇكاپاتقا ئېرىشتى.

ئۇ ھازىر جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى بولۇپ، جۇڭگو خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ «ماناس» ئىپوسىنى نەشرگە تەييارلاش گۇرۇپپىسىدا ئىشلەيدۇ.

غايە

غايە — ئۇ بەيگىنىڭ يېراق پەللىسى،
ئادەم ئاڭا قاراپ چاپار تۇلپاردەك.
ئۇنىڭ ئىشقى

بەرەر ساڭا چەكسىز كۈچ - غەيرەت.
بىراق ئاڭا قان - تەر تۆكمەي يەتمىگىك قىيىن،
قولغا كەلمەس باش بەيگە ھېچ
چەكمەي مۇشەققەت.
غايىلىك بول،
ھېچ بىر كۈچ يوق
غايىدەك ئۇلۇغ!

غايە گويا پارلاق ئاپتاپ،
باھار كۈنىدەك؛
كۈلەر ئۈنىك تۇرلىرىدا ئارزۇ ۋە ئىستەك
باھار گۈلدەك.
ياشاي دىسەڭ جەۋلان قىلىپ مەڭگۈ قۇياشتەك،
غايىلىك بول،
ھېچ بىر كۈچ يوق
غايىدەك ئۇلۇغ!

غايىلىك ئادەم
ھەپىردە نىشاندىن ئازمايدۇ ھەرگىز،
ئالدىنىپ ئۇ
ھەنسەپكە، پۇلغا، ئابرويغا
ۋىجدانىنى ـ قەلبىنى ساتمايدۇ ھەرگىز.
ھەيلى چاپسۇن بوينىنى ئۆتكۈر قىلىچتا
ئۆز يولىدا ئۆلۈمدىنمۇ قايتمايدۇ ھەرگىز.
غايىلىك بول،
ھېچ بىر كۈچ يوق
غايىدەك ئۇلۇغ!

غايمىزدۇر كومۇلىزىم گۈزەل باهارى،
نۇرلىنار ئەل،
گۈللىنەر يەر.
كۆلەر ئىقبالى.
زىلزىلگە كېلىپ تاغلار چۈشسمۇ غۇلاپ،
ياكى دېڭىز - دەريا سۇيى كەتسە تاشقىنلاپ،
يېڭىدەر غايە،
ھېچ بىر كۈچ يوق
غايىدەك ئۇلۇغ!

غايە، ئۇندا ئۇلۇق ئەلنىڭ
قەھرى - ئۇنى بار؛
غايە، ئۇندا تاشقىنلىغان تارىخ كۈچى بار،
غايە، ئۇندا كېلىچەكنىڭ زور ئۈمىدى بار.
غايىلىك بول،
ھېچ بىر كۈچ يوق
غايىدەك ئۇلۇغ.

غايە كۈچى گۈمران قىلغان زۇلمەت تەختىنى،
غايە كۈچى ئاچقان قارا قۇللار بەختىنى.
غايە كۈچى يۈكسەلدۇرگەن ئىنسان قەدرىنى.
غايىلىك بول،
ھېچ بىر كۈچ يوق
غايىدەك ئۇلۇغ.

غايە بىلەن ئىلىم - پەننىڭ سىرى ئېچىلغان،
غايە بىلەن ئاتوملارمۇ ئىزلەپ تېپىلغان؛

غايه بىلەن يەر يۈزىدىكى ئايغا ئۇخشىغان،
غايىلىك بول،
ھېچ بىر كۈچ يوق
غايىدەك ئۇلۇغ!

بىزنىڭ غايه
ئالتۇن تاڭدەك كۆزەر ھەر زامان،
بىزنىڭ غايه
يېڭىش بىلەن تاپار شەرەپ-شان،
زامانلاشقان ئۇلۇق جۇڭخۇا قىلىدۇ جەۋلان.
غايىلىك بول،
ھېچ بىر كۈچ يوق
غايىدەك ئۇلۇغ!

ئاساندىي ماتىلى

1936 - يىلى ئاتۇشنىڭ قارجول يېزىسىدا تۇغۇلغان. 1957 - يىلى شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ تىل - ئە - دەبىيات فاكولتېتىنى پۈتتۈرگەن. ئۇ 1956 - يىلدىن باشلاپ شە - ئىرىيەت ساھەسىگە كىرگەن، 1983 - يىلى «دېڭىزدا قالدى يۈرىگىم» ناملىق داستانى ئېلان قىلىنىدى، شېئىرلىرى قەرىز تىلىدىكى گېزىت - ژورناللاردا داۋاملىق بېسىلىپ كەلمەكتە. 83 - يىللىق مۇنەۋۋەر ئەسەرلەرنى باھالاشتا «ئۇلۇغ جۇڭگو» شېئىرى 2 - دەرىجىلىك مۇكاپاتقا ئېرىشتى.

ئۇ ھازىر جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبەسىنىڭ ئەزاسى بولۇپ، جۇڭگو خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبەسىدە ئىشلەيدۇ.

ئۆمۈر ناخشىلىرى

ياشلىغىم

سوقۇپ پولاتتىن قورغان
توسسام، تۇرماس ياشلىغىم؛

قۇيروق ماي ۋە ئىلىكىتە
باقسام، تۇرماس ياشلىغىم؛
ئاق يوتقاندا توشقاندەك
ياتسام، تۇرماس ياشلىغىم؛
قارشىلىشىپ ئوق بىلەن
ئاتسام، تۇرماس ياشلىغىم.
كۆز ياشلىرىم دەريا بولۇپ
ئاقسا، تۇرماس ياشلىغىم.
ياساپ يېپەك ئاغامچا،
باغلاپ بولماس ياشلىغىم.
قانچە قىلسام توسۇشقا
توختاپ تۇرماس ياشلىغىم.

شۇڭا بولۇپ بىر بۇركۇت،
كۆكتە قانات قاقسام مەن؛
ياساپ قىيان ئىلھامدىن
دەريا بولۇپ ئاقسام مەن؛
داۋان ياساپ ئەجرىمدىن
ئۇنى توسۇپ قالسام مەن.

ئۆمۈر

بىر قارىسام، قېرىپ پۈتمەس بىر كانسەن،
بىر قارىسام، سوقۇپ ئۆتكەن شامالسەن.
ئۆتۈپ كەتسە تىنىق ۋاقتىڭ بىكارغا،
شەرەت قىلىپ چاقىرغانغا كىملەرسەن؟

كۆك ئاسمانغا كۆتىرىلگەن هورمۇ سەن،
يا تۇغۇلگەن ئالقاندىكى سىماپمۇ؟
ياكى يېنىك شامال تەگسە لەپىلدەپ،
مەزگىلسىزلا ئۆچۈپ كەتكەن چىراقمۇ؟

تاتلىقلىغىڭ شىكەرمىدۇر، بالمىدۇر؟
ياكى مېغىز قوشقان ئىسسل ياغمىدۇر؟
تەڭلەشتۈرەي قىممىتىڭنى نىمگە،
مىنۇتىڭغا مىڭ سوم بەرسەم ئازمىدۇر؟

بىر كارۋانسەن، كۆزنى يۇمۇپ ئاچقىچە —
يولدىن ئۆتۈپ كەتكەن، ئىزى كۆمۈلگەن.
يوپۇرماقسەن باهار كۈنى بىخ يېرىپ،
كۈز كەلگەندە غازاڭ بولۇپ تۆكۈلگەن.

سېنىڭ مېهرىڭ شۇنچە ئىسسىق، ئوت گويا،
قايسى يۈرەك چىدار سەندىن يىراقلاپ؟
ئويلىغاندا سېنىڭ قەدىر - قىممىتىڭ
جىيال قۇشۇم كەتتى بىردىن ئۇزاقلاپ.

1984 - يىل.

سېلىشتۇرما

بوز ساغلىقنى بايلىق دەيدۇ،
ئۇمۇرچىلىك ئەمەستۇ.
ئاققان سۇنى هەيۋەت دەيدۇ

كۆڭۈلچىلىك ئەمەستۇ.

بال - شىرنىنى تاتلىق دەيدۇ
مۇھەببەتتەك ئەمەستۇ،
ئالماسنى بەك قاتتىق دەيدۇ،
ئىرادىدەك ئەمەستۇ.
ئالتۇننى بەك قىممەت دەيدۇ،
ئەمگەكچىلىك ئەمەستۇ.
بۇلاقلارنى قاينام دەيدۇ
ئىلھامچىلىك ئەمەستۇ.
ئۈپرىمايدۇ تۆمۈر دەيدۇ
غەيرەتچىلىك ئەمەستۇ.

قىرغىز شائىرلىرىدىنمىكى شېئىرلىرىنى
جاپپار ئەمەت تەرجىمە قىلغان.

شۆه شائىرى گوجىنەن 1922 -

يىلى 12 - ئايدا چاپچالدا تۇغۇلغان. 1940 - يىلى ماۋدۇن ئەپەندى رىياسەتچىلىگىدە ئېچىلغان شىنجاڭ مەدەنىيەت كادىرلىرى مەكتۇبىدە ئوقۇغان. ئۇنىڭ ئىجادىي پائالىيىتى ئەنە شۇ يىللاردا باشلانغان. ئۇنىڭ ئەسەرلىرى ئىچىدە «دالىدا»، «چاپچال» قاتارلىق دىرامىلىرى، «مېيخۇا گۈلى ئېچىلدى»، «ياش تۆكۈپ ئۆزگەرتىنى ئەسلەش» ناملىق نەسرىي ئەسەرلىرى مۇكاپاتقا ئېرىشكەن. 1983 - يىلى شائىرنىڭ شۆه يېزىغدىكى «يۇرەك سادالىرى» ناملىق شېئىرلار توپلىمى، خەنزۇ يېزىغدىكى «ئۇيغۇر تېغى ئېتىگىدىكى ناخشا» ناملىق شېئىرلار توپلىمى ۋە شۇيېزىبىقتا، «جۇڭخار-نىڭ يېڭى قىياپىتى» ناملىق نەسرىي ئەسەرلەر توپلىمى نەشر قىلىندى.

گوجىنەن ھازىر جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى بولۇپ ئىشلىمەكتە.

تۇيۇقسىز زىيارەت

مەن بۇ يەرگە كەلمىدىم مازار تاۋاپ قىلغىلى،
يەتتە ئەۋلىيا ھەققىدە ئاڭلىسامۇ ھىكايەت.

كۆرمەك ئىستەپ كەلدىم مەن يالقۇنتاغنىڭ باغرىدا
تۆيۇقسىزلا يارانقان دۇر - زۇمرەتنى، نەھايەت.

ئەنە قارا، زىلال سۇ تەپچىپ چىقار جىلغىدىن،
بەخش ئېتىپ قىرغاقتا مۇنبەت يەرگە كۆچ - قۇۋۋەت.
يېڭى دەۋر دېغىنى توقار جانىنىڭ ئىشتىدىن
يىپەك يولى كەنتىگە رەڭدار كەشتە - قىياپەت.

رەتلىك، قاتار ياپ - يېشىل سەپتىن قالسۇن قايسىسى؟
ئېڭىزلىققا يېنىشلاپ تەرگەن كۆزگى زىرائەت.
كۆۋزلەرنىڭ شېخىدا شاپتۇلنىسمان غوزەكلەر،
كۆمۈش دېڭىز — توپ - توپ ئاق بۇلۇتلاردىن بىشارەت.

قوغۇنلۇققا باشلىدى مېنى ھەسەل ھەرىلەر،
بۇ يەردىكى ھەممە جاي قوغۇنلاردىن ئىبارەت.
دىماقلارنى يارىدۇ قويۇق شىرىن پۇراقلار،
يىسەڭ ئەگەر تەمىدىن ناۋات بولار خىجالەت.

دۇتار - تەمبۇر ساداسى — يېڭى ھايات ناۋاسى،
سادا چىققان تەرەپتە قاتار - قاتار ئىمارەت.
مەيلى قايسى خانىگە قەدەم تەشرىپ قىلسىڭىز،
ئالدىڭىزدا تەييارلۇر نازۇ - نېمەت - زىياپەت.

قاپتاللاردا سوزۇلۇپ يېشىل شۇڭلار مىنگەشكەن،
غۇزمەكلەشكەن ئۇزۇملەر،
رەڭدار سۈزۈك ئالامەت.
تېتىماستىن تاتلىغى بىلىنىدۇ يۈرەككە،
بۇ يەر ئۇچۇن مىسرلىق چەككەن ھەسرەت - نادامەت.

بىر چاغلاردا بار ئىدى بۇندا مەشھۇر «بورانلىق»،
قۇم - شېغىلنى دۆۋىلەپ يەتكۈزگەن كۆپ تالاپەت.
مەھرۇم قىلغان تالاينى ياشاش ئەركى، بەختتىن،
دەقىيانۇس تىرنىغى قانغا سېزىك قاباھەت.

ھوقۇق بەردى خەلققە قەدىردانسم گۈزچەندالك،
دەقىيانۇس قامچىسى سالالمايدۇ جاراھەت.
خەلق بىلدى بورانلىق، قۇملۇقلارنى يېڭىشنى،
يارالدى بۇ زىمىندە كۆپ مۆجىزە كارامەت.

يېشىل بوستان كۆكىدە پەرۋاز قىلار قالغاچلار،
دەيدۇ: ئاڭلا خۇش خەۋەر، مۇل ھوسۇلدىن، جامائەت.
يەتتە قىزلار چۆققىسى تىكىلىدۇ ھۆسنۈڭگە،
تالك نۇردا يۇيۇنۇپ تاپقىن، تۈيۇق، كامالەت!

1983 - يىل، 7 - ئاي.

ئوسمانجان ساۋۇت تەرجىمىسى.

ئەن خۇڭيى 1962 - يىلى چاپچال ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1979 - يىلى دارىلمۇ-ئەللىمىن مەكتۇبنى پۈتتۈرگەن. ئۇ ئەدەبىيات سەپىگە شۇ يىللاردا قەدەم قويغان ئىدى. ھازىر زىرىغا قەدەر ئۇنىڭ 30 پارچىدىن كۆپرەك شېئىر ۋە ھېكايىلىرى ئېلان قىلىندى. ئۇ ھازىر شىنجاڭ خەلق نەشرىياتىدا ئىشلەيدۇ.

يايلاققا مۇھەببەت

يايلاق مېنىڭ قەلبىمدە

مانا كۆز ئالدىمدا ياپ-يېشىل يايلاق،
ئۇ گويا ئاسماندەك چەكسىز-بېپايان.
ئانامنىڭ كەشتىلىك كۆڭ ياغلىغىدەك،
رەڭمۇ-رەڭ تاۋلىنىپ چاقنايدۇ ھامان.
گۈل-گىيا شامالدا چۈشەر ئۇسۇلغا،
خۇشئاۋاز بۇلبۇللار تىنمايدۇ سايراپ.

يۈگرەيدۇ يىلقىلار،
يانار گۈلخانلار،
مالچىلار ناخشىسى تۇرۇدۇ ياڭراپ.

ئانامنىڭ قولىدا يەلپۈنسە ياغلىق،
تۇيۇلار كۆك ئاسمان دولقۇنلىغاندەك؛
قەلبىمدە جۇش ئۇرۇپ قاينار ھاياجان،
ھەسسىيات ئوتلىرىم يالقۇنلىغاندەك.

ئاقىدۇ ئاسماندا كۆكۈش بۇلۇتلار،
ئاقىدۇ كۆكۈشرەڭ تاغلارغا قاراپ.
سىلكىگەن چېغىدا ئانام ياغلىقنى،
كېتىدۇ بۇلۇتقا، تاغلارغا ئوخشاپ.

گەر ئىگىز كۆتەرسە ياغلىقنى ئانام،
تۇيۇلار بەئەينى كۆپ-كۆك ئاسماندەك؛
شۇ كۆپ-كۆك ئاسماندا ئۇزۇپ تولۇنئاي،
ئۇنىڭغا ئەگىشىپ قۇياش چىققاندەك.

ئانام بۇ كۆك رەڭلىك قولياغلىغىنى
ئەتىۋالاپ تۇتاتتى بەك ياخشى كۆرۈپ.
ۋە لېكىن قانداقتۇ بىر كۈن ئاخشىمى
تۇيۇقسىز ياغلىقنى قويدى يوقىتىپ،
قاغىدى شۇ كەچتە چىققان بورانىنى،
يىغلىدى ئەلەمدە ئۇزاق ياش تۆكۈپ.

ئاتامۇ بۇ ئىشقا بولدى بەك خاپا،
دەرىزە تۈۋىگە يېقىنلاپ باردى.

ئۇن - تىنسىز قاردىدى يىراق ياقلارغا،
ئەڭ يىراق ياقلارغا خىيالچان باقتى...
تۇيۇقسىز سۆزلىدى هاياجان بىلەن،
چاقنىدى شاتلىقتا ئۇنىڭ جۈپ كۆزى.
دىدى ئۇ: «يىيىغلىق تۇرمامدۇ ئەنە،
دەرىزە سىرتىدا ياغلىقنىڭ ئۆزى...»

تۇلپارغا باغلىغان ئاغامچا

قۇياشقا ئۇلانغان ئۇنىڭ بىر ئۇچى،
تۇرۇدۇ بىر ئۇچى ئايغا ئۇلىنىپ؛
يېنىك بىر تەۋرەنسە ئاشۇ ئاغامچا،
تارايدۇ هەرياڭنا ئالتۇن شوللار،
ئۇ گويا شەپەقتەك تۇرار نۇرلىنىپ.

ناخشىغا تۇتاشقان ئۇنىڭ بىر ئۇچى،
بىر ئۇچى گۈلخانغا تۇرار تۇتىشىپ.
يېنىك بىر سىلكىنسە ئاشۇ ئاغامچا،
كىپىنەك ئۇچىدۇ ناخشىلار ئارا،
بۇلبۇللار سايرايدۇ خەندان ئۇرۇشۇپ.

تۇلپارغا باغلانغان ئۇنىڭ بىر ئۇچى،
بىر ئۇچى باغلىنىپ تۇرار ياياقتا.
مۇبادا يېشىلسە ئاشۇ ئاغامچا،
كەڭ يايلاق دولقۇنلاپ تولار شاتلىققا،
ئۇچۇدۇ تۇلپار ئات يىراق - يىراقتا...

يايلاق مەنزىرىسى

1

يايلاققا تىكىلگەن بۇ كىگىز ئۆيىنى
تەۋرىتىپ تۇرۇدۇ يامغۇر ھەم شامال.
گويا كى ياتقاندەك بۆشۈكتە بۇ دەم
مالچىلار ئۇخلايدۇ ئۆيدە بىمالال.

مايسىلار سىلايدۇ بۇ كىگىز ئۆيىنى،
كۆتىرىپ ئۆزىنىڭ نازۇك قولىنى؛
ھە ئۇلار تۇتماقچى بولۇدۇ ھازىر،
بۇندىكى مالچىنىڭ شىرىن چۈشىنى.

2

بىردىنلا قاراسلاپ چېقىلدى چاقماق،
شۇ ھامان شاقىراپ يامغۇر قۇيۇلدى.
ئادەملەر ياپ-يېشىل تاغلار ئىچىدە،
يامغۇردا ياپ-يېشىل تاغلار يۇيۇندى.

ئادەملەر تامامەن تاتلىق ئۇيقۇدا،
بېغىشلار تەبىئەت ھەر دىلغا راھەت.
بۇ يەردە ياپ-يېشىل تاغنى قاپلىغان
توپ-توپ ئاق بۇلۇتلار ئويغاقتۇر پەقەت.
رەخىم قاسىم تەرجىمىسى.

مۇنى تابلدى 1950 - يىلى تاشقورغان ناھىيىسىدە تاجىك ئائىلىسىدە تۇغۇلغان. 1974 - يىلى قەشقەر پېداگوگىكا ئىنستىتۇتىنى پۈتتۈرگەن.

شائىر ئۇتتۇرا مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان چېغىدىلا ئەدەبىي ئىجادىيەتكە ھەۋەس باغلىغان ئىدى. شۇنىدىن بېرى 40 پارچىغا يېقىن شېئىرلىرى ئۇيغۇر تىلىدىكى گېزىت - ژورناللاردا ئېلان قىلىندى. ئۇنىڭ «پامىر شاتلىغى» شېئىرى مەملىكەتلىك ئاز سانلىق مىللەتلەرنىڭ مۇنەۋۋەر ئەسەرلىرىنى باھالاشتا مۇكاپاتقا ئېرىشتى. ئۇ ھازىر تاشقورغان ناھىيىلىك خەلق ھۆكۈمىتىدە ئىشلەيدۇ.

پامىر شاتلىغى

پادىچى ناخشىسى

يېتىلدىم سائادەت باغچىسىدا مەن،
(ھەيۋەتلىك پامىرنىڭ گۈلزار قوينىدا.)
شۇڭغان سوقسىمۇ، ئوتلۇق يۇرىگىم
گۈلخاندەك يانىدۇ ۋەتەن ئىشقىدا.

قەلبىمنىڭ يالقۇنى ئۆچمەيدۇ ئەبەت،
تۇرمۇمەن چوققىدا قارىغاي سۈپەت.

ۆەتەنگە پاسۋان قەيسەر قاراۋۇل
بولۇشچۇن مەندە بار ئىرادە - غەيرەت.

لېۋىمگە چىك تەرەپ سۆگەك نېيىمنى،
قىش ۆە ياز ياگرىتىپ شاتلىق كۆيۈمنى،
باقمەن شات - خۇرام يايلاقتا مالنى،
ئەل ئۇچۇن بېغىشلاپ بارۇ - يوقۇمنى.

1979 - يىل، ئۆكتەبىر.

بەختىيارمەن

بەختىيارمەن، بەخت قۇشى قونغان بېشىمغا،
بۇلبۇللارنىڭ ئۇنى تەڭكەش خوشال سازىمغا.
ياگرىماقتا ۆەتىنىمدە ھەر يانداً كۆلكە،
زەپ ياراشقان توي لىباسى باھار - يازىمغا.

تاغ ئوغلىمەن، تاغدا ياشاپ، تاڭغا تەلپۈنگەن،
تاڭغا ئاشىق لاچىن كەبى شوخ — ئەركىن ئۆسكەن.
جۇڭخۇا ئېلىم قۇچىغىدا يېتىلدىم ئۆسۈپ،
قاناتلىقمەن، گويا بېشىم پەلەككە يەتكەن.

ناخشا ئېيتسام، ئۇرغۇپ چىقار قەلبىم ساداسى،
بەخت بىلەن تولغان ئۇنىڭ ھەربىر مىسراسى.
بۇگۈن تويدا سايرىمسام، قاچان سايرايمەن؟
تۇشمۇ - تۇشتە ياگراۋاتسا غەلبە ساداسى.

1980 - يىل، فېۋرال.

تاغ مۇھەببەتى

تاغ ئىگىز ــ ئاسمان پەلەك، كۆك قەرىگە سىنان① گويا،
مەن شۇ تاغنىڭ باغرىدا ئات چاپتۇرۇپ بارماقتىمەن.
تاغ يولى ئەتراپى گۈلزار خۇددى ئەتلەس ـ شايىدەك،
مەن بۇ گۈلشەن ئىشقىدا شەيدايىمەن، مەستانىمەن.

تولغىنىپ ئىلان كەبى ئاقماقتا تاغ ـ قار سۈلىرى،
قاندۇرۇپ تەشنالىغمنى، شاتلىنىپ بارماقتىمەن.
ئېتىگى بەكمۇ گۈزەل گويا كى توز يايغان قانات،
تېخىمۇ ھەيۋەت كۆرۈندى سەيلى قىپ ماڭغاندا مەن.

تاغ گۈزەل، يايلاق گۈزەل، يايلاقتا ئۆسكەن ئەل گۈزەل،
شۇ گۈزەللىك ھۆسنىگە ئاشىغى پەرۋانىمەن.
مايسىلارنى تەۋرىتەر سالقىن شامال قىز زۇلپىدەك،
دىلدا ئىلھام تۇرسا قاينىاپ، ئۇنى مەن يازمامدىمەن!

تاغدىكى تاشقا قاراپ، دىمەك مېنى تاشچى يىگىت،
تاش ئەمەس، ئۇ يۈرەكلىغم، شول تاش بىلەن ھەمدەمدىمەن.
تاغۇ ـ تاشلارنى سۆيۈش سۆيگەن ئىلھامنىڭ ھۆرمىتى،
تاش ئەزىز چۈشكەن يېرىدە، قەدرىنى بىلمەمدىمەن.

تاغ بىلەن تاپتىم كامال، قەددىم مېنىڭ تاغدىن ئىگىز،
گەر گۆھەر تاج تاقسامۇ، پادىچى تاغ ئوغلىمەن.

① سىنان ــ نەيزە.

تاغ تېشى بەستىم، ئۇنىڭ گىيالىرى گۈلتاج ماڭا،
تاغ دىسە بۇلبۇل سۈيەت قەھ-قەھ ئۇرۇپ نازىشىمەن①.

يايلىغىم

«مۇز تاغ ئاتا»نىڭ باغرىغا زەپمۇ ياراشقان يايلىغىم،
يايلىغىمنىڭ ھەر گىياسى لەئلى-مارجان بايلىغىم.
يايلىغىمنىڭ جارچىسىمەن، بايلىغىمنىڭ كۆيچىسى،
ئىشقىدىن دولقۇن ياسايدۇ دىلدا تاشقان شاتلىغىم.

مايسا بوپ يايلاقتا ئۆسمەك ئارزۇ-ئارمان تىلىگىم،
بەرگى گۈل يايراقلىرى ھەر يانغا يايغان قانىتىم.
كاشكى مەن بىر گۈل بولۇپ يايلاقتا چاچسام خۇش پۇراق،
بولسىكەن ئۆچمەس يورۇق چاچقۇچى گۈلخان ياشلىغىم.

1980 - يىل، ماي، تاشقورغان.

① نازىش ــ تەنتەنە مەنىسىدە.

ئاتىكە زەمىر 1943 - يىلى قەشقەر شەھرىدە تاجىك ئائىلىسىدە تۇغۇلغان. 1959 - يىلى شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ سەنئەت فاكولتېتىدا ئوقۇغان. ئۇنىڭ ئەدەبىي ئىجادىيەت بىلەن شۇغۇللانغان ۋاقتى 1962 - يىلى بولۇپ، شۇنىدىن ئېتىبارەن 4 پارچە ھېكايىسى، بىرمۇنچە شېئىر، ئەدەبىي ئوبزورلىرى گېزىت - ژورناللاردا ئېلان قىلىنغان. ئۇ تاجىك شائىرلىرىنىڭ «خۇش ئامەدى» ناملىق شېئىرلار توپلىمىنى نەشرگە تەييارلىغان.

ئاتىكە زەمىر ھازىر قەشقەر ۋىلايەتلىك ئاممىۋى مەدەنىيەت سارىيىدا ئىشلەيدۇ.

شېئىرلار

خۇش ئامەدى ①

مەرھابا ئەي يېڭى يىل، خۇش ئامەدى بىزگە بۈگۈن،
غەلىبىگە ئۇندەپ، يېڭى ئىلھام ئېلىپ كەلدىڭ بۈگۈن.
يېڭى ئىستەك ياندى بىزدە، كۆڭلى دىللار شات بولۇپ،

① خۇش ئامەدى—خۇش كېلىپسىز.

يېڭىچە شوخ پەدىلەرنى چالىمىز كۆچكە تولۇپ.
قىلدى جەۋلان، خۇش تەبەسسۇم ئەيلىدى پامىر تېغى،
خۇش پۇراق مەرۇي گۈلىگە تولدى قىر ۋە ياپلىغى.
يايلىغدا يايلىماقتا قوزىچاق ھەم تايلىغى،
چارۋىچىنىڭ كەپسىدە كۆپ بۈگۈن سۈت-قايمىغى.
ۋەدىمىز شۇ: تاغ ئېشىپ، دەريا كېچىپ زەپەر قۇچۇش،
ئالغا ئۆرلەش يولىدا پەرۋاز قىلىپ ئىگىز ئۇچۇش.

1981 - يىل، يانۋار، قەشقەر.

سېغىنچى قىز

يۇرت ئىچىدە ئۆزەڭ بىرلا سېغىنچى قىز،
كۆيۈنۈسەن ئەل ئىشىغا پەرۋانىدەك.
سېنى سۆيەر تالاي يىگىت بەيگە چېپىپ،
جان تەسەددۇق پەرھات كەبى مەردانىدەك.

سەن قىرلاردا چاڭ كەلتۈرۈپ ناخشا ئېيتساڭ،
شوخ يىگىتلەر نەي چالىدۇ ھايا جاندا.
غەيرىتىڭدىن ئىلھام ئېلىپ، بەس-بەس بىلەن
ئۆستەڭ چېپىپ سۇ باشلايدۇ بايا ۋاندا.

سېغىنچى قىز ئىشىڭ گۈزەل، قەلبىڭ گۈزەل،
سېنىڭ ئەلگە يەتكۈزگىنىڭ ھەسەل شاراپ.
ھايا تىنى ئۆتكۈزۈشچۈن سېنىڭ بىلەن
يىگىتلەرنىڭ يۈرەكلىرى ئاتەش-كاۋاپ.

بەختى كۈلگەي سېنىڭ بىلەن بىرگە بولسا،
تەشنا يۈرەك يىگىتلەرنىڭ قايسى بىرى.

ئىشچانلاردىن تاللا بىرنى جۆرە قىلىپ،
ساداقەتلىك مۇھەببەتنىڭ بولار قەدرى.

1976 - يىل.

گۈلدەستە تىزدىم

باھار شامىلى ئەركىلەتكەندەك،
يەلپۈپ ئۇتۇلدۇ سېكىلەكلەرنى.
خۇش پۇراق چېچىپ زەڭمۇ-رەڭ گۈللەر،
قارشى ئالار شوخ كىپىنەكلەرنى.

يىلنىڭ ئەركىسى — گۈل پەسلى باھار،
كەلدىڭ رەڭگا-رەڭ گۈلدەستە تىزىپ.
كەلدىڭ دالىنى كۆركەم بىزەكلەپ،
يېشىل مەخمەلدىن پايانداز سېلىپ.

شۇ گۈللەر ئارا سەيرى ئېتىپ مەنمۇ
ھايات بېغىغا گۈللەرنى تېردىم.
بېغىشلاپ ئىشقىم يېڭى ھاياتقا،
گۈللەرگە ئوراپ مېھرىمنى بەردىم.

1980 - يىل، ماي، قەشقەر.

شېرىن قۇربان 1951 - يىلى تاشقورغان ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1982 - يىلى شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ تىل فاكۇلتېتىنى پۈتتۈرگەن. ھازىر شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدا ئوقۇتقۇچى بولۇپ ئىشلىمەكتە.

ئۇ 1980 - يىلدىن باشلاپ شېئىر ئىجادىيىتى ۋە تىل - ئەدەبىيات تەتقىقاتى بىلەن شۇغۇللىنىپ كېلىۋاتىدۇ.

سەرىكوي

قوينى كەڭرى، باغرى ئىللىق لالىزارىم سەرىكوي①،
كۆھى گۈلشەن، تەكتى گۆھەر، سەيلىگاھىم سەرىكوي،
ئابى شىرىن، يارقىن ھاۋا، ئارامگاھىم سەرىكوي،
پەرۋاز ئەيلە بۇركۈت كەبى، زىندىگاھىم سەرىكوي.

چىمرىكىدىن چاقناپ تۇرار بەخت - سائادەت نۇرلىرى،
ياشنىماقتا بەھۇزۇر قوينۇڭدا جەننەت ھۆرلىرى،

① سەرىكوي — تاشقورغان رايونىنىڭ ئەنئەنىۋى نامى.

ياڭرىماقتا گۈل ـ چىمەن، باغلاردا شاتلىق كۈيلىرى،
سەن ئانامسەن مېھرىبان، پۈشتى پاناھىم سەرىكوي.

سەن ئەزەلدىن بىر گۈزەل يۇرت، ئەلگە مەشھۇر تەرىپىڭ،
تىلدا داستان بولغۇدەك تارىختا بار شان ـ شەرىپىڭ،
ھاپىزى شىرازىنىڭ ① كۈيى، نەغمىسىدە بار ئېتىڭ،
تۈپرىغىڭ كۆزۈمگە سۈرمە، تۇتىيايىم سەرىكوي.

ياپلاغىڭ مەخمەل گويا كى تاغلىرىڭدۇر خۇش ھاۋا،
تەۋسىپىڭنى كۈيلەبان ئەيلەيدۇ بۇلبۇل خۇش ناۋا،
قانچە قۇلچاق ②سەن ئۈچۈن قىلغان ئەزىز جانىن پىدا،
سەن مېنىڭ گۈلزار دىيارىم پاناگاھىم سەرىكوي.

نۇج ③ سەرىكوي قۇرغىلى مەنزىلگە ئات سالدۇق بۈگۈن،
مېنىڭ تۇلپار ئارغىماق سەپەرگە يول ئالدۇق بۈگۈن،
غەلبە ــ زەپەر شەنگە شادىيانىنى چالدۇق بۈگۈن،
ياشنىغىن گۈللەپ يەنە، ئانا ماكانىم سەرىكوي.

1984 - يىل، ئۈرۈمچى.

① ھاپىز شىرازى ــ تاجىك خەلقىنىڭ مەشھۇر كىلاسسىك شائىرى.
② قۇلچاق ــ تاجىك خەلقىنىڭ ئاتاقلىق مىللى قەھرىمانى.
③ نۇج ــ تاجىكچە يېڭى دېگەن مەنىدە.

پىشقەدەم ئۆزبېك شائىرى ئەسرۇللا قىارى ئىغمەتۇللا ئوغلى (پەرھەتى)

1906 - يىلى تۆمۈرچى ئائىلىسىدە تۇغۇلغان. ياش چېغىدا دىنىي مەكتەپ لەردە ئوقۇپ كىلاسسىك ئەدەبىيات بىلەن تونۇشقان، ئەرەپ. پارس تىللىرىنى ئۆگەنگەن.

شائىرنىڭ دەسلەپكى ئەسەرلىرى 1934 - يىلدىن باشلاپ «توقماق» تەخەللۇسى بىلەن ئېلان قىلىنغان. ئۇنىڭ «ھاراق خورنىڭ ھەسرىتى» قاتارلىق ھەجۋى شېئىرلىرى، «ئاناجان»، «ياخشى» قاتارلىق ناخشا تېكىستلىرى ئاممىۋى ئىچىگە كەڭ تارقالغان. ئۇ ھازىر جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبە سىنىڭ ئەزاسى.

ئاپىرىن

غەيرىتىڭگە، ئىشچى - دېخان، ئاپىرىن،
بولدى چۆللەر باغۇ - بوستان، ئاپىرىن،
جانلىنىپ فابرىكا ۋە كان، ئاپىرىن،
بەختىيار تۇرمۇش، پاراۋان ئاپىرىن،
كۆلدى خەلقىم شادۇ - خەندان، ئاپىرىن.

كۆرسىتىپ كومپارتىيە ئازادە يول،
ھەممە ئىشتا قولغا كەلدى مول-ھوسۇل،
توغرا بولغاچ يېڭى رەھبەرلىك ئۇسۇل،
چوڭ زەپەرگە تاپتۇق ئىمكان، ئاپىرىن،
يۇرتىمىز گۈللەندى ئوبدان، ئاپىرىن.

ھۆر ۋەتەنگە چىن ۋاپادارلىق بىلەن،
تەر تۆكۈپ نۇرغۇن پىداكارلىق بىلەن،
ئىشلىدىك غەيرەتتە ئىلغارلىق بىلەن،
قويمىدىك دەللاردا ئارمان، ئاپىرىن،
ھەممە ياق ئاۋات، گۈلىستان، ئاپىرىن.

بىرلىشىپ جۇڭخۇا ئېلى بىر جانۇ-تەن،
يۈكسىلىپ ئىلمۇ-ھۈنەر، تېخنىكا، پەن،
گۈلگە تولدى نۇرلىنىپ ئانا ۋەتەن،
تاپتى چەكسىز زور شەرەپ-شان، ئاپىرىن،
مەرت-باھادىر بارچە ئىنسان، ئاپىرىن.

قالمىدى بىچارە ئۇ مىسكىنلىگىم،
نەچچە خىل كۈلپەت ئارا غەمكىنلىگىم،
قولغا كەلدى تەڭ ھوقۇق، ئەركىنلىگىم،
راھەت ئىچىدە ياينىدى جان، ئاپىرىن،
كەلدى بىزگە كەڭرى ئىمكان، ئاپىرىن.

باشىمىزغا نۇر چېچىپ بولقا-ئوغاق،
يېڭى جۇڭگودا ياشايمىز ئىتتىپاق،
بارچە مىللەت بىرلىشىپ مەڭگۈ-ئىناق،
بولۇمىز دوست ۋە قەدىردان، ئاپىرىن،
بىزگە ئېيتۇر يەرۇ-ئاسمان، ئاپىرىن.

1980 - يىلى، سېنتەبىر.

نۇر مۇھەممەت ئېركى 1927- يىلى قەشقەردە ئۇزبېك ئائىلىسىدە تۇغۇلغان. 1983-يىلى 16- ئاپرېل كۈنى ۋاپات بولدى. ئۇ ۋاپات بولۇش ئالدىدا قەشقەر گېزىتى ئۇيغۇر تەھرىر بۆلۈمىدە ئەدەبىي ئەسەرلەر مۇھەررىرى ئىدى.

شائىر 1944- يىلى ئىجادىيەت سېپىگە كىرگەن. ئازاتلىقتىن ئىلگىرى قەشقەر گېزىتىدە «ياشاش ئۈچۈن كۈرەش» قاتارلىق نۇرغۇن شېئىرلارنى يېزىپ، خەلقنىڭ يۈرەك سادالىرىنى ئىپادىلىگەن ئىدى. ئۇنىڭ بىر قىسىم شېئىرلىرى 1983-يىلى نەشر قىلىنغان «بۇلبۇل ۋە باھار» ناملىق توپلىمى ئارقىلىق كىتابخانلار بىلەن يۈز كۆرۈشتى. ئۇ يەنە ھايات ۋاقتىدا پارس شائىرى ئۆمەر ھەييام رۇبائىلىرىنى ئۇيغۇر تىلىغا تەرجىمە قىلىپ، نەشر قىلدۇردى. «قۇياشتىن زەرە»، «مۇھەببەت لىرىكىلىرى» قاتارلىق شېئىر توپلاملىرىنى نەشرگە تەييارلاپ بېرىپ قالدۇرۇپ كەتتى.

غەزەللەر

بۇلبۇل

نەۋ باھار بولدى، ئېچىلدى بۇ ۋەتەندە گۈل يەنە،
سايرىماقتا گۈل ئۈچۈن .شەيدا بولۇپ بۇلبۇل يەنە.

قىلدى جىلۋە، بېزمدى تاڭ نۇرلىرى باغ ھۆسنىنى،
قايتىدىن كىردى ساداڭا پەنجىگاھ مەرغۇل يەنە.

باغدا مەشرەپ، باغدا سەيلە، باغدا قىزلار شۇنچە ساز،
قاشلىرى مىسران قىلىچتەك، چاچلىرى سۇمبۇل يەنە.

ئەسرىلەشمەك ئەھدى بىرلە ئىچتى جام ئوتقاش بولۇپ،
بەزمدە ئۇيغۇر، قازاق، خەنزۇ بىلەن موڭغۇل...يەنە.

بىر مەھەل قاغا قاقاقلاپ، بولدى بۇلبۇل ئاغزى بەنت،
كىم ھەقىقەت دىسە، قىلدى ئىت تالاپ غۇلغۇل يەنە...

تۆرگە چىققان ئەردى مايمۇن، قىپ - قىزىل يۈزىن بويىاپ،
كىم زۇلۇمغا ئۇسىتا بولسا، بولدى شۇ مەقبۇل يەنە.

كۆلدى ھۇقۇش باغدا يايراپ، چاينىدى ئاق نانچى ماي،
كۆرمىدى ئەمما بۇنى، قانۇنىيەت ماقۇل يەنە.

شەيئىلەرگە تاڭ يورۇپ، چۈشكەچ ھەقىقەت مەشئىلى،
ئېشىگى چىقتى ئېشەك، دۇلدۇل بولۇپ دۇلدۇل يەنە.

بۇ جاھان شۇنداق جاھانكىم، ھۆكۈمران قانۇنىيەت!
ئۇ، ھامان ئىنسانىيەت تەقدىرىگە مەسئۇل يەنە.

قىلدى بۇلبۇل پىكرى غەلبە، گۈلگە چىن ئاشىق ئىدى،
توغرىنى بوغقان بوغاۋلار بولدىغۇ چۈل - چۈل يەنە!

كەل قەلەم، سەن ئېركى بىرلە ئىشلىگىن ھەمكارلىشىپ،
ۋەتىنىڭنى قىل بۈگۈن زامانىۋى بىر گۈل يەنە.

1985-يىل، ئىيۇل.

پەن دەيمەن يەنە

كىم جاھاننى قىلدى بۇنداق...؟ دىسە، پەن دەيمەن يەنە،
ھەممىدىن كىم پەنگە ئامراق؟ دىسە، «مەن»دەيمەن يەنە.

قايسىبىر دۆلەت قالاق، تەكشۇر ئۇنى ئۇ پەنگە سۇس،
قايسى ئەل پەنگە قىزىق، بولدى چىمەن دەيمەن يەنە.

دەل تەرەققىيات كۆكىگە قىلدى شاھ ئادەمنى پەن،
ئەگدى باشنى ھەر دېگىز، ھەر تاغ دىگەن، دەيمەن يەنە.

سالدى پەن «ئەلنەغمە»لىككە سىم - تۆمۈرنى ئۇ بۇگۈن،
ئەتە چىققاي چوڭ كارامەت... كۆرۈسەن، دەيمەن يەنە.

سەن باراڭامتىڭ بېيجىڭغا ئالتى سائەت يول بېسىپ؟
قىل تەپەككۇر... پەن كۈچى قانداق ئىكەن؟ دەيمەن يەنە.

ياشلىغىڭدا ياش كۈچۈڭنى پەنگە تەقدىم قىل يىگىت!
پەننى سۆيگەنلەر جاھاندا يەيدۇ قەن دەيمەن يەنە.

بولما شەيدا قاشۇ - كۆزگە، قىل نىگار پەن يارىنى،
باشقا يارلار ئەگىشەر، بولساڭ ئىسەن دەيمەن يەنە.

ئۆسسە دۇنيا، بىلمىسەڭ پەن، ئارتتا قالساڭ، ئويلىغىن،
يار تۇگۈل، بىر «خەس» سېنى قىلماس پىسەن دەيمەن يەنە.

بۇ زامان قىلدى نىدا دەس تۇر، دىدى ئەھلى ۋەتەن،
ئەسرىمىزچە ئۆرلىگىن دەپ پەن بىلەن... دەيمەن يەنە.

تۇتتى پەنگە چىن كۆكۈل بۆلگەنلەر يۇلتۇزىدىن ئورۇن...
ئاچمەن دەپ كان، نەپت... سالدى سۇرەن دەيمەن يەنە.

ئىركى خۇشتار پەن قىزغا، چۈنكى پەن - ھىكمەت بىلەن،
گۈل بۇلار ئاخىر چىرايلىق بۇ ۋەتەن دەيمەن يەنە.

1980- يىل، ئۆكتەبىر.

سەزمەسلەر يەنە

بىزدە مەۋجۇت يازۇ - قىشنى تېخى سەزمەسلەر يەنە.
كونا قاتمال پىكرىدىن ئۆمىت ئۈزەلمەسلەر يەنە.

«دەۋرى ئۆزگەردى» دىسەڭ، ئۆزگەردى دەپ باش لىڭشىتار،
ئاڭا لايىق ئۆزگىرىشنى ئۆزى بىلمەسلەر يەنە.

دەيدۇ دەۋران، ئىشلىگىن دەپ دەل زامانلاشماق ئۈچۈن،
شۇ نىيەتتە قىزىدى ھەر جايدا بەس - بەسلەر يەنە.

دەۋرى پەرمانىچە تۇرساڭ، ئىشقا ئوتتەك قىزىقىپ،
ئۇتۇغىڭدىن يىغلىغاي قىسمەن كۆرەلمەسلەر يەنە.

بىر كۆچەت ئەردىم خازان... ئالسام باھاردىن بىر نەپەس،
ئاغزى كۈلدى سەت رەقىبنىڭ، دىلى كۈلمەسلەر يەنە.

قولدا قايچا، قايچىلار ئۆتسەڭ ئۇنىڭدىن سەل ئۆسۈپ،
يىرتىغىڭنى مازىغاي، ساق يەرنى كۆرمەسلەر يەنە.

ھەجىيىپ ئالدىڭدا ماختار، قۇيرۇغىنى ئويناتىپ،
ئارقىدىن قالماس قاۋاپ... ئەمما يېتەلمەسلەر يەنە.

ياخشى دوستلار، ئىشلە ياخشى يولدا پۇتلاشلارنى تەپ!
يېڭى دەۋرانىڭ تىغى كىم پۇتلىشار كەسلەر يەنە.

دەۋرىمىز، دەۋرانىمىزغا ئىقتىدار ۋە ئىش كېرەك!
ئۇ قۇرۇق گەپنى ياراتماس كەيسە ئەتلەسلەر يەنە.

پارتىيەم، ئەي باغۋەنىم، ياش مايسىلارنى ئاسرىغىن!
چۈنكى بار تېخى جاھالەت مېيىدىن مەسلەر يەنە.

1980- يىل، نويابىر.

تەلئەت ناسىرى 1940- يىلى غۇلجىدا تۇغۇلغان. 1957- يىلى غۇلجا شەھەرلىك ئۆزبېك «نەمۇنە» مەكتەۋىنى پۈتتۈرگەن. ھازىر ئۇرۇمچى قىسملىرى سىياسى باشقارمىسىنىڭ ئىجادىيەت كەسپىي خادىمى بولۇپ ئىشلىمەكتە؛ جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

شائىرنىڭ دەسلەپكى ئىجادىي پائالىيىتى 1958- يىلى باشلانغان ئىدى. ئۇنىڭ جەڭچىلەر تۇرمۇشىنى ئەكس ئەتتۈرۈدىغان «جەڭچى ناخشىسى» ناملىق شېئىرلار توپلىمى 1981-يىلى كىتاپخانىلار بىلەن يۈز كۆرۈشتى. «ئايدىڭ كېچە» ناملىق شېئىرى مەملىكەتلىك باھالاشتا مۇكاپاتقا ئېرىشتى.

شېئىرلار

نامسىز تامغا

تىيانشاننىڭ مەغرۇر بەستىدىن
ئۆتسەڭ ئەگەر ئاققۇدەك ئۇچۇپ؛
كۆرەر ئىدىڭ تاغ بويىدىكى
«مارجان»لارنى زوق - شوققا تولۇپ.

هەتتا ئارقار، جەرەن، كىيىكلەر
تىترەپ ئۆتكەن قىيا تاشلاردا؛
ئۇچرىتسەن توتۇش ئىزلارنى
چوقىقىلاردا، مۇزلۇق قارلاردا.

ھەر كۈنلىگى يېڭى - يېڭى ئىز
قار - مۇزلارغا مەڭدەك يازاشقان.
ئوت يۈرەكلەر مۇز چوققىلارنى
غەيرىتىدە يەرگە قاراتقان.

ئاشۇ ئىزلار نامسىز تامغىدەك،
تۇرار ئۆچمەي تاغلار بەستىدە.
چېگرا قوغداپ يول ئاچقان مەرتلەر
ياشار مەڭگۈ ئەلنىڭ قەلبىدە.

بەخت قۇشى

تۇرار مەزمۇت بىر ئېغىز گەۋدە
مۇزنى دەسسەپ تاغ سالمىغدا.
كۆچ - غەيرىتى جۇغلانغان ئۇنىڭ
قولىدىكى گاڭ قورالغا.

لەرزان ئۆزگەن رەڭدار شەپەقلەر
گويا ئاڭا چارچىماس قانات.
ئۇنىڭ قەلبى ئەيلىسە پەرۋاز،
تارلىق قىلار بارچە كائىنات.

لاچىن دەمسەن ياكى بۈركۈتمۇ،
ھەممىسىنىڭ جۈرئىتى ئاندا.

بۆره، ئۇلكه، هوقۇش قۇزغۇنلىق
قەهرى كەلسە مىلەيدۇ قانغا.

بولۇپ قالغان ئانا ۋەتەنگە،
ئۇ تۇرغاچقا چېگرىدا - گاڭدا...
خەلقى ياشار خوشال، خاتىرجەم،
بەختى قۇشى قونغاندەك باشقا.

1981-يىل، ئاۋغۇست.

چاچتا ئاق

خەيرىيەت، ئالدى بېشىم تۇرمۇش كىتاۋىدىن ساۋاق،
ئالدىراپ قالدى يېشىم كىرگەچ ۋاقىتسىز چاچقا ئاق.

چاچتى يىل، كەتتى ئۆمۈر، قالدىم ئەقىلگە يار بولۇپ،
ئەلۋىدا، تەنتەكلىگىم كەتتى مېنىڭدىن كۆپ يىراق.

چاپلىشىپ ئاپەت - بالا سالغاندا شۇمپەنلەر ماڭا
ئاچتى گۈل خەلقىم ئۈچۈن بەختىمگە تەككەن ھەر تاياق.

تەنلىرىم كۈلپەت ئىزى، دىلدا ئۇمىتسىزلىك يۇلتۇزى،
كۆيمىدىم شۇڭلاشقا مەن، كار قىلمىدى ھەتتا دوزاق.

ياغسا قار ئاپپاق ئېرۇر، رەڭدار تەبىئەت، نۇر يۇزى،
نەۋ باھار كەلسە يەنە پارچە گىيا تاپقاي رونەق.

ئاق بېشىم ئەگرى توقاي يولنى كەزمەپ تاپقاچ ئەقىل،
يايرىغان قەلبىم دىدى: ئەمدى خوشال ئەركىنگە باق.

دىمىگىن: «ئاقباش يىگىت» قەلبىمدە يوقتۇر زەررە داغ،
ئەلگە ئاق كوڭلۇم مەنىڭ، ئاپپاق چېچىمدەك پاقىراق.

1982-يىل، مارت.

ئاھ! ياشلىغىم

(بىر زىيالى تىلىدىن)

ھەي، ئىسىت! كەتتىڭ يىراقتا خۇددى قۇرغۇيدەك ئۇچۇپ
بى رەھىم يىللار مەنىڭدىن سېنى ئېپكەتتى يۇلۇپ.
سەن بىلەن ئۆتكەن ئۆمۈرنى ئەسلىسەم تەن شۇركىنەر،
تۆھمىتى بېشىمدا تاغ قالپاق سېرى يىلىكىم قۇرۇپ.
«راستىنى سۆزلەش ھەقىقەت، يالغىنى ۋىجدانغا يات»،
ئېيتقىنىم ئىككى ئېغىز سۆز چۈشتى ئاغزىمغا قۇلۇپ.
«ئوڭ» بولۇپ تارتماي ئىشىم ئوڭغا، سۆرەلدىم قانچە يىل،
ۋەتىنىم، دەپ ئۆز ۋەتەنگە قالغىنىم راس يات بولۇپ.
قىلغى ئېسىمگە يات ئۆتكەن ئاشۇ ئون يىلدىمەن،
«ھايت!» دىسە سەھنىگە چىقتىم ئىشقى يوق «ئارتىست» بولۇپ.
كەتتى يار تاشلاپ مېنى، ئانام باسالماي باغرىغا،
«نە گۇنا قىلغاندىمەن؟!» دەيتتىم، گۇناسىز ئاھ ئۇرۇپ.
سىر بولۇپ كەلگەن ئىدى ئۆتكەن رەزىللىكلەر ماڭا،
چۈنكى ئۆسكەچكە قىزىل تۇغ ئاستىدا دەۋران سۈرۈپ.
ياشلىغىم ئەسلەپ سېنى تاپتىم بۈگۈن ئالتۇن پىكىر،
تاۋلىنىپ چىققان ئىكەنمەن مۇز ئىچىدە چوغلىنىپ.
بولمىسا گەر ئاشۇ كۈنلەر يەتمىگىم مۇمكىنمىدى،
گۈل باھارىم قەدىرگە بۈلبۈل كەبى خەندان ئۇرۇپ.
مەيلى كەت، ئۇ ياشلىغىم ئەمدى ساڭا يوق ھاجىتىم،
ھۆر زامان بەردى يۈرەك قايتا ياشاردىم روھلىنىپ.

1978-يىل، دىكابىر.

喜庆花雨（诗集）（维吾尔文）
中国作家协会新疆分会编

新疆人民出版社出版
（乌鲁木齐市解放路306号）
新疆新华书店发行　新疆新华印刷厂印刷
850×1198毫米 32开本17.5印张 8插页
1985年2月第1版　1985年7月第1次印刷
印数：1——5,000

统一书号：M10098·996　定价：1.37元